ACCA DI MEDICINA
DI TORINO

HERMANNI BOERHAAVE

TRACTATUS DE LUE VENEREA.

B IV 38

HERMANNUS BOERHAAVE
Medicinæ, Botanices, Chemiæ
& Collegii practici, in ACAD. LUGD. BAT.
PROFĒSOR ORDINARIUS.

TRACTATUS
MEDICO-PRACTICUS
DE
LUE VENEREA

CONTINENS

Hujus affectionis Hiſtoriam, Originem, Progreſſum, Cauſas, Symptomata, & Curationem.

AUCTORE CLARISSIMO VIRO

HERMANNO BOERHAAVE

PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORE,

Medicinæ, Chemiæ, Botanices, & Collegii Practici Lugduni Batavorum Profeſſore.

BASSANI, MDCCLXXXIV.

PROSTANT
VENETIIS APUD REMONDINI.

Superiorum permiſſu, ac Privilegio.

TYPOGRAPHUS CANDIDO LECTORI.

S. D. P.

QUUM jam a multis annis viderim, omnia Magni BOERHAAVI opera ab unoquoque ARTIS MEDICÆ gnaro ſummo deſiderio expetita, maximoque in pretio ſemper habita fuiſſe, & adhuc haberi, licet Præclarus ille VIR jam ante plures annos fatis ceſſerit; neque hoc mirum mihi videbatur, quum Magnus ille VIR communi omnium Doctorum ſuffragio omnibus, tam antiquioribus, quam recentioribus Medicis

palmam præripuerit: dicta hæc quum viderem quotidie, ſæpe toto pectore exoptavi, ut quorundam Docti VIRI ſcriptorum, in privatis manibus reſidentium, & ſic (ut ita dicam) adhucdum in tenebris latentium, compos fierem, eo ſcopo, ut publici juris facerem, atque cum erudito orbe communicarem, ut ſic non modo multis aliis, ſed ſimul etiam mihi ipſi utilis eſſem.

Hæc quum animo volvebam, forte in manus meas incidit Magni hujus VIRI MS. continens Hiſtoriam LUIS VENEREÆ, ejuſque curationem, quam ante viginti circiter annos Publica Lectione coram Auditoribus latius pertractaverat; quam primum autem illud nactus eram, ſtatim illud in lucem edere, & publici juris facere decreveram. Antequam autem captum meum conſilium exſecutus ſum, alicui, Medicinæ gnaro,

ro, tractatum hunc legendum præbui, ipſumque rogavi, ut judicaret, num dignus eſſet, qui lucem videret, qui nullo modo hoc recuſavit, ex quo tunc intellexi, MS. noſtrum ſatis accuratum eſſe, omniaque continere, quæ ad cognoſcendum, curandumque hunc Morbum requiruntur.

Accepto hocce reſponſo non diu hæſitavi propoſitum meum exſequi, nec inutilem operam me navaturum confido, nec diſpliciturum iis, qui faciendæ Medicinæ operam dant. Tu interim, Benevole Lector, eodem amore hunc Tractatum accipe, quo reliqua omnia ſummi Viri opera antea accipere ſolitus fuiſti, ut ſic non irritum laborem feciſſe videar.

Sed Benevolum Lectorem ſubmiſſe rogatum volo, ut ad elegantiam ſtyli & latinitatis non nimis attendat: ſtylus enim (ut intel-

intellexi) ad mentem magni Boerhaavi non eſt adæquatus. Hic enim Vir concinno magis, & tamen ſatis perſpicuo ordine rem Auditoribus ſuis declarabat, & blandis, attamen claris verbis mentem ſuam detegebat: adeoque humilitatem illam ſtyli Auctori non adſcribatis, quam maxime volo.

IN-

INDEX
CAPITUM.

DE Origine Luis Venereæ. . Pag. 11
De Morbo Venereo ipſo. 25
De Natura Luis Venereæ. 28
De Locis, quæ omnium primario in Lue Venerea afficiuntur. 36
De Hiſtoria Medica Luis Venereæ. 42
Secunda hujus Morbi periodus. 48
De Tertio Luis Venereæ Stadio. 50
Prima Species Luis Venereæ. 53
Secunda Species Luis Venereæ. 58
Tertia Species Luis Venereæ. 61
Quarta Species Luis Venereæ. 63
De Gonorrhæa Virulenta in Viris. 65
Prima Gonorrhææ Species. 89
Curatio Primæ Speciei Gonorrhææ. 95
Methodica Curatio. 97
Curatio Medica interna. 106
Secunda Gonorrhææ Species. 122
Tertia Gonorrhææ Species. 127
De Curatione. 131
Quarta Gonorrhææ Species. 135
Symptomata Gonorrhææ & Primo de Phimoſi. 154
De Verrucis Venereis. 164
De Tumore Teſtium in Gonorrhæa. 172
De Gonorrhæa in Fœminis. 178
Ulcera Venerea vulgo Chankers dicta in Fœminis. 186
Prima Gonorrhææ Species in Fœminis. 187
Secunda Gonorrhææ Species in Fœminis. 190
Tertia Gonorrhææ Species in Fœminis. 194
Quarta Gonorrhææ Species in Fœminis. 196

Ulce-

Ulcera Venerea in Genitalibus Mulierum oriunda. 202
Condylomata Venerea in Gonorrhœa Muliebri. ibid.
Verrucæ Venereæ in Fœminis. 203
Prima Species Luis Venereæ. 204
Secunda Species Luis Venereæ. 207
Tertia Species Luis Venereæ. 215
Curatio Luis Venereæ Secundi & Tertii Generis. 223
Prima Methodus hanc Luem Veneream curandi, ſcilicet per Emaciationem. 225
Secunda Methodus Curandi Luem Veneream ſecundi & tertii Generis per Purgantia. 228
Tertia Methodus Curandi Luem Veneream ſecundi & tertii Generis, ſcilicet per Sudores. 230
Directio Curationis. 233
Quarta Methodus Curandi Luem Veneream ſecundi & tertii Generis, ſcilicet per Ptyaliſmum. 238
Ipſa Ptyaliſmi Operatio. 241
Signa Ptyaliſmi Inſtantis. 251
Signa Præſentis Ptyaliſmi. 253

DE

DE ORIGINE
LUIS VENEREÆ

CAPUT PRIMUM.

De Origine Luis Venereæ.

LUES Venerea eſt morbus penitus ſingularis, & forte nulli alteri morbo ſimilis ingenii: eſt morbus heu! nimium creberrimus: eſt pyra mortis, ipſa morte longe magis horribilis, & timenda.

Agite ergo, experiamur quid boni adverſus hanc Ars Medica afferat; abſit tamen ut immunitatis ſpe naſcatur nimis libidinoſæ juventuti peccandi illecebra.

Sæpius mecum hac de Lue cogitanti in mentem venit notabilis ſane hiſtoria, quam olim mihi narravit doctiſſimus Nobiliſſimi cujuſdam Britanni quondam præfectus, cum quo Britanno, juvene florentiſſimo, inſtar Mentoris cum ſuo Telemacho, plurimas Europæ regiones peragraverat, ut eum populorum mores virtuteſque doceret, & vitia dehortaretur. Accidit forte, ut, in Italiam cum veniſſent, convenirent Principem quendam provectioris ætatis, qui cum Parte hujus Britanni olim ſummam habuerat familiaritatem, per honorum officia inſi-

inſinuavit hunc juvenem in ejus amicitiam, & rogatus a Principe juvenis ille, quo tenderet, reſpondit Venetias, Bacchanalia celebrandi gratia, ſe ſe iter factu-rum quo audito lacrymas perfudit Senex, & uti ex Autopta me audire memini, Juvenem amplexus ingemuit, dicens, formoſe Juvenis, ni ego in ſimili, quo tu, ſtatu locatus idem ceperim, perfecerimque conſilium, non jam ſenex, liberiſque orbus ſolus in aula vitam trahere cogerer.

Vos igitur, Nobiliſſimi Auditores, talia moniti ſapiatis, atque morbi hujus turpia edocti magis ſollicite caveatis, alioſque bono veſtro conſilio adjuvetis.

Dedit ſapientiſſimus humanarum rerum Arbiter Deus in Luſitania virum immortalem *Chriſtoforum Columbum:* Hic vir anno 1488. Regi Luſitanorum obtulit Libellum ſupplicem, rogans, ut Sereniſſimus Rex vellet ipſi naves dare, quibus exſequeretur diu pectore inſitum conſilium de novis atque fortunatiſſimis terris detegendis. Contigerat forte non diu antea, ut Rex hicce omnium rerum ſatis gnarus ſimili incitatus ſpe & oblatione in Africæ regionem Guineam, oram auream (vulgo Belgice *de Goudleuſt*) dictam expeditionem fieri curaſſet, ſed infelix hujus rei eventus obduratas Regis aures Columbo fecit. Ille igitur miſit Fratrem *Bartholomæum Columbum* in Britannias, qui conaretur *Henrico Regi* perſuadere, ut hanc expeditionem ipſe promoveret; hic itaque ei chartam obtulit, in qua Itali nonnulli ſcripſere eum exhibuiſſe Regi totius tunc cogniti novi inventi orbis delineationem, quam tamen ſummus Vir *Hans Sloan* in Libro de deſcriptione inſulæ Jamaicæ in bibliotheca Regia omni opera cum quæſiviſſet, fatetur ſe non potuiſſe invenire, ſed ad tapetia nonnulla in aula pingenda adbibitum dicit: repulſus & ibi, in Hiſpaniam abiit, & per Confeſſorem Reginæ perſuaſit, ut Regina ſeptemdecim millia florenorum, (Belgice Piſtolen.) daret, ut expeditionem ſuſciperet, quod præſtitit, & Quarto Martii (fatali die) anno 1493. ex America, ubi novas terras detexerat, in Europam appulit, tuncque primum cum multis gazis advexit Morbum Venereum, & hoc mihi videtur fuiſſe verum & primum hujus Luis in Europa initium. Ille morbus trien-

triennio poſt fuit adeo creber & horrendus, ut *Antonius Bennivenius* Anno 1496. ſcribens in libro de abditis nonnullis, ac admirandis morborum & ſanationum cauſis capite primo dicat, totam Europam tunc temporis jam fere contabuiſſe hac Lue. Anno 1494. *Carolus Octavus* Francorum Rex bellum gerebat cum Alphonſo Neapolitano Rege, Urbemque Neapolin ſuis copiis obſedit, quo tempore in Caſtris Gallorum nondum apparuiſſe dicitur hoc malum; ſed cum forte Neapolitani Urbem ſtrenue defenſuri ſcorta, ut belli impedimenta, ex Urbe ejicerent, hæ a Gallis libentiſſime receptæ amatoribus ſuis donaverunt morbi hujus prima initia. Dicit *Fracaſtorius in Libro de Morbis contagioſis*, ante hæc tempora nunquam apparuit hic Morbus, ſed poſt ſubito apparuit ubique, unde credo novum Europæ morbum fuiſſe.

Notiſſimum eſt Anno 1564. apparuiſſe imprimis in Italia, Hiſpania &c. quædam ſcripta, in quibus morbi heterocliti deſcribuntur, imprimis illi, qui partes genitales afficiebant: contigit inde ut multi putarint jam eo tempore, ante Americam detectam, hunc morbum cognitum fuiſſe, & Clari quidam in Britannia Scriptores ex actis quædam produxerunt, ex quibus probare conantur, jam tunc temporis gonorhæam virulentam a fœdis mulieribus viris fuiſſe communicatam, & hanc eſſe vetuſtiſſimam.

Alii putant *Hippocrati & Galeno* hunc morbum jam fuiſſe cognitum, imo etiam Moſi, & in Sacris Litteris eum jam commemoratum fuiſſe: Sed non ita verum hoc videtur; qud forte nimis præceps, ſed tamen re omni bene excuſſa, rei veritate coactus aſſevero. Dico numquam ante id tempus, ideſt circa Annum 1493. & 1496. apparuiſſe talem Luem, dico talem, ideſt quæ perfectæ talem materiam, cauſam excitantem, partem affectam, & affectus ſimiles gereret, facta definitione pathognomica: alias etenim plurimi morbi aliquid ſimile habent, ſed ex eo nil deducitur, doceat hoc ſolum contagium: nam vera Lues Venerea ſemper, rariſſimis caſibus exceptis, omnem conſortem infecti hominis vel mulieris afficit; ſed nullus morbus notus eſt, qui tam ſubito hac ratione, tam immani contagio,

adeo

adeo totam per Europam diſperſo, partes libidinoſas affecit.

Debemus hanc rem rite conſiderare: dico igitur.

1. Fuit ante hæc tempora *Scabies*, mirus morbus, qui quaſi de ſpirituali principio natus infeſtavit omnes fere quotquot ſunt homines, ille etenim primo tenuis ſoli Epidermidi inhærens, omnes calidos, quos attingit, afficit. Hic morbus major deinde factus poſtea in ulcera cruſtacea degeneravit, & hic ingens morbus deturpat corpora, & radit uſque in panniculum adipoſum, hicque morbus occupat omnes partes etiam genitales, & ſi vir immunis cum fœmina tali etiam in partibus genitalibus infecta (& vice verſa) rem habuerit, certiſſime ſcabie laborabit, ſed ideo tamen cæterum nihil commune habet cum Lue Venerea.

2. Fuit ante hæc tempora *ſcabies vera*, quæ ipſam cutim infeſtat, & ſe uſque in adipem corporis inſinuat, & ipſum rete *Malpighii* attingit, hinc fiunt ulcera ſubcutanea, pinguedinem depaſcentia, ſinuoſa, hinc inde ſeſe aperientia, occupat omnes partes, etiam pudenda, & præcedenti adhuc magis contagioſa, ſed a Lue Venerea longiſſime diſtat, licet multi eam eſſe putaverint.

3. Fuit nota *Lepra Judæorum*, morbus a *Moſe in Levitico* deſcriptus, quæ quam accuratiſſime legi debet, ut intelligatur quanta cura morbos tractaverint Veteres. Locum habet in cute, cuticula & panniculo adipoſo, alba eſt inſtar nivis, ſquammoſa & pro gradu diverſo pilos cadere facit, vel non. Hic morbus eſt adeo contagioſus, ut *Moſes* vetuerit talibus hominibus omne cum cæteris hominibus commercium, imo naſum & os laminis opertum gerentes incedere debuerunt: occupat hic morbus omnes partes, etiam pudenda, & inficeret illico integrum exercitum, hinc putaverunt eſſe Luem Veneream, ſed cum ea nihil commune habet.

4. Cognita fuit *Elephantiaſis* accuratiſſime ab *Aratæo* deſcripta, vocatur *Lepra Arabum & Judæorum*, horrendiſſimus morbus, ortus ex eſu carnis ſuillæ in Aſia, & qui ſub zona torrida carnes pinguiores ut humanas & ſuillas comedunt: incipit in pinguedine corporis, illamque attollit in magna tubera horrendi coloris, perfecte referentia cutim Elephantis, depaſcitur totum corpus, & o-

& omnia facit mori, ſuffocat, & in lardum rancidum convertit, & magna fruſta mortua de corpore decidere facit, quod locum non habet in Lue Venerea: morbus eſt fere incurabilis, ejuſque contagium mira celeritate ſeſe inſinuat, hocque ſolum eſt quod cum Lue Venerea commune habet; maculæ etiam fiunt, & deinde tubera, quæ majora & majora evadentia tandem putreſcunt, & omnia uſque ad oſſa exedunt, ut tandem mortua excidant; oriuntur etiam puſtulæ circa glandem penis & præputium. eſtque hic morbus adeo horrendus, ut noſtrates in India cum navibus verſantes, eos qui hac labe infecti ſunt, publica auctoritate relegent in inſulam his deſtinatam, ubi miſeris illi hominibus certe moriendum eſt.

5. Conſiderate *Phlegmonem*, *Eryſipelata*, *Ulcera* in natura ſua in pudendis, quæ nihil a cæteris in aliis partibus differunt: hiſce affectos ſæpe ad me venire vidi, putantes ſe Lue Venerea infectos eſſe, cum Phlegmone vel Eryſipelas has partes tantum occuparet; & hæc mala adeo ſe diſtinguunt, an ſint a Lue Venerea, an vero, non, ut prudens Medicus falli non poſſit: fuerunt hæc mala enarrata ſemper contagioſa, in omnibus etiam morbis acutis ſemper aliquid contagii ſubeſſe Veteres recte pronuntiaverunt; omnium maxime contagium communicatur in locis calidiſſimis ſub Æquatore, & intra Tropicos ſitis; etenim in ſummo illo æſtu humores citiſſime mutantur in putredinem: narrat etiam *Bernoelius*, quod Elephantes, qui de montibus delapſi, ſicque mortui fuerunt, breviſſimo temporis ſpatio adeo putreſcant, ut nihil niſi Sceleton ſuperſit, quod etiam de Balænis in littus projectis, & ibidem mortuis verum eſt.

In Aſia ad partes genitales ſub præputio naturaliter ſordes colliguntur, quæ acres redditæ generant multa mala, quæ præcipue ad Luem Veneream accedere proxime videntur, non vero ſunt Lues Venerea: hinc omnes illæ gentes præputio ſe privare, & circumcidere neceſſe habent, ut immunes ſint ab hoc Morbi genere; imo noſtri nautæ hoc etiam experiuntur dum in illis terris degunt, nam niſi quotidie præputium eluerent aqua ſalſa & aceto, vel ſimilibus remediis, brevi eodem morbo laborarent; non mirum enim eſt, quod multi

Me-

Medici, qui non accurate ad hæc attendunt, putarint Luem Veneream eſſe. Patuit igitur huc uſque Luis Venereæ terminum indicatum fixum fuiſſe in Europa: hoc probari facillime poteſt ex conſenſu omnium Auctorum, qui eo tempore de Lue Venerea ſcripſerunt, nec ſcio ullum ejus temporis eſſe, qui aliter ſentiat: ſic Exempli gratia *Jacobus Carpus*, *Fracaſtorius*, *Fernelius*, & omnes Scriptores Itali, quos nuper conjunctim in egregio de Lue Venerea opere hic imprimi cum noſtra præfatione curavi.

Intellexiſtis dein mecum multos morbos ulceroſos, ſcabioſos, ſquammoſos, leproſos, contagioſos fuiſſe, qui omnes omnino partes corporis, adeoque etiam genitalia obſederunt.

Ergo nemo putet, quod non fuerit morbus, qui quædam cum Lue Venerea communia ſymptomata habuit, dum dico, quod hinc nemo poſſit arguere omnia ſigna pathognomica eadem fuiſſe, adeoque eumdem fuiſſe morbum, & neminem antiquitatum peritum daturum exemplum morbi, qui per contagium Venereum participatum exivit in tales effectus, quales Lues Venerea producit. Verum quod omnium maxime illi Auctores urgent, illud eſt, quod habetur in Scriptore omnium antiquiſſimo (concipitis facile me *Moſem* intelligere). Magnus hic vir, & ſummus legislator tales tulit Populo ſuo laſcivo, ſordido & quaſi tantummodo vago in deſerto, leges, quibus non modo ſaluti animæ proſpiceret, ſed & imprimis ſanitati corporum, quod neglexerunt omnes legislatores, qui tantum animæ ſuorum proſpiciebant; hic vero etiam cavit, ne in exercitu 300000. ullus oriretur morbus, hinc ſapiens ille Vir morbos, qui tunc temporis in Aſia & Ægypto fuerunt, quam maxime explicuit, & ſi quid contagii ſubeſſet, quammaxime medelam & cautionem adhibuit. Hæc omnia ſunt veriſſima contineturque in Levitico, qui liber præter ſacra, hiſtoriam naturalem infinita ſapientia conſcriptam complectitur. *Capite igitur* XV. *Moſes* deſcripſit, unde Viri Clari voluerunt argumentum ducere, tunc temporis in exercitu Judaico cognitam fuiſſe Luem Veneream.

Noviſtis in omnium animalium genere non eſſe magis olidas & fætentes partes, quam generationi inſervientes.

No-

Noviſtis etiam quo laſcivius eſt animal, eo ſemper has partes eſſe fætidiores, noviſtis hunc fætorem tempore libidinis Venereæ admodum augeri. Præterea notiſſimum eſt nullas partes magis nudas eſſe, atque inflammationi, exulcerationi & ſuppurationi ſuſcipiendæ magis idoneas eſſe, quam eas, utpote in quibus dura cutis deſinit, quod verum eſt in virorum præputio interiore, exteriore glande, & urethra, ut in mulierum tota vulva, in quibus epidermis tota a labiis in epithelion deſinit.

In regionibus fervidiſſimis quibuſcumque hæ partes tribus his malis omnium facillime inficiuntur, & quidem præcipue in viris non reciſis, ubi producuntur intra glandis convexa, & præputii concava ſordes naturales (videatur Piſo de materia glandis convexitatem, & præputii convexitatem, & præputii concavitatem illinente). Hinc novimus olida ibidem congregari, unde in Aſia, Africa, & America in illis partibus inflammationes, exulcerationes & ſummæ ſuppurationes exortæ fuerunt, ſed nunquam vera Lues Venerea: hinc talis vir, his locis ulcera gerens, cum muliere pura rem habens, ipſam quidem inquinat, non tamen Lue Venerea.

Horum autem ulcuſculorum exemplum vidi in his frigidiſſimis regionibus, cum nobilis vir ad me veniebat, ſummopere his partibus afflictus, dicens tamen ſe nunquam corpus muliebre attigiſſe: examinans has partes, inveni ſub præputio ad glandem & inflammationem & ulcuſcula ſatis lata atque ſordida; primo putavi aliquid mali Venerei ſubeſſe, cum tamen abeſſet indoles materiæ, quæ in Lue Venerea exit, credidi tamen me judicium ſuſpendere debere; juſſi ut animo quietus balneum inſtitueret, & lavaret cum melle, ſale ammoniaco, aceto & aqua ſtillatitia Sambuci, quibus adhibitis brevi fuit ſanatus: neque aliud fuit malum, quam quod orificio præputii anguſtiori, non depuratis partibus, ſummo æſtu collegerat ſordes putreſcentes; poſtea vidi in Oriente libros Medicos conſcriptos, & inveni quod noſtri homines eo delati, ibidem ſub præputio colligant peſſima ulcera ſine ullo omnino contagio Venereo: vidi de ſerpentibus Ulcuſculis circa genitalia ſcripſiſſe *Hippocratem in Epidemicis*; vidi quod *Celſus* & quod *Plinius*

nius de Ulceribus malignis, ex concubitu oriundis, ſcripſere, ſed ſi rite examinentur, nihil docent, niſi ulcera communia in his partibus hæſiſſe.

Hinc propter hæc omnia imprimis naturalis ratio fuit, cur præputium ſibi potius præcidi curaverint, quam ut his malis laborarent; hinc & Judæi, coitui tamen præ cæteris dediti, adhuc hodie præciſi, minus gonorrhæa inficiuntur, quam alii homines, qui præputium integrum habent, quia non tam facile ſordes ibidem contrahunt.

Videamus mirum quod habet *Moſes Cap. XV. Levitici*, ubi deſcribitur gonorrhæa maſculina quadruplex, verſu 2. his verbis: *Si viro exiverit genitura de ſua carne, impurus erit*: & verſu 3. *Si viro de carne ſua exſpuitur inſtar ſalivæ humor, impurus erit*, &c. Fraſis eſt ibi elegans, quæ notat, ſi ſalivæ ritu quaſi de oſculo ejus lente ejicitur humor, cum dicit, *impurus erit, talis & lectus, in quo concubuit, & ſella in qua hæſit, erunt impura, & homo, quem tetigit, etiam erit impurus, & manebit impurus, donec totum malum abierit; quod publico teſtimonio coram Sacerdote demonſtrabit.*

Secunda ſpecies gonorrhææ, quæ a *Moſe* deſcribitur, eſt eodem verſu 3. *Si hominis de carne ſua mittitur humor, qui fluorem ſeminis obturat*, (ideſt ſi materia fuerit tam craſſa, ut partibus adhærat,) *impurus erit*.

Tertia ſpecies deſcribitur, verſu 16. *Si viro de carne ejus humor concubitus* (id eſt bonum genitale ſemen) *tempore ſomni exiverit, impurus erit*.

Quarta ſpecies verſu 33. videtur proponi, ubi de mulieris gonorrhæa dicit, *quod ſi Mulier laboraverit fluxu de carne ſua, ſed ex debilitate*, (advertite, additur *ſi* ex abrupto) *& vir* &c. hinc fluxus materiæ liquidæ, qui ex debilitate oritur, ibi deſcribitur.

Prima ſpecies, quæ hic deſcribitur, & ſtillicidium liquoris, qui aſſiduo prodit, liquor ille hodie eadem ratione nobis in hac frigida regione prodit: ſcilicet vir florida ætate, corpore valido ac ſano, ubi diu a Venere abſtinuit, verſatus dein in conſortio amabilis ſexus, veſicam poſtea exonerans, deprehendit poſt ultimam urinam emiſſam lenti quidpiam tenaciſque cum ſenſu ingrato per urethram duci, & premens partes, deprehendet liqui-

quidum pellucidum inſtar ſalivæ ex pene exire, hocque durat ſæpe ſatis diu; atque hoc mihi in praxi centies obſervare licuit; ſi alvum duriorem majori nixu exonerant illi homines, aliquando per unam alteramve horam hoc ſymptoma adeſt, quod convenit perfecte cum præcedenti affectione, quæ apud *Moſem* deſcribitur: hinc ſæpe cogitavi, an non fuerit hic idem ille morbus, nam in fervidiſſimis illis locis, ille humor in calidiſſimo loco collectus facillime putredinem concipit, & quidem talem ut legislator inde converſationem illi cum aliis prohibuerit, ſed debeo dicere non eſſe ſpeciem hujus fluxus. Homini cuidam datum erat ab Agyrta bibere oleum terebinthinæ limpidiſſimum contra leve malum, & fere nullius momenti, cujus olei pauci guttæ aſſumptæ imprimunt urinæ odorem violaceum, aſſumpſerat majori copia, quid contigit? tum non modo omnis urina exibat, ſed etiam perpetuo materia alba mucilaginoſa deſtillabat, quod erat productum tantummodo a calido hoc remedio: hinc per ſummos calores hæ partes ſic affici poſſunt, ut per dilatata oſcula, materia quaſi nutrititia & chyloſa exiret.

Sed forſan dicetis, hoc non ſatisfacere tantis cautelis, quas *Moſes* ibi adhibet, & quod tunc non opus fuiſſet arcere: verum etiam, ubi totam rem examinavero, videbitis me vera dixiſſe, nam ubi mulierum gonorrhææ deſcribuntur, non adhibetur talis cautela.

Eſt altera ſpecies gonorrhææ, quæ multoties contingit, quando hominibus ſanis dormientibus forte genitura ejicitur, mane evigilantes, quando urinam reddere volunt, non ſine moleſtia dimittunt, quia ſemen vitioſum has partes obſidet; hoc in fervidiſſimis illis regionibus multa mala producere poteſt.

Tertia ſpecies tantum etiam eſt in inſomniis Venereis, quam tamen *Moſes* ſeveriſſime prohibet, & qui hoc ſic exoneraverunt ad veſperam uſque impuros pronuntiat.

Quarta ſpecies videtur eſſe a ſimplici tantum dilatatione vaſorum: fateor hanc rariſſime contingere, ego quod ſcio hujus exemplum vix vidi, licet omnes veteres Græci eam accuratiſſime deſcribant, ſed in his nunquam quid contagii ſubeſt, ultra nihil eſt in omni hiſto-

ſtoria, quod ab ullo ad morbum Venereum refertur, hoc longe manifeſtius eſt: nunc conſideranti fluxum muliebrem dicit, ſcil. verſu 19. & ſeq. *quod mulier menſtrua naturalia patiens, debeat eſſe ſeparata, quod impura ſit, & omnia, quæ attingit, & omnes reddat impuros.* Hujus rei certe mira ratio eſt, nam in locis illis naturalibus, aeri expoſitis, in regionibus fervidiſſimis, in plaga corporis ſemper calida, ſanguis, qui fere de vaſis tenuiſſimis, imprimis uterinis, deſtillat in ſinum muliebrem rugoſum, & ſatis amplum, pro parte retinetur, & retentus fracedinem putridam facile contrahit, ut norunt omnes; hinc ſi mulieres hujuſmodi non repurgantur, hac retentione horridam putredinem contrahunt, & vir fervidus cum tali muliere fervida rem habens, certe inflammationem concipit in his partibus, quod & in his regionibus aliquando obtinet, ſed tamen nihil Venerei ſubeſt, quod ad oſſa uſque penetrat, & horrenda ulcera facit, ſed eſt tantum vulgaris inflammatio, unde ſæpe ſuppurationes fiunt, quas jam olim *Hippocrates*, *Plinius*, *Celſus*, & *Galenus* nobis deſcripſerunt; hinc ſumma cum cura *Moſes* arcet tales mulieres ab omni converſatione cum viris, qui in regionibus illis fervidis facile hujus rei periculum ſubirent, unde res ad religionem deducta eſt, unde dies ſeparationis.

Hinc & mulieres in Aſia & America ad minimum bis de die lavant omnes partes inferiores corporis, imprimis genitales, hinc notum apud Turcas & Perſas, omni mane & veſpere balnea applicari ad inferiora; eodem modo quo in viris ibi obtinet circumciſio.

Secundus fluxus diuturnus dicitur præternaturalis, & de hac dicit eadem, quod debeat ſeparari.

Tertius eſt, quem deſcribit verſu 33. fluxus ex debilitate, qui eſt gonorræa etiam hodierna mulieribus otioſis laxa corpora habentibus: rheumatiſmum uterinum dixit *Charletonus*, eſtque idem qui aliquando in infantum naribus obſervatur, vaſa etiam dilatata & laxata mucum glutinoſum fundunt; hæ mulieres ſunt frigidæ & vix Venere lætantur, ubi enim robuſtæ evadunt, nihil muci adeſt, hæ autem viros non inficiunt. Hæc enim omnia videntur nos immunes præſtare ab argumentis,

quæ

quæ Medici adduxerunt, ut probarent antiquitatem Luis Venereæ.

Habuerunt Veteres quidam integra capita morborum, ſic habet *Hippocrates* caput de verecundis partibus mulierum, earumque morbis: *Celſus* de morbis vulvæ accidentibus: & *Plinius* de morbis genitalium virorum: & veſtrum erit obſervare inflammationes, phlegmonem, eryſipelas, ulcera, carbunculos, & puſtulas ab his viris circa has partes deſcripta, ſeu ſimul etiam animadvertite remedia, quæ erant lotiones ex aqua, aceto, poſca &c. quibus facile curabantur: ex iiſdem libris vobis patebit his ſæpe ulcera lata inſanabilia accidiſſe, ſed curaverunt tantum vulgaribus remediis; hinc non fuerunt contagioſa: quod autem difficile curentur, ex eo tantum eſt quia tempore Venereo hæ partes turgeſcunt, atque rigeſcunt, tuncque omnia filamenta diſtenduntur, & diſrumpuntur vulnera fere ad cicatricem reducta, unde ſumma illa difficultas oritur.

Inter eos, quos deinde poſt *Moſem* (quia nemo morbos Luis Venereæ propiores deſcripſit) magni illi viri producunt, antiquiſſimus eſt *Hippocrates*, qui in libro de affectibus internis, de quibuſdam morbis epidemicis mentionem facit, in Aſia Græcia & inſulis Maris mediterranei, mala ſumma ad genitalia fuiſſe, inflammationes ſcilicet, ulcera ſanioſa difficile curanda: verum ſi mecum perpendere velitis, videbitis nil fuiſſe niſi epidemici quid; ſic etiam in peſte ſemper oritur bubo ad inguina, ſi vellem inde deducere quoniam hoc etiam ſit in Lue Venerea, certe hoc repugnaret, adeoque cum *Hippocrates* tantum in uno alterove morbo epidemico hæc mala memoret, patet in hoc nihil de Lue Venerea proſtare, ſi, quod deinde *Celſus* habet in binis capitibus, altero de morbis vulvæ, altero de morbis, qui pudendis virorum accidunt, conſideretis, ſane & hic nihil ejus morbi memorat. Nam ibi nihil deſcribit, niſi inflammationem, ulcera, & duplicem gonorrhææ ſpeciem, quæ ſimplici & ſicco remedio curari debet. *Plinius Pater* paulo poſt plura dicit, morbum Tiberii tempore ſcribit exortum, qui primo labiis contrectabatur, & dein mentum afficiebat fœdo & ſpurcoſo halitu, unde *Mentagora* dicebatur, & difficilis erat curatu, ſed

 talia

talia in ſcabie aphthis & ſimilibus morbis epidemicis & endemicis etiam obtinent, ideoque nihil ſpeciale ad morbum Venereum habent.

Galenus autem nihil habet, niſi quod *Hippocrates*, *Celſus & Plinius* jam dixerant, adeoque nihil in his eſt, niſi quod omni tempore, omni homine, imprimis in regionibus calidiſſimis oriuntur quidam morbi ad omnes partes, etiam genitales, imprimis in hominibus libidinoſis & ſpurcis, hinc omni homini, & omni tempore, in calida regione accidere potuerunt, quod præterea duo docent argumenta:

1. Modus curandi; nam ex Veteribus conſtat eos uſos fuiſſe meris fomentis, balneis, victu atque diæta & remediis quibuſdam vulgatiſſimis naturalibus detergentibus, aperientibus, exſiccantibus, humectantibus & ſimilibus, ſed quid hæc ad Luem Veneream curandam?

2. Quod non fuerit contagium: Si certe iis temporibus, quibus homines ex ſuo ingenio vivebant, fuiſſet morbus tam contagioſus quam Lues Venerea, quæ in Regis *Caroli* Caſtris intra paucos dies 400. Nobiles affecit, quid contigiſſet profuſiſſimis illis temporibus? Atque illis temporibus, nulla fuit mentio hujus contagii. Ex his dico conſtare nullo vel minimo exemplo vero probari poſſe Luem Veneream in Europa, vel in Aſia apparuiſſe ante terminum a nobis datum, ergo morbus hic fuit primo inter Hiſpanos & Luſitanos, omnes, ſaltem plerique, hujus morbi antiquiſſimi Scriptores hoc uno ore affirmant; ſed tamen hic morbus obtinuit ante hæc tempora in aliis Orbis cogniti partibus, an ergo in America? Statim videbimus. Sed fuit ante tempora Columbi, quando Rex Luſitanorum malo cum ſucceſſu primam expeditionem in Africam fieri curavit, (de qua antea) in eo loco eſt morbus inquilinus, & inde ab eo tempore cum ſervis ibi exemptis fuit in Americam & Hiſpaniam deportatus.

Solent enim Luſitani in Africa, & quidem in ora arcus Guineæ (*Belgice de bogt van Guine*) ubi omnes fere homines hoc morbo naturaliter ſunt infecti, ſervos emere & deportare in Americam pro colenda ea regione, fœdiſſimus enim mos eſt incolis, arcum iſtum Guineæ inhabitantibus, ut parentes liberos, liberi parentes ven-

vendant Chriſtianis, & hi jam ſervi ubi in Americam pervenerunt, eo ſecum hoc malum tranſtulerunt. Certe Americani ajunt ante tempora Luſitanorum & Hiſpanorum hunc morbum ibi non fuiſſe, quod adhuc hodie de traduce per traducem dicunt (*Legite Piſonem in hiſtoria Braſiliæ*) ſed a Nigritis, quos *Luſitani* ſecum attulerunt, eo perveniſſe.

Hoc eſt quod omnium primo invenire potuimus: hinc valde credibile, quod hic morbus ſit proprie Africanus, & devectus inde per naves in alias regiones, quod hinc maxime probabile videtur; nam excuſſi omnes auctores, qui vixerunt apud Africanos, & inveni hanc horrendam hiſtoriam (eſt ibidem clima omnium fervidiſſimum, unde omnis terra aret, omnis aqua putreſcit, & peregrini ibi cito moriuntur, & omni fere tempore autumnali fit ſtrages magna circa oras maris) mos ibi eſt iſtis hominibus certe libidinoſiſſimis, *ut Boſmanus* dicit, in deſcriptione Guineæ, ſæpe ſe vidiſſe, quod ſcilicet aliqui Maopales, vel vagi hominum quorundam turbijunes abominabili conſuetudine collatis ſymbolis emant juvenem puellam, hanc includant tugurio, & dein omnes, quotquot ſunt ingreſſi, ſeorſim cum ea congrediantur, atque ſine ulla mora interpoſita tandiu continent, donec puella jam fere putrefacta moriatur, imo ſæpe cum jam mortua rem adhuc habent; hinc addit, morbum pudendorum contagioſum & Venereum, Gans dictum, ipſis eſſe communem.

Certe hæc videntur nobis dare rationem originis hujus mali, quod proprie apud ipſos tantum genitalia occupat, & ſervi, qui inde emuntur & deportantur, etiam in navi ſunt curandi, aut alias brevi in mare ſunt præcipitandi, quia totam navem infeſtarent.

Hæc certe qui conſiderat, illi nihil videtur magis horribile homine, ſed forte hos homines, proſapiam Chami, pro hominibus non habebunt Judæi, nimis de ſe ſuperbi; ſed ipſi ſatis ſunt propudioſi, legite modo hiſtoriam de Levita & Beniamitis, Cap. XIX. libri primi, videbitis, miſer Levita, qui concubinam ſecum duxerat, pernoctatum cum veniſſet prope Hyeroſolymas, veniſſe eos & voluiſſe ut Levita educeretur, ut tanquam ſodomita abuterentur, & cum deprecatus eſſet

vir hoc flagitium, orans ut cum ipſa puella potius rem haberent, ea muliere per totam noctem ita abuſi fuerunt, ut ſequenti die mortua in veſtibulo inveniretur.

Ergo in Africa ad hos propudioſiſſimos morbos aliquid endemici accidiſſe videtur, nam per ſolam ejuſmodi fœditatem ſi contractus eſſet, tunc & apud *Beniamitas* debuiſſet ortus fuiſſe, quod tamen non factum eſt, hinc in Africa eſt quid endemici, unde hæc Lues orta fuit.

Probabile ergo eſt ex tali, plus quam brutorum voluptate, oriri poſſe morbum fœtidum circa genitalia, non poſſe oriri Luem Veneream, niſi illud endemicum accedat: hoc ſi accedat ad ejuſmodi uſus Venereos prorſus, tum Luem Veneream oriri, quod idem de variolis & peſte verum eſt, quod primo in Aſia, loco videlicet endemico ortæ, dein alio fuerunt tranſportatæ.

Hoc nunc clarius patet ex hiſtoria memorabili, quam refert *Monſr. de Blegny*, qui narrat puellam quatuordecim annorum a matre propter petulantiam caſtigatam domo exceſſiſſe, & in cœnobium confugiſſe, ubi monachi, quos maxime hoc facinus non decebat, eam derelictam videntes, ea ſeorſim per varios dies ſinguli abuſi ſunt, cum vero tandem metuerent, ne res pateſceret, & forte operis hujus pertæſi, eam in Eccleſiam miſerunt, & quaſi forte fortuna inventam domum remiſerunt; puella domum redux cœpit primo ſentire ardorem urinæ, quod cum celaret, alia etiam acceſſerunt ſymptomata, ita ut matri ſuæ indicare cogeretur, quæ Chirurgum accerſit, & ex eo percepit, filiam ex diſtractione partium vera gonorrhæa laborare, illa primo rem negavit, ſed ubi paulo poſt bubones inguinales accederent totam rem confeſſa eſt; Chirurgi ergo publici in cœnobium dimiſſi, examinaverunt eos monachos, quos omnes perfecte ſanos invenerunt; ex qua hiſtoria patet, poſſe quidem circa genitalia ex immani coitu oriri mala, minime autem Luem Veneream contagioſam, nam viri non erant infecti, uti alias oportuiſſet, ſed fuit tantum inflammatio ex nimia diſtractione, & quaſi dilaceratione partium, & bubones: hæc autem clariſſimus *Du Cajus ſancto Romanus*, *Vercellonius*, aliique confirmant; unde merito iterum concludimus, ad omnia

hæc

hæc mala accedere debere aliquid endemici, antequam hic verus morbus Venereus oriri poſſit.

In Europa, dum excutio omnia, invenio primo morbum apparuiſſe Valentiæ in Hiſpania, an. 1493. ubi nobile erat inſtar Thaidis ſcortum: erat autem eo tempore in exercitu equeſtris ordinis vir nobilis, morbo Elephantiaſi vero Africano peſſimo (quem ſolus *Aretœus Cappadox* recte deſcripſit) laborans, hic ut malum auro obtegeret, quinquaginta aureis (*Belgice Piſtolen*) unam noctem ab hac meretrice redemit, hæc poſtquam auro (uti omnes ſolent) obedıviſſet & aditus creberrimos haberet juventutis nobilis, poſt hunc congreſſum intra paucos dies 400. homines infeciſſe dicitur, quorum plurimi erant in exercitu *Caroli* Regis, unde Lues Venerea brevi ſe diffudit. *Legite Dominicum Leonem*, qui habetur inter Luis Venereæ ſcriptores hic editos pag. 903. hanc hiſtoriam *Helmontius Pater* aſſumſit, unde plures exiſtimant ex ſcorto & homine Elephantiaſi laboranti ortum in Europa fuiſſe malum venereum. En prodigioſum hoc malum jam cito plurimis contingens: nam poſt hæc tempora hic morbus ubique fuit creberrimus, adeo ut non eſſet civitas Italiæ, quæ non erat infecta. Aggrediamur nunc ipſum horrendum morbum.

De Morbo Venereo ipſo.

Hinc conabor vobis omnia ſincera vera & ubique efficacia dicere, & quantum fieri poterit ipſam certam curationem hujus morbi indicare. Dico igitur.

1. *Morbus hic numquam ortus fuit ſponte*; dico morbus hic, ideſt morbus in Europa natus, priuſquam primo in Africa & America ortum duxerit; ergo non eſt morbus humanus, ideſt qui ex hominis fabrica & natura oritur, qualis eſt pleuritis, peripneumonia & ſimiles, quæ promiſcue in omnibus hominibus oriri poſſunt, ex natura ſcilicet corporis humani, quod de lue venerea probari non poteſt, nam hic morbus nunquam in ullo ex ſua natura ortus fuit, hoc autem pro axiomate primo pono.

2. *Numquam eſt deprehenſus in homine puro conſueſcente cum muliere pura, & vice verſa*; adeoque ex natura

tura

tura libidinis venereæ oriri non poteſt; novi quid fingat induſtria humana, ſed re explorata ſemper deprehenſum eſt aliquid imprudentiæ humanæ accidiſſe, & ſi homo purus abutens uxore, ſeu concubina pura, hoc malo numquam laboraſſet, caderent omnia ante dicta, ſed hoc me pro axiomate ſecundo ponere facile conceditis omnes, ex refutatione auctorum ſupra memoratorum.

3. *A pluribus puris cum una pura converſantibus numquam hic morbus ortus eſt*: hoc eſt contra Vercellonium, ſed exempla, quæ vir hic doctiſſimus (qui contrarium maxime urget) in medium adfert, nil probant: v. gr. de viro forti & nobili, qui duxerat uxorem puellam juvenem virginem, cum qua in certamine venereo ſtrenue congreſſus cum eſſet, uxori gonorrhæam ortam dicit, ſed ne quidem addit cujus generis gonorrhæa fuerit, concedimus quidem oriri poſſe membranarum rupturas, inflammationem, profuſionem ſanguinis & hinc ſtillicidium ſanioſum, ſed negamus hunc eſſe morbum gallicum: *Blegny*, quem jam antea refutavimus, habet ardorem urinæ & bubonem venereum, non vero ipſum morbum memorat: hinc credo multa mala oriri poſſe ſi plures puri cum una pura congrediantur, numquam vero morbum gallicum, ſi modo rite diſtinguamus.

Sic intellexiſtis morbos quoſdam eſſe, qui accidunt membris quibuſdam noſtri corporis qui uſque adeo referunt ideam Luis Venereæ, ut niſi quis in praxi jam ſatis exercitatus ſit, in diagnoſi facillime decipiatur: Sic membrana Schneideriana narium, quando ſumus ſani, tantum perſpirat quid, aut tantum tenuem pellucidum liquorem fundit, ſed ſi concipitur ille morbus, qui vocatur catarrhus, vel coryza dicitur, oritur inflammatio vera dolens, tumens, rubens, calens, quæ vix ſubſtitit per paucas horas, quin incipiat deſtillare liquor acris tenuis, & rodens, ſecundo vel tertio die morbi tanta copia craſſi flaveſcentis & ſubviridis muci ſecernitur in hac membrana, ut tota muccinea repleat fœtida materia, quæ omnia, ſecedente morbo, ceſſant. Si nunc hæc materia linteo excepta in aere exſiccatur, videtur eſſe materia gonorrhææ, tale jam malum quotidie videmus, ex innoxia & levi cauſa ortum. Similia jam a tempore *Hippocra-*

pocratis in genitalibus tam maris quam fœminæ obſervata ſunt ſine ullo contagio venereo, hoc in praxi etiam continuo obſervatur, & ibi tum primo ſimilem tenuem mucum, mox craſſiorem, tandem magnam materiæ mucoſæ & flaveſcentis colluviem producit; unde pateт, ſi recte a Medico perito diſtinguantur, quod non niſi qui utrumque bene viderit, diſtinguere poterit.

His itaque morbis ſepoſitis concludo, morbum hunc nunquam obſervatum, ſponte fuiſſe ortum ex læſa a vitio quocumque ſanguinis circulatione.

Sed ad naturam hujus morbi accedamus.

De Natura Luis Venereæ.

Prima proprietas eſt, *quod ab infectis hoc malo tam facile inficiatur homo, cui omnia munimenta contra hoc malum adſunt, ut tota ejus natura ab hoc malo ſubjugetur.* Quid autem proprie illud malum ſit, abſolute ignoramus, ſed ſe per quædam phænomena præſentia manifeſtat, quæ collecta vobis proponam, quæque hoc malum ab omni alio malo diſtinguunt.

A. *Si hoc malum hæret in homine infecto, potentiam habet ſe inſinuandi in corpus abſolute ſanum, & cum hoc corpus ſaniſſimum totum inficiatur ab hoc malo, patet, quod potentia in hoc exiſtat, valens infinite ſuperare omnes corporis vires*: fit hoc tam facile, ut incredibile ſit niſi expertis: fit tam cito, ut ſolo contactu inter caleſacta corpora ſenſim concipiatur; & tam fœcunde, ut de ſcintilla minima ſummum protinus oriatur incendium.

B. *Verum contagium puriſſima corpora, quæ afficit, poteſt corrumpere.* Vidi in nobili & formoſo juvene natum exiguum ulcuſculum ſic ſe propagaſſe, ut nullum angulum corporis poſtea immunem reliquerit.

C. *Ergo habet potentiam invertendi omnes humores bonos*, vidi illum juvenem, qui tantum habebat parvum ulcuſculum in naribus, quod a nullis Medicis aut Chirurgis in Gallia, Britannia, Germania ubi iter fecerat, ſanari poterat, cæterum corpus erat ſaniſſimum, & puriſſimum, hoc tamen malum ita illum totum corrupit, ut tota facies, oculi, aures, naſus & reliqua inde fuerint læſa.

D. *Hinc*

D. *Hinc ineſt huic contagio vis potentiſſima*, (ſi ita loqui liceat) *ſui propagativa* : unde multi hoc tempore putaverunt, hoc virus eſſe animalium genus, & produci ex congerie animalculorum, quæ corpori ſano recepta ſeſe per totum illud corpus propagarent, & infinita velocitate multiplicarent, quod inde probabile putant, quia mercurio, antihelmintico remedio, curatur; ſed hoc numquam videre potui, atqui tamen ſcio mercurium has vires habere: Sic ſi ulcera in cute exiſtentia non ſemper curentur, totum corpus inficiunt, & ſi illorum ſanies ſumatur, & ſano cuidam corpori applicetur, ſemper illud infeſtat; hæc infectio omnia corrumpit, (quod non ſcio in ullo alio morbo eſſe) imo oſſa, cartilagines, & viſcera afficit, imo duriſſimum cranii & femoris os in talem materiam mutat, ut inſtar carbonis exſtincti friabilia reddantur, atque ſemper per corruptas partes ſeſe propagat hoc malum: ergo.

E. *Materies hæc eſt adeo tenuis*, *ut applicata extrinſecus ad partes inferiores cute tectas ſeſe inſinuare poſſit*: Noviſtis quod totum corpus extrinſecus loricam habeat, cutim ſcilicet ſatis tenacem & ſtrictam, & corporibus peregrinis obſiſtentem. Ille igitur tabus venereus calidus calidæ cuti applicatus, per hanc ſe inſinuat ſub cute, ut dein cutim corrumpat, & in tabum venereum omnia deſtillare faciat: oportet ergo (quum nunquam fiat epidermidis elevatio niſi in fræno penis, glande, & præputio) ut tenuitate valeat penetrare ſub cute, & ibi ulcus facere, atque dein cutis ſuperinducta corrumpitur.

F. *Ergo non cogitandum*, *quod id*, *quod videmus in tabo*, *ſit illud venenum*: nam hoc cutis excludit, ſed in hoc maxime hæret tenuiſſimum illud volatile, quod ſe poteſt inſinuare, & totum corpus pervadere, quod vero apparet ex hoc caſu: Hagæ Comitum duo amici ſimul in uno lecto dormiebant, unus purus, alter lue laborans, purus in latere illo, cui alter accumbebat, accepit peſſima ulcera, quam rem miratus, & ſe tamen a morbo immunem ſciens, adiit medicum, qui re examinata, eum vicinia loci ab altero affecto morbum accepiſſe dixit.

G. *Hac proprietate hoc malum quam proxime accedere*

re videmus ad ſcabiem: Si e. gr. homo, qui vera ſcabie laborat, manu calida alterius manum calidam attingit, alter hic ſine dubio ſcabiem veram accipiet, quæ nata ex tali imperceptibili cauſa corporea proſerpit per totum corpus, ubique manens fota: primo leni pruritu ſe manifeſtat, dein (ut vidi) ſæpe ulcera facit, quæ ad oſſa uſque penetrant, eaque corrumpunt: hinc

H. *Lues Venerea poteſt etiam quam facillime propagari:* Primam hiſtoriam de ſcorto quadringentos homines inficiente ex Leone vidimus, imo contigit (uti ex teſtibus fide digniſſimis accepi) in Nobili Spania (locum hunc ſic vocant incolæ) morbum hunc devaſtaſſe perfecte totum locum, ita ut nemo ſuperſtes manſerit: nam

I. *Solo halitu poteſt propagari*, quod moneo ut vos curaturi hæc mala prudentes ſitis: contigit exemplum mihi curanti juvenem Nobilem, cui ulcera in naribus & faucibus erant moleſtiſſima, quæ ad diſtantiam quinque vel ſex pedum halitum effundebant uſque adeo cadaveroſum, ut ego, qui tamen in his non ſum adeo faſtidioſus, fere in animi deliquium inciderim cum nimis prope ad malum hoc examinandum acceſſerim, & inde tantam ſiccitatem & ariditatem in partibus reſpirationi inſervientibus perſenſi, ut aliquid mali ſubeſſe metuerim, & poſtea numquam ad illum ægrum acceſſerim, priuſquam ille cum poſca ex aqua & aceto gargariſando hæc loca purgaverat. Vidi in Nobiliſſimo & Eruditiſſimo Viro ſinuoſis ulceribus pudenda & perinæum ſic exeſa fuiſſe, ut, cum integumenta amoverentur, oriretur Mephitis quaſi ex cadavere tempore calidiſſimo putrefacto, hæcque materies loca, quæ attingebat, ſemper afficiebat.

K. *Certus hinc ſum, quod hoc virus ſit adeo tenue ut cum aere corpora inficere poſſit:* Locutus ſum cum medico mihi amico *Phelipaiux*, qui fere per totam habitatam terram iter fecit, hic mihi ſæpe retulit, quando Venetiis & Genuæ centum vel quinquaginta homines uno loco ſuſtinerent ſalivationem, ex juſſu magiſtratum, quibus de anno proſtibula, & homines nefandos ſanari curant, materiam adeo putridam in illo loco exhalaviſſe, ut homo inſuetus, locum ingreſſus, ſummam inflammationem acciperet. Hinc ergo

L. *Quan-*

L. *Quando hic halitus corpore calido & ſudante, ab homine infecto calido & ſudante, vel ab homine ſalivationem ſuſtinente, excipitur, facile homo ſanus inde affici videtur*; quod maxime fit, quando mercurius hominis infecti humores diſſolvit, unde abundans cautela hic nocere non poteſt: Medici quidam dixerunt, non facile communicari, ſed illi certe fuerunt cauſæ plurimorum malorum.

M. *Poſt halitum baſii impuri, purus homo, vel infans fuerit, vel adultus, vel ſenex afficitur, vel ſi impurus ipſe afficit*. Talis fuit ille infans, qui tabo laborans a matre lactatus, eodem tabo laborante, dum vicinæ mulieri oſculandi ergo offertur, vicinæ os primo ſolum, dein alias partes ulceribus affecit, porro hiſtoriæ medicæ pleniſſimæ ſunt his exemplis.

N. *Omnium maxime propagatur contagio ſalivæ*. Scimus hanc eſſe illum liquorem, quem novimus eam vim habere, per quam, inſtar lavacri, per argentum vivum de corpore omne virus abluitur, hinc videtur in ea eſſe quædam ſingularis proprietas, quæ aſſociat facillime has partes inter ſe, nam exemplo conſtitit, canes ſi hominis affecti & mercurio curati tempore ſalivationis ſalivam linxiſſent, fuiſſe mortuos: hæc & ſimilia proſtant in Ephemeridibus Germanis.

O. *Lingua autem ſordida & laſcivia omnium peſſime afficitur homo*. Ex binis poſterioribus, ſcilicet ſaliva & lingua infectis, omnium peſſima Luis Venereæ ſpecies oritur. Vidi formoſiſſimum juvenem, cui Pariſiis reduci nulla alia ſigna Luis Venereæ aderant, niſi tantum in ore & faucibus, cum hoc mirarer, quia nullum alium locum affectum invenirem, dixit ſe hoc tribuere laſciviæ fœminarum Pariſienſium, quæ eum vix demittere voluerant, imo quaſi rapuerant: ſpecies hæc morbi inde orti primo labia & gingivas afficit, deinde, corpore reliquo nondum infecto, viſcido faucium humori ſeſe inſinuans ulcera ibi producit vix ſanabilia, non præcedentibus aliis ſignis memoratis gonorrhæa, vel ardenti urina & ſimilibus, nam in hac ſpecie nullum aliud malum apparet, niſi tantummodo in locis illis fungoſis ulcera vix ſanabilia ſe figunt.

P. *Suctu infantis infecti ad mammas mulieris puræ*

hoc

hoc malum ortum fuit. Bina exempla vidi in hac Urbe, mulier vicina miſerta vicinæ mulieris ægrotantis infantem, ut ſolaretur ejulantem puerum, eum ſuis uberibus applicat, quo facto poſt aliquod tempus invenit ſe peſſimis ulceribus circa papillam & areolam infectam eſſe, cui mammæ infans applicatus fuerat, & etiam laborabat Venereo Morbo, quem re examinata, a puero illo acceperat.

Q. *Lacte & papillis infecti puro puero fuit itidem communicatus hic morbus:* In præcipua familia Hagana puer pulcherrimus a Patre & Matre non infectis natus, traditus nutrici certe formoſiſſimæ, & uti apparebat puræ, corripitor miro morbo, a quo ad oſſa fuit exeſus, antequam moreretur, re examinata, inventum fuit pulcherrimam hanc nutricem totam Lue Venerea fuiſſe infectam, eaque hunc nobilem infantem etiam infeciſſe.

R. *Contuberniis, & ſomno in eodem lecto imprimis calefacto corpore inficit, & inficitur homo.* Imprimis ſi ſudoribus aliiſque humoribus lintea, ſtragula, induſia &c. inficiuntur, malum propagari poteſt, ſi ſatis calidum ſit corpus ſuſcipiens, ſi caleſcens adhuc fuerit locus infectus, & maxime ſi adfuerit tempeſtas calida: hoc multi putarunt, & adhuc putant non vera eſſe: ſed hinc eſt quod Moſes tam ſeverus in morbis contagioſis cavit. Vidi Cheirothecam hominis ſcabioſi abjectam & jam frigefactam, ab alio deinde indutam, intra paucos dies eundem illum hominem, qui eam induit, infeciſſe: vidi & mulierem, quæ in taberna publica multas res vendebat, hæc accipiens multos nummos, quos manu calida retinuerat enutrix, hos calefactos ſibi traditos diu manu calida retinuit, & intra paucas horas ſe ſcabie infectam vidit, unde patet mira propagationis vis, ubi metalla contagium contrahere poſſunt.

S. *Omnium maxime tandem ſpurcitie ulceroſa propagatur:* Lues facit ulcera, illorum autem materia omnium certiſſime inter omnia inficit, quæ ex ulceribus illis promanat; nec eſt pus: intelligo hic ulcera ubicumque in corpore fuerint, præcipue tamen ulcera illa genitalium tam virorum, quam etiam fœminarum, veriſſimum quidem eſt, quod inter omnes modos afficiendi hic ſit efficaciſſimus, quando ſpurcoſa materies genitalium ſanis

par-

partibus applicatur, falſiſſimum tamen eſt hanc ſolam, uti multi dicunt, inficere, tabus venereus poteſt communicari cuicumque parti corporis, nullus autem locus eſt, qui citius inficitur quam genitalia.

Ex binis his ultimis proprietatibus factum eſt, ut multi clari viri putaverint, hac ſola ſpurcitie in genitalibus oriri hoc malum, in qua ſententia ſunt & multi, quorum opera in Aprodiſiaco habentur, ſed in alia ſententia ibidem etiam ſunt plurimi.

T. *Contagium hoc non ſemper æque actuoſum ſuum virus propagat in corpore, cui applicatur, ſed cauſæ phyſicæ ſunt, quæ faciunt, ut fortius, vel minus fortiter afficiat*: Videndum ergo jam eſt, quomodo hoc virus reddatur actuoſum. Auctores, qui de rebus venenatis agunt, imprimis animalibus, dicunt fera exſtincta venenum exſtinctum eſt: dicunt ſcilicet hi Scriptores, quod ſi virulenta hujus morbi materies refrixerit penitus, & frigida corpori frigido fuerit applicata, nunquam nocuerit. Sed etiam ſi calida corpori calido applicatur, quod tum vires ſuas exercuerit; contagium ergo hoc quieſcens, ſive ex ſe, ſive per frigus externum, redditur actuoſum:

1. Æſtu cæli, hinc eadem profecto cauſa agens in idem corpus frigore brumali minus inficiet, quam cælo æſtuante, & quo cælum vel per clima fuerit, vel per adſcenſum ſolis, vel per alias cauſas phyſicas calidius, eo citius & intimius depaſcit, & celerius communicatur, hoc experimentis conſtat: unde patet, cur in fervidiſſimis illis regionibus in principio illius mali totæ regiones depopulatæ fuerint. Sed hoc etiam habent, quod in iis locis morbus hic citius & commodius curetur.

2. Calorem temperiei huc referimus: obſervatum quippe fuit conſtanti lege contigiſſe ſemper, ut quo quis fuerit calidior, eo citius penetraverit hoc malum: ſed contra ſi quis fuerit leucophlegmaticus vel pituitoſus, numquam aut raro tam violenter inficitur, ſed hic ſi inficitur vix umquam curatur ita, quin ſemper fere aliquid ſuperſtes maneat: hinc in infantibus morbus hic omnium violentiſſimus fuit deprehenſus. Mirati ſunt Medici, cur Hippocrates pro axiomate medico ponat, infantes eſſe calidiores, & hinc multos eorum morbos deduxerit, dicunt enim, nulla corpora ſunt humoribus

bus magis repleta, & in nullis corporibus humores lentius moventur; ſed errant, nam thermoſcopia docent, quod ſi homo quadraginta annorum thermoſcopium Fahrenheiſianum ad 90. gradus calefecerit, liquoremque contentum ad dictum gradum rarefecerit, illud infanti ante quintum vel ſextum annum applicatum in eadem ſanitate, duobus gradibus plus aſſurgat.

Ergo per experimenta conſtat, quod ſi his recte valentibus tenellulis corpuſculis inſinuetur hoc malum a nutrice, omnium violentiſſime agat, ut patet id caſu illo a me ſupra recitato: hæc nutrix Hagana videbatur optime valere, morbique in ea nihil apparebat, qui tamen in infante prodigioſo modo ſe manifeſtabat, quo morbo in dicto caſu infantem illum trimeſtri ſpatio miſere dilaceratum & tandem mortuum fuiſſe vidi: hoc ergo omnino notandum in curatione infantum.

Notamus ergo, quod in illa temperie calida malum, quod in alio latuit, ſe manifeſtet & plus vigeat.

Hinc intelligitis notiſſimum illud, quod jam olim *Nicolaus Maſſa*, Vir in hoc morbo deſcribendo vere ſummus, ſcripſerit tenuiorem ſcilicet & refrigerantem diætam ſummum eſſe remedium ad exſtinguendam Luem Veneream, quia ſi calor corporis augeatur, aut aliquid calidi acris & ſimile detur, ſemper auctuoſius reddi hoc virus.

Hinc pernicioſiſſima hæc Lues eſt in juvenili ætate, dum calor ipſos incitat, cum tamen veterani milites non adeo ea affligantur, ſed in iis latet magis illud lentum venenum, quod immiſtum juvenili corpori, incendium parat. Summopere autem notandum eſt, ad hanc Luis actuoſitatem reſpectu caloris: quicunque nunc ſunt frigidi ſive per ætatem, temperiem, vel morbum prægreſſum, vix magna mala de hoc viru patiuntur, ſed languent, numquam recta valetudine fruentes, rariſſime vero per ipſum mercurium curantur.

Hinc quoque videmus, quantum ad ſexum muliebrem, conſtare hodie, earum corpora eſſe frigidiora Maſculinis, quod *Hippocrates* pro fundamento medicinæ poſuerat. Mirantur ſæpe Medici unde fiat, quod proſtibula & ſcorta tam diu ferant omnem illam colluviem, & ſemina hujus morbi ſine magna jactura occulta gerant,

dum tamen aliis hoc malum ſatis actuoſum communicant, rariſſime videmus, re bene examinata, meretrices publicas adeo hoc malo exhauriri, quam quidem viri ſicciores, calidiores, & humoribus bonis pleni: hinc etiam cæteris paribus mulieres laxiori ſuo corpore facilius hunc morbum accipiunt, ſed acceptum longe magis occultum gerunt, & diutius ſine damno.

3. Impetus æſtus Venerei hoc malum excitat: vocarunt vetuſtiſſimi & ſapientes mortalium Veneris incitamentum ignem, hinc Veneris Maritus dicebatur Mulciber, id eſt Vulcanus: unde *Virgilius Lib.* 2. *Georgic. Verſu* 324. inquit,

Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.

& hinc etiam ignem vel calorem concipere, eſt in Venerem pronum eſſe: hicce impetus æſtus Venerei eſt totius corporis inflammatio vera, unde recte iterum φλόγωσιν, vel φλεγμόνην, flammas Veneris vocarunt.

Hic impetus Venereus uti totum corpus, ſic omnium maxime partes calidiores afficit, unde imprimis partes genitales ob tritum patiuntur inflammationem, imo totum ignem ferunt, ita ut ſi diu duret, in gangrænam partes duceret, uti in priapiſmo nimis diu durante apparet, in quo neceſſario vena penis ſecanda præ metu gangrænæ.

Hinc quo plus igniculis his hominum cor accenditur, eo is, qui inficietur, magis actuoſum habebit virus inficiens, ita ut huc fere pertineat major minorve morbi gradus: quo enim flagrantior eſt voluptas, eo profundius ſe inſinuabit, ſeque acrius & citius per totam corporis molem propagabit hoc virus, id Practici ſemper dicunt.

Frigidiuſcula libido hæc omnia lentiora & molliora patitur, & Morbus hic pediſſequus eſt ſummæ voluptatis: hoc mille exemplis patet, neque hoc umquam feſelliſſe vidi, quod formoſiſſimus juvenis ætate florida, ſi ſe conjunxerit cum vulgatiſſimo ſcorto, quæ forte ipſa luis non amplius erat capax, ſi tum tamen aliquem calorem conciperet ex adſpectu formoſiſſimi juvenis, tanto fortiori veneno inficiatur, & tanto citius quanto plus ipſa exarſerat libidine; certiſſimeque vidi, quod ſi tres, aut quatuor ſocii debacchantes eodem uterentur ſcorto, hi qui formoſiſſimi erant, magis infecti receſſerint, unde didici,

dici, nihil eſſe quod propagationem hujus veneni acrius incendat, & ad contagium incitet, ſeque intimius inſinuet, quam ſi talis vir ipſam fœminam excitet, & fœmina virum in ardorem.

Hæc Medicis ſummopere ſunt conſideranda, quando curant hos homines: nulli enim homines difficilius curantur, quam formoſiſſimi in ætate florida conſtituti, & ſanguinolenti, cæteris ſcilicet paribus.

4. Omnia, quæ externe corpus calidius reddunt, ut aer, motus, vigiliæ, cibus, potus & medicamenta, hæc fuerunt ſæpe optima admonentia, ſæpe peſſima excitantia; forte mille caſus vidi, ubi juvenes, cum mulieribus infectis cum coiviſſent, quamdiu moderate & ſobrie vivebant, nihil mali ſentiebant, ſed ubi largius pobrie vivebant, nihil mali ſentiebant, ſed ubi largius potando immoderatius ſe gerebant, apparebant aliqua hujus mali indicia; namque hoc certum eſt, licet exterius nondum per ſigna apparuerit, vel per medicamenta eo ſit perductum, tamen ille moderate vivendo nihil videt, ſed immoderate ſeſe gerenti apparet malum quod eſt, non recruduit ut vulgo dicunt, ſed nondum fuit remiſſum. Hinc hæc deducta eſt regula, ſi quis curatur hoc morbo, & per ſeptimanam unam alteramve ſoſpes ſit, & ſi dubitat an non lateat morbus adhuc, tum ille utatur theriaca diateſſaron, philonio Meſuæ, ſale viperarum & ſimilibus: uno verbo, utatur medicamento ſummopere corpus incendente, tunc ſi quid adhuc ſupereſt mali, illud ſtatim ſe pandet, ſi vero nihil ſe manifeſtat, tanto major fides ſit, hominem eſſe curatum.

Hiſce propoſitis, auditores ornatiſſimi, qui hiſce curandis vos dabitis, moniti eritis, ut ſemper vobis ipſis, & Chirurgis, qui vobis auxilio ſunt, eorumque miniſtris, eo tempore, quo ægri ſunt in calore ſummo, & tempore, quo maxime venenum a medicamentis ſolvitur, eo tempore quando maxime exhalant, cauti ſitis, ut, dum aliis inſervitis, ipſi non inficiamini; nam ſcio varia exempla, quæ ſero doluerunt infecti per has cauſas, qui antea certe nimis temerarii putaverant, ſe hoc malo non tam facile affici poſſe; nihil vero metuendum eſt, quando homines frigidi in aere frigidiuſculo infecti nobis adſtant, tunc enim nullo exemplo aliquem infectum fuiſſe conſtat; in hiſtoria curationis patebit, numquam

curari hoc malum, niſi per excitatam febrim ſive a Mercurio, ſive a decoctis antivenereis, ſive a ſummis ſudoriferis, nunc vidi per examina ſummum contagii periculum tum eſſe, quando morbus exploditur. Sic virum ampliſſimum & formoſiſſimum curavi, cui *cura Hottoniana* ſudanti adſtabat ſervus ejus ſemper inſons & fidelis eum tractans; poſtquam ſanatus fuit herus, peſſimo morbo famulus fuit affectus, quia hero perpetuo adſtiterat, & hoc inde factum patet ex eo, quia ad nares, fauces, cutim externam, loca aeri patentia, malum primo ſe pandebat, hinc facile concipi poteſt, quantum tunc illud contagium ſit metuendum, & quam cauti & ſolliciti eſſe debeamus in curatione ægrotantium, hoc morbo infectorum. Dixi nunc omnia quæ ſpectant ad cauſas hujus mali, nunc agendum de locis quæ omnium primario in Lue Venerea afficiuntur.

De locis, quæ omnium primario in Lue Venerea afficiuntur.

Omnia totius corporis loca, quæ externis corporibus exponuntur, teguntur una communi membrana, quæ epidermis dicitur, hæc quin ubique corpus tegat nemo dubitat, hæc incumbit cuti dictæ, quæ cutis quid ſit, non tam ſpecialiter conſtat Medicis, quam quidem epidermis, quæ tantum eſt pellicula pellucidiſſima, denſiſſima & ſolidiſſima in ſua tenuitate, ſine ullo vaſculo hactenus noto.

Sed quid eſt cutis? hæc partem habet, quæ directe epidermidi eſt oppoſita, eique contigua, ubi papillæ ſentientes rete *Malpighii* penetrantes eminent, ſub quo reticulo hæret textura mere nervea, unde papillæ hæ oriuntur, tum ſequuntur vaſa omnis generis, directe autem ſub hac cute hæret colluvies pinguedinoſa, habet enim cutis in ſe tria diverſa:

1. Corpus denſum reticulare, quod nigrum in æthiopibus nigredinem illis conciliat, hæc membrana enim ab epidermide differt.

2. Huic reticulari contextui ſuccumbit ſeries nervorum, quorum papillæ aſcendentes formant tactus organum,

num, & tanta copia ſunt, ut tota cutis ex iis conſtare videatur.

3. Inter tegmen horum nervorum intercurrunt vaſa omnis generis, & hæc faciunt cutim, & tria hæc tam diverſa tam arcte inter ſe cohærent, ut Anatomici omnia hæc ſimul deglubant, unoque nomine cutim vocent.

Hæc ergo cutis hac ratione poteſt infici, imo qua parte eſt omnium craſſiſſima, namque ſuo jam tempore retulit *Nicolaus Maſſa* (qui ſcripſit 24. annos poſt ortam Luem Veneream) obſtetrices, quæ officium præſtabant parturientibus Lue Venerea infectis, jam tum per manus ſuas auxiliatrices fuiſſe infectas. Narrat *Vercellonius*, quod juvenis quidam laſciviens cum meretrice, cum qua præ metu contagii coire nolebat, manu ſinum Lue infectum attrectaverit, & hinc orrendiſſima ulcera, & puſtulas Venereas circa manu acquiſiverit, quæ primo utpote ſui conſcius neglexit, ſed dein morbo correptus, cum ad Medicum accederet, ille eum Lue Venerea laborare pronuntiavit, licet juvenis juraret ſe numquam cum illa muliere rem habuiſſe, ſed ſemel tantum laſciva manu meretricis genitalia attigiſſe, hæc igitur docent, ubi maxime denſa eſt cutis, uti in manibus, nihilominus poſſe hoc malum ſe eo inſinuare, licet locus ſit a corde fere remotiſſimus: hoc nunc his temporibus eſt adeo evidens, ut obſtetrices hodie Lue Venerea infectas parturientes tangere nolint.

Jam itaque puto dabitis mihi, quod omnes partes reliquæ cutis etiam affici poſſint, cum de manibus conſtet, quod alias facillimum eſſet probatu. Sed longe facilius inficiuntur loca cute carentia, & tantum epidermidem ubique extrinſecus corpori inductam eſſe: oculi noſtri habent cutim uſque ad limbum palpebrarum, ſed Clariſſimus *Ruyſchius* demonſtravit, quod cutis cum epidermide eo veniens deſinat, ſed ſola permanens epidermis interius inveſtiat palpebrarum ſuperficiem, & dein recurrens ſuper bulbum oculi, eum etiam cingat; ſic etiam in naribus cutis ad duas vel tres lineas intra naſum ingreſſa deſinit, ſed tamen progreditur epidermis, totam membranam Schenyderianam faciens. Sic etiam in labiis ubi cutis deſinit, epidermis progreditur, papillaſque inveſtit,

unde *Ruyſchius*, cum θήλη papillam ſignificat, eam ἐπιθήλιον vocavit, quam ubi nomino, intelligo epidermidem papillas inveſtientem; idem jam ſit in bronchiis, faucibus, ventriculo, inteſtinis, ſub præputio, in vagina &c.

Quemadmodum malum hoc deprehenſum eſt tantæ ſubtilitatis, ut ſic ſe inſinuare poſſit, patuit tamen quod omnia loca, quæ afficiuntur, eo tempore, quo afficiantur, debeant eſſe calida, nam calore dilatatæ partes augent penetrabilitatem, frigidæ partes minus admittunt.

Tamen omnium facillime afficiuntur loca, quæ carent cute, & tamen attactui externo exponuntur, ſic ulcus ad cutim labii non facile eam exedit, ſed ubi in epithelium pervenit, minima aphthula ſæpe in ulcus inſanabile degenerat, hinc ſi ulcus venereum concipiatur in cute, facile curatur, ſed ubi cutis deeſt, difficillime: ſanguifera autem vaſa directe ſub epithelio in locis cute carentibus ponuntur; hinc partes illæ cute carentes rubent, uti ſunt nares, labia, præputium, glans penis, & ergo cæteris paribus venenum inſinuatum his partibus, penetrato epithelio non occurrit reti Malpighiano, ſed ſemper venis reſorbentibus.

Alterum occurrit a *Ruyſchio* notatum, quod reſpicit verrucas venereas, quod genus mali ſolet fere ad illa loca oriri, ubi cutis deſinit: ante multos annos *Ruyſchius* impleverat omnes arterias infantis, cujus totum corpus apparebat ruberrimum, dum hoc corpus poneretur emolliendum, epidermis ſeceſſit, qua deglubita, corpus reticulare manebat, in locis nunc iis, ubi reticulum non erat, v. g. in labiis, epidermis etiam ſeceſſerat, in iis nunc locis, ubi reticulum hoc aderat, nihil aſſurgebat, ſublata epidermide, niſi papillæ nervoſæ erectæ, ſed totum labium quaſi pinnis hiſtricis aſſurgebat in papillas erectas, quæ tantum in ſitu ſuo retinentur per impoſitum epithelium, hæc eſt ratio cur hic tanta, tamque horrenda mala contingant, ita morſu tenuibus fibris Epithelii labii ablatis verrucæ horrendæ oriuntur, imo tota labia ſæpe cancroſa evadunt.

Idem verum eſt in pene virili, uti in eodem cadavere *Ruyſchio* apparuit, nam cum glandis epithelium etiam deglubitum eſſet, tum tota ſuperficies glandis erat

quaſi

quaſi aculeis hirſuta, hinc quando in glande viri deglubitur pars epithelii, tum glandis corpus in horrendos tumores cancroſos aſſurgit.

Duo ergo ſunt loca, ad quæ poteſt extrinſecus applicari hoc malum 1. ad loca cutim habentia, & 2. ad loca epithelio tantum tecta, ſub quibus directe decurrunt vaſa arterioſa & venoſa omnis generis, & papillæ *Malpighianæ*, hæc loca ultimo memorata facillime Lue Venerea afficiuntur, & ſemel affecta ſemper totam ſanguinis maſſam inficiunt, quod vero ſemper ubique verum eſt, nam facillime venenum ſeſe per has vias inſinuare poteſt, & exiguum ulcus in his partibus ortum pejus eſt quam maximum in partibus cute tectis, partes autem cute carentes, epidermide tantum tectæ ſunt.

1. *Nares*: *Ruyſchius* demonſtrat cutim intrare nares uſque ad $\frac{1}{6}$ pollicis, ubi deſinit, & ibi tunc epithelium invenitur, & nares ibi rubere incipiunt, ad hæc loca ſi affigitur malum Venereum, difficillime curatur, ſi homo tantum laborans ſimplici gonorrhæa virulenta incautus forte digitum inquinaverit lurido hoc tabo, & dein hoc digito non abluto nares ſcalpſerit, facillime tabus contagioſus, hic applicitus, locum hunc inquinat, & peſſima mala producit.

2. *Labium*: & hinc credo vix ullam partem facilius infici, ſi *Fallopium*, *Nicolaum Maſſam* (qui præſtantiſſime de Lue Venereæ ſcripſerunt) revolvitis, videbitis ex ſolo baſio ab honeſtiſſima matrona proprio infanti dato, qui ubera mulieris infectæ ſugebat, matrem infectam fuiſſe, & curationem Luis Venereæ ſubire neceſſe habuiſſe.

3. *Ad os internum*: quippe ad linguæ ſuperiora, circa fauces, buccas & gingivas, horrenda illa mala oriuntur, quid dicam de palato, velo pendulo, uvula, tonſillis? Certe peſſima ulcera hic oriuntur. Novi *Vercellonium* dixiſſe hoc eſſe ex ſympathia uteri cum faucibus, ſed in Phyſicis tales cauſas abditas non admitto, ſed ſi ſaliva, hoc veneno infecta, his partibus applicatur, facit ſumma & fere incurabilia mala.

4. *Gula & Guttur* huc etiam referuntur: poſſum forſan dicere ubique adhuc ſpem eſſe in Lue Venerea curan-

randa, ſed quando membrana pinguetudinoſa cartilagines gutturis inveſtiens ulcuſculis afficitur, nunquam vidi curatum eſſe hoc malum. *Paracelſus* qui in omnibus eſt magnus jactator, dicit ſe malum huc paucis diebus curare poſſe; ſed ſi has partes occupaverit, tum longo tempore opus eſſe.

5. *Papillarum areolæ*: in viris æque quam in mulieribus, nam utriſque in utero degentibus mammæ fere lacte plenæ ſunt, & viri æque ac mulieres data occaſione lac ex mammis fuderunt; in papilla autem demonſtrante *Ruyſchio* Epithelion tantum eſt, quo deglubito tota hæc pars reſolvitur in meras papillas nervoſas aſſurgentes: hæc eſt ratio quare hæ partes æque affici poſſint, quam glans penis, nam papilla etiam in Fœminis aſſurgit, & mulieri in lactando, vel ubi papilla contrectatur voluptatem partit, & nuſquam ſunt magis patuli canales quam hic, uti *Ruyſchius* & *Nuckius* demonſtrarunt, qui viam eſſe patulam ex arteriis in ductus lactiferos, & ex his ductibus iterum in venas demonſtraverunt.

6. *Præputium etiam in interiore parte*: hæc pars eſt membrana mire pendula, maxime conſideranda, habet enim 1. epidermidem. 2. cutim valde mobilem; cutis autem deſinit ad primam flexuram præputii introrſum, qua parte penem ſpectat; quando Venereæ ſordes in contagio coitus ab infecta muliere ſe huic parti affigunt, & præputium tunc iterum glandem tegit, recondit venenum in loco calido, & glandi penis communicat, & hæc eſt ratio cur hic tam ſæpe oriantur ulcuſcula: putabant multi deterſa parte nil mali amplius ſupereſſe, ſed illo loco venenum ſi reconditur, a minimo ulcuſculo ſæpe maximum malum oritur.

7. Poſt hunc locum ſequitur *Corona glandis*: ubi hæret ſola epidermis, & oſcula patula cryptularum mucilaginoſarum retro ſpectantium, ſi in has partes ſe inſinuat malum, tum undique aſſurgunt, & faciunt collare Hiſpanicum.

8. *Superficies Glandis*: quæ epidermide ſola tecta vaſa venoſa arterioſa & papillas nerveas quam plurimas habet: vaſa ſanguifera in orgaſmo venereo, & ſummo coitus ardore imprimis valde impleta ſunt, compreſſis ve-

venis pudendis, adeoque epithelii glandis meatus tunc temporis etiam majores ſunt: momento poſt hæ venæ ſub illo epithelio fere nudæ hærentes, flacceſcente membro, illud venenum applicatum hauriunt.

9. *Circa frænum glandis & præputii*, ibi locus eſt omnium maxime inficiendus, in nullo loco ſuperficies interior urethræ minus diſtat a parte, quæ omnium facillime inficitur, quam hic ubi frenum glandi penis applicatur, & directe ſupra irradicationem fræni in hunc locum, ubi ſunt maximæ lacunæ in urethra, ibi eſt maxima diſtantia, hinc hæc plerumque eſt ſedes gonorrhææ, & ſedes mali hic frequentiſſime obſervatur.

Præter hæc in viris vix alia invenimus loca, ubi ſolum epithelium vaſa nuda contegit.

Sed in fœminis.

A. *Ad labia vulvæ deſinit cutis, & ſolum epithelium partes internas obvelat*: unde omnia hæc loca ſtructura ſunt ſimillima faucibus humanis, & partibus genitalibus virorum; hinc mirum non eſt, eadem hic oriri mala: verum hic imprimis notamus lacunas, viſcoſum humorem, & vias rugoſas, quæ omnia ad nullum locum plus inveniuntur, quam ad urethram, ubi pone clytoridem ad rugas myrtiformes in vaginam deſinit, quæ undique ejuſmodi glandulis circumcingitur, quales in corona glandis inveniuntur; hæ omnes fundunt lubricum, viſcoſum, ſuboleoſum ſuccum, ad partes has minime nervoſas ab acrimonia urinæ defendendas, ad hæc loca omnium maxime malum venereum applicatur, & hic omnium maxime viros inficit. Cæterum

B. *Per totam vaginam oritur quoque hic morbus*: ſed ibi facit alia mala.

C. *Tum os uteri internum affici poteſt*: uterus in fœminis imminet intra vaginam, atque illa ſuperficies uteri, quæ in vaginam imminet, inter os uteri internum, qua parte vergit verſus exteriora, ubi multæ lacunæ mucilaginoſæ a *Joanne Baptiſta Morgagni* deſcriptæ: hic tamen rariſſime Lues Venerea occurrit; nam mulieres hic infectæ alunt infantes, & leni partu educunt infantes, licet etiam infectos, in viris autem res ſatis clara eſt, ſed miſeræ fœmine innoxiæ a viris ſæpe inficiuntur,

tur, & tunc incognito malo de ardore urinæ &c. queruntur; ſequitur nunc ut agamus de Hiſtoria Medica Luis Venereæ.

De Hiſtoria Medica Luis Venereæ.

Illa pars corporis, quæ primo attingitur a materia contagioſa, primo ſemper ſic affici ſolet, ut appareat eam affectam eſſe.

Illud, dum recenſui auctores primos, qui de hac re commendabiles ſunt, deprehendi ſemper verum fuiſſe. Hinc itaque inchoamenta ſuſcepta Luis Venereæ ſolent imprimis ſe manifeſtare in illis locis, quæ primo a materia contagioſa contacta fuerunt, & hæc regula inventa eſt nullam exceptionem habere, ſic ut ſit certa morbi proprietas. Una eſt obſervatio, quæ paululum generalitatem limitat, ſed alias credo ex mille hominibus vix unum deprehendi, in quo malum ſe primum manifeſtavit in alio loco, quam qui primus attactus fuerit.

Hinc valde multiplex hic morbus, & ſæpe adeo multiplex, ut in morbo diriſſimo Medici fuerint auctores aucti vel neglecti mali.

Putatur vulgo, quaſi primo vel fere ſolum in partibus genitalibus contraheretur hic morbus, quod non verum eſt, niſi eouſque, quod ubi primus locus contactus, ibi primum malum oriatur.

Hinc itaque clare evinci, nullum locum eſſe, vel cute tectum, vel tantum epithelio, quin ibi ſe figere poſſit malum, unde ille morbus quandoque in cute exteriori apparet, quandoque ad ſolas manus, guttur & ſimiles partes, ſine ullo alio ſigno apparente, unde patet admodum multiplicem eſſe hunc morbum: quæ obſervatio ad curam legitimam hujus morbi multum facit.

Peſſimus hic morbus abſque ullo omnino ſigno mali ad genitalia ſæpe ſe manifeſtavit: peſſimum morbum voco in Lue Venerea illum, qui uſque in medullam oſſium ſe propagat, hinc irreparabili damno ex hoc meditullio ſe diſpergit per ſolida oſſa, inde in perioſtium, panniculum adipoſum, & dein per totum corpus, licet hoc in cute nondum appareat, hoc ita verum eſſe, deprehenſum fuit omni tempore, ita *Antonius Beniventus*

jam notavit, quod inter peſſimas ſpecies peſſima fuerit; quæ ſine ullo vitio extrinſecus apparente interiora occupabat; adeoque hoc in caſu regula illa generalis paululum limitanda eſt, cum morbus in interioribus ſæpe hæreat ſine ullo ſigno externo, hunc caſum ipſe vidi, & primi ſemper dixerunt eum eſſe peſſimum.

Hinc minime verum eſt, hunc morbum ſemper incipere a pudendis, ut plurimi ſcripſerunt, qui ad ſe venientes tutos declararunt, ſi viderent pudenda ab eo morbo eſſe libera, his ſane qui fidem habet, decipitur: contingit quandoque ut venenum, calefacto corpori applicatum, ſic ſe inſinuet, ut nullum ſignum relinquat in loco inſinuationis, hoc vero videtur vobis forte improbabile, ſed mille opinor caſus novi, ubi homines puriſſimi, ſe commiſcentes cum ſcortis publicis, nullo in veretro, nullo in cute apparente vitio inde redierunt, hoc eſt certiſſimum, talis tamen homo poſt quatuor vel quinque dies forte incipit conqueri de moleſta quadam reſiſtentia, dum lotium reddit, miratus hanc tarditatem, contrectat manibus, premitque ductum urethræ, & ſic tandem exit prima gonorrhææ materia.

En morbus ſe inſinuat ſine ullo extrinſecus apparente ſigno, & tamen ad interna venit, unde gonorrhæa oritur, quæ male tractata abit in peſſima ulcera, uti poſtea videbimus.

Ergo manifeſtum eſt de natura hujus morbi, ut quidem partem contactam primam afficiat, ſed tamen ita ut non ſemper ſignis externis ſe manifeſtet, ſed inviſibile venenum per meatus minimos penetret, humoribus ſe immiſceat, & morbum procreet.

Hinc ſæpe decepti fuerunt Medici, quando conſultores, qui libidines ſuas nimis celant, ipſos conſulebant. Solent illi rogare, an in partibus genitalibus aliquid vitii habuerint; an tumoribus teſtium, inguinum, ardore urinæ, puſtulis & ſimilibus laboraverint; ubi vero illi tale quid adfuiſſe negant, ſed dicunt ſe circa veſperam refrigeratos, & tempore nocturno ſummos dolores circa oſſa pati, qui ad auroram evaneſcunt, ſæpe tunc jubent Medici tales ægros ſecuros eſſe, dicunt enim tantum eſſe ſcorbutum, & iis exhibent remedia antiſcorbutica (qui morbus tamen nunquam in hæc mala de-

ge-

generat) nec illa adhibent remedia, quæ eos ab hoc morbo ſecuros reddere poſſunt. Cogitavi ſemper poſtquam Medicinam feci, quod talia mala videamus in hominibus toroſis, calidis, juvenibus &c. fieri poſſe, cum ſe commiſcent ſcortis peſſime infectis, omnium peſſimum morbum poſſe naſci ſine ſigno extrinſecus apparente.

Narrat inter præcipuos, qui de hoc morbo primi ſcripſerunt, quod habuerit amicos, qui in locis publicis ſe in lecto adhuc calido reponentes morbum acceperint: ideo quod is, qui paulo ante ibi cubuerat, morbo laboraſſet: ſic de cognato ſuo narrat princeps auctor, quod cum homo quiſpiam ulceribus venereis laborans forte in lecto ſudaſſet, quem derelictum cognatus ingreſſus adhuc calentem, morbo correptus fuerit, ulceribus peſſimis ſe per totam cutim manifeſtantibus: ergo in loco contactus non ſemper requiritur notabile ſignum mutationis factæ.

Juxta hanc hiſtoriam videtis labia, fauces, pudenda &c. prius poſſe affici manifeſtis ſignis, verum etiam hoc inſinuatum poſſe ſine ullo manifeſto indicio ſe altius inſinuare, & eligere, unde poſtea vehementius eructet.

Hæc auctores teſtantur: hæc ego plurimis exemplis prolata vidi.

Hac in re nunc maxime notandum, quod, dum dico illum locum primum affici, ad quem pervenit contagium, non debemus tum præciſe illud contagium a ſcortis allatum intelligere, ſed hoc intelligendum de contagio, quomodocumque eo allato.

Caſum vidi in viro nobiliſſimo, ſed nitorem corporis parum curante, qui gonorrhæa maligna valde laborans, a nullis Medicis vel optimis curari poterat, venit igitur ad me, rogavi ut oſtenderet partes affectas, quod cum faceret, horrui, nam omnia lintea, induſia &c. tabo peſſimo venereo erant infecta, morbi igitur illius continuatio, & inſanabilitas non a contagio erat, ſed ex eo quod materia hæc virulenta in linteis hærens, & corpori calefacto iterum applicata de novo alia ulcera faciebat.

Bene novi, quod homo laborans gonorrhæa virulenta, cum hunc humorem exprimeret, ut viderem an viſci-

ſcidus adhuc eſſet, digitum hoc humore conſpurcatum forte imprudens in naſum immiſerit, unde brevi horrenda ulcera in naſo orta fuerunt.

Hinc itaque dum monui de loco affecto, vos pro attentione veſtra facile memores eritis, atque certi illum intelligendum eſſe locum, cui, quomodocumque ſit, venenum applicetur, & huic ſemper in primo initio applicandum eſſe topicum remedium.

Videtur nunc, uti antea quoque dixi, hinc longe magis propagationem hujus mali oriri, quam ab affinitate locorum: cum dixerunt omnes glandularum membranas tantam habere affinitatem, ut una affecta, afficiatur & altera, & credo Luem Veneream ortam fuiſſe ſæpius ex gonorrhæa (quæ alias raro tranſit in morbum Gallicum) dum materies gonorrhææ aliis partibus fuit applicata: hoc docent exempla obſtetricum, & juvenis illius, cujus manus ſola attrectatione ſinus mulieris infectæ, affectæ fuerunt.

Hinc in curando hoc malo applicatio remedii fieri debet primo ad locum primo affectum: quod corollarii loco ex priori regula elicio, hinc feliciſſima in principio morbi medela; alii ſemper remedia applicant ad interiora, de loco affecto parum ſolliciti, ſed nos experimentis edocti ſcimus cavendum eſſe, ne malum hocce ſeſe propaget, & nos debere aggredi partem, cui applicatum fuit malum, & dein ablutione facta, ex ipſo loco ingreſſionis expellendum.

Nunc his præmiſſis, videtis meam methodum, dum conor nihil omittere, quod facit ad claram expoſitionem hujus mali.

Vidiſtis igitur partes, quæ affici ſolent, & quomodo, quando Lues Venerea primum oritur.

In prima autem ſua origine hoc malum inventum fuit omnium maxime ſubtile fuiſſe, & per hiſtoriam & durationem magis magiſque ſenſibile & corporeum factum fuit.

Peſſima mali ſpecies ſine ullo apparente ſigno externo ſe manifeſtabat toto corpore affecto: videte *Magnum Gabrielem Fallopium*, qui accuratiſſime de hoc morbo commentatus fuit, videbitis & hunc, & cæteros primum ortum ſic notaſſe.

In

In America erant puſtulæ ſimillimæ ſcabiei Gallicæ, nomine *Gans* ibi dictæ, quæ tam ſubtili contagio erant draeditæ, ut ſola perſpiratione inſpirarent quaſi corpori ſaniſſimo ſimillimum malum, unde patet prima ejus ſubtilitas, ſed ubi hic morbus inde in Europam fuit delatus, ex eo orta fuit Lues Venerea, quæ apud illos homines talis non fuit, qualis apud nos, nam facilius ibi curatur, nec tam craſſa phænomena habet: initio igitur ſic ſe habuit: ſcitis anno 1494. omnium primo in Hiſpania & Neapolitano regno apparuiſſe hoc malum, dein vero intra biennium totam Europam fuiſſe infectam.

Primus Scriptor bonus fuit *Antonius Benivenius* Florentinus, qui anno 1506. & 1507. edidit tractatum de Abditis morborum cauſis & curationibus, fuitque pulcherrimus auctor Medicus, qui tunc temporis totum morbum deſcribens, hæc habet. *Primo*, inquit, *natus morbus incipit a puſtulis, hæ fere ſemper in partibus genitalibus, raro in capite: ſed quidem per totum corpus apparebant*, *hæ*, dicit auctor, *apparent variolis ſimiles &c.* Unde variolæ, & quia in Hiſpania primum ortæ, Hiſpanicæ (*Belgice de Spaanſche Pokhen*) dictæ ſunt: hodie illæ puſtullæ raro occurrunt, unde etiam nulla eſt ratio, cur morbum illum cum variolis comparemus.

Deinde ſex capita novi inventi hujus mali numerat.

1. *Erant puſtulæ ſemper planæ, minime exſtantes, ſed ſcabræ in ſuperficie, ſubalbidæ, ſquammoſæ, ſquammas deponentes, & dein ſub his caro corroſa apparebat.* Sic adhuc hodie ſunt, & inde ab omni alio ulcere diſtinguuntur, atque hoc eſt primum apparens.

2. Dicit. *Erant puſtulæ, variolis ſimiles, rotundæ, ſquammoſæ; ſub his caro rubicundior, ex qua virulentia fœtens perfluebat*: hoc erat ſecundum genus.

3. Dicit. *Erant quædam puſtulæ latæ, planæ, craſſiores ſquammas habentes, virulentia copioſa fœtidæ, ſub ſquammis caro, obſcurior, liveſcens, exulcerata.*

4. Inquit. *Erant ulcera cum ſquammis ſubalbidis, quibus remotis, aliæ puſtulæ remanentes, cicatrici ſimilem foveam relinquebant*; quod etiam hodie verum eſt, nam ſi curentur homines, ubi ingens ulcus fuit, cutis

& pan-

& panniculus adipoſus pereunt, & epidermis muſculis accreſcens fœdiſſimam cicatricem relinquit.

Porro inquit, *hinc ſi manat cruor, inſanabile fere malum eſt:* & hoc adhuc hodie eſt, cum arteriam eroſerit hoc malum, hæc tandem, inquit, *eunt in ſcabiem ſiccam, & tum malum peſſimum eſt.*

5. *Dolores horrendi articulorum ſuccedebant*: vidi cum ſumma commiſeratione hominem, qui cæterum toto die hilaris erat, per atria domus, ſimul ac adveſperaſceret, præ dolore currentem, qui ſummi acerbiſſimique dolores circa auroram iterum recedebant.

6. Dicit. *Ulcera oris fauciumque oriebantur lethalia*: Sed cur lethalia? quia tum vim mercurii, ejuſque uſum nondum ſciebant, & hæc non curantur niſi mercurio, hæc igitur mali primum orti eſt idea.

Poſt hunc ſcripſit *Leonicenus*, magnus quidem Medicus, ſed qui tamen non tam accurate hunc morbum deſcripſit, adeoque *Benivenio* longe cedit. Videtis igitur, cum hæc omnia habeatis eo ſtudio, non bubones, non teſtes tumidos apparuiſſe, non gonorrhæam &c. adeoque eo tempore non fuit qualis nunc eſt morbus, & hæc eſt ratio, cur medicamenta, quibus in America curatur, hic non curant: hoc autem, quod jam dixi, accidit inter primum hujus morbi ſeptennium.

Nobiliſſimus Germanus, adeo notus, *Ulricus Huttenius*, tam arte militari, quam palladia clarus, dum nobis commentatus fuit proprias ſuas miſerias, notavit, poſt primum ſeptennium valde mutatum fuiſſe hujus morbi genium, & quod cum primo ſeptennio a nullo fere ortu diffuderit ſe per Italiam, Gallias, Hiſpaniam, Luſitaniam, plurimas Germaniæ partes, Pannoniam &c. uſque ad ultimos Scythas, dein ipſi frænum quaſi injectum ſit.

In deſcriptione data intellexiſtis, ſollicitiſſimum hunc ſcriptorem non dixiſſe mares aut fœminas ullum gonorrhææ ſignum habuiſſe toto illo ſeptennio, hoc enim ſymptoma tale eſt, quale numquam ſimile viſum fuit, nam longe alia erat antiqua gonorrhæa, a qua certe omne contagium aberat; ſi igitur talis gonorrhæa nota fuiſſet, ſane non aufugiſſet illum auctorem, adeoque illa infectio, quæ nunc fere ſemper eſt morbi nuncius,

non

non adſuit illo tempore. Sequitur nunc conſideranda ſecunda hujus morbi periodus, ad cujus contemplationem nos nunc accingimus.

Secunda hujus Morbi periodus.

Numquam Anatomicis & Medicis ſatis laudatus *Nicolaus Maſſa* (qui ſemper veſtras Bibliothecas Medicas ornare debet) ſcribit in epiſtola de Lue Venerea, ad Amicum, ſe jam anno 1524. de induſtria aperuiſſe cadavera a Lue Venerea demortuorum, eo animi ſcopo, ut quam proxime intelligeret, quid haberet mirus ille morbus, hoc enim fecit 30. annis poſt primum ortum morbum accuratiſſimus hic auctor, omnes qui ante, omnes qui poſt eum ſcripſerunt ſuperans, nam uti poſtea videbimus, quidquid in Gallia, in Monſpeſſulana Academia, quidquid Pariſis jactent de novis inventis, & arcanis remediis, ei jam fuiſſe notum, poſtea demonſtrabo, uſque ad unguentum terebinthinæ cum mercurio.

Ille itaque hiſtoriam hujus morbi condens in tractatu edito anno 1540. ſcripſit poſtquam jam per 24. annos in hoc morbo cognoſcendo curandoque Venetiis & Patavii, quibus locis tum maxime graſſabatur, verſatus erat.

Poſtquam enim dictator hic ſcripſerat, elapſi erant 46. anni a morbo primum orto, omnia ejus opera evolvi, & quæ in iis de Lue Venerea habet, ad ſex ſequentia capita vidi poſſe reduci.

1. Inquit, *apparent Puſtulæ diverſæ*: quod utrumque adhuc hodie obtinet, nam ſimul monebo, quod ſi venenum exrinſecus ad cutim applicatum fuerit, aliæ puſtulæ oriantur, quam ubi tenuiſſimo habitu intra corpus penetrans, poſtea ſe diffudit. Sic v. g. ſi ſcorti impuri tabus venereus attingit calidam cutim veretri hominis ſaniſſimi, & hæc craſſa materies hic topice hærens faciat puſtulas, tum hæ puſtulæ ſunt aliæ, quam ſi (ut *Benivenius* ſcribit) malum primo ad oſſa hærens, quaſi ebulliens ſub arterias, demum ſub cutem veniens puſtulas fecerit, nam tunc primo magnum tuber, & aliæ infectiones cutaneæ, ut phlegmone, ulcera &c. oriuntur.

2. *Orie-*

2. *Oriebantur dolores membrorum*: videtis hinc dolores membrorum citiſſime tunc apparuiſſe, hodie illi dolores poſt toleratum morbum intra annum vix apparent, & raro hodie oriuntur, niſi ægri penitus ſe neglexerint, ſed tum ſemper poſt hos dolores puſtulæ veniebant, apoſtemata tum etiam & ulcera oriri ſolebant.

3. *Conſumebantur multi hoc morbo, qui nil mali circa genitalia paſſi erant*: imprimis autem infantes ſine ulla pudendorum labe toties hoc morbo perierunt. *Tum & amicus mihi* (inquit) *dormiens in lecto, in quo quis cum ulceribus Venereis cubaverat, contraxit Luem ad interiora & exteriora.*

4. *Dolores capitis, & membrorum ad oſſa ſæpe ante puſtulas prodeuntes, ille dolor* (dicit) *quandoque ſe remittit, puſtulis ſe manifeſtantibus.* Hoc die nunquam vidi, nam poſt dolores nocturnos nullæ puſtulæ apparent, ſed oriuntur primo tumores gummoſi, dein tophoſi & tandem oſſei, & quo altius inſurgunt illi nodi, eo dolores nocturni fiunt intolerabiliores.

5. Deſcribit *ulcera ſenſim profunde ſerpentia, ſordida, virulenta, cum labiis duris ac ſordidis, rebellia ad omnia remedia,* (tunc nota) *perſiſtentia & progredientia.* Verum ad partes corporis calloſas oriuntur rhagades, ideſt rimæ, ſeu fiſtulæ, ad pedum plantas, manuumque volas profundæ & ſiccæ, ad incredibilem profunditatem vidi has ſummo incommodo, tales autem partes occupabant, ubi durus labor partes unctuoſas diſſipaverat.

6. Dicit *præter binos dolores, prius recitatos, fiebant dolores nocturni ab occaſu ſolis in auroram deſinentes,* hi hærebant in oſſibus, & inde tophi, exoſtoſes, ſuppurationes, corroſiones, & tandem ipſorum oſſium caries oriebantur.

Hic deſinit Nicolaus Maſſa.

In hac hiſtoria nunc iterum nullum veſtigium aut indicium gonorrhææ deprehendimus: ſcimus jam tunc 46. annos præterlapſos fuiſſe poſt primum mali ortum, & tamen nuſquam meminit de diſtillatione materiæ unctuoſæ &c. in viris ab inguine, quæ inflammationem, vel priapiſmum excitaret, nec de fluxione inferiorum partium in mulieribus, ne verbum quidem.

Ergo in hoc ſtadio videtur malum recens delatum hanc naturam habuiſſe, ut intactis exterioribus ſe ſemper altius per totum corpus diffunderet, prius enim infecti nihil ſentiebant præter melancholiam, triſtitiam &c.

Sed dein etiam oriebantur puſtulæ, quæ variolas mentiebantur, & deſinebant in ulcera, hæcque tum erat facies Luis Venereæ, ſequitur jam agendum.

De Tertio Luis Venereæ Stadio.

Antonius Muſa Braſſavolus, magnus ille *Hippocratis* & *Galeni* commentator, vir quo vix doctior, & veterum ſcriptorum magis peritus, primus fuit, qui tertium hoc morbi ſtadium deſcripſit: erat diſcipulus *Leoniceni*, qui ſecundus eſt, quantum ſcio, qui de Venerea ſcripſit, ſed brevius tantum de ea agit; verum cum hunc morbum ad Lepram Arabum ducere vellet, multa habet falſa, eo enim omnia ſymptomata reduxit, alia fere ſunt ex *Benivenio*.

Hujus igitur diſcipulus *Antonius Muſa Braſſavolus*, anno 1534. Ferrariæ ſcripſit de Lue Venerea: magnus ille Medicus, dicit, *Leonicenus* præceptor meus ſcripſit ſuo tempore bene de Lue Venerea, ſed alia deinde ſe immiſcuerunt huic morbo, ſed dicit anno 1534. ſcribens, a 26. annis alia morbi apparuerunt ſymptomata, adeoque anno 1508. hoc malum ſic ſe mutare debuit. Hæc habet:

1. Dicit: *omnia quæ priores ſcripſerunt, manſerunt eadem, ſed admiſcuerunt ſe præterea quinque nova:*

A. *Calvities:* Seu defluvium ſpontaneum capillorum in capite, ſuperciliis, palpebris, barba, & reliquis corporis partibus piloſis, horrenda fœditate, ſed nihil in iis fœdius erat, quam quod palpebrarum pili defluerent: hoc priores non habent.

B. *Lapſus dentium:* odontagra in omnium dentium corruptionem deſinente: Primi jam dixerant oſſa corrumpi, ſed dentes ſunt oſſa omnium maxime aeri, cæteriſque injuriis expoſita, non vero notaverant antea dentes corrumpi; ſed quando veteres legitis, videbitis, quod dixerint, argentum vivum ita labefactaſſe dentes, ut excuterentur ex alveolis ſuis, imo notum eſt in ſo-

di-

dinis mercurialibus, omnes dentes foſſoribus excidere, tam infeſtus dentibus eſt mercurius; hoc ultimum tamen erat ante tempora *Benivenii*, prius non.

C. *Paronyxis*: ſive lapſus unguium de manuum pedumque digitis.

D. *Jactura oculorum*: quod dicit ſæviſſimum hoc tempore fuiſſe ſymptoma, hoc quoque vidi, ſed tum ſemper præceſſit maligna diatheſis oſſiculorum ſpongioſorum naſi, unde his corruptis hoc morbo viſus periit, quando ſcilicet Venenum Venereum per inſpirationem membranæ *Schneyderianæ* ſe inſinuat, tum quia hoc os ſpongioſum cum oſſe unguis ad orbitam conceſcit, & cum oſſe plano, caries os ſpongioſum occupans, hæc oſſa tenuiſſima corrodit, unde tabus ſemper pervenit ad molliſſimam pinguedinem, oculis undique adjacentem, & cum ſemel hoc malum hic manifeſtatum & diſperſum eſt, oritur peſſimum ulcus Venereum tabidum, per ambitum oculi in illa pinguedine, quod primo apparet, ubi emungunt materiam purulentam, & ubi oculi ſponte lachrymari incipiunt, tum enim obſtruitur canalis naſalis, & tandem totus oculus conſumitur & cadit.

E. Dicit: *Oriebantur hoc noſtro tempore Gonorrhææ*: quam deſcribit, qualis adhuc hodie eſt; hic prima mentio fit gonorrhææ, tam in maribus, quam etiam in fœminis, quæ gonorrhæa ſemper manſit, tunc tamen erat fere ſemper ſimul cum Lue Venerea, ſed hodie bono noſtri ſæculi gonorrhæa quando eſt, non eſt morbus Venereus, & quando Venereus morbus eſt, non eſt gonorrhæa. Sunt quidem exempla quædam rariſſima, ſed tum ante infecti Lue Venerea, quum illam gonorrhæam ex alio coitu accipiebant. *Vide aphrodiſiaci paginam* 159.

Mutata ergo fuit idea morbi, gonorrhæa tum accedens multum mitigavit hunc morbum.

Poſt hunc nobilem auctorem permanſit gonorrhæa adhuc hodie, ſed tamen cum illa differentia, quod nunc rariſſime oriatur gonorrhæa ſimul cum Lue Venerea, tum autem fere ſemper gonorrhæa cum Lue Venerea conjungebatur; nam hodie cauſa mali eo redacta eſt, ut applicet malum ei loco, quem virus attingit, rariſſimis caſibus exceptis, nam homo gonorrhæa laborans,

ſi radicitus curatur, ab omni Lue Venerea liber evadit. *Gabriel Fallopius*, qui ſcripſit eruditiſſime de Lue Venerea & Patavii & Venetiis, ubi Anatomen docuit, & Medicinam exercuit, maximam habuit occaſionem hunc morbum cognoſcendi, ſupputavit tempora, & dicit, quod anno ſexageſimo quinto (non anno quinquageſimo quinto) poſt ortum Luis in Europa, ei demum gonorrhæa acceſſerit, *vide aphrodiſiaci paginam* 780.

Ex his omnibus inter ſe comparatis patet, hunc morbum dividi debere in duas ſpecies.

1. Eſt antiqua Lues ſine gonorrhæa in mare & in fœmina.

2. Recentior eſt Lues, uti hodie obſervatur, vel cum gonorrhæa, vel poſt hanc, ideſt cum poſt gonorrhæam, a cauſa externa acceptam, Lues oriatur.

Nunc antiqua hæc iterum gemina cenſenda eſt: ſcilicet antiqua Lues abſque gonorrhæa, vel fuit nata cum infectione in partibus exterioribus corporis ad loca primum attacta, quæ eſt prima ejus ſpecies; talem autem diſtinctionem requirunt nuper dicta. Lues fœdiſſima ſæpe quidem orta abſque ſigno extrinſecus apparente, ea tamen lege, ut ſemper prius ſe manifeſtet locus in corpore externus, quæ ſpecies ideo magis attendenda, quia hodie adhuc durat: altera ſpecies antiqua Lues eſt, quæ ſine ullo indicio partis attactæ ſe manifeſtabat ab interioribus extrorſum; in hac ſpecie poſtquam contagium erat receptum, nihil apparebat, ſed prima indicia erant triſtitiæ, dolores, puſtulæ inſtar variolarum, ab intima diatheſi mutatæ, variolarum autem vulgarium Venenum ſuſcipitur plerumque, ut credimus, ore cum ſaliva deglutitum, in ventriculo ſymptomata quædam excitat, dein febris incenditur, qua per totum corpus diffunditur Venenum, & inde tum puſtulæ excitantur, eodem modo ab interioribus ad exteriora ſe manifeſtabat hæc Luis ſpecies; nam primo oriebantur triſtitiæ & dolores; deinde vero ſtigmata & ulcera, & his natis levabantur dolores, hæc ſpecies fuit ſemper omnium aliarum ſpecierum ſæviſſima, & horrendiſſima omnium, quæ viſæ ſunt unquam, ſummopere enim erat conſumens, depaſcens & peſſime ulceroſa.

Pri-

Prima Species Luis Venereæ.

Aggredior nunc primam ſpeciem Luis Venereæ, cujus cognitio plurimum facit ad hodiernam Luem cognoſcendam & curandam.

Cum ſic ipſum Morbum per ſua Phænomena deſcribam, operam dedi, ut, quidquid obſervaverim & notaverim, & quidquid apud bonos Scriptores habeatur, accuratiſſime in ordinem reduxerim.

Primo dicam de ea ſpecie, quæ oritur externe in partibus ſenſibus conſpicuis, quæ manibus tractari poſſunt; ſed & in eo caſu conſiderabo, ubi exterius contagium fecerit primum veſtigium.

Primo igitur enarrabo hunc caſum: *Quando corpori puro applicatur contagium Venereum ad locum conſpicuum, quid tunc oriatur.*

Dum in his ſic verſor, & nihil omiſſurus ſum, patebunt vobis ſimul mali cognitio, & Curatio, nam omnes, forte *Thoma Sydenhamo* excepto, ſcripſerunt de Lue has diſtinctiones non obſervantes.

A *Puſtula*: de hac notandum.

a. Quod ſemper omnium (in caſu ſcilicet definito) aliquid mutatum deprehenditur in loco infecto, in corpore cæterum puro, per applicationem Veneni, fit hæc puſtula, id eſt, minimum tuberculi genus, vix eminens extra cutim. Examinavi plures caſus, & ſic ſemper inveni.

b. Hæc puſtula ſemper primo *parva* eſt (licet morbus futurus ſit peſſimus) ut pulicis, vel apis morſum referat, non ſemper hæc puſtula eſt unica, ſed ſæpe duæ pluresve apparent.

c. Hæc puſtula ſemper eſt *Rubra* in initio, & perfecte ſpeciem inflammatiunculæ, vel phlegmones refert, hinc Clariſs. *Sydenhamus* dicit, ſe nihil de natura hujus morbi ſcire, ſed quod omnis effectus ſit, qui quam proxime refertur ad phlogoſin, quod ergo obſervationi huic meæ convenit.

d. Hæc puſtula *refert perfecte ſtigma varioloſum*: Homo omnium primo in facie accipit parva puncta rubra, neutiquam elevata, ſimillima puſtulis varioloſis, quando variolæ erumpunt.

e. Hinc *Pruritus*: eſt primum hoc ſymptoma fere ut in ſcabie.

f. Tum fit *Puſtula ſquammoſa*: id eſt epidermis paululum elevata ſupra ſtigma hoc rubrum facit ſpeciem ſquammulæ.

g. Quando morbus eſt levis, tum *humor ſub hac ſquammula hæret*, ſed ubi malignus eſt, nullus ſub ea hæret, & maculæ tunc apparent flavæ.

h. Poſt elevationem epidermidis *incipit dolere* dolore moleſtiſſimo, perpetuo lancinante inſtar canis mordentis.

i. *Conſumit ſubjectam cutim in latum*, numquam fere *in profundum tendit*: quæ eſt ſumma differentia cum aliis puſtulis.

k. Tum *per panniculum adipoſum ſe diffundit*: hæc puſtula poſtquam exeſit cutim, & hinc ambeſus cutis margo ſimul ſe retrotrahit, atque in cute foramen apparet, numquam aliter, quæ eſt prima idea hujus morbi.

l. Tum ubi ſe diffundit in membrana pinguetudinoſa, *manet ſemper planum hoc ulcus, & non elevatur*: hoc verum in locis (de quo caſu hic etiam tantum ago) ubi cutis eſt.

m. Simulac epidermis in ſquammam elevata eſt, ſi locus deſtitutus eſt vaſis, celerrimum motum habentibus, ſemper *bullula lympida cryſtalina apparet*: unde a Chirurgis cryſtallus vocatur, hoc autem ubi cutis adeſt, non apparet, ſed in locis cute deſtitutis, ut in glande penis, labiis &c.

B. *Materia, qua exeſa cute funditur, hæc*

1. Eſt ſemper *ſpiſſa* inſtar cremoris lactis recentis.

2. Si eſt omnium peſſimum ulcus, *ſanioſa* fit, ſi vero *ſanguinolenta* fit, tum veteres dicebant incurabilem eſſe morbum, & *Sydehamus* etiam tunc fere deſperatum caſum eſſe pronunciabat.

3. Naturalis nunc hæc materies *non facile aquæ miſcibilis*: ſuperficie ſua pinguedinem fuſam referens, penitus eſt *mollis*: id eſt non ducitur in filamenta, quemadmodum naturales noſtri humores nutrititii, ſed diffluit, ut oleum ſemifuſum, & ſemi-

coa-

coactum, ac ſi ſebum candelarum fundi incipiens videres.

4. Semper *alba eſt*: Sed albedo tunc ſingularis eſt, nam aliquid flavedinis, licet valde latentis, habet, ita ut periti facile diſtinguant.

5. *In aere flaveſcit*: (quod naturaliter nunquam facit pus, chylus, vel lac) & quando penitus exſiccatur, aut magis *flaveſcit* aut *virideſcit*, & rigiditatem linteis in quibus exſiccata fuit, conciliat.

6. Primi auctores ſcribunt hanc materiam ſemper *fœtidam* eſſe, ſed hoc hodie verum non eſt.

C. *Limbi Puſtulæ*. Hi limbi zonæ vel margines, poſtquam pereſa eſt cutis, ſunt plerumque

α. *Albi*: nec magna inflammatio adeſt.

β. Semper *Conſtricti*, & quaſi denſati, ideſt non tument, non apparent ſpongioſi, ſed plani & quaſi corpore prementi eſſent politi.

γ. Sunt quaſi *ac ſi inſtrumento verſus centrum eſſent abſciſſi*: (in illis ulceribus, ubi ab interioribus ſurſum aſſurgit materies, ſemper contrarium eſt, γ & β, quia virulentum in medio centro puſtulæ jam inſinuavit ſe membranæ celluloſæ, ſub cute hærenti.

δ. Hi margines *plerumque vacillant*: ideſt, ſi ad latera ulceris Venerei tangis, tum ambiens zona non firma ſentitur hærere, ſed cutis quaſi ſub foſſa movetur; ſcitis unde hoc fiat, ſcilicet panniculus adipoſus ſubjectus magis exeſus eſt, quam cutis.

ε. *Vix ſunt vivaci colore*: ubi in cæteris ulceribus margines ſunt inflammati.

D. *Fundus ulceris Venerei*.

a. *Semper Ruberrimus*, *non exeſus*, *non fœdatus unquam*: quia omnia, muſculum cuti ſubjacentem inveſtientia, exedit, muſculum vero integerrimum, naturali ſuo colore relinquit, quod adhuc obtinet, & ab omni tempore in hoc morbo obtinuit, uti *Benivenius*, *Leonicenus*, *Maſſa*, & *Fallopius* teſtantur, & ubi hoc eſt, ſemper ſcitis eſſe Luem Veneream. Memini me vidiſſe in optimo viro totum crus a genu ad talum uſque perfecte exeſum

peſſimo tali ulcere, & omni parte ſuperne exeſa, inferius vividiſſimum muſculorum colorem, licet malum per annos duraret omnia exedens.

b. Eſt plerumque *planus*, *nunquam inæqualis*: niſi forte illud naturaliter per ſitum muſculi accidat.

c. *Numquam eſt profundus*: ſemper tantum etiam ad muſculorum ſuperficiem.

Hæc eſt Genuina, & quantum fieri poteſt vere deſcripta mali idea, ſed mali ſic orti. Accedit nunc his omnibus unum ſignum externum, ſcilicet

Contumacia ſumma curationis: quod ſic intelligendum eſt, quamdiu aliquid membranæ pinguetudinoſæ inhæret, ſed aliquid in initio morbi ſi ſumis, quod una vice totam pinguedinem ſimul conſumit, ubi margines nondum inflexi ſunt, una vice curabis: Verum ſi non hac ratione una vice corruptam partem membranæ pinguedinoſæ abſumis, & ſi quam minimum pinguedinis corruptæ remanſerit, malum proſerpit ad latera, & ibi eadem mala creabit, & in hoc ſolo conſiſtit tota contumacia: quod autem dicant tantummodo hunc morbum cedere argento vivo, vel medicamentis inde paratis, hoc falſum eſt, nam ſi ferrum ignitum, vel oleum vitrioli, bis vel ter admoveam, & hunc locum exuram, certiſſime curabo, ſi lapidem infernalem, ſpiritum nitri, vel ſpiritum ſalis applicem, curabo, ſed ſi ſolum mercurium adhibeo, non curo, ſed ſi mercurium præcipitatum album aut rubrum applico, fiet certiſſima curatio, quod non facit ratione mercurii, ſed ratione ſpiritus nitri ei adhærentis, & tum eſt ſpecies lapidis infernalis, nam corrodit, quod non facit ſolus mercurius, non cadit aliis optimis medicamentis mundantibus, ut ſunt aloe, myrrha, vel unguentum ægyptiacum alias adeo famoſum.

Nunc primum ſtadium mali intelligitis, & videtis ergo illico hoc malum, quando proſerpit, creare Luem Veneream.

In hor morbi ſtadio notamus adhuc, quod, ut dicunt etiam veterum monumenta, malum ſemel ſic ortum, numquam tranſeat in intimum corporis, ſed pro-

pa-

paget ſe per membranam pinguedinoſam, loco, ubi cutis eſt penetrata, ſubjectam, & quod ſi Medicus tum non prudens ſit, nec omnem ulcuſculi materiam extraxerit, proſerpat ſub pinguedine, & novæ oriantur puſtulæ, & ſic tunc in toto corpore fiat, quod hodie etiam adhuc obtinere ſcimus, nec in ullo alio morbo videtur, niſi commune quid habeat cum Lue Venerea, ut in Rachitide.

Panniculus autem adipoſus, & cutis ita ſemel exeſa nunquam reſtituuntur, licet pulchre inſtituatur cura, ſed ſemper quædam cavitas remanet, & materia quædam eſt perdita.

Cutis enim conſtat nervis, arteriis, & venis, quæ ubi perditæ ſunt, nunquam recreſcunt, ſed faciunt cicatricem fortuito coalitu vaſorum lateralium, quæ loca dein nunquam ſudant, aut perſpirant; Hinc videtis, dum Lues Venerea ſemper ſic partes depaſcatur, cutim ſcilicet, & totam membranam pinguedinoſam, quoad hinc oriantur ſemper cicatrices cavæ, ſolidæ, & rigiditatem parti inducentes: hominem vidi per annos talibus ulceribus vexatum, tandemque curatum, ſed cicatrices totum corpus occupaverant, unde corpus fœdiſſimum apparebat illis cicatricibus, ſed nihil mali ad oſſa pervenerat.

Curatio autem hujus mali in eo conſiſtit, ut omne virus de corpore penitus ſeparetur.

Nulla pars corporis eſt, ad quam hoc virus non pertingat. Vidi hominem, in quo totus Panniculus adipoſus, & tota cutis faciei adeo erant exeſa, ut levis pellicula tantum eſſet ſupra muſculos enata: unde facies tota ſemper in rugas attollebatur, ſi homo aut ridebat, aut loquebatur.

Hæc jam eſt facies Luis Venereæ, quæ a cauſa externa, in loco panniculo adipſo & cute tecto, externoque imprimitur.

Si nunc ulcus tale ortum fuerit, & Mercurio præcipitato, aut lapide infernali conſtrinxeris, & reliqueris tantum aliquod ſeminale contagium ſub pinguedine, tum hoc malum longe ſævius ſub hac cruſta cruciabit, quam ſi ulcus manſiſſet.

Si nunc talis Puſtula Venerea occupat partem carentem

tem

tem muſculis, & panniculo adipoſo, aliud quid oritur, quod eſt mali antiqui, & hodierni conſideratio ſecunda, ad quam nunc nobis accedendum eſt.

Secunda Species Luis Venereæ.

Ubicumque in corpore ſunt muſculi valide agentes, ibi panniculus adipoſus adeſt, multo oleo præditus, ubi autem in corpore non adſunt muſculi, aut tantum parvi, in illis locis tanto minor copia adipis reperitur, ſed in locis, ubi non niſi fibræ muſculares ſunt, ibi panniculus adipoſus non adeſt, ſed tantum ejus quaſi imago, ubi autem nullus muſculus adeſt, nulla omnino pinguendo apparet, ſed humor longe tenuior: excipietis forte oſſa, ſed hæc habent tamen ſuum ſingulare oleum, ſcilicet medullam.

Muſculi omnes ſubjacent partibus exterioribus, epidermidi, cuti, & panniculo adipoſo, hinc ubicunque in corpore ſunt plurimi muſculi, ut in pectore, abdomine, ad nates &c. ibi etiam invenitur magna pinguedinis copia, ſed ubi nullus eſt muſculus, uti ad penem, ibi nulla pinguedo, ſed flaccida membrana celluloſa reperitur.

Tripliciter ergo membranam hanc diſpeſcimus 1. in pinguedinoſam, 2. in mucilaginoſam, quæ eſt circa tendines. 3. in celluloſam *Ruyſchii*.

In quibus jam partibus muſculi non ſunt, non deprehenditur ibi adeps, ſed in quibuſdam eſt mucilaginoſa, in quibuſdam celluloſa membrana: pinguedinoſa, uti ſcitis, quando adipe plena, apparet corpus unum denſum: membrana mucilaginoſa videtur nihil habere, ſed ſi inflammatur, tum denſa apparet ſine affuſo, ſed celluloſa ſolo flatu impletur, uti ad ſcrotum, & inter duo corpora cavernoſa penis.

Differentia nunc Veneni Venerei, quando occupat loca cute, & muſculis carentia, oritur 1. inde quia ibi eſt membrana celluloſa non adipoſa, in qua eſt quidem liquor pinguis, ſed non ita ut ſolidus apparere poſſit, ſed facilius dilatabilis, & hinc per materiam inflammatoriam in immenſum increſcit, hinc ad penem, ſi ulcus per Epithelion penetravit, videmus quam horrenda mala

la producat, uti in Priapiſmo apparet, ſed ubi cutis
eſt, hoc non fit: hinc materia, quæ in hac membrana
eſt, plus vergit ad naturam lymphæ, vel aquæ, & hac
de cauſa raro malum ibi tamdiu hæret.

Secunda differentia eſt, quod membrana hæc non fa-
ciat ulcera proſerpentia ſub integumentis, ſed continea-
tur intra ſuos limites; ſi oritur ulcuſculum ad penem,
ubi cutis non adeſt, nunquam proſerpere illud videbis,
quia ſcilicet ibi non eſt membrana adipoſa, aut cutis,
quod tamen fit in alio penis loco cute tecto, tum enim
in dorſum penis proſerpit; hinc videmus, quod in o-
mnibus his malis oriatur zona calloſa circa hæc ul-
cera.

Tertia, quæ hic contingit, differentia eſt, quod hic
oriantur ulcera profundiſſima & ſpongioſa. Membrana
celluloſa *Ruyſchii* circumſtipata eſt vaſis; nullum vas in
corpore humano deprehenditur arterioſum, venoſum,
tendinoſum, aut nervoſum, quin tegatur vagina cellu-
loſa: hinc ſi ad talem locum primo naſcitur eroſio,
quoniam ibi tantum vaſa ſunt, in ea ſe inſinuat, & ſic
cum vaſis altius penetrat: hoc videmus clare in ulceri-
bus penis: fiunt illa ſemper ſpongioſa, in tumorem
fungoſum elata, vaſa enim ibi ſunt infinita, ſingulo-
rumque ſuperficies tecta eſt tunica celluloſa, ergo pot-
eſt malum ſe inter vas & inter vas interponere, & ſic
totus locus fungoſus fieri, uti ad glandem penis patet;
cum etiam in reliquis corporis partibus, cute tectis,
ulcera coercentur inter cutim & muſculos, hinc ibi
non adeo tumentia fiunt, ſed per cutim apertam plu-
rimum mali exit, unde hinc tanta tumefactio non
apparet.

Quarto in illis partibus ſunt imprimis nervorum ex-
tremitates, papillæ: Scitis has apparere quando Ana-
tomici ſucceſſu fortunatiſſimo arterias ſubcutaneas o-
mnes materia ceracea implent, ubi plurimi nervi ſunt,
ut in pene, labiis, mulieris virique papillis, lingua,
faucibus &c. & tunc illa pars impleta per aliquot dies
in aqua tepida ponatur, tunc epidermis incipit putre-
ſcere, & liberari a vinculis illarum papillarum, quæ
ubi deſquammata eſt, hæ ſolæ apparent: has eſſe pa-
pillas negat magnus hujus ævi Anatomicus, quia mi-
cro-

croſcopio conſpectis his corporibus, apparent minima vaſa materia ceracea impleta, intima autem pars alba eſt, ſed ſi ideo non eſſent nervi, nullus eſſet nervus in corpore, nam omnes per vaginam vaſculoſam tranſeunt, uti patet, ſi impleantur capitis nervi.

Hoc poſito dico. Quarta ratio eſt, cur in iis alia mala ſint, ſunt nervorum extremitates papilloſæ, hæ omnes ſunt intra thecas, a membrana celluloſa datas, ſed hæ thecæ ſunt omnium tenerrimæ, per has fluit liquidum omnium tenuiſſimum, & non viſibile niſi per morbos. (ſcitis quomodo nervi in brachiis per pinguedinem tranſeant, idem & hic fit) evenit hinc, ut ſi ad has partes oriatur malum, tunc virus ſæpe ſeminat juxta ſeriem horum integumentorum, relinquit nervos, ſed plane nudos, unde oriuntur ulcera longe alterius generis, ſcilicet dolentiſſima.

Quæſitum ſemper fuit quam maxime, quæ diſtinctio foret inter ulcera reliquarum partium & cancroſa: in cancro autem eſt ulcus nervoſum, in cæteris glanduloſum vel panniculi adipoſi. Ergo hæc ulcera primo horrende dolent; ſecundo ſunt verrucoſa: videte totam Luem, nullas invenietis verrucas, niſi ubi ſunt nervi plurimi, uti ad caput penis, labia, & papillas mammarum &c. ſed quid ſunt verrucæ? Simul ac nervi depoſiti ſunt, tunc illæ fiſtulæ integumentorum dilatantur, degenerant a liquido affuſo, & ſic in cancrum it ulcus, cum hoc fiat circa coronam glandis, tunc tota corona ulcere ſic fœdatur, ut moveri non poſſit præputium, tantæ adſunt verucæ, & hinc aſpera ulcera, ergo ulcera hic nata, ſemper ſunt minora, quam in aliis partibus, profundiora vero, ſpongioſiora, & magis proſerpentia.

Quinto: omnes illæ partes, quæ cute carent, & panniculo adipoſo, etiam deſtitutæ ſunt muſculis actuoſis, quod in toto corpore ubique obſervatur.

Muſculi autem ſunt organa, quæ perpetua contractione & laxatione repellunt a ſe quammaxime omn s humores, & proinde ad tunicam ſuam inveſtientem omnia adigunt, quæ cauſa eſt, ut morbus ſiſtatur ad muſculos, quod patebit, ubi eo perventum erit. Vidi meis oculis juvenem affectum peſſimo hoc mali genere, depa-

depaſta erat Lues omnem fere pinguedinem exteriorem corporis, ſic, ut viderem nudos tegi muſculos carneos, atque in iis parte toroſa nihil mali hærebat, niſi tantum, quod omnis pinguedo abeſſet.

Notaſſe me memini in prima morbi periodo ex antiquis Scriptoribus, eſſe univerſalem obſervationem, quod muſculi rubri optime conſtituti fuerint inventi, hinc cum partes, in quibus nunc obſervatum malum, nullos habeant muſculos, nulla etiam hic eſt vis, impediens malum Venereum; ergo alia debent eſſet Symptomata, ubi partes occupat ſpongioſas, ut penem; ergo muſculi naturaliter huc uſque ſunt ab hoc malos immunes.

Tertia Species Luis Venereæ.

Notabilis ergo eſt differentia, quando curatis hominem, in parte muſculoſa laborantem, ſpes eſt ad muſculos ſiſtendum fore hoc malum, & tunc tantum ad latera debemus impedire, ne malum proſerpat, ſed ubi nulli ſunt muſculi, ibi nullus finis calamitatis.

Verum omnes hæ partes carentes cute, panniculo adipoſo, & muſculis ſuppoſitis, ſunt fere perioſtio contiguæ, quæ eſt tertia morbi ſpecies.

Qui de ea ſcripſerunt, hic multum decipiunt, unde ſummæ calamitates, omiſſa hac diſtinctione, ortæ ſunt.

1. Illæ partes ſunt perioſtio contiguæ, quod obtinet in naribus, ibi enim intrinſecus nullus muſculus deprehenditur, præter exiliſſimos *Euſtachii* & *Sanctorini*, verum membrana narium interna tota quanta ſere vaſculoſa eſt, arteriis, venis, cryptiſque mucilaginoſis conſtans.

In ſinibus mucoſis ſimilis conſtructionis membrana eſt, quæ oſſibus injacet, ſine ulla cute interpoſita: hinc in nulla parte malum terribilius, quam hic; nam ſimul ac ad has partes pervenit, & tantum per craſſitiem humani unguis tranſit, illico os nudum eſt, hoc autem os vaſa ab illa membrana habet, & eſt admodum tenue: hinc vaſis exeſis mortuum jacet hoc os: idem obtinet in faucibus. Scitis quod velum pendulum

palatinum cohæreat tantum parte poſtica palati, tegitur tantum ſimplici membrana, habet ſex vel ſeptem muſculos ſibi inſertos, reliquum nihil eſt, quam congeries cryptarum mucilaginoſarum, & tenuis pinguedo, ſi hoc jam conſideratis, nectitur cum perioſtio palati, nullo appoſito muſculo defendente: quoties vidi ab hoc velo infecto os palati affectum, ut caderet horrendo mali genera! Ex Anatomicis hoc clarum eſt, quod ab inferiori & ſuperiori perioſtio palati fiat hæc membrana, eſt ergo productio periorſtii, ergo malum in velo exiſtens eo vergit.

Faucium alia pars conſtituitur a tonſillis lateraliter, ſed quid hæ ſunt? Dicunt vulgo glandulas eſſe, ſed in toto corpore non mirabilior fabrica, quam hic eſt, volvitur enim hic membrana faucium in cellulas & papillas, in quibus cava muco plena, qui preſſis faucibus exit, unde ibi ſæpe magnæ inflammationes oriuntur, etiam abſque Lue Venerea, de quibus conſulere poteſtis *Aretæum Capadocem de Morbis Faucium*, qui dicit fœtorem hic tantum poſſe oriri, ut homines inde moriantur, & hoc in morbis vulgaribus cum fiat, quid putetis fieri in Lue Venerea? Vidi virum ampliſſimum, qui ex his affectis tantum fœtorem habebat, ut diceret, ſe, ni virtute impediretur, ſemet ipſum potius interfecturum, quam talem fœtorem diutius perpeſſurum.

Fauces adhuc habent membranam, quæ ſuccingit a parte poſteriori corpora vertebrarum cervicis, verum illa membrana non habet in toto corpore ſibi ſimilem: videte figuram *Valſalvæ* & *Morgagni*, hæc eſt tota plena cryptis mucilaginoſis: & interim cohæret a ſuperficie poſteriore cum perioſtio vertebrarum, ſine ullis interpoſitis muſculis, qui tantum ad latera ſunt: quando tractavi ægros, qui habebant ulcera, ſemper ſine fortuna non curavi; nam in egregio juvene vidi, quod exeſis his partibus, oſſa vertebrarum colli apparuerint nuda, unde etiam mortuus fuit. Intelligitis ergo has partes non tantum debere conſiderari reſpectu habito ad ſolam Luem Veneream, ſed etiam contemplandum eſſe ſtatum partium, quas Lues Venerea afficit: ubi enim Lues in brachio non noceret, nocebit ſane in faucibus.

Quar-

Quarta Species Luis Venereæ.

Sequitur nunc ſecunda claſſis partium, quæ incumbunt membranæ celluloſæ, vel mucilaginoſæ, (nam quomodo vocabo?) ut in primis in mulieribus fit, (Medicus hic loquor Medicis, caſtus caſtis). Scitis igitur cutim humanam deſinere perfecte ad ingreſſum oris vaginæ muliebris: ubi autem deſinit, quod fit ſemipollice intra vaginam, abſcinditur quaſi, & ibi membrana epidermidi ſimilis, cutim deſerens, involvit reliquam partem; huic ſubjacet membrana quædam, quæ (fateor) ad interiora, ut *Valſalva*, *Morgagnus*, *Ruyſchius* & *Sanctorinus* notant, habet muſculum, ſed valde parvum, ut etiam habet clitoris, reliquum eſt nil, niſi membrana ſimilis velo pendulo palatino: conſtat enim ex arteriis & venis, inter quas ſunt emiſſaria arterioſa & venoſa, imo hic ponuntur emiſſaria cryptarum mucilaginoſarum, tum etiam circa ingreſſum, imprimis ad urethram ſunt plus quam duodecim parvæ glandulæ, cryptæ mucilaginoſæ hodie dictæ, quæ ferunt liquorem, muco narium ſimillimum, cujus uſus eſt defendere partes circumpoſitas ab acredine urinæ: Mulieres enim (ut noviſtis) ubi urinam emittunt, non recte eam dimittunt, ſed intra Nympharum fiſſuram ejiciunt; tum ſunt etiam emiſſaria, quæ liquidum libidinoſum ejaculant, quod partes a calido attritu defendit.

Hic ergo ſubjacet nec os, neque pinguedo, hujuſque rei conſideratio facit, ut clare intelligamus, quid in mulierum affectione ſit Gonorrhæa.

Porro hæ partes adhærent membranæ valde dilatabili, mox flaccidæ, mox intenſiſſimæ, ut in pene virili exiſtit, unde manifeſtatur Gonorrhæa virilis.

Mirificum hoc organum conſtat quaſi fabrica adeo fungoſa, adeo ſpongioſa, ut eluta ubi ſit a ſuo ſanguine, fere nulla ſit, ut vidiſtis in præparatis his partibus, qua ratione ſolidum illud organum, cum cura ſeparatum a muſculis, ſi eluitur ab omni ſanguine, inflatur, atque exſiccatur, nullum fere pondus habet, ſed eſt quaſi flatus aereus, in toto illo corpore nil niſi membranæ, & vaſa adferentia in hæc cava membranacea, deſtituta ſuo hu-

humore influenti tum nulla fit, uti in ſenibus, & pueris videmus; naturaliter ergo nulla pars facilius deſtructibilis: nam inflata, & exſiccata conſtat lamellis chartata multo tenuioribus; cum ergo hæc pars adeo dilatabilis ſit, quando illi hæc Lues applicatur, oritur alia certe ſpecies, & hinc morbus hic Venereus ab omni alio diverſus: laboret v. gr. quis Lue antiqua; per imprudentiam acquirat nunc Gonorrhæam recentem: docent obſervationes, illam antiquam Luem radicitus argento vivo curari poſſe, ſed Gonorrhæa tota manebit, quæ eſt nil niſi ulcus in hac parte fungoſa conceptum, quod hic ſubſiſtit, cum tamen in alio loco puſtulæ argento vivo demi poſſint: cum autem in papilla maris & fœminæ, in partibus clitoridi adjacentibus, in orgaſmo Venereo inflatis, eadem ſit fabrica, hinc fit ut eadem hinc ſint ac in pene virili mala. *Vercellonius* dicit ſe vidiſſe in muliere ſpurca publici proſtibuli ulcus circa clitoridem hæſiſſe, & ad oſſis pubis ſuperiora ſerpſiſſe, totamque pinguedinem Montis Veneris conſumpſiſſe.

Ad illas igitur partes, quæ peni virili ſtructura ſua ſimiles ſunt, oritur hoc mali genus.

In his itaque fit mira inflammatio, & ulcerum conditio; cum enim in cæteris partibus non ſint magnæ inanitates, facit vis vitæ ſeparationem, hic autem nulla fit: quid autem eſt ſeparatio in Chirurgicis? Hæc in cadavere nunquam fiet, eſt autem quando vis vitæ arterioſos ſuccos ad loca illa defert, & tantum motum facit, ut affuſione liquidi mortua vaſa a vivis ſecedant, quæ ſuppuratione ſolvit, quod nullus Chirurgus ulla arte in cadavere efficere poteſt.

In cellulis nunc horum loculorum ſi oritur malum Venereum, hæret quaſi in parte mortua, ubi jam in illas infunditur ſanguis in æſtu Venereo, tunc ſanguis hic illas dilatabit, & quodammodo dilacerabit, quæ ratio eſt, cur his in partibus difficulter inſtituatur curatio, niſi penitus poſſit eradicari.

Nunc vidiſtis, quare fere nunquam afficiatur penis in membrana magna *Ruyſchiana*, corpora ſpongioſa ſuccingente; eſt enim membrana admodum fortis, quæ magna vi ſummo cum renixu in priapiſmo penem extendi pa-

patitur, eaque læſa oritur hernia penis, quia ſpongioſa ſubſtantia tum fit luxurioſa, hinc hæc pars craſſiſſima habet fibras fortiſſimas, quibus ſe defendit, ne exedatur a Lue Venerea.

Hinc etiam oritur morbus ille, qui *chorda tenſa* dicitur, qui eſt, quando ſubſtantia cavernoſa penis extenditur, & tumeſcit, quod præcipue fit, ubi hi homines ſe in lectum recipiunt: ſimulac enim incaleſcunt, ſtatim ejulant, & clamant ſibi membrum illud quaſi in prælo comprimi, ſi nunc pereſa fuerit hæc pars, tum ad magna vaſa eſt perventum, & tum oritur læthalis hæmorrhagia, quæ ſiſti non poteſt, niſi in urethram immittatur catheter, & ſi arteria ſupra ipſum ligatura conſtringatur.

En jam abſolvi ante hunc morbum præmittenda. Credo igitur vos intellecturos, differentiam loci facere diverſa mala, plus minuſve horrenda pro natura loci affecti, unde concludimus, quod commune eſt, ſcil. quod *Venenum Venereum ſit ſubtile*: meminiſtis, me recitaſſe generalia morbi ab ejus exortu uſque ad hæc tempora, in tota autem hac ſerie conſiſtit hoc, quod Venenum ejus ſit ſubtile: Venenum autem vocamus, id, quod applicatum corpori humano vivo, humores ſic mutat, ut inde atroces morbi, vel ipſa mors oriatur: hinc Luis Venereæ Materia eſt ſubtilis Venenoſa, quia concubitu, accubitu, exhalatione propagari poſſit.

Hanc autem habet proprietatem hoc Venenum, *ut nunquam ſanguinem afficiat, vel ſi is afficiatur, non ſentiatur*: in Lue enim antiqua, poſt dolores tantum fiebant ulcera, & nihil mutationis in ſanguine, forte autem per diaphoreſin de ſanguine iterum exit, quod in calidis regionibus probabile eſt, ſed quando parti, unde excludi non poteſt, communicatur, tum facit morbum, quæ pars quo tenacior, eo pejor erit morbus.

De Gonorrhæa Virulenta in Viris.

Nunc illa mala proponam in cognoſcendo curandoque hoc morbo certa, quæ ſingulare totum malum conſtituere ſolent. Primo omnium dicam de Gonorrhæa, & quidem prius de virili, dicturus primo de illa Gonor-

 rhæa,

rhæa, quæ prima vice videtur viro accidere, hæc enim diſtinctio ob vitandam titubationem eſt admodum neceſſaria: nam vulgo quidem ægri ſolent putare, quod ſecunda, tertia &c. Gonorrhæa ſit eadem ac prima, ſed maxime differunt, ut obſervationibus didici: nam quæ principio puro corpori contingit, multum differt a ſexta, ſeptima &c. ubi v. gr. vir abſolute ſanus prima vice ſuæ vitæ accipit Gonorrhæam talem omnium ſimpliciſſimam, ſi ad ſingulas partes illa applicatur, fit compoſita.

Virulenta autem dicitur Gonorrhæa: nam quandoque deſtillat ab inguine humor quidam, qui non afficit alium hominem, nec ſævas inflammationes, exulcerationes, excoriationes, vel dolores facit: hinc diſtinguitur in mitem & virulentam, quia hæc omnia illa mala producit, quæ illa non ita; de hac autem primo agimus, quia *in Lue Venerea curanda hoc eſt primum omnium ſymtpoma*, poſtquam enim mutata prima morbi idea eſt, inter centenos caſus ſaltem nonaginta ſex hoc ſignum habent primum, intercurrunt tamen rariſſimi caſus, ubi nullo ſigno exteriori prægreſſo, corpus internum afficitur: tum etiam quia *Eſt ſenſibus conſpicuus morbus*: diu enim intento animo Luem Veneream examinavi, & gaviſus fui tectum morbi genium ſemper proſpicere, & diſcere ex iis caſibus, ubi Gonorrhæa aderat: nam Gonorrhæa eſt 1. numquam ad profunditatem articuli digiti minoris intra colem, hinc cum hoc ſit primum ſymptoma *Luis Venereæ ſenſibus conſpicuum:* de ea certi eſſe poſſumus, quia tota ejus materia examinari poteſt, & ulcus extrinſecus in cute apparens idem eſt, ac ulcus internum.

Præſervat hodie homines a Lue: hæc jam dixerunt, qui eam primi obſervaverunt, quod ſcilicet comitas miteſcentis mali ſe in eo prius oſtenderit, ubi generabatur hic liquor, auferendo mala a Lue Venerea in corpore orta. Qui ergo eam hic deſcriptam curat, curat etiam hominem a Lue Venerea, hoc hodie certiſſimum eſt, quamquam multi Medici aliter ſentiant, ſed ego nunquam vidi, quod, ſi corpus prima vice afficeretur Gonorrhæa vera, ſine ſpurcitie aliis partibus communicata, unquam inciderit in aliud ſymptoma Luis Venereæ, ubi

recte ſibi caveret æger. Verum dein *Remediis & methodo ſingulari curanda eſt*: Licet enim in Lue Venerea ſint tot ſymptomata, nullum tamen ita ut Gonorrhœa tractandum: hinc explicatis ad hoc malum remediis ſingularibus ratio jubet, ut de primo dicamus.

Vocatur Gonorrhæa ΓΟΝΗ' genitura & P'OH' fluxus, adeoque notat genituræ profluxum, ΓΟΝΗ' genituram denotat, ſive illum liquorem, qui maribus ad procreationem prodeſt; hinc veteres hoc nomen dederunt: nam putarunt primi auctores, quod oriatur a recluſis oſtiis vaſorum ſeminalium, quæ patent in urethra, & hinc genitale profluvium dixerunt, ſed nihil minus verum eſt; nam 1. non eſt ullus mortalium, qui tam fœcundus eſt, ut tantum ſeminis conficiat, quantum in Gonorrhæa deſtillat, nam vidi ſæpe intra 24. horas tot lintea hoc liquore inquinata, ut comparari non poſſit. 2. non venit a vaſculis ſeminalibus, nam, quod ſtatim dicendum venit, tantum ab anteriori parte penis, quod omnibus exemplis didici, v. g. homo ea laborans quieſcat tota nocte, (nam æque dormienti profluit, quam vigilanti) evigilet mane, & antequam lotium reddit, premat penem digitis paulo ſupra coronam glandis, videbit copioſiſſime prodire, ſed ſi ſuperius premit v. g. ad os pubis, vel ad perinæum, nihil prodit, nam ſi homo retro premit, & prodit materia, tum non habet primi generis gonorrhœam, de qua hic ſermo eſt, ſed aliam: hinc certus ſum, quod materia, quæ in gonorrhæa ſimplici fluit, non veniat de loco ubi ſunt proſtatæ, vel veſiculæ ſeminales, ſed tantum ad coronam penis: vos ipſi data occaſione examini hoc ſubjicite, & veriſſimum eſſe videbitis.

Non eſt ergo ſeminalis liquor; ſed & aliud argumentum hoc docet, quod homines, qui hac gonorrhæa laborant, tamen tentigine Venerea afficiantur, ex bono ſemine, ut vix ſibi cavere poſſint a libidine Venerea, adeoque hæc materia, quæ fluit, cum materia ſeminis nihil comune habet, in gonorrhæa autem veterum ægri ad Venerem impotentes erant, adeoque hoc ſic patet.

Ultimo Materia exſiccata hoc docet; ſemen enim habet colorem quendam, & ſpiſſitudinem certam ubi exſicca-

ſiccatur, maculus habet diſtinctiſſimas a materia, quæ in gonorrhæa profluit: nam hæc habet ſaponis fere fluorem, vel ſebi candelæ pinguis, exſiccata flaveſcit, vel virideſcit, & ad linteum exarida facta rigeſcit, hinc potius non vocaremus gonorrhæam, ſed ſuppurationem Veneream virulentam partis inferioris penis.

Malum hic definitum a principio Lui Venereæ non aderat, ſed annos ſeptuaginta quinque demum poſt ſe manifeſtavit, quod ex *Fallopio*, *Maſſa*, aliiſque ſupra jam docui; erat tum longe pejoris naturæ morbus, quam poſtea; dixi enim vobis ſupra, quomodo *Columbus* ſuis triremibus adductam Luem communicaverit Neapolitanis, Neapolitani Gallis, & hi totam fere Europam intra ſex annos infecerint: ſic igitur ſi proſerpiſſet, nihil ab ea fuiſſet immune, ſed cum antea fere ſemper perierint homines, poſtea omnibus, qui gonorrhæam accipiebant, fuit mitior, licet non negemus, peſſima a gonorrhæa ſupereſſe ſymptomata, ſed hæc fere ex neglectu: nam ubi ea laborant principum filii, interim debacchantur, itinera inſtituunt, & tunc tam horrenda ſyptomata oriuntur quam olim.

Prima proprietas gonorrhææ eſt.

A. *Quod numquam oriatur niſi per contagium ab impura muliere:* negativæ propoſitiones veræ ſunt, niſi contrarium adducat adverſarius: habui tot occaſiones, tot curavi homines, qui ſemper quidem aliquid præferebant, ſed re examinata ſemper patuit, quod numquam niſi a contagio cum impura muliere fuerit orta; quot caſus vidi in viris, conjugio junctis, qui dixerunt ortam eſſe a propria uxore menſtrua habente, ſed examine acriori inſtituto, falſum inventum fuit; Medici quidem non eſt hæc excutere, ſed tamen nec decipi: ergo *numquam a muliere menſtruante oritur*: Poteſt quidem æſtivo tempore, ſi mulier menſtrua patiatur, ubi calore exagitetur, & tum vir accedat, inflammatio oriri, ſed neutiquam gonorrhæa.

B. *Quod ſi mulier neutiquam infecta ſit Lue, imo etiam poſt diu illibata ab ea vivat, infectura tamen ſit virum gonorrhæa*: Omnes hoc notarunt, ſi mulier ſe proſtituens non infecta, forte infectum virum admiſerit, non illa ſemper inficitur, ſed cum uridus ille locus, id

virus

virus de corpore affecto receptum in corpus ejus non ſemper tranſit, ſed illis humoribus inhæret, ſi nunc vir purus, cum ipſa congreſſus, illud virus ibidem hærens eo tempore ſuo membro receperit, poteſt gonorrhæa laborare, & ſi curatus eſt, mulier inveniri puriſſima: debemus ergo in his prudentes eſſe, nam putaremus virum non poſſe infici, ubi mulier Luem non habet; publice enim ſe proſtituentes fere ſemper manent intactæ, id in Rheumatiſmo itidem obtinet, homini ſano membrana *Schneyderiana* fere ſicca eſt, ſed catharroſa fundit multum liquoris, ſi igitur aliquid Veneni applicetur, non ſic accipitur a catharroſo, quam a ſicco corpore, in illo enim caſu facile extrorſum pellitur, idem autem in vulva etiam obtinet, in mulieribus enim, albo fluxu laborantibus, non facile fit vitium, nam hi humores, profuſi extrorſum, Venenum ſecum rapiunt, his ergo poſitis, numquam nata fuit gonorrhæa, niſi duplici hoc modo.

2. Eſt, *Quod vario tempore a coitu malum hoc ſe manifeſtat:* omnia autem pono pura, & ut a coitu naſcuntur, vidi in exemplo certiſſimo, in homine mihi amiciſſimo, qui ſolo attactu ſine completo coitu gonorrhæam contraxerat, eam ſe manifeſtaſſe 2. die, aliquando autem 3. 4. 5. 14. & ſæpe quibuſdam ſeptimanis poſt demum apparuiſſe, ſed quo majus temporis interceſſerit, eo pejus malum ſe habet, difficilius enim tum curatu eſt.

A. 3. *Primum, quod ſentitur poſt labem contractam, eſt moleſtus potius, quam dolens ſenſus in cole:* Hoc omnes experiuntur, rogati quid ſentiant, arctationem vel compreſſionem colis eſſe, quod enim ipſos primum monebat de gonorrhæa in initio erat 1. idem ſenſus, ac ſi zona coreacea turgens membrum paululum arctaſſet, quod eſt primum omnium ſymptoma.

4. *Sequitur moleſtus doloris ſenſus:* Sed & alterum, quod tum apparet, eſt, *circa teſticulos dicunt ſe ſentire quandam diſtenſionem*, ac ſi a centro ſe conati extendere impediti eſſent, vocant rotationis dolorem, *& plerumque major minorve tumor ſentitur:* quod eſt alterum ſymptoma.

B. 5. *Oritur in glandis ſuperficie quædam nota:* in

glandis enim ſuperficie in ſimplici gonorrhæa apparet quædam macula, colorem magis rubrum habens, parva eſt, plana, & refert præciſe pulicis morſum, vel morbillum, vel variolam, primo tempore inflammationis ſe manifeſtantem, cæterum nihil; hoc numquam fit in præputio, loquor enim de ſimplici Gonorrhæa, ſed hoc occurrit in Juvenibus, in Veneris palæſtra ardentibus, non autem in ſenibus, & quidem in prima Gonorrhæa, ſi enim eam jam ter quaterve perpaſſus ſit, in glande nil mutatur, uti nec (ſi præputium abſciſſum ſit, tum enim hæc macula raro adeſt, ſive per ætatem, ſive per attritum, ſive per artem fuerit ablatum, ſed & nec tam facile hi inficiuntur, quam juvenes, & quibus præputium adeſt.

Gonorrhæa tamen in ſene, ſæpius hoc malum paſſo, pejor eſt quam in juvene præputium gerente: Quo enim pars plus reſiſtit, & tamen vincitur, eo malum pejus eſt, & hinc in juvene, prima vice patiente, facile vincitur, cum in emeritis in hoc ſtadio curſoribus, fere incurabile ſit malum: Hoc videtur certiſſimum, & eſt tertium in Gonorrhæa apparens, quod autem quarto loco apparet, eſt.

C. 6. *Dum apparet hac ratione hæc puſtula, ſentitur moleſta quædam diſtenſio, major quam ante, & lentor tædioſiſſimus ſentitur:* Qui numquam ea laboraverunt, dicunt, eſt quaſi vermis reperet per urethram, ſed dum diſtenduntur emiſſaria liquoris, qui mox ſe manifeſtabit.

7. *Simulac hoc ortum fuit, coguntur premere penem:* Quod dum faciunt tum prima vice,

D. 8. *Apparet liquor exiliens*, qui eſt primus gradus verus.

I. Liquor hic eſt primo *albus inſtar cremoris lactis, valde paucus, lentiſſime repens:* nam integra hora vix una gutta prodit.

Preſſu acceleratur fluxus hujus liquidi: Hinc quo magis præ moleſtia premunt penem, eo magis morbum augent. *Helmontius* Pater bene notat, quod quo magis Catarrhoſi naſum emungant, eo difficilius curentur, idem in gonorrhæa.

Ille liquor oritur ſemper ad partem anteriorem urethræ: numquam enim in primo hoc morbi gradu exprimi

mi poteſt ultra ambitum coronæ penis, maxima autem copia exprimitur circa illum locum, ubi frænum glandis hæret inferiori parti præputii adnexum, infra urethram, nam, ut ſcitis, in parte ubi glans deficit, nihil eſt inter partem exteriorem fræni & urethram, niſi membrana vix unguem craſſa, ibi eſt magna crypta mucilaginoſa, rogavi multos hoc morbo affectos, ut accederent ad me antequam lotium matutinum reddidiſſent, & penem preſſiſſent, hoc ubi fecerant, tum dixi, ut penem premerent ſupra glandem, tum preſſione hac nihil exprimere poterant, niſi ad locum definitum cum premerent: De qua re etiam vide *Cokburnium*, *Morgagni* & *Ruyſchium*.

Liquor ille eſt ſpiſſus: Imo majoris ſpiſſitudinis, quam eſt cremor lactis.

Eſt pinguis; Quaſi pingue oleum eſſet, vel ſebum candelarum fuſum: Sed monendos vos puto, hoc loco me omnia illa ſerie proponere, ut multoties vidi, eadem lege obtinere, ſed ſi quid intermiſſum eſt in ipſo morbo, tum ſane quid deeſt, quod in perfecta ejus hiſtoria adeſſe debet, nec credatis velim, me hic odioſum eſſe, cum ſumma enim cura & ſollecitudine omnia digeſſi, quæ vobis hic enarro.

Liquor hic augetur quotidie copia ſucceſſive: Sic, qui initio erat parvus, omni hora fit copioſior, & ſi genium ſuum ſequitur, nec quid accipit æger curſum ejus mutans, ſive ex vitæ genere, ſive ex medicamentis, tum ſemper accreſcit copia, hoc autem fit ſucceſſivo ordine magis magiſque, fateor, quod ſtadium quandoque veniat improviſum, ubi ſubito magna copia fluit, quæ poſt iterum ſiſtitur, ſed tum in morbo eſt aliquid mutatum, vel poſt ſaltationem magnam, vel poſt largiores epulas, &c.

Tandem terminatur ad talem copiam, qua major non ſit: Sed quæ tum adeo notabilis, ut intra 24. horas varia lintea contaminet.

II. *Liquor hic fit ſenſim ex albo flaveſcens:* in initio enim antea definitum colorem ſervat, ſed deinde incipit divergere in colorem flaveſcentem, non autem dico flavum, Græci eum dicerent ὀχρόλευκον vel ξανθινον, atque hoc naturaliter ſemper obſervatur.

III. *Ex flaveſcenti ſenſim fit viridis, & decurrit per varios gradus in viriditatem ſatis magnam.* Decurrit ergo ut mucus catarrhoſus narium, qui enim prima gravedine laborat, ſentit tumorem membranæ narium, tum ſtillicidium album, & poſt ſomnum mucus albus, tum flaveſcens, & ſi tum adhuc ingraveſcit morbus, mucus prodit viridis, & tum in peſſimo ſtatu eſt; ſic & Gonorrhæa viridis eſt peſſima, ſed rediens in flaveſcentem, miteſcit, tumque in album redit, & ſic retro in ſanitatem.

IV. *Liquor hic fit ſenſim amurcoſus, ſanioſus, & fuſcus:* amurca eſt fæx olei, in fundo dolii hærens, quæ apparet quaſi arena pingui oleo interpoſita, ſic etiam in Gonorrhæa, ſi enim in ejus liquore diſtinguitur aliquid ſemiſolidum, tum Gonorrhæa eſt amurcoſa. Sed etiam accedit ſanies, id eſt acrior, ſubtilior, hinc inde interſperſa craſſa materie, quæ colore differt, & eſt vel aquoſa, vel flaveſcens, vel viridis, vel fuſca; in peſſimo autem ſtatu fit color fuſcus, ſemper fere cum hucuſque pervenit, in interioribus quid conſumitur, & viſuri eſtis, licet fortunatiſſimus ſit Medicus, & ad curationem perduxerit, quod tamen ſemper aliquod ſtillicidium remanſerit incurabile, & fere numquam hoc malum remanebit, niſi materia fuſca excernatur, tum enim celluloſa fabrica corporum ſpongioſorum exeſa eſt, & in ſinus eroſa, in quibus poſtea eſt craſſa materia, dolorem faciens in tota vita inſuperabilem, & ſi non craſſum ſuccedat, tum ſit degenerans fabrica, ubi humor colligitur, non quidem magnum malum faciens, ſed tamen continuam veteris mali reminiſcentiam.

V. *Liquor hic fit aliquando & ſenſim ſanguinolentus & tenuis:* Qui gradus omnium peſſimus eſt, & hic facit finem Gonorrhææ ſimplicis in ſummo gradu. Notatum erat in primo initio ex *Benivenio*, & *Nicolao Maſſa*, quod eſſet una ſpecies Gonorrhææ inſanabilis, quando plurimum ſanguinis profundebatur de partibus affectis, jam duplex eſt, in Gonorrhæa ſanguinis profuſio, una eſt, quæ ſola decurrit, & hæc præter acre nihil mali habet, ſed cum aliquid ſanguinis continuo cum pure prodit, tum multa mala; nam hoc ſignificat malum non tantum celluloſam tunicam eroſiſſe, ſed etiam

pe-

penetraſſe ad membranas coreaceas, quæ urethram faciunt; hinc ſemper poſtea aliquid calloſi remanet ad has partes eroſas, & ſtructura arteriarum variata eſt, quod in membro tam mirabili ubi ſemel accidit, non patitur penitus conſolidari, quia ſemper aliquid irritans reſtat.

VI. *Liquor ille exſiccatus ad lintea fere ſemper rigeſcit:* Quod ſemen maſculinum raro facit, & tum, quando hæc materia obriguit, colorem, quo peccat maxime, oſtendit, unde Medico de interiori Gonorrhæa manet judicium.

Hæc eſt hiſtoria materiæ, quæ in Gonorrhæa ſimplici ſincera, ſed virulenta occurrit a primo initio uſque ad finem.

E. a. *Liquor ille ſic genitus, qualiſcumque ſit, quas tranſit partes, inflammare ſolet ſimili inflammatione, qua glandis ſuperficies ab affrictu materiæ contagioſæ generabat morbillum, antea deſcriptum:* Numquam hoc magis animadvertitur, quam ſi materia forte exſiccata aliquandiu in urethra contineatur, maxime tempore ſomni, tum enim naturaliter unctuoſum linimentum fit, quo cohærent interni urethræ parietes, non niſi nixu edito aperiendi; cum igitur retinetur ultra ſphincteris poteſtatem, ibi ſiſtitur; & ſi redditur, tum æger ſentit dolorem in urethra: Oſtendit ſe hoc malum numquam pejus, quam ſub operculo præputii, dum homini noctu materia retinetur inter ſuperficiem convexam glandis, & cavernoſam urethræ, caloreque nocturno fovetur, producit dolores & inflammationes, hoc ſummum malum eſt in ſimplici Gonorrhæa, & ab hoc cavere debent ægri, ideo a Medicis hunc in finem monendi, nam ſic retenta, & hærens in illo calido loco & fœtido illa materia, ex bona poteſt fieri mala Gonorrhœa, & hoc ſi præcavetur, plerumque facile curari poſſunt ægi.

b. *Liquor hic illas partes excoriat, ad quas pervenit:* Sunt hoc loco membranæ tenues adeo, ut fere non ſint membranæ, ſed textura vaſculorum, hæret autem hæc Gonorrhæa tantum in parte anteriori, ubi maxime tenues ſunt urethræ membranæ; ubi enim veſicæ propior eſt, eſt craſſiſſima, ſed ſenſim decreſcens, in anteriori

riori parte fere nulla eſt, tuncque glandem inveſtit, hinc hæc materia acris, noctu retenta, ſolet ibi ante conniventia oſtiola excoriare partem urethræ, cujus pars fræno accumbens eo loci omnium tenuiſſima eſt, ubi ille hiatus a *Morgagni* obſervatus; hoc autem malum frequentiſſimum eſt in Gonorrhœa primi generis non bene curata.

Altera excoriatio eſt ad ſuperficiem glandis, quæ habet membranam, aragnoidea tenuiorem, quæ papillas nervoſas acutiſſime ſentientes inveſtit.

Tertia excoriatio eſt in ſuperficie præputii interiori, membrana etiam tenerrima prædita, cui ſubjacent vaſa ſubtiliſſima, quæ affecta ſtatim ſanguinem fundunt.

c. *Illa materia erodit:* Eroſio eſt profundioris partium fabricæ exeſio, unde dolor oritur tentiginoſus; partes enim nervis refertiſſimæ ſunt, unde dolor immaniter augetur in partibus maxime ſentientibus, hic autem fit tantum a materia retenta calefacta erodente & excoriante. Dolor autem hic partem immaniter firmat, unde fit Priapiſmus, loco autem voluptatis fit dolor, quo enim ille Priapiſmus major eſt, eo partes nervoſæ inflatæ plus tenduntur, & inflammantur, omnium maxime reddito lotio, nam tum nervi nudi, & infecti urina calida & acri applicata, non poſſunt non exuri, hæc autem fiunt imprimis noctu.

F. *Semper fere tumeſcit glans, & corpus fungoſum urethræ:* Hæc duo conſtituunt unum corpus continuatum & communicans, hinc uno tumente tumeſcit & alterum, ſed ubi corpus fungoſum urethræ tumet, tum ab omni parte valde premitur, quod ex hac cauſa fit. Conſtat urethræ corpus ex fungoſa illa ſubſtantia, interjacente inter duas membranas, quarum altera exterior, altera interior: exterior interiori longe craſſior eſt, hinc exterior eſt cedere neſcia, ſed cedit interna; unde urethræ hoc tempore arctatio, & ſimul durities oritur, vocaturque hoc malum chordacea conſtrictio, noctu, & ubi urina redditur, imprimis ſe manifeſtans.

Hæc eſt prima ſpecies Virulentæ Gonorrhææ ſimplicis: forte cogitatis, nonne eſt Gonorrhæa compoſita? eſt enim eroſio: ſed non eſt, ſequitur enim hoc ex ſimplici

pliçi

plici Gonorrhæa, nam non adſunt ulcera, quæ ſi fiunt, tum eſt compoſita.

Signa Pathognomica hujus ſpeciei explicanda veniunt, ſuntque ſequentia.

1. *Locus anterior penis affectus:* Cum certus eſſe deberem ejus Gonorrhææ, qua quis laborat, rogavi ægros, vellent matutino tempore ad me accedere, quo facto antequam lotium reddidiſſent, rogavi, ut premerent glandis exteriorem partem, obſervavi omnia, quæ materia exeat, ad linteum etiam conſideravi: Quo facto juſſi, ut adhuc ſuperius premerent, ſi etiam ibi prodiret, cum omnis cautela adhibita eſſet, tum non erat Gonorrhæa ſimplex, ſed ſi nihil prodit, etiamſi ad perinæum uſque premas, virulenta ſimplex Gonorrhæa adeſt.

2. *Prima infectio:* Nunquam audebo dicere, Gonorrhæa ſimplex eſt in homine, qui prius Gonorrhæa jam laboravit, licet non aliud, quam hoc examen inſtituatur.

3. *Materiæ bonitas:* Hæc per ſuas ſpecies deſcripta eſt, & quo magis a ſuo ſtadio degenerat, eo major metus eſt, adeſſe aliquid compoſiti.

4. *Abſentia aliorum malorum:* Si æger bene rogatus poſt ortum Gonorrhææ, an circa naſum, fauces, inguina, ſcrotum &c. inſueti quid apparuerit, & reſponderit nihil adfuiſſe, & tria memorata ſigna adſint, certus ſum, eſt Gonorrhæa ſimplex.

Si æger hic fallit ſuum Medicum, ſerio interrogantem, dicens ſe jam prima vice lapſum eſſe, & nihil amplius ſibi adeſſe mali, tum certe malum, hinc forte oriundum, ipſi imputandum eſt.

Sedes affecta in prima Gonorrhæa eſt glans, & anterior portio urethræ, hoc clarum eſt ex dictis: ſi vobis alius caſus apparuerit, eſt ſane rariſſimus, mihi ſaltem nunquam viſus eſt, glans enim primo afficitur morbillo, antea deſcripto, & tum poſt hanc maculam ex urethra venit malum, tumque ex glandis cavo exit materia.

Quæ ergo pars eſt affecta? Tota glandis ſubſtantia eſt penetrata uſque ad cavum urethræ, hoc ſolus obſervavit *Sydenhamus:* dicit, quod eſt veriſſimum, ſi valde debilis homo prima vice afficitur, forti, ſed non peſſima

ma Gonorrhæa, tum poſtquam in ſuperficie glandis morbillus apparuit, ſi lixivio glandem deterſeris mundiſſime, & per tempus aliquod exſpectas, tum de glandis poris materia alba, flaveſcens, aut ſimilis, pro vario morbi ſtadio exit, & tranſudat, hocque fit, quando homo valde debilis eſt, ſed cum ſit conſtrictior, tum a parte interiori tranſudat.

Quid eſt tota glans? *Ruyſchius* docuit, duo penis corpora fungoſa deſinere ſub glande, urethram autem inter ipſa ferri, ut corpus tertium, alio corpore fungoſo tectam, quæ ad partem anteriorem retroflectitur, ſuper duo corpora fungoſa penis, & glandem nihil eſſe, niſi cavum urethræ extrorſum verſum, quod cum verum ſit, apparet materiam morbificam exire ex glande in cavum urethræ.

Opus nunc eſt ad bene intelligendam hujus mali hiſtoriam, ut videamus fabricam mirabilis illius inſtrumenti, quatenus laborat hoc malo, eſt enim hujus longe alia, quam veteribus habita fuit, fabrica, ejuſque cognitionem debemus Clariſſimo *Ruyſchio*, qui veram penis fabricam ſolus non docuit.

In hoc ergo inſtrumento conſideramus ejus membranas, papillas, celluloſam ſtructuram, & cryptas circa hanc machinam hærentes, in hiſce enim omnibus rite examinatis, & propoſitis hæc hiſtoria poteſt haberi.

Penis a ſummo Creatore nobis datus videtur duplicem in uſum, 1. ad emittendum lotium extra corpus. 2. ad expellendam genituram in corpus muliebre cum voluptate libidinoſa, qui ſunt effectus in ejus fabrica a natura propoſiti.

Horum effectuum ratione hoc inſtrumentum longe aliam ubique habet ſtructuram, nam quatenus urina tantum expellenda eſt, ſola urethra (quæ nil niſi productio veſicæ eſt) examinanda eſt, ſed ut ſemen ejiciatur, non tantum urethra, ſed etiam penis, qui poteſt arrigere &c. ſimul ſunt conſideranda, hinc neceſſario eum in finem longe alia inſtrumenta eo accedunt. Hic ergo omnium primo conſideranda eſt urethra, ad quam omnes aliæ partes accedunt, ad ſuos effectus producendos.

Hæc urethra coſtruitur. 1. Fabrica apta ad naturam emiſ-

emiſſarii. 2. Fabrica machinæ expellentis per emiſſarium. 3. Fabrica machinæ dirigentis ſemen in loca deſtinata, &c. 4. Fabrica, quæ voluptatis cauſam habet.

1. Ad naturam emiſſarii hanc doctrinam dirigo, ut exponam, quæ mala hanc partem afficiant.

2. Ad naturam machinæ expellentis, ad quam aliæ partes accedere debent, quæ evacuare valent.

3. Ad machinam, quæ ſemen non tantum defendere, ſed & deducere, & dirigere valet.

4. Denique ad cauſas, voluptatem in hiſce excitantes, exponendas, quæ omnia, quantum fieri poterit, ſolertia & ordine exponemus eo propoſito, ut inde clara nobis naſcatur idea malorum, quæ in hiſce partibus oriri poſſunt.

A. *De urethra, quatenus urinæ emiſſarium eſt.* Dum itaque penem ut emiſſarium ſimpliciter conſideramus, dicitur voce antiqua *urethra*, ideſt canalis urinam ferens de corpore; hæc primo oritur ex ſola veſica, nam in initio dum procedit, nondum eſt penis, ſed eſt ſimplex canalis, ex veſica productus; ubi aliquamdiu ſic progreſſus eſt, a lateribus utrimque accedunt corpora cavernoſa, ſive fungoſa, & tum ſic coſtruitur ex his penis, hic eſt longe alia conſtructio urethræ, quam per reliquum totum ejus decurſum.

Quatenus ex veſica oritur *eſt tantum apophyſis veſicæ urinariæ, exeuntis in canalem anguſtum membranaceum.* Veriſſime animadvertimus, quod interior membrana urethræ erat penitus mucilaginoſa, ne ſubjacens fabrica nervoſa irritaretur, atque corroderetur ab acrimonia urinæ: hæc membrana, poſtquam ſphinter clauſit veſicam, ulterius porrecta facit primam urethram, quæ ergo eſt productio continuatæ membranæ interioris veſicæ, quod hiſce experimentis facile patet, 1. ſi calculus exiguus hæret ad collum veſicæ, tum ſtatim glans penis prurit, certo indicio, quod membrana illa veſicæ, cui calculus adjacet, porrecta evadat talis pars, quæ ſenſum eundem ac veſica percipit. 2. in iis, qui ſtranguria laborant, ſentitur in urethra ſenſus acrimoniæ liquorum in veſica hærentium, hincque ſtatim ad glandem oritur ſenſus doloris.

Eſt ergo hæc membrana dilatabilis, ut ipſa veſica:

Ve-

Veſica hominis ſani, omni urina orbata, fit magnitudinis ut nux juglans, aliquando vero plures uncias urinæ continens, ingentem in molem extenditur, hinc quo minor eſt, & anguſtius ſpatium occupat, eo apparet craſſior, & urinæ minorem copiam continet.

Eſt etiam urethra valde contractilis: Quod maxime hic notare debemus, quia multa phænomena poſtea inde explicari poterunt, deprehendimus calculos (ut ipſe vidi) fere nucem avellanam magnitudine æquantes ſummo cum niſu a viris per urethram expulſos fuiſſe, dum tamen ipſa urethra numquam aperta eſt, ſed ſemper collapſa, imo, niſi continuo mucus interpoſitus eſſet, concretura. Ægyptii, ut hominem, calculo laborantem, ab eo liberent, inflant fortiſſime urethram a parte anteriori ante calculum, atque pone eum urethram claudunt, & tum calculum per dilatatam urethram prementes, & antrorſum cientes, eum educunt.

Urethra quoque extendenda eſt: Quia ſcilicet in longitudinem elongari poteſt, uti patet in libidine Venerea, quum in magnam ſatis longitudinem porrigitur, unde quemadmodum veſica expandi poteſt, ſic etiam hæc ejus apophyſis.

Dirigenda in rectum eſt urethra: Numquam autem ſua fabrica, ſed tunc accedunt corpora fungoſa, ipſi accreſcentia, poſtquam per ſpatium pollicis ex veſica producta eſt.

Naturali ſitu ſemper curva incedit: Conſiderare nunc debemus ejus decurſum, qui 1. eſt per ſpatium pollicis recta deorſum, uti Cl. *Morgagni* obſervavit, quod apparuit ſi in cadavere aperto veſica ſic findatur a parte poſteriori, ut ſtylus per eam in urethram trudi poſſit, tunc enim apparet, quod ubi urethra primo ex veſica educitur, perpendiculari curſu deſcendat: deinde 2. oblique ſurſum in anteriora adſcendat a parte anteriori inteſtini recti, cui adnectitur, ut poſtea patebit, verſus os pubis, dum nondum acceſſerunt corpora fungoſa, quæ poſtquam acceſſerunt, adſcendit ad curvitatem illam, quæ oſſi pubis adnectitur, tunc 3. poſtquam ligamentum ſuſpenſorium penis juxta longitudinem penem prehendit, deſcendit recta uſque ad glandem pendula.

Hic ſitus facit quam mirabiles differentias Gonorrhææ vi-

virulentæ, & hinc apparet, quam raro materia Venenata uſque ad flexuram primam adſcendat, & quando ultra illam progreſſum eſt malum, quomodo tunc periculoſiſſimum ſit.

Variam latitudinem habet in ſuo decurſu: Anguſtiſſima eſt ubi ſphincter veſicam comprimit, unde impoſſibile fere eſt ulli materiæ Venereæ uſque ad veſicam venire, nam tanta ibi eſt arctitas, ut ne quidem in obſequioſiſſimis corporibus catheter ſine magna reſiſtentia intrudi poſſit, nec per ſyringas poſſimus materiam in veſicam injicere, magno certe generis humani bono, ſi enim huc tranſire potuiſſet materia Venenata, adhuc longe pejus hoc malum fuiſſet.

Poſt hunc locum venit latior ejus plaga: Concipit finem veſicæ, hic loci urethra ſola eſt libera, hinc omnium latiſſima, quæ ratio etiam eſt, cur poſtquam per conatum reddendæ urinæ expulſus eſt calculus, facile tranſeat huc etiam, ſed plerumque ſiſtatur ubi pervenit ad illum locum, ubi corpora cavernoſa ad urethram accedunt, poſtquam hic latiſſima pars fuit, mox fit longe anguſtior, unde ſi ad proſtatas pervenerit Lues Venerea, ſemper hic hæret ejus materia: Quando nimirum inter finem veſicæ, & locum ubi corpora fungoſa accedunt, in latiſſima illa parte hæret hæc materia, tum raro ſolet manere ſimplex Gonorrhæa, ſed accedunt vulgo fiſtulæ, quæ faciunt ibi horrenda mala, uti hiſce diebus ipſe vidi, & hic locus imprimis eſt metuendus, quia ex anguſtiſſimo in anguſtiſſimum terminatur, adeoque quaſi cellam quandam format, unde non facile in veſicam tranſit materies, adeoque hic ſuos edit effectus: Dein ubi inter oſſa pubis acceſſerunt corpora fungoſa, fit anguſtior, dum ulterius progrediens, iterum ſolet eſſe latior, quod ex calculo urethræ itidem patet.

Omnium anguſtiſſima eſt ad glandem: Ubi Gonorrhæa primi generis hæret, quæ ſi per latius orificium poſſet ſe dimittere foras, pulchrius & facilius ſanarentur ægri.

Hæret urethra contracta, ubi ejus apertura eſt: Gonorrhæa primi generis ſemper hæret inter pubis oſſa, & glandis apicem, unde ſemper hæc materia hæret in loco ſatis fluxili, ſed ſiſtitur ad locum ubi apertura penis

nis eſt, unde retenta nimis diu materia Venerea, fere ſemper hic facit fiſtulas, per moram ſcilicet acrior facta.

B. *De urethra, quatenus dirigendo liquori genitali facit:* Poſtquam exivit urethra ex collo veſicæ, & ſuperavit locum anguſtiſſimum, tum mutans ſtatim naturam veſicæ, novam induit, ſcilicet tum conſtat binis membranis, & corpore fungoſo medio.

Prima membrana eſt continuata ſuperficies interior veſicæ, quæ producta ex veſica, terminatur ad foramen glandis.

Secunda diſtat ab hac, & in juvene, ſanoque homine, libidine arrigente membrum, diſtantia hæc quidem duas vel tres lineas ſpatii incedit, hinc canalis fit duplex, unus productio veſicæ, alter huic parallelus, diſtans tamen ab eo.

Tertia eſt ſubſtantia fungoſa, vel celluloſa, vel nerveo ſpongioſa ipſius urethræ, hæc oritur ſub veſicæ apertura in urethram, pergit hinc donec ad glandem deſinat: Illud corpus oritur ſub veſica, in qua fungoſum corpus non eſt, ſed in urethra ſtatim apparet. Decurrit hoc corpus inter duos illos canales juxta longitudinem penis, & deſinit ad glandem, ubi tunc inflectitur ſuperius, & facit eminentiam ſuperextenſam corpori fungoſo penis, quæ in exteriori ſua parte glandis corona vocatur, ibi deſinit, unde glans penis eſt ſubſtantia ipſius urethræ extrorſum verſa.

Patuit nunc hoc verum eſſe per experimenta, nam Cl. *Ruyſchius* jam ultra 30. annos penem humanum, injecta aqua tepida, per arterias pudendas penitus eluebat, omnique ſanguine liberabat, quo facto immittebat ceram ſuam rubram, qua frigefacta, diſſecabat corpus penis, videbatque, quod cera injecta exiviſſet ex arteriis, & oppleret ubique ſubſtantiam fungoſi corporis urethræ, & glandis: Hinc ſua opinione, quod glans eſſet ſubſtantiæ carnoſæ, mutata, vidit ſupra dicta, quæ antea in ſplene, imprimis vitulino, expertus erat, ubi extraverſata cera in cellulis erat collecta, hinc primo cogitare cœpit, an corporum fungoſorum penis & urethræ fabrica non eſſet alia, quam vulgo putabatur, & aliam partem penis vulnerabat, ubi corpora fungoſa acceſſerunt ad urethram, & per immiſſum ſiphonem aerem injecit, vi-

viditque, quod totum penem arrigeret, ſed quod glans, & urethra flaccidæ manerent, unde primus didicit, quod corpora fungoſa penis & urethræ non inter ſe communicarent, ſed diverſiſſima eſſent, hinc dum penis adhuc cohærebat integro corpori, ſed ubique ab integumentis denudatus erat, inflixit parvum vulnuſculum corpori fungoſo penis, & aerem inflavit, hunc retinuit in pene, & tunc ſub veſica urinaria ſimiliter parvum vulnuſculum bulbo urethræ inflixit, per quod etiam aerem inflavit, quo facto glans, & urethra, ac totus penis rigida facta fuerunt, quæ ſi hoc modo ſiccarentur, apparebat corpus fungoſum urethræ habere ſingularem ſubſtantiam, atque decurſum.

Hinc ſi morbi occuparent has partes, numquam poſſunt venire ad corpora fungoſa penis, ſed quidem ad corpus fungoſum urethræ, unde etiam omnia mala hic occurrentia cognoſcuntur, & curatio indicari poteſt.

Ubi ex veſica egreſſa eſt urethra, oritur proſtata, quæ per mediam ſubſtantiam ſuam traſmittit productione veſicæ, ideoque veſicæ ſubſtantiam glandulosam ſimulat; huic ubi adhæſit, deſcendit urethra, tumque a corpore hoc glanduloſo relinquitur, quod ubi factum eſt, initio ſtatim accreſcit urethræ undique corpus celluloſum, quod cum ad proſtatas perventum eſt, vocatur bulbus urethræ; hæc ſubſtantia hic poſt finem proſtatæ initium habens, antrorſum it, & manet uſque ad glandem penis, & hinc circumflectitur, & glandem conſtituit. In hac urethra jam notamns ejus decurſus partes, ergo 1. ubi accreſcit proſtatæ, tum bulbus urethræ, maximus inter locum, ubi proſtata deſiit, & fungoſum corpus accreſcit, tertia pars eſt, quæ hinc adſcendit ad os pubis, & quinta, quæ hinc uſque ad extremitatem glandis procedit. Hinc jam intelligenda eſt Gonorrhæa, quæ ſine hujus rei cognitione intelligi non poteſt.

Glans penis quid jam eſt: Hujus initium eſt ad eminentiam coronæ ad finem præputii, ubi lamella præputii coronæ penis accreſcit, finis ejus eſt ad urethræ finem, hæc ſubſtantia, & ipſa fungoſa ſubſtantia urethræ; urethra inter duas membranas decurrens, ubi ad finem penis pervenit, interior membrana fit nulla, ſed interior hujus membranæ interioris lamella, a craſſiori de-

ſerta, ſuperficiem glandis ſuperſcandit, parte autem infima hæc ſubſtantia deſerit urethram, & retro fixa duplicatur, tum altera membrana interius manens, altera ſuperſcandit.

Interior autem glandis ſubſtantia eſt concurſus interior duorum corporum fungoſorum penis, quæ ubi deſinunt, ſubſtantia urethræ fungoſa illis circumcreſcit, & ſic totum hoc conſtituunt.

Hinc inter interiorem fabricam glandis, & exteriorem fabricam ultimam corporum ſpongioſorum penis, eſt quid intermedium, ad quod ſæpe fit gangræna penis, qua nihil perit, niſi ſubſtantia ſupereminens glandis, apparetque colis poſtea quaſi decapitatus, illæſo cætero corpore.

Si nunc ſubſtantia fungoſa urethræ directe ſub ortu ſuo, ſtatim poſt finem proſtatæ inflammatur, tum ſola urethra, & glandis ſuperficies turgent, uti in priaſmo patet, ſed non corpora fungoſa penis, hinc in eo caſu penis curvatur, & deorſum trahitur, ſola enim urethra trahitur, & glans inflata eſt, cætera ſunt flaccida, hoc plerumque fit in Lue Venerea, tunc enim membrum inferius eſt durum, ſuperius flaccidum ſummo cum dolore, verum ſi, poſtquam urethræ ſubſtantia ſic inflata eſt, ſimul inflantur corpora fungoſa penis, tunc penis ab omni parte inflatur & rigeſcit, tuncque retrorſum flectitur verſus ventrem hominis. Omnia hæc egregie deſcripſit Cl. *Ruyſchius in obſerv. Chirurg.*

Quando hoc ita fit, ſi per arterias pudendas (quæ ſunt omnes arteriæ, quæ arterioſum ſanguinem affundunt ad partes penis, ortæ ab iliacis internis, quæ ramos dant per varias vias ad corpus penis venientes) flatum immittit *Ruyſchius*, & aquam tepidam injicit, hanc comprimendo eluit, & ſic iterando, donec omnem ſanguinem expreſſit, tunc totum penem, ſic inflatum ligat, & ſuſpendit, donec pars exſiccata obriguerit, tunc diſcindit, & microſcopio luſtrat, & apparet, quod arteriæ hæ in totam hanc ſubſtantiam celluloſam liquorem ſuum deponant uſque ad ſuperficiem glandis, & hinc nulla hic pinguedo, oleum, ſpiritus, vel aqua, ſed merus ſanguis arterioſus ineſt.

Alterum eſt, quod venæ pudendæ, quæ ſunt eæ, quæ ſan-

ſanguinem a parte viri referentes, ponuntur extra corpus penis, non intra ejus corpus, ut arteriæ, & colliguntur tribus in locis. 1. Per dorſum penis ſuperius, ubi vena præputii, vel potius totius penis ingens, qua compreſſa (quod fit quando penis turgidus premitur verſus os pubis) turget penis: Reliquæ ſecunda & tertia ſunt laterales, & divergunt ad illum locum, ubi muſculi libidinoſi ſunt, qui ubi agunt, comprimuntur hæ venæ, & ſic ſanguis venoſus ſiſtitur in toto pene. Hoc demonſtratur evidentiſſime, nam *Ruyſchius* ubi eas ſub valvula inflavit urethræ, & penis ſubſtantia turgebat, ſed quando jam ſic exſiccaret, & luſtraret corpus, tum omnes venæ diſtributæ per dorſum ac latera erant aere turgidæ, & in formam conſiſtentem concretæ, & omnes fines deſinebant in inflatum corpus fungoſum urethræ & penis, apertis foraminibus, ſic ut per has vias aer introiviſſe appareret: Sic ſunt venæ duplices, vel quæ directe ex his cavis ferunt ſanguinem, vel quæ ab arteriis ſanguinem directe accipiunt & arteriæ itidem duplices, vel quæ directe in venas, vel quæ in cellulas corporum ſpongioſorum deſinunt: Hinc illius partis ſubſtantia intelligitur, nunc nobis ſufficerent hæc huc uſque, ſedes enim morborum penis fere hic eſt, verum vicinia loci in pauciſſimis caſibus, eroſa craſſa membrana urethram cingente, aliud facit. Vide *Ruyſchii obſerv. Chirurg.*

Aliud adhuc supereſt, ſcilicet directe ſub exteriori membrana glandis hæret quædam ſubſtantia, quæ itidem celluloſa eſt, non pinguedinoſa, & ambit glandem in exteriori ſuperficie, eſtque parva, ſed inflata videtur totum penem involvere, in hoc morbo penis apparet turgidus, ſed pellucidus, non inflammatus, ſed fere hydropicus, & fere ſemper incurvatus, hoc malum nihil curat, niſi per horæ ſpatium penis involvatur linteis, aqua frigida madidis, ſed ſi emollientia applicas, tum pars fit flaccida, & perit inſtar ſuppuratæ. Hæc ſunt quæ circa hanc rem notanda erant. Agendum nunc eſt *de illa penis fabrica, quæ voluptatis cauſam habet.*

Scripſerunt Anatomici Celeberrimi, ut *Tyſonus* & alii, ſuperficiem exteriorem glandis penis eſſe pleniſſimam glandulis, hoc *Cowperus* aſſumpſit, & *Morga-*

gnus etiam notavit, ſed vix credo unquam viſas eſſe: Verum Cl. *Ruyſchius* docuit, quod nudato pene, pars relicta ad coronam glandis appareat ac ſi glandulæ eſſent plurimæ, ſed microſcopii inſpectione patet, hoc falſum eſſe, eſt autem ſupra glandem tenuiſſima membrana, qua ablata tota glans fit hirta, & aculeis horrida, ac ſi eſſent pelles hiſtricis, hæ ſunt papillæ ſentientes, quæ ubi labem Luis Venereæ in initio contrahunt, jurares glandulas eſſe, ſed ſunt veræ verruculæ: eſt hic unum adhuc obſervatum, arteriæ diſtributæ per penis corpus, ubi pervenerunt ad partem, cui glans imponitur, finiuntur: Quando igitur penis erigitur, tum omnis ſanguis ſtat ſub hac parte, ſi tum vulnus infligitur ſub corona penis, tum intra unam horam Lib. vj. ſanguinis effluunt, & homo fere ſine applicanda ulla medela moritur.

Sic ergo hic verrucæ ſunt ortæ, & Chirurgus erodit hic arteriæ finem, & accedit priapiſmus, videtis quantum malum oriatur.

Nunc ſupererant conſideranda vaſa illa, quæ peculiariter dantur illi parti: Conſideremus ut re ipſa ſunt: Cum itaque membrana exterior urethræ totum penem ambit, & jacet ſub membrana celluloſa penis: Dixi ante, & res eſt intellectu neceſſaria, quod membrana, per quam urina tranſit, mihi vocetur interior membrana, & quod huic incumbat celluloſa ſubſtantia, cui incumbit alia membrana, quæ ipſius urethræ exterior eſt; hæc non tantum ambit urethram ſub corporibus penis fungoſis, ſed etiam totum corpus penis, hinc communicatio datur inter penem externum, & hanc membranam, quod ſolus *Ruyſchius* deſcripſit *in obſerv. Anat. Chirurg.* 104.

Unde apparet, quod Lues poſſit pervenire ad dorſum penis intactis corporibus fungoſis. Jacet itaque tota extenſio celluloſæ ſubſtantiæ ſub membrana communi ſubcutanea, nam cum cutis ſupra penem ſit tenerrima, contractilis &c. illi pinguedo non ſubjacet in hominibus ſanis, in pueris autem quædam eſt, ſub ea vero membrana cutanea eſt membrana mucilaginoſa, flaccida, tenerrima, quæ alia eſt ab ea, quæ inflari poteſt.

Sequitur nunc conſideranda membrana interior urethræ:

Hæc

Hæc porrigitur a fundo veſicæ per totam urethram; hæc membrana quando animadvertitur in veretro humano inciſo, & macerato, dividi poteſt in duas lamellas tenerrimas, quæ ſic inter ſe complicantur, ut arcte cohæreant, & non niſi diuturna maceratione ſeparari queant: inter hanc duplicaturam decurrunt vaſa, de quibus jam dicam.

Decurrunt hæc vaſa eodem modo, quo ureteres inter tunicas veſicæ, (ideſt aliquamdiu decurrunt, antequam in veſicam aperiuntur, in iis jam emiſſaria obliquo ſitu poſita ſunt: Si vultis hæc videre, legite *Morgagn. obſerv. Anat. part.* I. *tab. IV. Teraneum de vaſis urethræ. Guil. Cowperum in deſcriptione partium genitalium in viris, poſt Myotomiam edita. Cokburn in tractatu de Gonorrhæa*, in quibus clara ſunt omnia.

Pertunditur nunc hæc membrana per hos poros, qui ſunt orificia canalium, vel lacunarum, quæ obliquo ſitu inter has lamellas ponuntur, & in his canalibus hæret materia lubrica, mucillaginoſa, quæ ſemper præſto eſt, atque ejuſdem naturæ eſt, ac mucus narium, niſi quod minori copia adſit.

Quantum videmus, humor hic naturaliter paucus eſt, ſed quam facillime fit copia ingenti, in naribus hominis ſani vix notabilis ulla humiditas eſt, ſi vero idem ille homo incidit in gravedinem, copia inſignis eſt, ſic in urethra hæ lacunæ naturaliter vix liquidum effundunt, ſed tamen in ſtatu præternaturali maxima copia increſcit.

Hæ lacunæ ſunt majores minoreſvæ, una eſt maxima, ad diſtantiam ab urethra uſque ad curvaturam penis ſub oſſe pubis ſunt lacunæ, in diſtantia vero ab ea curvatura uſque ad fungoſum corpus non ſunt lacunæ, verum inter partem bulbi urethræ, & collum veſicæ non ſunt nec *Cowperianæ*, nec *Morgagnianæ Lacunæ*, ſed aliæ a *Littrio* deſcriptæ.

Maxima Lacuna eſt ad diſtantiam circiter pollicis unius cum dimidio retro ad penis aperturam, eſtque longitudinis digiti tranverſi, atque eſt ſaccus cavus, qui intra ſe admittit ſetam, quam intra ſe capit ad digiti minoris latitudinem, ſi injicitur materia ceracea, extenditur in ſaccum ſatis amplum, & ſi inciditur cuſpide,

de, tunc exhibet ſaccum, ductui penis longitudinali parallelum.

Reliquæ ſunt minores, ſed quo magis ad glandem poſitæ, eo plures & majores; hæc eſt regio Gonorhææ, & quidem maxime illa magna lacuna.

In hujuſmodi cryptam majorem innumera oſcula minora hiantia lateraliter ſuum liquidum adferunt, ſed numquam communicant cum ſubſtantia fungoſa urethræ; hinc arteriæ per ſubſtantiam urethræ reptantes, ſeque lacunæ interiori applicantes, immitunt liquidum in has lacunas, quod hic colligitur, & ubi lacunæ plenæ ſunt, emittitur in urethram, quo inungitur urethra, atque ſic difenditur contra acrimoniam urinæ, & vim emiſſi ſeminis.

Liquor hic hac ratione ſemper conficitur, numquam tamen apparet, videtur enim partim cum urina ablui illa pars, quæ adhæſerit interiori membranæ urethræ, partim autem videtur per finem urethræ, venire ad præputium, atque ab eo retrocedere, & colligi ſub ſpecie materiæ pellucidæ albæ, in hominibus ſordidis concretæ circa glandem, quæ tempore æſtivo fervente juventute, & æſtuante Venere ſæpe peſſima mala, abſque ulla Lue Venerea, producit, qualia ſæpe curare debui.

Hæc videtur eſſe illa materia, quæ fere omnes Anatomicos fefellit: legitis enim in Actis Academicis Reg. Pariſ. Anno 1700. ubi Dominus *Duverny*, *Littrius*, *Mery*, &c. quæſiverunt, quis eſſet liquor præputii. *Duverny* diligens obſervator nullas glandulas invenit: *Littrius* ſe illas inveniſſe pronunciat, ſed oſtendere non potuit, ſi enim lixivio nitide abluebatur pars, nihil glanduloſi apparebat, ſed eas mentiebatur hic liquor, quod ex eo ſatis probabile eſt, quia in illis hominibus, quibus præputium ablatum eſt, hæ ſordes non adſint. *Tyſſonus* quidem in nonnullis brutis, ut in caballo &c. obſervavit interiorem ſaccum præputii habere ſacculos quoſdam, unde inunctio pro pene producitur adverſus acrimoniam externam, in iis quippe animalibus penis ſæpe longiſſime propendet aeri expoſitus.

Omne igitur, quod ex his glandulis, ſupra memoratis, tranſit naturaliter, dum urina non redditur, videtur ſub præputio recedere, & ſordes illas facere.

Quan-

Quando nunc tam facile fœtidus hic liquor ſtagnans, aerique expoſitus hæret, fœtorem & acrimoniam ſuſcipit, & ſi homo, hoc malo laborans, afficitur Lue Venerea, vel Gonorrhæa, vix ſanatur, quod multis experimentis didici, huic enim viſcido humori quando Venenum intermittitur, ſanatio difficillima eſt.

Suffecerit hoc cognoviſſe, & habemus hanc ideam, quod tota interior ſuperficies urethræ pleniſſima ſit hiatibus, qui verſus glandem aperiuntur, & lacunas habent inter duplicaturam membranæ, quæ ſuccum naturaliter fundunt. Nunc animum advertite ad alia, ſcilicet ad deſcriptionem glandularum *Cowperianarum*.

Lacunæ illæ ſuperius memoratæ, ad curvaturam ſub oſſa pubis, ſive ad pendulum penem deſinunt, hinc ibi nullus liquor, ſed harum compendium facit natura in duabus glandulis: Scilicet in illo loco, ubi incurvatur urethra, duo emiſſaria ad latera urethræ poſita ſunt, quæ compreſſa tranſudant humorem viſcidum in cavum urethræ; hæc duo hic poſita faciunt, ut nunquam ſiccitas hic adſit in anguſtiſſima, & maxime compreſſa parte urethræ.

Hæc ſunt orificia duorum emiſſariorum, quæ ad longitudinem majorem, quam duorum digitorum decurrunt, quæ retro ipſam urethram petunt, & deſinunt in duas magnas glandulas, magnitudinis phaſeoli minoris, ovatas fere, ſed paulo compreſſiores, & locantur ad urethram, ubi bulbus urethræ fere natus eſt, & ubi muſculi acceleratores urethræ accreſcunt, quibus cinguntur, unde illi agentes neceſſario has glandulas comprimunt, & materiam ſecretam per emiſſaria exire faciunt in urethram ad locum dictum: Legite *Tranſact. Brit. Philoſ. abbreviat. Tom. 3. pag.* 195. *& ſeqq.* ubi *Cowperus* has deſcripſit fere ſolus; nam omiſit deſcribere in tractatu de partibus genitalibus poſt Myotomiam ſuam reformatam edito.

Uſus igitur harum eſt materiam facere, quæ per ductus ſuos intra urethram ponitur, ſed cum inter corpus fungoſum ponuntur, non ſunt ejus ſtructuræ, cujus ſunt *Morgagnianæ*, cum hæ muſculis etiam non ſint ſuppoſitæ, ſed *Cowperianæ* non ſemper emittunt liquorem ſuum in urethram, ſed tantum dum muſculi eccelerato-

res agunt. 1. in ultimo actu ſeminis exprimendi. 2. urinæ emittendæ. Hæc eſt ſecunda regio Gonorrhææ, nam ubi Gonorrhææ materia huc pervenit, & tranſit per emiſſaria in has glandulas, oritur dirum malum, ubi ad latera urethræ ſunt tumores magni, qui in fiſtulas vix ſanabiles plerumque deſinunt.

Sequitur nunc tertia Gonorrhææ regio: Pauci ſunt, qui veram habent ideam urethræ in illa parte, ubi proſtatæ concreſcunt, unus auctor, qui hic ſatisfacit, eſt *Regnerus de Graaff:* qui ſolus bonam ejus figuram dedit, cum veſica urinaria hinc in collum tranſit, tunc ibi apud *Graffum* eſt craſſitudo quædam, quæ pars lubriciſſima penitus, & ambitur ultimo ſphinctere veſicæ, tunc perpendicularis in viris deſcenſus, ad finem hujus craſſitiei ponitur proſtata, & ille proſtata perpendiculariter deſcendit, hæret huic parti affixus per ſpatium plus quam pollicis deorſum tendens, eſt autem corpus glanduloſum, compactum, firmum, per cujus mediam ſubſtantiam tranſit urethræ initium, & finis eſt colli veſicæ: Vulgo omnes putant, quaſi proſtata tantum in fine ſuo transmitteret urethram, ſed hoc falſum eſt, nam per totam ſuam ſubſtantiam, per duos quidem digitos eam tranſmittit.

Simulac urethra emerſit ex his, tum ſtatim inflectitur, (ante perpendiculariter deſcendens) ad angulum ſatis acutum, ſi hic ſectio fit perpendicularis urethræ, pertingens uſque ultra collum veſicæ, tum mediam diſfinditur proſtata, & in medio cavo eſt urethra, ad longitudinem duorum circiter digitorum, ubi nullum corpus fungoſum, cujus locum ſupplet proſtata.

Præciſe in Medio hærent 12. Emiſſaria, perfecte patentia magnis foraminibus, ſetam admittentia, quæ a 12. ſacculis veniunt, proſtatam conficientibus, & recto canali communicantibus; & proinde ſi premitur proſtata, ex his omnibus liquidum effluit ad oculum: in medio tria ſunt emiſſaria, duo veſicularum ſeminalium, cum parvo uno in medio, hæc a 12. illis ambiuntur, & quando ſemen huc fluit, tum per 12. illa foramina minora liquor etiam fluit, cum quo liquore proſtatarum tunc ſemen miſcetur.

Ergo ſunt 15. aperturæ, tam magnæ, ut ſetam ad-

admittant, poſitæ ubi nondum eſt fungoſa ſubſtantia.

Sed ubi hinc emergit urethra, accedunt corpora fungoſa, poſtquam bulbus urethræ formatus fuit.

Hæc eſt tertia regio Gonorrhææ, quo ubi malum pervenit teterrimæ eſt naturæ.

Tertium illud orificium demonſtravit *Morgagnus Adv. Anat.* IV. *Anim.* 3. qui dicit, quod preſſæ veſiculæ ſeminales, per tria illa orificia ſemen evomant, preſſæ autem proſtatæ liquorem ſuum per 12.

Hoc jam eſt fundamentum, unde Gonorrhææ hiſtoria, contemplatio, & curatio dependeat: intelligitis membranæ interioris fabricam, cui incumbit corpus urethræ fungoſum; directe ſub proſtata ortum, & urethræ circum accretum; corpus ibi dicitur bulboſum urethræ, tum accedunt corpora nervoſa penis, quæ non accedunt ad collum veſicæ, vel ad proſtatas, vel ad corpus fungorum urethræ, ſed poſtquam urethra jam per pollicis ſpatium ex proſtatis emerſit, hujus finis eſt glans.

Agite, videamus, quid his poſitis veri & certi de his morbis poſſimus dicere; interim tamen non debetis cogitare, quaſi omnem omnino Gonorrhæam tunc curaturi ſitis, nam ubi in fungoſa urethræ ſubſtantia eſt, omni arte non poteſtis curare.

De *Litrii glandula* nihil hic loci dico, cum exiſtentia ejus ambigua ſit, nec inepte putetur a multis eſſe appendix proſtatæ, licet repugnet Cl. *Morgagni Adverſ. Anat. IV. Animad.* 14.

Licet ergo jam dicere de morbis Venereis huc pertinentibus.

Prima Gonorrhœæ Species.

1. *Gonorrhœa ſimplex eſt in anteriori interiori parte urethræ*: Hæc eſt prima generalis regula, ſi hic tantum hæret, vocabo Gonorrhæam ſimplicem, ſi v. g. Juvenis, qui nunquam prius affectus fuit, poſt tertium vel quartum diem, quo Venerem exercuit, incipit ſentire moleſtiam in urethra, ad dictum locum, tunc ſempr ſolum hunc locum accuſabit, non altiorem.

2. *Si*

2. *Si matutino tempore, nondum reddita urina, premitur urethra, tum ſi glandis anterior pars premitur, nihil materiæ exit, ſi paulo ſuperius, quædam, ſi vero integro pollicis ſpatio ſupra premas, omnis materia exprimitur*: & licet tum totum penem quacumque in parte premas, nihil amplius exit, curatio hoc clare docet, nam ut poſtea patebit, hoc corpus non eſt turbandum, ſed ſi locum expurges, ſemper malum brevi ſanatur, ſi vero materia retinetur, tum Gonorrhæa ſecundæ vel tertiæ ſpeciei orietur: Profecto debeo hic vobis commendare, ut data occaſione videatis, & probe examinetis ipſi, an ſimplex Gonorrhæa ſe numquam ſuperius extendat.

3. *Hac autem expreſſione facta, urina emiſſa erit clara*: Cum ſi ante mundationem emiſiſſet, retuliſſet hanc materiam, quæ per nocturnam ibi moram ſpiſſior facta fuit, & ſic vermium figuram induiſſet, qui ſub figura anguillarum in urina apparebunt, quod infallibile ſignum eſt Gonorrhææ.

4. *Materia, quæ hic exit, quænam eſt?* Explicata fuit ante in tractatu de Gonorrhæa in genere.

An eſt pus? Nunquam ſimile pus fuit viſum in ulla parte corporis, imo ipſa ulcera Venerea fundunt pus, ſed huic admodum diſſimile, eſt autem & hæc materies magis ſimilis ſebo, vel ſaponi liquato, qui quidem tenax eſt, ſed ita, ut partes ejus vix cohæreant; an hæc materia itaque eſt pus? Credo eam nullo modo pus dici poſſe.

An liquor hic ergo naturaliter ſecretus eſt? nullo modo, nam qui hic tranſudat, nil commune habet cum naturali, habet enim olidum fœtorem, ubi ſub præputio deponitur, quem nunquam materia in Gonorrhæa habet.

Hinc debemus fateri, eſſe materiam ſingularem, quæ hic loci progignitur, & nondum tum exeſas eſſe partes: Nam penis in hominibus, hoc morbo laborantibus, & violenta morte ſubito exſtinctis, apertus in urethra ſua non invenitur ulceroſus, vel eroſus, ſed apparet quid tumefacti.

In juvenibus turgentibus Gonorrhæa, ſæpe ex fungoſis meatibus penis tranſudat, veluti ex ſpongia: quod ex *Sydenhamo* meminiſtis.

Eſt

Eſt ergo materies rheumatica: Sed quomodo hoc capiendum? Corpus humanum ita factum eſt, ut ad omnem locum, ubi nervus eſt, dolens, methodo nobis incognita, adfluat magna liquorum copia, ad pulmonem v. g. ſi quid acris incidat, ſtatim tuſſis oritur & tantus humor blandus affluit, qui conatur illud acre inviſcare, & ſic per tuſſim expellere, in oculis fit idem magis notum, quam ut probari neceſſe ſit. Si inciditur, vel uritur quædam corporis pars, an non natura fecit eo affluere multos liquores? Si a frigore membrana noſtra *Schneyderiana* redditur imperſpirabilis, nonne afflunt humores, & ſternutatio fit, ut materia acris ſic exeat? Ex his exemplis conſtat, quid ſit materia Gonorrhææ ſimplicis, ſcil.

In hoc morbo Venenum Venereum ſuſceptum, & applicatum eſt ad hanc urethræ partem, natura prehendens illud, facit, ut omnia emiſſaria dilatentur, & plus liquidi craſſioris generent, & emittant, ut ſic materia abluatur, & expellatur: Hic loci verum eſt rheuma, quod patet ex *Sydenhami* exemplo: 2. Quia magnus dolor non adeſt: 3. Quia urethra inciſa nihil ulceroſi vel eroſi habet: & 4. Quia homo urinam redditurus, hic magnam reſiſtentiam patitur.

Locus affectus ſunt vaſa mucilaginoſa, imprimis lacuna magna in dorſo urethræ ad finem glandis: Hoc omni experimentorum genere patet, eſt enim ibi poſita, ubi in Gonorrhæa ſimplici ſentitur prima diſtenſio, & ut heri (24. Novemb. 1729.) adhuc in exemplo vidi, ſi acrior paulo in initio Gonorrhæa, tum hinc exquiſite æger ſentit, quaſi eſſet quid diſruptum; hinc putamus, in ea hærere poros (*vid. fig. Morg. in adverſ.* 1.) arterioſos, hunc liquorem excernentes, adeo nunc extenſos, craſſiorem emittant, & hunc ſtimulum efferre conantes de corpore. Alteræ lacunæ magis ad interiora accedunt, harum una hæret intra glandem, ubi frænum ibi accreſcit; hic loci urethra eſt omnium latiſſima poſt proſtatas, hinc materia huc facile venit, & retinetur ibi, quia glans deficit, & hæret hic tantum urethra cum ſuo corpore fungoſo, hinc ibi ponitur Gonorrhæa prima.

Diſpoſitio, qua hic oritur, quænam eſt? Eſt inflamma-

matio: Quomodo hoc ſcimus? Duobus argumentis: 1. Lues Venerea, ubicumque in ſuperficie corporis applicata, facit ſemper maculam inflammatoriam, ſi interius urethræ applicatur, non poſſumus eam invertere, & examinare, ſed ſentitur calor, diſtenſio, acrimonia urens, & ſic pejor dolor ſatis ardens, & ſi eadem hæc Gonorrhæa fiat ſæviſſima, ſanguis exit: unde patet, quod initium ſit inflammatio; ſed difficultas eſt, quoniam hic hæret circa lacunas multum materiæ, quæ ibi excernitur: Sed ſi Gonorrhæa fit pejor, tum videtur hic loci fieri ſuppuratio, quamdiu enim hic materia alba eſt, & ſpiſſior, nihil mali eſt, ſed cum fit ſuppuratio, materia fit ſubtilior, flaveſcens, & ſanguine permixta: Quæ omnia docent, quod prima inflammatio faciat rheuma, pejor vero faciat ſuppurationem &c.

Hinc nunc oritur ſtillicidium tranſudans: Stillicidium vel ex uno cavo collectum intelligitur, vel ex omnibus poris fit; Membrana interior urethræ pertuſa eſt innumeris foraminibus, adeoque hic colligitur non in una, ſed in omnibus lacunis.

Hæc tranſudatio ſemper per urethram fit: In peſſimo aliquando affectu hæc tranſudatio fit per ſubſtantiam glandulosam penis, ulceratio autem, quæ hic fit, lenis eſt, ut patet clare, quia per ſex ſeptimanas, imo per 12. poteſt Gonorrhæa talis tolerari ſine cura, bene inſtituta vita, & tamen non multum mali faciet, unde patet, hic lenem eſſe ulcerationem, quæ magis in præternaturali diſtenſione conſiſtit, quam in conſumptione ſuppuratoria.

Diagnoſis vero quænam eſt? Ideſt quando ad talem ægrum vocatus Medicus poteſt ſcire talem eſſe Gonorrhæam in ſede & materia? Reſpondeo

1. *A tempore, quo habito Veneris commercio, materia fuit applicata:* Nihil enim plus conſiderandum eſt, didici ſemper, ſi homo 1. die, quo commercium habuit, ſtatim ſigna dicta deprehendit, tum facile curatur; ſi autem 14. dies intercedunt, & tum forte largius potaverit, & tum demum ſentit, peſſimus eſt morbus. Contrarium vulgo putatur, ſed falſo, ſi autem Venenum per 14. dies manet integre latens, id peſſimum eſt, unde hoc eſt ſignum primarium gonorrhææ.

2. *Ex*

2. *Ex loco affecto non profundiori, quam hæc ſunt:* Ut Medicus in his certiſſimus ſit, una eſt methodus, debet ægrum monere, ut mane ad ipſum veniat, antequam urinam reddit, tum ille homo materiam debet exprimere coram Medico ab inferiori parte, ſi tum venerit pollicis ſpatio ab urethræ initio incipit exire, & poſt hoc factum urina redditur clara, tuncque certus eſt, eſſe Gonorrhæam ſimplicem.

3. *Ex materia*; Nam ſi illa copia reſpondet lacunis hic poſitis, ſi eſt albo colore, ſi ſpiſſa inſtar cremoris lactis, paulo tamen craſſior, ſi urina reddita non magnum dolorem facit, eſt Gonorrhæa ſimplex.

4. *Si adeſt reliquorum ſymptomatum abſentia:* Si dolor, ardor, tumor in reliquis partibus non adeſt, ſi nullum ulcus ſit in corpore, ſi bubo non ſit inguinibus, ſi in cole non fit imprimis, & in reliquis pudendorum partibus ullum vitium, certus eſt Medicus Gonorrhæam ſimplicem adeſſe: Sed hæc ſunt tam ſubtilia, ut ſi in ſcroto vel alia parte a materia venenata tantum ſit facta macula, tum non ſit Gonorrhæa ſimplex, ſed Lues Venerea, ſed quo uſque? Scimus a tali ſimplici Gonorrhæa numquam ortam fuiſſe Luem Veneream, niſi errore Medici vel ægroti.

Prognoſis hujus mali hæc eſt.

A. Facilis hujus primæ Gonorrhææ eſt curatio.

1. *Si modo ſtatim a ſuſcepto contagio applicentur requiſita remedia methodo requiſita.* Nam inveteratum malum huc non pertinet, tum enim ſemper aliquid læſum eſt in celluloſa fabrica.

2. *Si æger obſequioſus illa vitarit, hæc fecerit, quæ directiſſime curationi non repugnant, ſed ad eandem ducant:* Et credo revera omnia mala, quæ hic ſæpe oriuntur, deberi neglectui.

3. *Si caveatur, ut æger toto morbi decurſu membrum non arrigat:* Nam hoc ſimplicis hujus Gonorrhææ curationem quam maxime retardat, imo fere impoſſibilem reddit, quod in hac ſimplici Gonorrhæa, cum perpetua prurigine adeſt, & hinc quibus ſponte facilis fit incitatio, ſæpe in primo ſomno penis arrigitur, cum autem hæc Gonorrhæa ſit diatheſis ad ulcera, & incipientem eroſionem, hinc patet, turgeſcentiam has partes dilace-

lacerare, unde deprehendi multoties, quod tarda cura hac in re moleſtiſſimus fuerim ægris: Maxime ergo notanda in prognoſi membri flacciditas.

4. *Si æger non eſt nimium obeſus*: Obſervantur quippe frequentiſſime macilentiores, quibus oleum deficit, facilius curari, quam illi, qui humorum pleni dicuntur, hinc obeſitas quam maxime reſiſtit.

B. Hæc eſt prognoſis in facienda curatione, ſed ex hac vel neglecta, vel male tractata fit vitium proximum; Gonorrhæa enim ſimplex eſt tantum rheumatica dilatatio, quæ tum evadit ulceroſa diatheſis in minimis oſculis mucilaginoſis, quæ magis magiſque tum dilatantur, & levem corruptionem concipiunt, unde ulcuſcula fiunt, quod tamen, cum membrana interior ſit duplex, non tam facile fit, ſed ſi materia vel nimis diu hæret ibi, vel Gonorrhæa increſcit, tum ea eroditur, quæ cum penetrata ſit, tum materia rodens ſe diffundit non inter duplicaturam membranæ, ſed ad fungoſam urethræ ſubſtantiam, quæ cum ſit maxime dilatabilis, hinc difficilis repurgatio.

Hæc eſt vera idea prognoſeos; didici hoc tot caſibus, ut clare animadverterim, hanc eſſe cauſam ſubſequentis majoris mali.

Quando hoc ſic factum eſt prævidemus,

1. *Ora hæc oſculoſa futura calloſa*: Cum enim ſuperior ſuperficies horum oſculorum hac materia afficitur, tum degenerant, & fiunt calloſa, in cavum urethræ adſcendunt, & urinæ emiſſioni aliquantum reſiſtunt.

2. *Fiet hinc ſæpe propagatio*: Succeſſiva ad alias partes, & quidem.

a. *Verſus lacunas*: Magis retrorſum, quæ lacunæ deſinunt, ut dixi, ad urethræ curvaturam, ſub oſſe pubis, ergo primum, quod hic fit, eſt retrogreſſus loci affecti hucuſque.

b. *Verſus emiſſaria Cowperiana*: De quibus ſupra quoque egimus.

c. *Ubi penis redeſcendit*: Si eo vergat, hærebit quaſi in ſacco, ubi igitur eo pervenit, ſtagnatione ulcera facit in perinæo ſub ſcroto.

d. *Cum ad bulbum urethræ jam venit*: Tum libera eſt

eſt materia, nam ibi nec eſt ſubſtantia fungoſa, nec glandulæ.

e. *Paulo jam infra ſunt duodecim emiſſaria proſtatarum, emiſſarium glandulæ Littrii, & veſicularum ſeminalium:* Quo ubi pervenit malum, eroſis his poteſt ſe in cavum veſicularum ſeminalium inſinuare hoc Venenum.

Hæc jam ex Gonorrhæa ſimplici, vel neglecta, vel male tractata, oririri poſſunt mala, & hæc eſt vera prognoſis.

Curatio Primæ Speciei Gonorrhææ.

Satis mirabile eſt, quod omnium, qui de Gonorrhæa ſcripſerunt, auctorum primus tradiderit ita, ut ego, qui veritatem ſequor, nihil invenerim additum poſteris, quod bonum ſit, ut poſtea demonſtrabitur.

Sanatio conſiſtit in expurgatione materiæ malignæ, intra deſcripta penis loca receptæ, ex diagnoſi, æthiologia, & ſede deſcripta: Si jam rogem, quænam eſt Gonorrhæa ſimplex, facile reſpondebitis; & ſi rogem, quænam eſt Materia, facile dicetis.

1. Eſt ſtimulans virulentum, quod totum corpus poteſt inficere.

2. Omnis materia in Gonorrhæa exiens, non tamen eſt virulenta, ſed eſt lachryma expreſſa a natura, ad diluendam & eluendam materiam virulentam.

Nunc tota curatio conſiſtit tantum & ſemper in hoc obſequio naturæ, ut expediamus has vias, ut materia hæc expurgari poſſit; eſt ergo vera catharſis; hinc hic non opus eſt totum corpus turbare, & neſcio quæ mercurialia applicare: ſincere dico, me ſæpe deteſtatum eſſe pravum Chirurgorum morem, quo ſane naturam ſæpe turbant, ſed expurganda tantum eſt pars affecta, & materia inficiens.

Hinc, quod mirum, invenio primos auctores, magnum v. g. *Fallopium* aperte dixiſſe, ſi Gonorrhæam ſimplicem tractas, permitte modo naturam, & cum libere decurrat, nil mali faciet: ergo tota curatio conſiſtit in expurgatione materiæ inficientis, & quæ a natura per dilatata vaſa liberum exitum habet; hic ergo tantum

natu-

naturam imitari debemus, ut fecerunt Medici antiqui, qui, cum viderent Luem Veneream puſtulas & ulcera per totum corpus facere, naturam adjuvabant, ſudoriſera præſcribendo, quæ tamen in Gonorrhæa nihil boni faciunt.

Indicatio ergo noſtra eſt obſequium naturæ, conantis hanc expurgationem per materiam, hic naturalem, non virus, ſed vehiculum: debemus ergo tantum expurgare per illam materiam facili negotio: Si forte homo unciam hujus materiæ dimittit, tum milleſima pars non eſt tota virus, ſed tantum virus ejus pars inviſcata huic materiæ, quod extra corpus defertur.

Artis igitur eſt hanc expurgationem promovere: Sed quomodo poſſumus hoc facere?

1. *Numquam ad alium corporis locum hoc virus pellendum, quod hic continetur.*

2. *Nec aliam debemus conari producere materiam, ut id expellamus.*

3. *Nec aliam expulſioni viam debemus quærere.*

A. *Ergo tantum procurandum eſt, ut craſſa illa materia fluat idonea copia*: Tunc enim cito plerumque ſanantur, nec prius cogitandum eſt de minuenda, niſi certi ſimus phænomena hoc indicare.

B. *Debet libere fluere, nec redire in locum, unde profluxerat*: Ad quod maxime eſt attendendum, & videndum, an non incipiat per membranam urethræ ad ſubſtantiam celluloſam ire, hinc nihil plus cavere debemus quam

C. *Ne retineatur materia jam confecta*: Dum ſani ſumus vix 10. guttæ de die fiunt, ſed virulenta materia nata, forte ℨij. de die oriuntur, videtis providam naturam, quæ materia ſi retineatur, tunc acris fit, virus multiplicatur, & mala accreſcunt: ergo non eſt retinenda, imo vero ad exitum allicienda, in quo tota curatio conſiſtit.

An aliquis Medicorum tam ſubtilis eſſe poteſt, ut id virulentum ex emiſſariis lacunarum illarum elicere poſſet, ſi natura materiam non daret? Hoc certe omnis injectio non faceret, tum enim potius retropelleret, ergo natura a tergo venit, & materiam diluentem, & abluentem ſubminiſtrat.

10. *Con-*

10. *Conſideranda eſt hæc ſubtilis venenata pauca materia, valde contaminans in primo initio, habens peſſimas qualitates*: Nam veluti atomus ſe in urethram inſinuat, & hoc malum procreat, tum

2. *Conſideranda eſt materia mucoſa, a fabrica lacunarum genita*: Hæc eſt inſtrumentum naturæ nobis in manu datum, ut educatur poſtquam ei inviſcatum eſt hoc venenum in hoc vehiculo, & hæc materia deſinit generari ſenſibili copia, ſimul ac venenum acre ablutum eſt; nemo enim Medicorum poteſt Gonorrhæam ſiſtere, nam ſi adſtringit, exuſta fit, ſed materia tunc retenta penis gravis fit, atque fiunt ulcera, & ſic pejus malum, unde quidquid promittunt de exſiccatione, eſt nullius momenti, ſi enim modo quam minima ſuperſit atomus mali, aderit etiam hæc materia: Hanc ideam didici per multa experimenta.

3. *Conſideramus in hac materia, quo plus virulentum præ vehiculo abundat, eo ſemper erunt omnia phænomena graviora in ægro, & materiæ ejectæ*: Hinc ſi eſt valde flava vel viridis, vel ſubſanguinolenta, jam illico videtis, quantum in ea peccet virulentum, *ſed cum ſit alba, licet copioſa, ſine dolore, ſine prurigine & ardore urinæ, tum cito deſinit*. Unum hic eſt monendum, quod homines, qui in eumdem hunc lapidem ſæpe impingunt, difficilius curantur, nam in his ſæpe numquam deſinit catarrhoſus hic fluxus, licet non ſit flavus, quia oſcula lacunarum dilatata, & paralytica ſæpius diatheſim hanc accipiunt, ſibi quaſi naturalem, tumque curatio eſt fere impoſſibilis, nihil tamen nocet, ſed numquam deſinit; ſequitur jam

Methodica Curatio.

Hanc hac ratione ſemper conabor peragere, cum conditiones dixerim, hinc, quæ hoc capite ſequuntur, ſunt pro ſola Gonorrhœa ſimplici, non longe a commercio cum muliere infecta, prima vice in corpore ſano ſuſcepta.

Potus igitur eſto.

A. *Aqua ſimplex*: Largiori paulo copia, quam vulgo ſumi ſolet, ut & potus Theè, Caffè cum ſaccharo, aut

glycirrhiza hoc unico remedio totum ſæpe malum curatur, ſaccharum, vel mel idem faciunt, optimum tamen eſt glycirrhiza, mel enim paulo acrius eſt, unde cum adhibetur, laxat vaſa, & leniter ſtimulat, ſi huic potui paulum lactis admiſceatur, tanto melior eſt.

B. *Serum lactis:* æſtivo præcipue tempore, ut menſe Majo, cum animalia gramine veſcuntur.

C. *Hydrogalacta*, ex tribus partibus aquæ, cum una parte lactis confecta, eodem præcipue tempore æſtivo.

D. *Ptiſanæ*: De hordeo ſimplici cum uvis exacinatis in ſ. q. aquæ decoctis, addito pauco ſucco limoniorum.

E. *Cerevjſia tenuis Neomagenſis imprimis, Mol dicta*; Sine abſynthio, lupulo, carduo benedicto, recens, uſque dum per fermentationem acris non evadit.

F. *Sed a vino, potibuſque acribus abſtinere, vel ſaltem temperare debet*: Quoniam incitant in tentiginem Veneream, & ad inflammationem diſponunt. Medicus enim novit, quam dira hic evadant minima mala, ſi inflammatio acceſſerit.

His ſi pro potu utatur æger, tum lotium fit valde copioſum, & valde lene, quia rationi aquæ aſſumptæ reſpondet copia urinæ excretæ, niſi ſudor interceſſerit, hinc ſi mejit æger, ſemper abluit id, quod in urethra eſt, & ſic moram impendit materiæ virulentæ in urethra, & lotium tum lene exiſtens, a putrefactione longius abeſt, quia aquæ copia longe plus, quam naturaliter fit, ſuperat copiam olei & ſalium, unde acrimonia urinæ dependet, tuncque talis mictio melius abluit partes affectas, quam ulla injectio.

Notiſſimum eſt, ſimul ac urina evadit paululum ſtimulans, ſtatim habemus tentiginem Veneream cum dolore, ſed ea hic maxime vitanda eſt, unde æger imprimis cavere debet a ſpiritibus volatilibus, vel aromaticis, quia ex dictis curam reddunt difficiliorem.

1. *Cibus imprimis debet eſſe de Cerealibus*: Avena, hordeo, fagopyro, tritico, oryza, ſecali, milio, omni forma paratis, cum aqua vel jure carnium, ſed dilutiori, ſimul ac enim nimis meracum eſt, iterum dabit in ſomno tentiginem Veneream.

2. *Olera*: De Beta, Cichoreo, Portulaca, Endivia, Spi-

Spinachia, ſunt optima, modo caveatur, ne nimium piperis, vel ſalis addatur.

3. *Radices*: Dauci, Scorzoneræ, Siſarj, tragopoli &c. bonæ ſunt.

4. *Lac recens ebutyratum conceditur*: Ut & carnes, & piſces fluviatiles, ſed parva tantum copia.

5. *Carnes & Piſces magna copia prohibentur*: quia corpus reddunt nimis libidinoſum, & nimis facile putreſcunt.

6. His addendum, *ſedulo cavendum eſſe ab aſſis & elixis animalium partibus, ab aromaticis, maxime ſtimulo ſalino*: Qualis eſt in oſtreis, cochleis, cancris, aſtacis, botargo, caveario, anchoris, & ſimilibus; in his enim veteres novum ſtimulum & incitamentum in Venerem inveniebant; Uno verbo omnia vitanda, a quibus erectio libidinoſa excitatur, nam certus ſum, ſi Medicus hanc poteſt in ægro ſupprimere, in cæteris certo felicem fore, quod ſi non poſſit efficere, alia vix proſunt: ſi Hippocrates unquam verum dixit, quo magis alueris, eo magis fœdaris corpora impura, certe hic fecit.

7. *Maxime autem pinguia ſunt vitanda*: Quia virus Venereum nulli corpori ſe facilius inſinuat, hinc carnes & piſces frixati ſunt omnium peſſimi.

8. *Motus, curſus, equitationes, digladiationes, vectiones in rhedra in glacie, omnium maxime vitandi ſunt*: Vidi plures caſus in nobiliſſimis viris, in quibus dum peregrinabantur infortunium hoc accidit, repudiantes enim quietem, & hos motus facientes, redditi ſunt incurabiles, maxime autem omnium hoc facit *equitatio*, nam concuſſus ille factus ad locum obſeſſum, illum contundit & inflammat, & juvat ſic vires Veneni, ut fiant actuoſæ, unde fiſtulæ inſanabiles oriuntur. Vidi egregium & nobiliſſimum virum, qui Romæ affectus ſimplici Gonorrhæa, valedicturus amicis, dum negotia publica curans in patriam rediret, convivia habuit opipara, & poſtea per longum certe ſpatium equitavit in ſuo itinere, unde illa Gonorrhæa per omnem horam fudit plus materiæ, & multo acriorem, unde cum in patriam veniſſet, laborabat tam fœdo fluxu, quam unquam eſſe poteſt: Conſilium omnium fere in Europa Medicorum efflagitavit, ſed omnia incaſſum adhibebantur: Tractavi

vi ipſum quinque menſibus, ter liberavi, ſed ſemper recruduit: Nam cellulosa urethræ ſubſtantia ab hac venenata materia erat penetrata & exeſa, ſic, ut in hac parte, nunquam fere quieſcenti, depuratio fieri non potuerit, nec viderim potuiſſe curari, niſi immiſſa ſyringa extrorſum incideretur urethra, & ſic malum auferretur, quod tamen in tam nobili viro proponere non fui auſus. Idem in Militaribus viris ſæpe vidi, qui per annos vix curati ſunt, & ſi tales ad vos novitios Medicos aliquando venire videtis; Cavete ne nimium promittatis: Si quid fuerit ſpei, in eo eſt, ſi per tempus ſubſtiterit, & ulcus ad exteriora venerit, tum exorta eſt fiſtula, quæ non ſanatur, niſi pars ad fundum quoque aperiatur.

Videtis ergo, quid motus faciat, externe applicatus.

9. *Somnus in his omnibus debet eſſe largior*: Quia tempore ſomni materia hæc coquitur, nam quo eſt ſpiſſior, eo melior, quo tenuior, eo acrior, ſed cum in ſomno fiat ſpiſſior, hinc ille eo largior eſſe debet.

10. *Retinenda tamen non eſt urina in veſica, ſed emittenda, ubi quam minimum urget*: Illa enim materia noctu vix exit, id enim ſphincter urethræ foramini appoſitus cauſatur, hinc nimis retardata, nimis ſpiſſa & acris fieret, quod per emiſſionem urinæ præcavetur, utpote qua emittitur & abſtergitur, cum autem quies largior requiritur, ſæpe non ſentienti diu reſtat materia, quod quantum fieri poteſt, impediendum.

11. *Aer in curando hoc malo temperatus eſto*: Nocet æſtuans, nocet etiam gelidus, res manifeſte eſt deprehenſa, ergo in moderato debet continere.

12. Hiſce rite obſervatis, facile credo curatur Gonorrhæa ſimplex, ſed his neglectis, in alia mala pejora, ſupra dicta, tranſit, ſequitur nunc curatio per *Medicamenta*, hæc autem curatio eſt duplex.

A. *Chirurgica*.

B. *Medica interna*.

Curatio Chirurgica tota conſiſtit in eo.

A. Ut laxentur viæ, per quas materia exire debet.

B. Ut materia tam inficiens, quam inficientem continens, alliciatur per illam viam, quam natura deſtinavit, ideſt extra urethram.

C. Ut

C. Ut corrigatur hoc Virulentum, quantum fieri poteſt, in ſuo loco per contrarium antidoton.

D. Ut caveatur, ne contagium deferatur ad ulla alia loca non infecta.

1. Omnium requiritur, *ut abluatur quam ocyſſime poſt contagii ſuſceptionem, vel commercium cum impura muliere, omnis pars, quæ attigit ejus corpus, aqua pura cum pauco ſale marino, & aceto tepefata:* Hoc ſolum remedium plures homines, imprudenter lapſos, a malis ſervavit immunes, fuitque magni *Braſſavoli* ſummum remedium, qui dixit, nil facit plus ad hunc novum morbum præveniendum, quam ſtatim partes lavare, aqua autem pura, ſi ſumatur ſimpliciter, ut optimum menſtruum eſt, ſi aceti parva copia admiſcetur, tum putredini reſiſtit; hinc in Hiſpania antequam coeunt, lavant illas partes ſucco limoniorum cum pauco ſale, uti colem, ſcrotum, pubem, præputium, glandem, urethræ interiora &c. cavendum tamen ne nimia hic adſit acrimonia, nam tum fit inflammatio.

Sumatur ergo v. gr. ſequens remedium.

℞. *Aq. Flor. Sambuc.* ℥ xx.
Acet. Sambuc. ℥j. ſ.
Sal. Marin. ℥ ſ.
Spir. Vini ℨij.
M.

2. *Debet hæc ablutio repeti poſt duodecimam quam que horam.*

3. *Poſt ablutionem hanc foveri debet omnis pars, quæ attingit loca infecta, in balneo:* Quæ eſt cura omnium prima, balneum hoc debet eſſe emolliens, ut laxet ſpiramenta harum partium, per quæ ſe inſinuavit hoc virus, & ſic vaſcula dilatet, ut fluida facilius extrorſum eant, & ut ipſa ſolida diſſolvantur.

Hoc balneum etiam duodecima quaque hora repeti debet: Sed quare ablutio balneo præponitur? Ut ſi quid ſordium circa hanc partem collectum ſit, illud ſe non immiſceret balneo, & ſic corpus intraret; debet autem ablutio hæc fieri reducto præputio, nam obſervavit *Sydenhamus* etiam hic ſe inſinuare poſſe Venenum. In ta-

ſi balneo per ſemihoram pars eſt fovenda, ut pori aperiantur, ſi rogetis remedium, en

℞. *Flor. Althæ.*
Sambuc. a Mij.
Fol. Parietar. Mj.
Rad. Althæ. ℥ſ.
Sem. Lini Contuſi. ʒij.

F. cum ſ. q. aquæ communis decoctum Lib. iij. per pannum exprimendum, ut ſit inſtar mucilaginis, addatur cum ſapon. Venet. ʒj. ut vis ſopiens & mitificans integra ſervetur, & tamen adſit vis adſtringens. Antiquiſſimus ſcriptor poſuit hac in re curationem Gonorrhææ, primum natæ.

Abſint ergo mercurialia & lixivia fortia: Nam ego vel vigeſies vidi, quod bona Gonorrhæa ſpatio 24. horarum tranſierit in peſſimam inflammationem & priapiſmum.

Hæc eſt methodus ſimpliciſſima, & optima tractandi hujuſmodi morbum, ſed ne quis artem forte vilipendat, materiam balnei mutare omni triduo, ut & fotus, ex ejuſdem generis tamen medicamentis, & tunc res eodem redit.

4. *Poſt balneum hoc, ſiccato mundatoque membro, & dein leniſſime expreſſa materia ex cavo urethræ, fiat injectio;* Intelligitis hanc debere fieri 1. poſt balneum: 2. poſtquam a balneo pars nitide mundata eſt, 3. Poſtquam prius locus Gonorrhææ ſimplicis poſt balneum bene expreſſus & emunctus eſt a materia virulenta, quæ a balneo forte extracta eſt, nam ſi hoc non fieret, tum per injectionem hanc nihil aliud fieret, quam ut Morbi materia retrorſum per penem duceretur, quod quartæ indicationi contrariatur: ergo materies huic conveniens ſit tantum ex ſimplici decoctione malvæ, vel ex decocto ſtatim dicto, nam ſapo Venetus non nocebit, cavendum, ne quid injiciatur, quod dolorem facit, nam ſimplex mutatio cereviſiæ (ut ſcitis) in nobis pueris fecit ſtranguriam, & tunc indubitato fit ſpecies duritiei in pene, ergo ſi ſtimulans injeceris, plus mali quam boni facis. *Sydenhamus* omnem repudiat injectionem, ſed cer-

te nimis generaliter, quod etiam in illo viro non mirum, nam in Anglia illa injectio fit per acria, quare ad finem etiam dicit, ſi fiat injectio, quod debeat eſſe ex aqua roſarum, plantaginis, cum pauca tutia.

Si videritis materiam magis ſpiſſam fieri & adhæreſcentem, quod 1. ex materia flava, ad anteriora excurrenti, & 2. a reſiſtentia, ab ægro ſenſa, deprehendis, tum

℞. *Aq. Roſar.*
Sambuc. a ℥ij.
Aloes Lucid. gr. jv.
Mell. optim. ℥ii.
M.

hoc remedium injectum deterget, nec dolorem facit, nam in oculo abſque dolore ferri poteſt, atque eſt tabo Venereo adverſum.

1. Autem hæc injectio debet fieri *quam leniſſime*: ita ut potius lente adigatur liquor, quam rudiori vi, tum enim nimis diſtendendo & impingendo nocet, nihil enim hic propoſitum, quam ut id, quod lateribus fortiter adhæret, abluatur ſaponacea vi: & 2. ut id, quod in emiſſariis hæret inſpiſſatum, diluatur paululum, hinc tanto magis ſe inſinuat, quo lentius partes dilatat.

2. *Curandum, ne materia injecta ulterius adſcendat in urethram, quam ad locum ubi morbus ſedem ſuam habet*: Hic autem eſt in parte anteriori urethræ: hoc ne fiat premitur urethra ad duos digitos latos retro a glandis fine, & tunc adigendo materiam, cavendo, ne materia injecta adſcendat ultra curvaturam urethræ ad os pubis, tunc enim ſemper oritur ardor urinæ.

3. *Quando hac ratione facta eſt injectio, dum educitur ſyringa ex plumbo facta, premitur etiam anterior pars urethræ, ut maneat aliquandiu materia injecta in loco affecto.*

4. *Hoc facto, ſi magnus dolor & materia tenax adſit, prudentes eſſe debemus*: Nam qui præcavet hic priapiſmum Venereum, feliciſſimus eſt in curatione, qualis priapiſmus ſemel ortus ſæpe per 24. horas durat, ita ut non niſi inciſione venæ præputii profligari poſſit, hinc

hinc tum vaſa convelluntur, & lotium dimitti non poteſt.

Ergo ſi dolor adeſt, ſumuntur ſemina althææ, vel milii, vel malvæ, vel cydoniorum, quæ cum aqua in mortario mulgentur, ut fiat ſpiſſum emulctum, uti eſt cremor lactis recens, quod tepide immittitur, partes obliniturum, nam dolor facit penem tumeſcere, quod hac applicatione impeditur, ablato ſcilicet dolore.

5. *Omnis materia adſtringens eſt vitanda, ut & omne calefaciens, ac corroborans*: Ut eſt vinum rubrum, & decoctum hyperici &c. omne quod de alumine, ſaccharo Saturni, vitriolo Martis, vel vitriolo Cyprio, de alcohole vini, de ſpiritibus, aut tincturis balſamicis, omne quod eſt aromaticum, balſami ipſi, ut Peruvianus, ipſa decocta adſtringentia proſcribo palam contra omnes fere Medicos.

Cogitatis forte, audax decretum, contra tot ſummos in arte viros, ſed quid dicam? auditores, ipſe proprios meos errores continuo corrigo.

Sunt hodie tres in Europa jactatores, qui volunt per unicam injectionem curare ægros, ſed vidi, quod in illis ſemper fuerit ſumma infelicitas, nam primo quidem ſiſtitur Gonorrhæa, ſed eſchara tantum inducitur oſculis illarum lacunarum, unde impeditur fluxus illius materiæ, quæ inſtar vehiculi expedit, hinc cruſtula naſcitur, ſub qua ulcus generatur.

Hinc veteres Medici dixerunt, primum remedium debere eſſe injectionem, ſed eam debere conſtare 1. ex aqua diluente: 2. Materia Venenum corrigente: 3. Materia quammaxime emolliente & laxante: In his tribus prudentiſſimi hi viri poſuerunt omne requiſitum injectionis.

Formulas autem hic vobis dedi duplicem ob rationem 1. Ut tuto iis utamini, & 2. Ut habeatis exemplum ad alias præſcribendas.

Dixi vobis ultimo, quod omnia, quæ hic ad adſtringendum, corrodendum, conſumendum adhibentur, æqualiter mala ſint, quod ſera ſæpe pœnitentia docuit; dixi etiam me non audere corroborantia præſcribere, quia fibras accurtando oſcula anguſtant, hanc ob rem damnavi quidquid eſt ex alumine: Nam multi quaſi arcanum habuerunt,

runt, alumen in aqua dilutum pro injectione adhibere. Sal vel ſaccharum Saturni tantum hic nomen habet, ut nullus fere Chirurgus Gonorrhæam curet, quin eo utatur. Vitriolum Matris ſummum eſt, & eo utuntur jactatores illi, ſic etiam eſt de vitriolo cupri Cyprio dicto: Huc etiam a nonnullis revocantur aquæ minerales ferratæ, acidulæ dictæ, in quibus fons Spadanus, Tonnelet dictus, eminet, in quibus ſemper aliquid vitrioli ferri invenitur: Alii Alcohol vini ſumſerunt, & cum croco, balſamo peruviano, copaiba, myrrha, maſtice, olibano &c. In tincturam redegerunt, eaque diluta partes lavarunt. Hinc quidem lachrymæ minores, ſed infidus & infelix ſucceſſus, & ob hanc cauſam ab antiquis Medicis hæc fuerunt rejecta, nam non debetis cogitare, quaſi hæc a recentioribus fuiſſet inventa, nihil minus, nam antiqui illa jam cognoverunt, & experto infelici eorum ſucceſſu, damnaverunt.

Plurimi autem ex adſtringentiſſimis fecerunt decocta, uti ex pentaphyllo, radice tormentillæ, lepatho acuto, & ex ipſo rhabarbaro, quibus cum melle roſaceo mixtis, fecerunt inde injectiones, ſed ſi quid boni hæc habent, certe id omne habent ratione copioſæ aquæ & mellis, quibus plus ſolvitur, quam adſtringitur. Hæc autem omnia ideo repudiavi, quia contrariantur noſtræ indicationi.

Vidimus ex antiquis Scriptoribus, quod, antequam Gonorrhæa virulenta Lui acceſſit, qui contagium contraxerant, & Gonorrhæa corripiebantur, ſe liberos a Lue Venerea viderint, quam tamen tum nondum curare ſciebant, uti tradit *Antonius Braſſavolus*, qui ideo Gonorrhæam vocat curam Luis venereæ: & *Alexander Petronius*, tanti nominis, & acris judicii in Italia Medicus, dicit, quod Gonorrhæa, ſibi commiſſa, ſemet ipſam ſanat, ſi remediis contra eam adhibitis non contrariatur, modo ſit Gonorrhæa, a qua abſit mala illa phænomena, ut materia flava vel fuſca, ardor urinæ, dolor, calor &c. ergo adſtringentia obſtant naturæ propoſito.

Quæſo jam vos auditores, quantum audet homo, poſtquam Natura hunc exitum ſalutarem fecit, ne ad interiora veniat malum, ſi ab initio malit velit hanc viam claudere. Dicis, præbeo contra venenum antidoton,

ton, ſed tale ſpecificum non eſt, nec ipſe mercurius talis eſt, qui tantum malum expellit, non corrigit, ut *Sydenhamus* etiam dixi, cætera autem quæ adhibent nonnulli, faciunt tantum eſcharam in locis, quæ eſt ultimorum emiſſariorum, in loco ſolutæ cohæſionis liquidum exhalantium, conſtrictio ad finem, hoc autem fit lapide infernali, ſed tum natura ſub hac eſchara facit inflammationem, & ſuppurationem, ſicque extremitates illas vaſculorum ſeparat.

Illi autem putant, quod ſi extrema lacunarum in eſcharam coſtringantur, quod tum ſanant, ſed tum in lacunis conditur hæc materia, ibi fovetur, & per 24. horas ad minimum continetur, & ſic fiſtulæ fiunt profundæ.

Dixi de Remediis Chirurgicis, ſequitur jam

Curatio Medica interna.

Crediderim ſemper ex intellectu poteſtatum naturæ, quod natura nunquam creavit venenum animali, quin ſimul creaverit aliud corpus, quod illi directe oppoſitum ſit.

Quædam venena tantum relative ſunt ad aliquod animal. v. gr. viperæ venenum, quo illa in veſicula ad dentes repoſito utitur ad confectionem ſuorum alimentorum, ſi ab homine deglutiatur ad drachmam unam, nihil nocet, ſed ſi ſanguini quam minima quantitate, puncto aciculæ, admixtum mortem infert indubitato exitio: Hinc illud venenum fertur a quibuſdam corporibus, quæ tunc neceſſario expugnare debent illud virus.

Sed ſpecificum tale remedium, Veneno Venereo in Gonorrhæa oppoſitum, hactenus inventum non eſt: Excuſſi omnes auctores, qui in Africa, America, & Europa ſcripſerunt; nec inveni ullum, qui bona fide aſſerat, tale notum eſſe, alias directe ſanarentur ægri. Producunt quidem Mercurium, Radices Chinæ & ſalſæparillæ, ſed profecto omne, quod hæ radices faciunt, in eo conſiſtit, quod totum corpus faciant quaſi hydropicum & ſic ſimul venenum expellunt, totum corpus turbando, & mutando.

Quæritur jam quid ſit faciendum.

Sola purgantia hic faciunt rem, & ſemper certo ac

tuto

tuto ſanant, licet moleſta cura: Quod primi auctores
de Lue Venerea jam dixerunt: Sed quale debet eſſe pur-
gans? Quod certo determinat, id eſt quod per alvum
certo ſuum effectum facit, quoniam animadverti ſemper,
ſi homo ſit tam obſtinacis naturæ, ut fortibus catharti-
cis aſſumptis reſiſtat, tum ſemper ei nocent, nam fa-
ciunt febriculam, quæ ſi non in alvi ſolutionem tranſit,
tum mala producit; hinc debemus talia eligere, quæ
certo ad alvum determinant.

Debent eſſe ex Hydragogorum claſſe: Sic autem dicun-
tur ea, quæ data corpori ſano totum ſanguinem diſſol-
vunt, & quaſi putrefaciunt, redduntque ineptum retine-
ri intra vaſa, hinc niſi operentur vel per alvum, vel
per ſudores, mala etiam faciunt, res eſt comperta quam
evidentiſſime: Homo ſanus ſumat radicem Jalappæ per
ſucceſſivas decem doſes quotidie, ille omni die aliquot
Libras aquæ excernet, totus pallebit &c. Imo ex ami-
ciſſimo mihi medico *Phelippeau* didici, eſſe inter Vene-
na ſumma, ſi tanta quotidie ſubminiſtratur inter eden-
dum ſcammonii copia, ut quotidie alvus ſolvatur, ſic
enim ille homo ſenſim per diarrhæam conſumitur.

Ergo hydragoga bonum ſanguinem ſolvunt, & in a-
quam convertunt, quod cum ſit, ut recte *Helmontius*
dicit, laudabilem humorem convertunt in putridum li-
quamen, & ſic aquam educunt, in corpore ante ſuam
aſſumptionem non exiſtentem, ſed a ſe factam.

Si nunc quæritis, quænam hæc ſint, ſunt præcipue
Agaricus, *Caſſia*, *maxima copia adhibita*, *Radix Jalap-
pæ*; quæ hoc facit omnium maxime ſine magna febre
vel calore, *Manna*, qua aſſumpta magna copia cum le-
vi acido, quale eſt cremor Tartari, vel ſuccus Limo-
niorum, mera aqua exit. *Radix Mechoacanna alba &
nigra*, quæ eadem facit cum Jalappa. *Senna* imprimis
Alexandrina. *Scammonium*, ejuſque ſuccus, & reſina,
Turbith Gummoſum, hæc omnia ſanguinem in aquam
convertunt, & deorſum determinant. Miramini, quare
non memorem *Mercurium*, ſed nunquam ſoleo ipſum
corpori ingerere, niſi viderim, per alia fieri non poſſe;
1. Ideo quia video, eum habere tale quid indomabile,
ut ſemper fere relinquat ſui veſtigia triſtiſſima: ſolvit
enim in fibris noſtris id, quod maxime in nobis vigorem
fa-

facit, & cavet ne ad ſeram perveniamus ætatem: 2. Etiam ad morbum leviſſimum leviſſima ſunt adhibenda remedia, ergo hic ad Gonorrhæam ſimplicem non egemus *Mercurio*, ſuo loco eum commendaturi, ad morbi indicationem, in quo prodeſt.

Remedia compoſita hic ſunt.

a. *Extractum Catholicum* dictum, quod eſt eccoproticon, Phlegmagogum, melanagogum, Hydragogum & Cholagogum, hoc eſt hic certiſſimum remedium, ſi prudenter, alterniſque diebus uſurpetur, quod veteres jam ſciverunt.

b. *Electuariam Hydragogum Sylvii*.

c. *Pilulæ Cochiæ majores:* Quæ in hominibus obſtinatioris alvi optimæ ſunt, ſed cum calefaciant inſigniter, hinc in corporibus calidis non ſunt adhibendæ. Horum autem omnium effectus eſt 1. Omnia craſſa in corpore ſolvere: 2. Soluta per inteſtinum rectum educere: 3. Stranguriam quandam inducere, unde clare videtis, illa virus Venereum ſolvere, promovere ut fluat, & deorſum determinare.

Jam multi ſunt homines, qui hæc ita aſſumere non poſſunt, quin vomitus, vel ſæpe convulſiones oriantur: oportet ergo, ut inſtructus ſit Medicus talibus formulis, quæ ſemper aſſumi poſſunt, vel talia ſubſtituat his, qualia non inveniuntur obſtare: Sumite ergo, ſi 1. homo ſatis difficulter moveatur, & 2. ſi ſit ſatis fortis, & in vigore ætatis, ſequentes formulas, a quibus tamen pro variis viribus & ætate cavendum eſt:

℞. *Reſin. Jalap. gr.* viij.
Sach. puriſſ. gr. iij.
Scammon. optim. gr. vj.
Stib. Antim. gr. jv.

M. accurate in Mortario in pollinem, dein cum una alterave gutta Balſami Peruviani F. Pil. N. v. pro una doſis, hæc autem doſis tuta eſt homini forti, & in hac formula bene videtis, me Reſinam Jalappæ ſumere pro baſi, ſaccharum addo, ut Reſinam diſſolubilem reddat, quæ alias ſæpe in glomerem colligitur, & ſic ex corpore exit, antimonium diaphoreticum addo, quia non novi

vi pulchrius arcanum, ad irritanda paululum inteſtina, quam ſi levis ſtimulus addatur, Balſamus Peruvianus additur, quo fiat melior miſtio, hæc autem catapotia nunquam vidi feſelliſſe, quin fortiter purgarint, aſſumuntur autem facile hæ pilulæ ſine ullo ſapore aut odore moleſtæ, quoniam facile inaurari poſſunt.

alterum eſt ℞. *Maſſ. Pil. Coch. maj.* ℥j.

F. Pilulæ Num. xv. pro una doſi. Hoc nunquam fallit, ut optime monuit *Sydenhamus*, monendum tantum, quod magis conveniant pituitoſis, & lentis corporibus, quam nimis calidis & plethoricis, quoniam ingredientia ſunt nimis calefacientia.

Sed multi abhorrent tantum numerum pilularum, his igitur detur ſequens.

℞. *Extrac. Cathol. gr.* xv.
F. *Pil.* Num. v.

Verum ſi quis adhuc delicatior ſit, atque ab hoc etiam numero abhorreat, huic propinetur ſequens formula, quæ ſub minima mole eundem præſtabit effectum.

℞. *Sacchar. albiſſ. gr.* ij.
Scammon. gr. vj.
Trochiſc. alhand. gr. ij.
Terebinth. gr. j.

M. F. Pil. Num. iij. Si ſcammonium ſaccharum ſibi non haberet junctum, ſæpe non diſſolveretur: Videtis a me addi trochiſcos alhandali, quæ vox Arabica, ſignificans rotulas colocynthidos, calefacit quam maxime, exterius ſi applicatur, ſuppurationem facit, quando cum ſcammonio miſcetur, inſtar bilis amariſſimæ diſponit ad purgandum.

Hæc ſufficiunt pro Pilulis, ſecuri autem eſſe poteſtis, quod, ſi ægro forti juvenique dederitis, ſemper inde movebitur, ſi æger facile purgatur, tunc dimidium ejus ſufficit, ſi adhuc facilius, tunc tantum tertia pars danda, ſi vero facillime, tunc tantum quarta pars detur.

Methodus autem pilulis hiſce utendi ſequens eſt, ſcilicet ſumitur placentula ex pane Martio confecta, hæc

in

in cochlear ponatur, & aqua ſubmergatur, tum fit maxime plicabilis, illi tum pilulæ involvantur, quæ tunc cum potu ſoccolade, vel caffè facile deglutiuntur.

Sequitur concinnatio formularum ratione pulverum, quarum prima ſequens eſt.

℞. *Reſin. Jalap. gr.* v.
Sacch. albi gr. ij.
Scammon. gr. jv.
Antimon. diaph. gr. x.

Contere in Mortario vitreo, ut F. Pulv. tenuiſſimus. Hic nunquam fallet, & citius quam præcedentia operabitur. ſequitur altera

℞. *Rad. Jalap.*
Mechoacan. a gr. xv.
Sacch. albiſſ. gr. jv.

M. F. Pulvis volumen majus, minori pretio conſtans, hinc vilioribus hominibus optimum. Tertia.

℞. *Rad. Jalap. gr.* L. *vel ad ſummum* ʒj.
Sacchar. albiſſ. gr. vj.

M. F. Pulvis hic etiam pauperibus convenit optime. Conſiderandum autem hic, quod radix Jalappæ eo melior ſit, quo ponderoſior eſt, 2. quod diffracta magis reſplendeat, & 3. cum aqua contrita lac exhibeat melius: Sed ſi ſit levis, poroſa, & ſi inter digitos conteri poſſit, tum hæc radix Jalappæ eſt exeſa, & minoris pretii. Miramini forte, me dicere de ejus exeſione, imo Auditores, & huic inſunt ſæpe vermes, ut etiam in Colocynthide ſæpe videmus.

Bolus a βάλλω, apud Medicos eſt materia medicamentoſa, quæ forma ſatis ſolida, tamen flexili una vice deglutitur: hæc eſt concinnatiſſima hic formula, prima eſto

℞. *Caſſiæ recent.* ʒj.
Mannæ Calabrin. ʒij.
Scammon. gr. vij.

M.

M. in mortario vitreo, ut F. Bolus exiguus, qui oblato involvatur, tunc facillime deglutitur. Altera eſt

℞. *Reſin. Jalap. gr.* v.
Scammon. gr. vj.
Vitell. ovi. gr. iij.

M. in Mortario vitreo, & F. Bolus. Hic operabitur certiſſime, vitellus ovi eſt menſtruum, cui ſimile non cognoſcimus, hoc corpus ſi miſcetur aliis corporibus, aqua non diſſolubilibus, facit ut ſtatim ſolvantur: Hinc gummi, reſinæ, olea, omnes balſami nativi, ſi cum eo conteruntur, poſſunt aquæ miſceri.

Tertia autem hæc eſt formula commodiſſima, eamque & ipſis infantibus dare poſſumus.

℞. *Rad. Jalap.* ʒj.
Terebint. lucid. gr. vj.

M. F. Bolus pro una doſi, pro pauperioribus, & pro ratione ætatis, ut ſupra diximus, minuendus. En Quarta

℞. *Extrac. Cathol. gr.* xv.
Balſami Copaib. gr. jv.

M. ad ignem, & F. Bolus.

Sed ſi & hæc repudiantur ab ægris, & ipſi potius hauſtum ſumere poſſunt, cujus formula ſequens ſit

℞. *Rad. Jalapp.* ℈ij.
Sacchar. alb. gr. v.

M. F. Pulvis tenuiſſimus, huic terendo in Mortario vitreo ſenſim affundatur aquæ comm. ℥i. ſ. vel ℥ij. Conteratur uſque dum lacteſcens liquor ſupernatet, cuique affuſioni ℥iß. vel ij. aquæ præſcriptæ, quæ effundatur, & ſuper affundatur ad dictam quantitatem uſque, tunc pulvis manet iners, & hauſtus facile deglutitur, cui tunc ade ſyrupi Roſar. Pallid. ℥ß. M. F. Hauſtus.

Vos tamen notare debetis, quod hic ſaccharum admiſceo, nam vis radicis Jalappæ conſiſtit maxime in reſina,

na, ergo niſi cum ſaccharo contereretur reſinoſitas non admiſceretur: Mira autem hujus eſt penetratio, vix hora matutina octava dederis, quin quadranti poſt operetur.

Cum infantes purgari debent, & nil offerri poteſt, tum

℞. *Rad. Jalap. gr.* x.

Cum ſaccharo emulgatur ut ante, & F. Hauſtus, nauſeanti autem poteſt dari in potu Soccoladæ, paulum ſpiſſiori, tum enim radicis Jalappæ nec odor nec ſapor percipietur.

Alterum exemplum ſit.

℞. *Scammon. gr.* x.
Sacchar. gr. ij.

Contere in pollinem in mortario vitreo, affundendo

Aquæ Commun. ℥ij.

& emulgeatur, liquor lacteus effundatur, quod tamdiu continuandum, uſque dum in fundo maneant fæces nigræ, & ſic poſſumus in aquæ ℥vj. totam hanc vim habere; huic autem admiſce ſyrupi diacnycu, vel roſarum pallidarum ℥ij. M. F. Hauſtus. Si magis velim tegere meum remedium, poſſum addere olei cinnamomi *gr.* j. quod non ſiſtit vim purgantem.

Tertium eſto

℞. *Agaric. optim.* ℨß.
Rad. Jalapp. gr. xl.
Trochiſ. alhand. gr. iij.

M. F. Pulvis, qui cum ſacchari gr. vel v. emulgeatur cum aquæ communis ℨiij. quibus adde Syrup. de Spina Cervin. ℥v.

M. F. Hauſtus. Hic eſt omnium validiſſimum purgans, quod tantum convenit fortiſſimis hominibus.

Sequuntur nunc decocta, quorum primum eſto.

℞. *Agaric. optimi* ℥ij.
Foll. Scrophul. aquat. mj.

Sen.

Sennæ ℥vj.
Rad. Jallapæ ℥j.
Sal prunell. ℥ß.

Coque per $\frac{1}{2}$ horæ cum aqua, quæ diſſolvat reſinam, & habemus decoctum ad Lid. ß. cui admiſce Syrup. roſarum palidarum ℥j. M. F. Potus, cujus doſis ℥j. omni quadranti horæ.

Hic potus optimus eſt iis, qui difficulter purgantur. In hac formula folia ſcrophulariæ admiſceo pro foliis ſennæ, quia nemo ferre poteſt illa Sennæ folia per ſex vices, quia nauſeat, hinc Chirurgus Britannus docuit, folia Scrophulariæ cum iis cocta efficere, ut nauſea exſtinguatur, & vis purgans exaltetur: Salem prunellæ addo, ut reſina diſſolvatur.

Secundum ſit.

♃. *Radic. Mechoacan.* ℥ij.
Turbith. Gummoſi ℥ß.
Sal. prunell. ℥j.

Coque in ſ. q. aquæ communis per $\frac{1}{2}$ horæ ad ℥vj. vel jv. quibus admiſce Mannæ Calabrin. ℥iv. vel vj. M. F. Potus, cujus doſis ſit omni quadranti hore ℥j. Hic ſal prunellæ tanta copia additur, quia radix Mechoacannæ tota quanta reſinoſa eſt, Turbith gummoſum non eſt reſinoſum, ſed oleoſum, hinc aqua ſimplici eſt ſolvendum: Mannam addo, quia eſt blandiſſimum demulcens remedium.

Hæc credo ſatisfacere poſſunt vobis, ut poſſitis, dum nobiles tractatis, quotidie variare formulas, ut gloria arti, & gratia Medico concilietur.

Qui utuntur hac methodo, ut purgantibus Gonorrhæam ſanent, dolent ſibi caſus occurrere, quibus prodeſſe non poſſunt: *Sydenhamus* dicit, ſe ſæpe, dum hoc modo Gonorrhæam curare vellet, non potuiſſe alvum ſolvere, quia, cum his purgantibus uterentur, in convulſiones, vel ſyncopen incidebant.

Quid tum agendum? Nam nonnulli palato ſunt

adeo tenui, ut purgantibus faſtidientes vix fallas, niſi prima vice. Tum hoc faciendum, ut vires purgantes ipſis dentur per enemata, vel 2. per externa abdomini affricta, quod in Gonorrhæa fit facile, cum iis facile imponas, eſſe balſama, quæ partibus inferioribus, quippe affectis, proſunt. Sit igitur Enema primum ſequens.

℞. *Rad. Jalap.*
Mechoacan. a ℥iij.
Fol. Senn. ℥ij.
Sal. Polycreſt. ℥j.

Coque per $\frac{1}{6}$ horam cum ſ. q. aquæ communis ad collatram ℥vij. quibus adde Syrup. Roſar. Pallidarum ℥ij. M. F. Clyſma, hoc clyſma ſi applicetur, eos æque fortiter movet, acſi ſuperne radix Jalappæ eſſet aſſumpta, tali autem homini hoc clyſma proderit, qui ſatis fortis & Juvenis eſt, ſed ſi debilis eſt tum forte $\frac{1}{2}$ pars ſufficit; alterum eſto

℞. *Elect. Phlegmag. Sylv.* ℥j.
Syr. Roſar. pallid. ℥ij.
Aq. Commun. ℥vj.

M. F. Clyſma. Sed hæc clyſmata mane, corpore jejuno ſunt ingerenda, & alvus prius eſt exoneranda, ut ſic vacuo abdomini committantur, & diu retineantur. Jejuno ſtomacho debent injici, quia omnes venæ tanto plus attrahunt, quo corpus eſt magis vacuum, & cum ex ultimo colo trahantur humores injecti, hinc tempus evacuationis eſt longe magis idoneum, debent autem tamdiu retineri, quam fieri poſſit, & impediri ne rejiciantur, nam tum non tantum evacuant craſſas fæces, ſed & alterum effectum, ſcilicet purgationis, præſtant.

Hæc ſunt repetenda, & continuanda, donec conſtet, Virus Venereum vel correctum, vel ejectum eſſe, ſaltem alternis diebus.

Ulti-

Ultima denique purgandi methodus fit per *Linimenta*, hæc autem ſunt formulæ Medicamentorum; imprægnatiſſimæ viribus catharticis reductis in eam ſpeciem, ut ante ignem cuti calidæ, illinitæ poſſint adigi in ſanguinem, & per venas verſus cor & pulmones ferri, ſicque in arterias pervenire, & eundem tunc præſtare effectum, ac ſi ore eſſent hauſtæ.

Pro laxanti & purganti maxime commendatur unguentum althææ compoſitum, in omni emollienti incoctum, nam ſi infantes alvum obſtinatiſſimam habent, tum mane, affricto hoc unguento, optime purgantur ſed hoc ſolum hic non ſufficit, verum invenienda ſunt alia remedia ex fortiſſimis purgantibus: tale jam ſit unguentum de arthanita.

Linimentum ergo primum ſit.

℞. *Ung. Alth. compoſ.*
Arthanit. a ℥j.

Mane denudetur venter, & ante ignem ponatur, ſumatur tum pannus de lana, qua diu fricetur cutis, donec penitus arida ſit, tuncque affricetur hoc unguentum, & vix fallet, quin æger purgetur fortiſſime, & ſi diu continuetur, quidem ad animi deliquium uſque.

Vel illud ſumatur

℞. *Ung. Arthanit.* ℥j ſ.
Nervini
Martiat. a ℥j.

M. & applicetur ut ſupra.

Tota noſtra cutis cribrum eſt, cujus orificia venoſa, ſi rite deterſa ſunt, bibunt omnia quam optime, fortis vis purgans conſiſtit forte non in decima parte grani, & ſi illa evanuit, purgantia non amplius purgant: Ut in Helleboro, Agarico, & Senna videmus, cum nunc illa purgantia oleo infunduntur, reliqua nihil agunt, & cum olea facile penetrant, hinc corpori interno ſtimulus imprimitur.

Nemo Pharmacoporum componit ex aloe compoſita, quin purgetur, nemo purgantia ad ignem præparat, quin purgetur.

Jam videamus, *quomodo, & quamdiu hæc purgantia in Gonorrhæa ſint uſurpanda.*

Poteſtas omnium horum refertur ad hæc quatuor capita.

1. *Solvunt ſanguinem, ejuſque ſerum, & omnem partem tenacem reducunt in aquam, fluxilem per omnia vaſa.* Ergo facillime hinc moveri poſſunt per oſcula venarum, vel arteriarum Meſentericarum: Unde patet, in his tamen moderamen requiri, nam ſi nimis purgatur corpus, nutriri deſueſcit, & vaſis dictis nimium dilatatis, ſimulque debilitatis, natura aliquando ita aſſueſcit huic evacuationi, ut per eam omnes corporis humores educi poſſint.

2. *Valent omnia hæc, præter ſolvendi virtutem, etiam virtute expellendi ad alvum deorſum, per inteſtina, & urethram:* Scio per experimenta, hanc vim ipſis ineſſe, ſed quænam præciſe ſit hæc vis, neſcio, nec hoc ad me attinet, quod autem æque ad urethram deducant, quam ad inteſtina, patet clare, quia omne purgans acrem reddit urinam: Nonne ex Rhabarbari gr. vj. tota tingitur urina? Nonne Caſſia urinam nigram reddit? Mannam ſi bibamus, nonne ſentimus ſtimulum in Urethra? Nonne ex ſenna aſſumpta oritur ſtranguria? Hic ſunt hæ in remediis qualitates ſpecificæ, nemo enim forte purgat, quin ſtranguria diarrhææ ſuperveniat, ut notavit jam noſter dictator.

3. *Hinc horum vis concurrit cum propoſito naturæ:* Nam poſtquam Lui Venereæ acceſſit Gonorrhæa, tum excretione hac, tanquam curtiſſima via, natura voluit virus ſuſceptum expellere, & ſic impedire, quominus in corpus ingrediatur, unde afferebat vehiculum, ſive lachrymoſam hanc materiam, jam, cum purgantia ſolvant liquida, & per urethram educant, hinc naturæ opus adjuvant.

4. *Nunc ergo hac ratione Gonorrhæam ſanant:* Quenam itaque eſt Gonorrhææ ex hac ſententia ſanatio? Ejus materies eſt Spiritus venenatus, qui in muliere hærebat, virum inquinante, id eſt tam ſubtilis, ut accubitu, concubitu, ſudatione in lecto, & ſimilibus modis ſe inſinuet, ſed hoc cur poſtea ſic non inficit homines? Quoniam, poſtquam in viris nata eſt Gonorrhæa, & in fœ-

fœminis eſt propagata, quæ cum ſuſcipiebant Venenum, illud inviſcabatur muco vaginæ, qui dein partibus viri imprimebatur, hinc ſanatio eſt hoc ſuſceptum Venenum educere, unde clare patet, remedia dicta conſpirare cum inſtituto naturæ.

An ergo Medicus non ſanat? Non niſi quatenus naturam juvat, nam ſi contra naturam egeris, nihil proficies, verum ſæpe non curamus ſic, ut olim fuit. Nam manet aliquando liquor blandus, naturalis inſtar olei amygdalarum, ſed hic non eſt amplius malum Venereum, non magis, quam ſi cicatrix ſtillat aliquid materiæ blandæ, quia vaſa, per quæ fluit materia tenax, nunc paulo majorem copiam boni liquidi tranſmittunt, ſed hoc non debilitat vires, non inficit alios, & nullius momenti eſt.

Quamdiu his utendum eſt? Sane quotidie, ſi ardor in urethra, dolor magnus in parte, in reddenda urina &c. Si ſtranguria, ſi tumor inflammatorius adſit in pene, ſcroto &c. tum tamdiu purgantia ſunt adhibenda: ut & quamdiu materia exit mucoſa, craſſa, copia, ſi hæc, cum exareſcit, flava, fuſca, rubella, vel viridis fiat, tum neceſſe eſt ut purgetur quotidie.

Hæ regulæ nos docent, an ſit pergendum, nec ne; Cum enim hæc dicta remittunt, tum alterno die faciendum, ſi magis remittunt, tum tertio quotidie die, & ita ſenſim minuenda ſunt de die in diem, & doſis major etiam minuenda eſt eadem ratione.

Quando eo perventum eſt, tum ad illa purgantia deveniendum, quæ vim quidem habent determinantem, ſed ſimul corroborantem, & conſolidantem, confugimus tum ad rheum, cui admiſcemus molliſſima balſama, calefacientia tamen maxime repudiantes, forte autem leniſſimum omnium eſt maſtiche, quæ ſimul conſolidat, ergo

℞. *Maſtich.* ℨ ſ.
Rhabarb. ℨ ſ.
Terebinth. recent. gr. x.

M. Moderato igne, & F. ſ. a. Pilulæ ad gr. iij. quarum doſis

doſis ſit xij. vel xv. de die, ſuperbibendo liquorem aliquem, purgantia adjuvantem, ut ſerum lactis, potus Caffeè, vel Thèe & ſimilis. Vel ſumatur.

℞. *Maſtiches gr.* v.
Rhei. gr. xx.
Olibani gr. v.

quæ ſi non ſatis purgent, adde ſcammon. gr. j. vel ij. M. F. Pulvis, hæc continuanda plus minuſve, donec videamus copiam materiæ minui, ejuſque acrimoniam tolli, & colorem ad albedinem accedere.

Manet forte fiſtula, ſed mihi credite, eam non tolles candelis cereis, injectione acri, & ſimilib. imo his exacerbatur malum, quod tantum eſt ſola dilatatio vaſorum. Curatio ergo ſola hac ratione inſtituta, felix & unica bona eſt. Sed diceris, omittis Balſamica, ut Terebinthinam, Balſamum Peruvianum, Balſamum Copaibæ &c. imo auditores hæc ſunt remedia optima, ut ex Gonorrhæa ſimplici fiat inflammatio teſtium, & peſſimi tumores. Sane ſæpius mihi faſſus eſt Clariſſimus hujus Academiæ Profeſſor *Ravius*, his ſemper procurari, ut Gonorrhææ materies per partes vicinas, & dein per totum corpus propellatur.

Ultimum remedium in corpore Juvenili plethorico faciunt refrigerantia, demulcentia: Imprimis tempore æſtivo, ſi ingens ardor in urina reddenda adeſt in membro virili, & ſi moleſta arrectio quotidie curam impediat, tum debet in corpus ingeri aquoſa materia, & deliniens, ut ſunt Flores althææ, rheados, ſambuci, verbaſci: Qui hic ſatis laudari non poſſunt.

Folia Endiviæ, Lactucæ, Parietariæ, Portulacæ:

Radices althææ, Glycirrhizæ, ſcorzoneræ, ſiſari, Tragopogoni.

Semina jv. frigida majora, & minora, Plantaginis, Papaveris albi, Pſyllii: ex his fiunt hæc *Emulcta*.

℞. *Sem. jv. Frigid. Maj. a* ℥ ſ.

Cum ſ. q. aq. ſtillat. Flor. rhead. F. Emulſio ad ℥viij. *quibus adde Sal. Prunell.* ℥j.

Syr.

Syr. v. radic. aperient. ℨ ſ.

M. & bibat inde quantum vult omni hora.

♃. *Sem. Cydon.* no. ij.
Papav. albi ℨj ſ.
Portulac. ℨij.

F. L. *A.* Emulctum *cum aqua communi ad* ℥xviij. *vel* xx. *quibus adde Nitri puriſſ.* ℨ.

Syr. diacod. ℨ. ſ.

M. & ſumat ut prius.
Decoctum ſit

♃. *Fol. Althæ.*
Parietar. a m. ſ.
Flor. Althææ,
Rhead. a p. ſ.
Rad. Glycirrh. ℨj.
Siſari ℨiij.
Sem. papav. albi contus. ℨj.

Coque in aqua communi ad Lib. iij. *bibat inde æger omni hora* ℥iij.

Alterum ſit

♃. *Rad. Chinæ.*
Liquirit.
Salſæparill. a ℨij.

Coque in ſufficienti qnantitate aquæ communis ad Lib. iij. & bibat inde ſupra.

Hoc eſt blandiſſimum, & minime faſtidioſum, ſed ſimul pretioſiſſimum, hinc tantum ditioribus præſcribendum.

Hæcce methodus poſterior ea eſt, qua in Luſitania, Hiſpania, & Italia, fere ſola utuntur, cum regiones hæ ſint fervidæ, & hinc materia Gonorrrhææ ſponte ſine purgantibus ſatis diſſolvatur, unde Medici ibi tantum hæc

 præ-

præſcribunt ſuis ægris, raro purgantia adhibentes, niſi ubi materia nimis ſpiſſa eſt, atque ſic tunc naturæ, cæloque ibi fervido totum opus committunt, ſatiſque feliciter, ſed valde tarde ſanant, nam vel per menſes protrahunt.

His omnibus ita applicatis, Gonorrhææ ſimplicis ſemper certa atque integra fit curatio, ſine ullis ſymptomatibus metuendis, adeoque corpus ſic curatum immune erit ab omni recidiva, quod per multa experimenta, bona fide firmare poſſum.

Si fuerit Gonorrhæa præmiſſa cum aliis Gonorrhææ virulentæ ſpeciebus, quando alia ſimul ſymptomata, præter jam deſcripta, adſunt, vel quando ipſa labes Venerea ſimul infecit corpus, non curabis hac methodo morbum, ſed tunc alia opus eſt, ſuo loco indicanda.

Hæc nunc data methodus confirmanda eſt auctorum teſtimoniis, ne putetur eſſe tantum noſtri, aut temerarii inſtituti: Sed dico, quod ſuffragium optimorum auctorum habeat.

1. Vir egregius, *Hippocratis*, *Galeni* & recentiorum doctrina imbutus, *Braſſavolus* dicit, *Gonorrhæa eſt effluxus non ſeminis, ſed pituitoſæ materiæ, quæ eſt mixta tabo acri Venereo:* Adeoque Venenum Venereum ab illa materia pituitoſa, quæ effluxit, diſtinxit. Pergit autem, *Curanda eſt*.

1. *Purgatione repetita, non adſtringentibus.*

2. *Injectu materiæ emollientis.*

3. *Inunctione unguenti refrigerantis:* Quod in Italia conducit, ego hic potius malui ad fomenta & balnea confugere. Sumebat autem ille vir unguentum Populeum, nutritum de Ceruſſa, quibus præcavebat inflammationem.

4. *Adſtringentibus roborantibus*: Utendum iis demum eſt, ubi certi ſumus, penitus expulſum eſſe malum, ego hujus loco ſuppoſui balnea ſubadſtringentia.

5. *Si his non cedit, oritur ſæpe Lues:* Ergo tunc ad decocta Guajaci, aut Mercurialia eſt decurrendum (*vide pag. 674. & 685. in Aphrodiſiaco.*)

v. Nemo in curanda Lue Venerea majorem famam habuit, quam *L. Bottalus*, hic autem dicit

Sanatio Gonorrhææ fit.

1. *Lavanda virga & ſcroto*.
2. *Fovenda virga aqua calida*.
3. *Fovendi ſunt teſtes vino penetranti*: Ego hujus loco tantum ſuppoſui balneum cum pauco ſale, vel ſpiritu matricali, &c.
4. *Purgatione cum Rheo, Terebinthina & Aloe*: Non audeo hoc facere in Gonorrhæa ſimplici, ſed in ultimo ſtadio, ubi materia tantum fluebat ſine Veneno, adhibui, ſemperque vidi, quod, quando Terebinthina in initio datur, tunc fere ſemper producat tumorem teſtium: Aloe etiam eſt ſolvens omnium fortiſſimum, cur ergo non magis illa hydragoga ſine adſtringentibus adhibeamus?
5. *Injectu leniſſimorum in virgam*.
6. *Leni emollienti diuretico*: Hoc erat in ultimo noſtro decocto.
7. *Miſſione ſanguinis interpoſita*: Qua, ex ſingulari opinione, in nullo morbo carere voluit, eaque convenit quandoque in corporibus fortiſſimis debacchantibus: (*vide omnia hæc Pag. 872. in Aphrodis*.)

3. *Bernardus Tolitanus*, ſummus etiam Medicus, dicit: *Tota curatio eſt facienda lenientibus & refrigerantibus*: quod in regionibus fervidiſſimis ſemper obſervandum eſt, quia ibi calor cæli ſponte ſolvit humores.

4. Omnium maxime eruditiſſimus fuit *Alexander Trajanus Petronius*, qui dicit Pag. 1323.

1. *Gonorrhæa curatur difficillime*: Quod Romæ veriſſimum eſt.
2. *Difficillime curatur in his, qui arrigunt &c. & fere nunquam*.
3. *Refrigerantia & Laxantia fere conveniunt*.

5. Si nunc his vultis addere *Clariſ. Th. Sydenhamum*, videbitis, ipſum aliorum methodos examinaſſe, & poſt varia tentata debuiſſe ad hanc methodum redire.

Priuſquam de aliis methodis curandæ Gonorrhææ dicam, ad ſecundam Gonorrhææ ſpeciem accedo, quia ſingularum opportunitate, hanc indicabimus, nam V. G. aliquando adſtringens injectio debet adhiberi omnino: & ſic de cæteris, ut ſuo loco indicabimus.

Secunda Gonorrhææ Species.

Hæc eſt, *ubi non modo anterior illa pars Urethræ ſuperius* (pag. 85.) *indicata, affecta eſt, verum ubi tota ſyntaxis cryptarum mucilaginoſarum in parte anteriori penis turbata eſt.*

In priori ſpecie ſedes morbi erat tantum circiter ad pollicis diſtantiam ſupra finem Urethræ: Ubi *Morgagagni* demonſtravit in ſuperiori parte urethræ eſſe cryptam, adeo magnam, ut cavitate ſua granum hordei capere poſſet, cujus tamen orificium ſatis exile eſt, ſi finditur hæc lacuna, paries ejus internus habet plurima orificia intra ſe, ſed minora, hinc non eſt unum corpus, conſtans uno orificio, ſed habenda eſt pro crypta, nam ex variis locis hic eſt humorum affluxus.

Terraneus obſervavit, quod ab urethræ initio duæ laterales lacunæ ſint, ſatis magnæ, ſtatim pone glandis finem, dein adſcendendo ſurſum ſunt parvæ glandulæ; ad pollicem a glande eſt magna Lacuna *Morgagniana*: Superius eſt lacuna *Cokburniana*, præterea ubi glandulæ *Cowperi* emittuntur, & glandulæ ſuperius memoratæ ſupputantur, patet quod plurima hic ſint emiſſaria.

G. *Cokburn* dicit præterea, quod, volens inquirere, quis eſſet harum effectus, aſſumpſerit dextram Chirurgi *Saint André*, & cum ſumpſit penem, & cera implevit Lacunas *Morgagnianas*, & quando fiſtula ſyringis illius lacunæ orificio erat alligata, tunc 1. materia per latera emiſſarii diffudit ſe ob tot emiſſaria, quot in eam lacunam deſinebant, tuncque illa materia ſe diffudit per omnes canales emiſſarios omnium reliquarum lacunarum, uſque ad curvaturam penduli Penis, unde commmercium cum omnibus lacunis inter ſe invicem apparuit. 2. Maxime notabile erat, quod illa materies etiam tranſibat in ipſam fungoſam ſubſtantiam urethræ: Si ergo datur hæc communicatio, tum pro variata preſſione per arterias mucus ille tranſudabit per urethræ cavum, verum ubi major erit reſiſtentia ad orificium magnæ hujus lacunæ, quam ad ſubſtantiam fungoſam urethræ, neceſſario materies diffundetur in hanc ſubſtantiam fungoſam. 3. Quando hæc injectio fiebat, magno cum impetu, ve-

næ u-

næ urethræ circumfuſæ extrinſecus etiam implebantur, adeoque hoc malum etiam eo propagari poteſt, & hinc in ſanguinem.

Jam his intellectis, facile poteritis videre, unde tam difficilis ſit hujus mali curatio: Quando ſedes Gonorrhææ non eſt in lacuna anteriori & maxima, ſed quando etiam illæ lacunæ, ſuperius poſitæ, uſque ad curvaturam penis, & emiſſaria *Cowperi* inficiuntur ſimili labe, quale in lacuna *Morgagniana* deſcripſimus.

Illa nunc Gonorrhæa, quam hic tracto, eſt tantum, quando tabus Venereus ſe diffudit per illas lacunas, ita ut nondum attingat glandulas *Cowperi*, & nondum eroſerit fungoſam urethræ ſubſtantiam, ſed ubi venenum diffunditur per omnes lacunas, uſque ad emiſſaria glandularum *Cowperi*, & ubi nondum pervenit ad ſubſtantiam celluloſam urethræ, multo minus ad ejus venas.

Phænomena, quæ malo hoc præſente oriuntur, hæc ſunt.

1. *Semper plus materiæ funditur.*

2. *Lentior fit deſtillatio:* Nam cum evadunt tanto minores, quo adſcendunt magis, & tunc per longiorem, & magis compreſſam viam tranſire debent, hinc fere ſemper diſtillant humores, ſed lentiori fluxu, ideſt, ſi prima Gonorrhæa obtinet, ſtillicidium eſt celere, ſed in hac ſpecie ſtillicidium fere ſemper continuatur.

3. *Omnium ſymptomatum prima Gonorrhæa pejor ſit conditio.*

Cauſa hujus mali eſt.

1. *Acrimonia major veneni Venerei:* Obſervatur de his

1. Quod ſi mulier amplexa virum, cum ardore Venereo extra ordinem conſuetum, pulchritudine viri, aut majori forte orgaſmo Venereo affecta eſt, tunc illud venenum communicatum longe pejus eſt, quam ſi tantum officium præſtat obediendo, & corpus ſuum viro irruenti pretio conducta (ut ſolent vulgo) proſtituendo: Dixerunt veteres, quod non irata vipera, ubi hominem pungat, vix lædat veneno ſuo, & contra; ſic etiam re vera res ſe habet in muliere, tabo Venereo affecta, ubi cum homine ſano rem habet. Præterea

2. *Putredo diu retenti mali huc multum facit:* Hinc ergo imprimis ex his duabus cauſis ſolet oriri, ſed mulier, quæ admittit virum, qui laboravit peſſima Gonor-

norrhæa, ſi ſtatim ab eo commercio admittat ſaniſſimum hominem, ſed cum ſummo ardore Venereo, tunc venenum illud longe vehementius afficit ſequentem, ut exempla docent, quod mulier pura, ab infecto Lue Venerea viro molita, alii admiſſo communicaverit malum, & ipſa ſana manſerit.

3. *Diuturnitas ſimplicis Gonorrhææ, & ejus geminatio*. Si quis, Gonorrhææ laborans, hæc opera repetat, ſic irritat partes, ut, quo membrum rigidius ſit, eo plus compreſſa ſit urethra, ejuſque partes vicinæ, hinc eo tempore, dum agitatio violenta accedit, facile materia ex majori lacuna diſtribuitur per canales laterales, quod didici multis exemplis in Juvenibus nobiliſſimis.

4. *Adſtringens cura primæ Gonorrhææ:* Quæ impedit quidem ad tempus materiæ virulentæ effluxum, ſed tamen malum pejus reddit.

(α) Si tabus Venereus evadit adeo acer, ut illa orificia erodat, & liquor fuſcus exeat, tunc cruſtula oritur ad omnia illa loca, ſed illa poſt aliquot dies rumpitur, & Gonorrhæa multo pejor fit: Hinc in prima cura tam ſolliciti ſumus, ut hanc curandi methodum arceremus.

(β) Si homo, Gonorrhæa prima laborans, coactus fuerit per hyemem verſari in frigore, tunc materia, excerni ſolita, nunc vero retenta potius repit ſurſum, quam per poros contractos deorſum, ut ſæpe obſervatum fuit.

(γ) Si Medicamenta calida ſpirituoſa adhibentur, quæ faciunt dolores & exſiccationes, & querelas, ſolida oſcula vaſorum faciunt areſcere, & fluida faciunt coagulari, & quoniam ex unaquaque crypta eſt commercium ad omnia, debet premi liquidum per communicantes tubulos. Nihil etiam refert, an hoc factum ſit per Medicamenta adſtringentia, aluminoſa, vitriolum, ſaccharum Saturni & ſimilia.

5. *Geminatio mali:* Quando Gonorrhæa prima adeſt, nihil pejus eſt, quam arrectio penis, nam tunc urethra comprimitur, ſed quo magis hoc fit, eo plus comprimuntur lacunæ ibi poſitæ, & tunc retropreſſa materia in cellulas, nova cauſa addita, malum fluit ad ſuperiora, hinc illi, qui Gonorrhæa virulenta adhuc laborant,

ſæ-

ſæpiſſime eam pejorem reddunt, ſi tunc temporis, temerario certe auſu, rem habent cum muliere.

6. *Summus calor hypocauſti, vel foci, febris, per Medicamenta, per clima, vel motum*: Summus motus hoc facit, & imprimis equitatio, unde tam ſollicite in prima Gonorrhæa a nobis prohibita fuit: Curſus, ſaltatio, venatio ſimul nocent, nam per hæc omnia facile materia deſtinata eo ut effluеret, magis retropellitur, & ſecundam Gonorrhææ ſpeciem facit.

Effectus harum cauſarum eſt.

1. *Eroſio uſque in fabricam ſpongioſam urethræ*: Nuper recitavi experimenta, quæ docebant, ex una crypta in omnes eſſe commercium, & ſi eadem ars urgeretur, quod tunc materia injectam deprehenderetur perveniſſe ad proſtatam, glandem & celluloſam urethræ ſubſtantiam, quæ in flaccido veretro collabitur quam maxime, unde *De Graaff* urethram ut canalem ſimplicem depinxit, quod *Ruyſchius* poſtea correxit, hinc ergo, cum hæc ſubſtantia ponatur inter duas membranas, tunc ſi iter eſt ex lacunis in has cellulas, tunc huc ſemel effuſum venenum non iterum eo redit, unde venerit, ſed ſe diſpergit per totam celluloſam ſubſtantiam, & dum hæc facit, glandis caput, & bulbus urethræ afficiuntur eroſione, quod nunquam fallit, nec talis curatio facile procedit.

Ex hac eroſione quid poſtea fiat, pertinet ad alium caſum, de quo poſtea.

2. *Reductio materiæ in ſanguinem, & Luis Venereæ productio*: Quæ aliter ex Gonorrhæa prima nunquam fit, hoc facile intelligitis: cum patuit etiam, quod venæ, reducentes ſanguinem extravaſatum in cellulas, ibidem abſciſſæ, quum recipiant materiam in cellulas injectam, quod tunc etiam reducant materiam venenatam ad ſanguinem, & diffundant per corpus, unde tunc vera Lues Venerea oritur.

Nunc ſequitur hujus mali *diagnoſis*, ut cognoſcere, & bene curare poſſimus hunc morbum.

1. *Si cauſæ recenſitæ Gonorrhææ primi generis fuerint applicatæ, maxima eſt ſuſpicio, inde orituram, vel jam ortam eſſe hanc ſecundam ſpeciem*: Si ergo videtis hominem, Gonorrhæa prima laborantem, applicare unam

his

his cauſis, merito ipſi poteris prædicere, quod in ſummum incurrat periculum Gonorrhææ ſecundæ accipendæ.

2. *Ex copia tabi effluentis*: Si enim incipit poſt cauſas prægreſſas materia effluens pervenire ad magnam copiam, ſcimus malum eſſe deductum verſus loca deſignata.

3. *Ex loco altiori, unde exprimitur materia Gonorrhææ*: Homo Gonorrhæa laborans mane ante redditum lotium premat urethram ad finem glandis, exit materia, ſi ad pollicis diſtantiam altius premit, & tum adhuc nova ſequitur, diffuſa eſt materia, & ſecunda Gonorrhæa jam laborat: Si tunc in loco ſuſpenſorii ligamenti Penis, & circa perinæum premat, & tunc adhuc materia Gonorrhææ proveniat, nullum dubium remanet.

Prognoſis eſt difficilis ſanatio: Et tunc occurrit prognoſis *Alexandri Trajani*, qui addit, quod ſæpe tota vita incurabilis reddatur.

Praxi operam ubi dabitis, experiemini hujus viri effata vera, quia poſt expulſum jam Venenum, tamen illæ lacunæ effundere perſiſtunt materiam pituitoſam, nec fabrica illarum lacunarum, eorumque orificiorum ad priſtinam arctitatem reduci poteſt.

Sæpe generoſiſſimis præſidiis indiget hoc malum, uti *Braſſavolus* dixit, illa autem erant decocta Ligni Guajaci, vel litus Mercurii, ſed ne hæc quidem aliquando ſanant, uti fatetur ipſe.

Diſtinguo tamen, *quod ſi nullum adeſt ſignum jam præſentis Luis Venereæ, audeo ſpondere talem ſanationem eo uſque, ut ad connubium cum pura muliere poſſit ſe committere tuto ſine metu ullius contagii, & ut procreare poſſit*: Sed non poſſum promittere, quod non manſura ſit fluxio materiæ pituitoſæ: Ratio hujus rei eſt, quia naturalis fabrica omnium harum lacunarum cum ſuis emiſſariis ſint paulo latiora & paralytica facta, tunc ſi hi homines dilabuntur inter Medicos lucriparos, deducuntur ad longiorem curam, & tandem exhauſti corpus, & emuncti crumenas, aliquando inſanati dimittuntur.

CURATIO.

Præcipuum, quod debemus vitare in curatione, eſt ut auferamus cauſas, quæ Gonorrhæam hanc faciunt, inter quas nulla major eſt, quam arrectio penis. Hinc *Arctiſſima dieta eſt obſervanda*: Adeo ut ſæpe coactus fuerim eorum vitam ſuſtinere V. G. uſu raparum, vel radicis dauci, hordeo, avena, tritico cum ſola aqua coctis, & porro miſeros illos homines balneis macerare & hinc ſemper vidi optimum effectum.

Evitandus eſt error: Quando Medici aut Chirurgi ignari theoriæ dicunt, hoc in caſu eſſe roborandum locum, tum ad cauſam quartam perveniunt ipſi, ſi nunc hoc non fit, tamen neque curatur malum, tunc ſimulac illa orificia compeſcuntur, virulentia nondum exſtincta, & omnibus cryptis lachrymantibus obſtructis, oritur ſtatim intolerabilis obſtructio per totum membrum, perinde ac ſi totum corpus penis comprimeretur, & tunc, quando urina eſt reddenda, debet per anguſtiſſimam & corroſam hanc viam tranſire.

Ruyſchius demonſtravit in figuris, quod membrana fungoſa urethræ tranſeat ad poſteriora urethræ & glandem, cæterum non communicans cum corporibus cavernoſis penis: Hinc tumor ille urethræ ambit totum penem, qui tum intumeſcit maximopere, ſed deorſum, quia corpora fungoſa penis non inflantur, ſed ſola ſubſtantia fungoſa urethræ impletur.

Tunc exitus hic eſt methodi adſtringentis.

In adminiſtratione Medicamentorum omnia debent fieri ut in prima Gonorrhæa, ſed fortiora, & maxima laxatio adhiberi debet, donec certi ſimus, omne Venenum expulſum eſſe, & tunc demum ad ſubadſtringentia remedia, ſupra memorata, eſt deveniendum.

Tertia Gonerrhææ Species.

Hæc fit, quando venenum inficiens per urethram corroſam pervenit eo, ubi ſunt duo orificia lateralia glandularum Cowperi. Illa duo orificia ſemper lege naturæ ibi exonerant ſe, ubi Lacunæ *Morgagnianæ* & *Terranei*

nei deſinunt; ideſt ad curvaturam penis ſub oſſe pubis.

Totum territorium primum ſuperne deſtillat deorſum, ſed hæc orificia patent juxta ductum urethræ verſus proſtatas, & diſcedunt lateraliter verſus perinæum, hinc ſita ſunt ad latera urethræ, ubi proſtatæ deſinunt.

Nunc ergo, ſi malum Venereum eouſque pervenit, & ſeſe iis orificiis inſinuat, quid fit? Hæc orificia ponuntur ſub muſculis acceleratoribus urinæ, hinc ſuccus eorum exprimitur, quando hi muſculi agunt, in ejaculando ſemine vel urina, tunc ergo ducitur ad locum anguſtiſſimum urethræ, ne impetus ſeminis vel urinæ hanc partem lædat.

Hinc emiſſaria hæc, longa tres pollices latos, poſſunt manere vacua in ſtatu ſano, quando nihil ſeminis aut urinæ ejicitur, ſed dilatata cum ſint, & Veneno Venereo infecta, ſtillant majorem copiam, ibi continuo aggregatam.

Illo loco orificia patula infecta, ſunt vacua, vel plena, plena tunc temporis quando muſculi acceleratores illa orificia & glandulas jam jam expriment: Quando nunc hi muſculi bulbum urethræ comprimunt, inter illos, & partem urethræ comprimendam, ſitæ ſunt glandulæ, ſed extra muſculos, ſed harum emiſſaria decurrunt partim extra urethram, partim per eam, donec ſub os pubis pervenerunt: Hinc hæ glandulæ nunquam evacuantur, niſi a plenitudine, quod raro admodum fit, vel ab agentibus his muſculis in ejectione urinæ aut ſeminis, & poſt illam expreſſionem vacua ſunt illa emiſſaria.

Si nunc hæſerit materia venenata circa illa orificia, hæc facile irrepere poteſt, propter viæ declivitatem uſque ad ipſas glandulas.

Si ille tabus hæc orificia affecerit, oritur

1. *Difficultas emittendæ urinæ:* Nam tumor exiguus, ibi generatus, brevi ſe oſtendit: Verum quando tale Venenum primo intravit, vix ſentitur.

2. Nunquam hæc ſpecies obſervata fuit, niſi progreſſa ſecunda ſpecie, nec illa, niſi prima prægreſſa fuerit. Si ergo hæ duæ anteceſſerunt, & hoc ſymptoma accedit, Medicus tuto concludere poteſt, hanc tertiam ſpeciem adeſſe.

Cauſæ

Cauſæ eædem ſunt ac Gonorrhææ ſecundæ, ſed acriores & violentiores, & in altitudine magis hæret malum verſus os pubis.

Signa: niſi accurata diagnoſi inſtructi ſitis, jactantia temeraria periclitabimini de fama veſtra.

1. *Si incipit difficultas oriri in reddenda urina in curvatura penis, poſt præmiſſas duas Gonorrhæas, & ſi locus tunc hujus affectus preſſus nil materiæ exſudat, ſed hæc materies vel ſponte & continuo deſtillat antrorſum, vel interius cadit:* Si malum tantummodo ſe inſinuavit in hunc canalem, ſtatim it ad illas glandulas, & oritur dolor moleſtiſſimus, ac tumor manifeſtus ſub proſtatis in perinæo, ideſt ad latera penis, ibi ubi penis accreſcit ultimo inteſtino recto, quarta parte pollicis anterius: Si nunc hic apparet dolor ac tumor, in reddenda urina nil mali ſentitur: hinc Medici falluntur, quia putant, hoc ſymptoma ad hanc Gonorrhæam nihil facere, vos autem, poſtquam Gonorrhæa apparuit, hoc ſtatim detegetis.

2. *Homines illi in ſingulis emiſſionibus urinæ has glandulas emungunt, quod in nulla alia Gonorrhæa fiebat, ad finem reddendæ urinæ tunc exit copioſa materia ſubfœtida ichoroſa:* Quod eſt ſignum certiſſimum, nam in alia Gonorrhæa exibat fere ſemper ante redditum lotium: Si nunc vultis eſſe certi de præſentia hujus mali, nunc accedat æger mane poſt ſomnum, ante redditam urinam, tuncque fiat 1. Experimentum primum Gonorrhææ primæ, quod poſtquam factum eſt, & nihil amplius inde prodit, tunc Gonorrhææ ſecundæ experimentum fiat: Hoc facto prematur urethra in perinæo, non attingendo latera, nullus exibit humor, tunc digiti ponantur $\frac{1}{4}$ pollicis a nexu urethræ cum inteſtino recto, & ibi ad latera glandularum prematur, ſi tunc exprimitur illa materia, certi ſcitis adeſſe Gonorrhæam tertii generis.

3. *Diverſitas materiæ eductæ ab illa, quæ in præcedentibus prodit:* Materia in prima & ſecunda fuit homogenea & ſpiſſa, ſed materia hic effluens ſemper magis fluida, & magis corrupta eſt, quia diutius ſtabulat, fœtor etiam adeſt hic, raro in prima & ſecunda Gonorrhæa, niſi tempore æſtivo.

4. *Inſanabilitas:* Quia hanc nunquam curabis methodo priori, quia malum hæret extra urethram, homo ſanus conatur 24. horarum ſpatio ſexies urinam reddere, ſi nunc velitis ponere, illas evacuationes fieri proportionali tempore, intra 4. horas urinam reddit ſemel, adeoque ſexies evacuantur hæ glandulæ 24. horis.

Prognoſis hæc eſt.

1. *Glandulæ* (quæ ſunt magnæ articulo digiti medio, & ad compreſſionem complicatæ figuræ) *integre conſumentur, & materia putrida inde facta difficulter exprimetur:* Quia pondere ſuo ibi manet, hinc decubitus in lecto ſuadendus eſt ægro in curatione, ſitus loci, emiſſariorum longitudo, & anguſtia huc multum faciunt.

2. *Exeſio membranæ glandulas has inveſtientis:* Hæ glandulæ per membranam celluloſam nectuntur vicinis partibus, ut omnes aliæ, ergo hæc etiam exedi poteſt. Unde,

3. *Ulcus fiet in membrana adipoſa circa urethram:* Ulcera harum glandularum non ibunt in urethram, ſed in perinæum, & hæc membrana celluloſa flaccida, eſt vera ſedes fiſtularum omnium, hic orientium: hinc, quo mobilior eſt, eo magis materia excidens ſe huc illuc inſinuabit, ſimulac nunc tale ulcus factum eſt, materia non amplius decurrit per urethram, ſed inter fungoſiſſimas illius membranæ cellulas diſpergitur.

4. *Diſperſio mali per totum panniculum adipoſum in vicinia:* Urethra ambitur proſtatis, hæ ambiuntur membrana celluloſa, continuata illi, quæ glandulas *Cowperianas* inveſtit, hinc ſimulac hæc exeſa eſt, tota membrana proſtatarum etiam inficietur, hinc urethra etiam uſque ad glandem, per commercium, non in ſubſtantia fungoſa, ſed in membrana celluloſa communi afficietur, ſed membrana celluloſa, ubi glandulæ hærent, retroit verſus collum veſicæ, & inteſtinum rectum, hinc malum hoc etiam ſe inſinuat per omnia illa loca.

5. *Ulcus fiſtuloſum in perinæo, curatu difficillimum:* 1. Quia emiſſaria *Cowperiana* nihil amplius deſtillant, dum materia jam exoneratur per aliam viam in membranam celluloſam: & 2. Quia natura membranæ celluloſæ eſt cedere etiam ſolo flatui; hinc oriuntur miri tumores in hac membrana hinc inde diſperſi.

6. Si

6. *Si hoc malum ſic proſerpit, tunc omnia loca vicina inficit, ut perinæi loca, ſcrotum, proſtatas, urethram, penem, veſicam, inteſtinum rectum, imo ad femora uſque ſe diſpergit:* Homini ſtudioſo oritur Gonorrhæa primi generis, applicat quædam remedia, ſed fruſtra, accipit Gonorrhæam ſecundæ, & dein tertiæ ſpeciei, conſulit Medicos, incipit habere tumores in glandulis, & hos Chirurgo tractandos dedit, neglexit hic hujus mali ignarus, & omnia hæc mala recenſita orta fuerunt, imo malum hoc poteſt venire uſque ad ipſum montem Veneris, ubi tunc etiam ulcera facit. Omnium autem peſſimum eſt, ſi uſque ad femora ſe diſpergit.

Videtis, quam mira rei facies, & quomodo hæc mala a ſimplici Gonorrhæa in horrendam Luem Veneream degenerare poſſint.

De Curatione.

In curatione non dicam de Symptomatibus (utpote quæ aliud iterum malum efficiunt, unde de iis poſtea ſeorſim dicam) ſed tantum tractabo eam, quæ debetur ipſi malo, quando glandulæ ſe adhuc exonerant per urethram.

Curatio conſiſtit in Prophylaxi, ideſt in præcautione, ne hæc ſpecies oriatur, conſiſtit ſcilicet in eo, ut Medicus caveat in Gonorrhæa prima, aut ſecunda, ne tertiæ Gonorrhææ cauſæ oriantur, ſi nunc hæ cauſæ a vobis præcaventur, antequam occurrant, tunc nunquam hæc orietur, utpote nunquam fit, niſi prægreſſa, & ſecunda neglecta, vel male curata.

Si vero ipſum malum jam exiſtit, tum

1. *Curatio Gonorrhææ ſecundæ requiritur:* Adeoque omnia illa repetenda hic.

2. *Moderatiſſima repetita expreſſio illarum glandularum, ut bene purgentur, non tamen lædantur:* Hinc æger jubetur tunc jacere in lecto, ne a curvatura penis verſus illum locum perpendicularis ſitus deorſum ſit, & omni quadranti horæ leni compreſſione facta expurgentur glandulæ.

3. Si his recte, ſed (ut fieri ſolet) irrito factis tu-

mor manet, vel augetur, tunc alia curatio incumbit: Hic debemus omnino omnia laxantia repetere, & tentanda eſt formatio abſceſſus verſus exteriora in perinæo, quod ipſe effeci, ut, cum eas partes exſtirpare non poſſimus, tunc conemur rumpere illam partem, abſceſſum illum maturare, & factum ocyus pertundere lanceola, tuncque curare illud ulcus.

Hinc ergo ſtatim vocamus peritos Medicos in conſilium, dicimus hiſtoriam morbi, proponimus ſententiam, & dicimus metuere, ne glandulæ introrſum ruptæ diſpergant ſuum virus per membranam celluloſam, hinc unicum eſſe, ut viam hic faciamus extrorſum: ſed dicetis, tunc illæ glandulæ exeſæ ſunt, fateor, ſed homo poteſt ſine his vivere, & aliter certe totus morietur, intra proprios fœtores ſuffocatus; accipimus bulbos ceparum & alliorum, hos tegimus cineribus, & ſupponimus teſtam figulinam, & huic ignem moderatum imponimus, ut ſupputreſcant, tunc hi bulbi contenduntur in pulpam, & ad hujus bulbi ℥ ij. admiſcetur farinæ avenæ ℥ j ſ. & butyri inſulſi ℥ j. tuncque cum lacte in pultem coquantur, quæ puls applicanda ad illa loca, ubi tumores illi inveniuntur, quod continuamus, donec integumenta vix cohæreant. Vel applicandum ſequens Cataplaſma.

℞. *Farin. Lini*
Secalin. ana ℥ j.
Flor. Althææ
Meliloti ana p. ij.
Fol. Althææ
Verbaci ana m. j.

Coque in ſ. q. lactis recentis, coctis atque contuſis adde olei lini recentiſſ. ℥ j.
M. & F. S. A. Cataplaſma. Hoc applica circa illa loca, hoc cataplaſmate adeo labefactamus hæc loca, ut materia huc cogatur tranſire.

Nunquam frigus eſt admittendum, donec incipiat oriri mollis tumor mucronatus ad exteriora, tunc magis adhuc emollimus, & dein preſſo abdomine & cruribus, immiſſoque in anum digito, illum extrorſum pre-

premimus, & lanceola pertundimus, tunc ſemper nihil lædimus.

Poſtquam ille locus ſic pertuſus eſt, tunc debet depurari, nam omnis glandula eſt fungoſa & ſcabra ſubſtantia, ergo tunc imponimus therebintinam cum vitello ovi & Aloe, quod optimum eſt digeſtivum.

Sinus, & ſordes, ſi magna apparent, debent unguento ægyptiaco depurari, quod eſt optimum detergens, & mundans remedium hoc in caſu.

Retinemus hoc, donec certi ſumus, omnia rite depurata eſſe. Si quis per fortia remedia hæc movere velit, tanto plus auget malum, & tandem neſcit, quo confugiat: poſſem exempla auctorum recitare, ubi videretis, hoc factum fuiſſe.

Celeberrimus quidam inter eos dicit, occurriſſe ſibi talem caſum, in quo tumor & dolor ad veſicam oriebatur, & tunc ſtillicidium minuebatur, poſtquam febris ſupervenerat, advocatus fuit alter peritiſſimus Medicus, & dederunt turbith minerale ultra gr. x. plus quam decem vicibus, cum malum continuo augeretur, advocarunt Chirurgum peritiſſimum, qui cum duobus Medicis malum ignorabat, faciebant omnia, ſed nihil materiæ prodibat, & poſt aliquot dies puſtulæ peſſimæ per totum corpus oriebantur &c.

Hæc ſerviunt exemplo, quomodo ſummi in arte viri delabi poſſint in ſummos errores, ſi in curandis morbis non attendunt ad fabricam partium.

Si ergo fluxus deſinit, & ſuccedit tumor, dolor, ardor in perinæo, nec materia preſſa amplius exit per urethram, tunc certi ſumus ulcus fieri extra urethram, & credite mihi, hic eſt moleſtiſſimus nodus, in quem incidunt practici, qui omni conatu omnem operam impendunt, ſed irrito, ut per mercurialia tunc hanc materiam expellant, ſed ex dictis facile patet, quid in hoc notato caſu Medicus facere debeat: Scilicet ſupra indicata.

Sinus ſi pertuſi ſunt, & depurati bene ab omni materia purulenta, curabitur plerumque malum, ſi vero non, orietur peſſima Lues Venerea.

Quando hac ratione allicimus materiam extrorſum, habemus fiſtulam, ſed nunquam deſinentem in urethram,

 (quod

(quod maxime eſt notandum) ſed in perinæo extrorſum. Quo latius ulcus dilatas, eo facilius curabis, nam melius ſic omnes partes affectas poſſumus huc allicere, iiſque exitum parare, ſed cavendum ab omnibus turundis applicandis, quæ exitum impediunt materiæ.

Interne addimus digerentia ſumma 1. ex Aloe, ſi videmus flocculoſos eſſe parietes ulceris, tunc adhibemus unguentum ægyptiacum, quod eſcharam facit. Quæ tantum per 12. horas manet, & dein iterum ſuppuramus, & hoc continuamus tamdiu, donec videmus flocculos deterſos eſſe, & fundum ulceris eſſe carnei coloris, tunc tandem digeſtivum commune immittimus, allicimus ſuperſarcoſin extrinſecus, ſed tamen vulnus adhuc apertum tenentes, & ubi bonum pus prodit, certi ſumus, tabum Venereum ſublatum eſſe, ſed certi ſitis, antequam cicatrix obducatur, quod tabus omnis ſit expulſus, ſi bonum pus prodit, & fundus naturalis coloris eſt, & febris deſit, tum demum cicatricem obducere licet.

Si fungoſitas permanet, ſequens applicandum.

℞. *Ung. Baſilic.* ℥ j.
Mercur. præcip. albi. ʒij.

hoc eſt medicamentum, quo leniter fungoſa ulceris latera inducimus, unde tunc eſchara fit, optimo remedio, nam mercurius præcipitatus rubet, nimios dolores facit, hoc vero ſine magno dolore conſumit partes, & tunc obſervamus, an fundus & parietes non amplius ſint flocculenti, ſed incarnati, cum papillis carneis inſtructi; Vel aliud applicari poteſt v. gr.

℞. *Ung. aurei:* ℥ j.
Mercur. præcip. albi ʒ ij.

M. & applica ut ſupra: Hæc ſunt ſuppurantia molliſſima, & eſcharam inducentia.

His factis Medici (nam in tali caſu, ut diximus, prudentis Medici eſt alium ſibi ſocium adſciſcere) concludunt, an liceat vulnus occludere. Claudere autem hoc licet ex conditione puris, fundi, & labiorum vulneris laudabili. Tunc mercurialia omittimus, & imponi-

ponimus unguentum Baſilicum ſimplex, ſi tunc caro luxuriat, imponimus iterum digeſtivum.

Si vero, his omnibus factis, apparet lateralis quidam ſinus, ſuppeditatur nova materies, tunc illico debetis ptyaliſmum vehentiſſimum inſtituere, nam hic multa organa concurrunt, unde hic non poſſumus diſcindere, & nova vulnera facere.

Hac ſalivatio inſtituenda eſt aperto vulnere prudentiſſime, nam tunc materia expelli adhuc poteſt.

Inter hanc ſalivationem locus circa vulnus flaccidiſſimus eſt tenendus, & impedimus, ne coeat vulnus, antequam omnis materia expulſa eſt, tunc ſi curabiles ſunt ægri, certo curantur.

Quarta Gonorrhææ Species.

Ubi finis eſt veſicæ urinariæ in mare, ibi ſphincter arcto veſicæ collo circumponitur, moxque, amiſſa muſculari tunica veſicæ, ſola interior membrana mucilaginoſa exit, hæc gracileſcens ſtatim paululum adſcendit ſurſum, & ſimulac egreſſa eſt, cingitur illico tubere glanduloſo, quem Græci προστάτlω ſive janitorem appellaverunt.

Hanc ſcitis in viris ſatis magnam eſſe, & ſic concreviſſe urethræ, ut recondat ejus iter undique intra ſuam ſubſtantiam, & hinc urethra in viris hic non libera procedit, ut in cæteris partibus penis, ſed quaſi per montem hunc penetrat, procedit ad ſeſqui pollicis longitudinem, & ibi proſtata in 12. partes fere ſemper diviſa eſt, ex ſingulis partibus unum emiſſarium dimittens: Ad eundem illum locum duo orificia extrema hiantia duarum fiſtularum, ex veſiculis ſeminalibus productarum, decurrunt per fungoſam urethræ ſubſtantiam, & aperiunt ſe inferius, tum & ex *Morgagnianis* ſcitis ad hunc locum etiam dimitti canalem communem ex utraque veſicula.

Ergo præter poros exhalantes urethra hic loci habet 15. orificia, tam patula, ut ſetam porcinam admittant.

Hic eſt ille locus periculoſiſſimus, in quo pono quartæ ſpeciei Gonorrhææ ſedem.

Si placet vobis in memoriam revocare naturam, & horrendam illa velocitatem ſibi aſſimilandi humores ſanos, quæ eſt in tabo Venereo, & quam penetrabilis ſit hæc materia, conſideratis hic eſſe verum deſcenſum urethræ, adeoque hic eſſe tardiſſimum quaſi motum, tum facile intelligitis, quod, ſi materia virulenta eouſque penetrat ad ductum urethræ, & huc appellat, omnium facillime infici hos 15. canales, & 14. loca amfractuoſa proſtatæ, & veſicularum ſeminalium.

Hinc cauſa hujus quartæ ſpeciei Gonorrhææ fere ſemper eſt Gonorrhæa tertii generis prægreſſa, cujus ſedem ponimus in glandulis *Cowperianis* ſub oſſe pubis, quæ mucum ſuum præparatum per fiſtulas longas in hunc urethræ locum infundunt, ſi hujuſmodi mala hic hærent, & contigerit, ut materia retroeat, tum ad hæc loca facile penetrare poteſt.

Omnia emiſſaria lacunarum mucilaginoſarum in urethra virili communicant inter ſe, ita ut una impleta & altera impleatur, hinc, ſi etiam Gonorrhæa ſecundi generis inficiat omnia hæc emiſſaria, facile ex hac oritur.

Sed crediderim, hoc a nulla re frequentius accidere, quam a perverſa methodo curandi Gonorrhæas priores per adſtringentia, & eſcharotica: ſolent ſcilicet multi imperiti Chirurgi præſcribere aluminoſa, mercurialia, ſalina, imo vitriolata, ut injiciantur in pertinaci Gonorrhæa, ad ſiſtendum materiæ fluxum, quod ſi fecerint, natura repugnat, inflammationem facit ſub cruſta, ſed ſi bene ſuccedit, non poteſt naſci niſi eſchara, nam ſimul ac patuli alicujus ulceris ſuperficiem tango his remediis, facio locum conſtrictum, aridum, & ſi ſummopere ſucceſſit, locus ille penitus mortuus fit a conſtrictione ſolidorum, & coagulatione fluidorum, & cruſta fit, ſub hac vita inſurgens, inflammatione & ſuppuratione facta, illam iterum ſeparat: hinc omnes hæ injectiones ſiſtunt quidem Gonorrhæam, ſed antequam natura eam amovit, hinc illa materia, ſe exonerare non potens, repercuſſa plerumque ad hunc locum decurrit: nihil autem tum eſt frequentius, quam ut oriatur malum, quo ægri ne guttam quidem urinæ reddere poſ-

poſſunt, veſica interim plena, unde anxietates ſummæ oriuntur, & veſicæ paralyſis. Vidi virum 24. horas ſtantem, & deſperato animo terras pulſantem, quia ne guttam urinæ dimittere poterat: vidi tunc læthales hæmorrhagias excitatas fuiſſe a Chirurgis, contra mea monita catheterem immittentibus in hæc loca inflammata.

Demonſtravit *Graaffius*, & poſtea *Ruyſcbius*, & omnium accuratiſſime *Littrius*, quod proſtata ſit congeries duodecim ampullarum membranoſarum fungoſarum, quæ in formam coni circumpoſitæ faciunt proſtatam, ſingulæ ſuis membranis coercitæ, non adeo communicant inter ſe, ſed una membrana communi omnes extrinſecus inveſtiuntur. Arteriæ innumerabiles ad quamlibet harum adveniunt, & fabrica glanduloſa ſecernunt liquidum fatuum ſine ullo odore, aut ſapore, oleo amygdalino ſimillimum, eſtque balſamicotaton, quod nervis defendendis inſervit.

Hoc liquidum, uti demonſtravit *Leal Lealis*, eſt nutrientiſſimum pabulum futuro homini, recens devecto ex veſiculis ſeminalibus, demonſtraverunt, quod ſingulæ ampullæ uno emiſſario diſtincto loco ſic deponantur, ut nulla pars in urethra ſit, ad quam ex hoc loco projectus liquor non veniat, & quidem ponuntur ratione aperturarum veſicularum ſeminalium, ita ut nulla gutta ex iis poſſit procedere, quin miſceatur huic liquido: hinc facile videtis fieri poſſe, ut, ſi miaſma Venereum unam harum glandularum affecerit, ulcus in eo orietur, & ſi omnes 12, totus ambitus corrumpitur in tabum.

Verum ſi nunc hæ partes inficiuntur, quæ ducunt ad veſiculas ſeminales, aſſurgit malum ſupra urethram, nam *Morgagni* demonſtravit, tria eſſe emiſſaria, unde ſi in talem aperturam miaſma Venereum venerit, facile ibit in veſiculas ſeminales, ſed hæ ponuntur alte in perinæo, veſicæ urinariæ, & inteſtino recto adnexæ, & commercium habentes cum vaſis deferentibus teſtium.

Si nunc hic loci malum fuerit natum, tum ſitus declivis facit, ut longe difficilior ſit curatio, quam in aliis Gonorrææ ſpeciebus.

In Gonorræa primi generis conſtitit, quod materia Gonorrææ loca, per quæ tranſit, inflammet, hinc materia

teria hæc, hic per totum urethræ tractum tranſiens, illam inflammat, excoriat, & ſæpiſſime ulceroſam facit; præterea difficillima hic loci eſt hujus materiæ expurgatio, quia ſemper fluit in latibula: novi quidem nonnullos temerarios, & imperitos Chirurgos dicere, ſe hæc loca repurgare poſſe ſuis remediis: ſed Auditores non debemus verbis confidere, rogo illos Chirurgos, quid eſt locum glanduloſum purgare? Nonne eſt per arterias injicere humores bonos, & projicere tanta copia, & vi, ut poſſim illud corruptum & corrumpens eluere? Atqui nihil aliud hactenus in eo efficax Medicina agit, quam ut diſponat partes, quo minus reſiſtant expurgationi, & ut dein eluat: Rogo ſi nunc malum hic circa proſtatas hæret, & circa veſiculas ſeminales, quid tum habemus? Fere nihil, niſi oriretur tanta vis vitæ, has partes ſic diſponens.

Novi Chirurgos tum habere candelas cereas, imbutas mercurialibus ſalinis &c. ſed his ad ſedem mali pervenire non poſſunt, & ſi hoc ſuccederet, concreſceret tota urethra: urethra hic loci eſt omnium tenuiſſima, nam hic non eſt tecta corporibus ſpongioſis, & partes eam ambientes hic laxæ ſunt, nam nil niſi membrana celluloſa, & membrana fibroſa proſtatarum, cellulas illas ſpongioſas, atque glanduloſas in ejiciendo ſemine exprimens, adeſt: cum autem ex Chirurgicis pateat, nullam partem facilius inflammationem & ſuppurationem accipere, & ſimul nullam partem difficilius curari, quam membranam celluloſam, hinc omnia hic debent fieri fiſtuloſa, ſinuoſa, &c.

Quo verſus hæc pergunt? Proſtatæ conſumptæ in tabum, ſi deponunt omne hoc corruptum, ſpes eſt (licet dubia) expurgationis, ſi emiſſaria adhuc ſunt aperta, ſi vero ſint occluſa, tunc hæc materia oberrat per loca vicina, hincque patet, malum hoc propagari per veſicam urinariam, inteſtinum rectum, veſiculas ſeminales, vaſa ejaculantia, Epididymides, teſtes, ſcrotum, perinæum &c. imprimis ſi vires vitæ debiles & labefactatæ ſunt, quod in his omnibus plerumque obtinet, hac ratione vidi meis oculis contigiſſe, non tantum, quæ *Vercellonus* deſcripſit, ſed longe triſtiora, nam vidi totam veſicam urinariam, qua parte cincta erat membra-

brana celluloſa, in tabum tranſiiſſe, & pus decidiſſe, ſed ſemper putrefactiſſimum, vidi penetraſſe in cavum inteſtinorum, & feciſſe, ut fæx juxta ſcrotum exiret, vidi & tractavi caſum, ubi a parte ſuperiori perinæi deſcendit, & populavit omnem ambitum, vidi veſicam urinariam ſic exeſam, ut in pubem, perinæum, ſcrotum urina continuo deſtillaret, tumque nihil eſt remedii: vidi hos miſerrimos homines ſatis tolerabiliter habuiſſe, ſi nil agerent, niſi talia aſſumerent, quæ prohiberent mali propagationem, & ut loca tenerentur aperta, donec natura expurgationem daret per ſuppurationem benignam, nam cætera nihil juvant, etenim hi homines ſalivationem fruſtra perpeſſi erant, vidi ipſos decoctorum curam ſuſcepiſſe ſatis bono cum ſucceſſu, quo ad reliqua, ſed tamen illa loca penitus expurgare non potuerunt: Vidi hos ægros ſuſtuliſſe ſuffumigationes, & exteriora inde melius ſe habebant, ſe ad loca illa interiora mucoſa non poterat pervenire.

Quando hac ratione hoc videmus, credimus nobiſcum, *prognoſin* eſſe plenam incurabilitatem, hoc nunquam revelamus ægro, ſed conſulimus & monemus omnia externa medicamenta non eſſe adhibenda, niſi inciſiones Chirurgicæ fierent, quantum partes permittunt. Si in Lue Venerea v. g. os tibiæ eſt infectum, & facit gummi, tophum, vel exoſtoſin, ſi tunc Chirurgus incidit lanceola largo vulnere ad os uſque, & tum locum illum ſic retinet apertum, ut numquam poſſit claudi, donec pus bonum fiat, tunc natura ſæpe ſeparationem facit, & hac ratione retroitus materiæ impeditur, quantum fieri poteſt, ſed ſi hoc relinquitur, ſemper interiora verſus repit, quod hic promittant Chirurgi, ſed hoc per exurientia poſſe efficere, falſum eſt, nam illa omnia anguſtant, ſolus culter bene dilatat.

Curatio. Simulac videmus in tali Gonorrhæa urgere, ſtatim præſcribimus talem diætam, quæ nihil pinguis in ſe habet, adeoque decoctum panis, uvas paſſas corinthiacas, endiviam, lactucam, acetoſam cum pauciſſimo jure carnium, & ſale pauco, cum pauxillo aceti, quod tantum mali non facit: Corpus, quantum fieri poteſt, per laxantes, emolientes, debilitantes, ſed ſimul putredinem arcentes cibos nutriri debet, tunc ex iiſdem e-

mol-

mollientibus, pauciſſimis ſalinis admixtis, balnea inſtituimus, poſtquam his corpus ad depurationem eſt diſpoſitum, ſalivationem inſtituimus, ea indicatione, ut omnis humor fiat tenuiſſimus, & ut a vi naturæ quotidie depurari poſſit.

Nunc, Auditores, hæc Curatio potius ſpectat ad Luem Veneream curandam, per totum corpus jam diſperſam, ſed tamen non potui abeſſe, quin ejus hiſtoriam & Curationem hoc loco recenſerem.

Intelligebamus, quod omnia hæc mala oriebantur tantum exinde, quod tabus ille, mirifice rodens, pinguedini celluloſæ ſe immiſcens, ſenſim ſuam naturam augens, & pinguia in ſuam naturam convertens, hic hæreret in locis celluloſis, ſinuoſis, flaccidis, quæ requiruntur, ut libere moveantur veſica, inteſtinum rectum &c. quando ergo venenum hoc ſemel ſe inſinuavit, vel per proſtatas, vel per veſiculas ſeminales, vel per eroſam urethram, ſemper malum illud ſurſum decurrit & *Vercellonus* dicit, ſe vidiſſe has fiſtulas ad anteriora uſque in ipſum montem Venereum perveniſſe.

Non poteſt curari, quouſque potui diſcere, Lues Venerea, niſi ultimo miaſma extricetur, vel naturam ſuam amittat, hoc autem facile extricari poteſt ubique de corpore, difficillime autem ex pinguedine, niſi externe in cute conceptum ſit, ſed quando conceptum eſt in locis celluloſis, & infigitur in pinguedinem, tum cryptæ illæ ſinuoſæ ſeparationem impediunt: dicetis forte, Mercurio extinguemus, ſed *Sydenhamus* Medicis hanc fiduciam ademit, docens, mercurium nihil ſingulare agere in tabum Venereum, ſed ipſum nihil facere, niſi diſſolvendo humores, eos expulſioni aptos reddere; patiamini, ut ſequenti ſimilitudine hoc magis clarum reddam. In carne ſana ſit parva feſtuca, hæc ibi manſura eſt, ſi illa inſinuatio facta eſt intra corpus, donec a vi vitæ ſeparetur, ſed ſi extrinſecus fuerit, faciet inflammationem, & ſuppurationem, quæ conſumit partes feſtucam ambientes, in fluidum & bonum pus, & ruptura facta feſtuca illa excidit, ſed non correcta, verum a vi vitæ expulſa: Lues Venerea nunc habeat quamcumque cauſam, hæc tamen corporeæ ſe inſinuat pinguedini, nunc pu-

tant

tant mercurium ſpecifice agere in illam feſtucam Veneream, ſed nihil plus in eam agit quam naturam in illam ſpiculam ligneam, nam putrefaciendo humores illam excutere conatur: hinc colligo, quando nunc in illis cryptis hæret illa tabes, non expelles etiamſi totum corpus argento vivo immergas (nam non debemus verbis promittere id, quod re ipſa præſtare non poſſumus) ſed ſi tabum ibi hæret, & tu diſſolvis humores, ſic ut totum corpus ſit flaccidum tunc ſi omne illud ibi hærens excidit, ſanas, ſed ſi vel minimum ejus veſtigium manſerit, recrudeſcet morbus.

Non abſui, quin ſuffumigationes, inunctiones, internas doſes maximas dederim, ſed non potui unquam efficere, ut Mercurius illud venenum extingueret. Hinc quoties hic terribilis caſus oritur, Medicus hujus corporis humores orbare debet omni oleo. 1. Per macilentiſſimum victum: 2. Per aquoſiſſimum potum, omnium minime oleoſum, niſi illud oleum ſit ſummopere diſſolvens: extrinſecus ab omni oleoſo cavebimus, non imponentes emplaſtra, vel unguenta ad illa loca, ſed illa aquoſiſſima retinebimus, & quoniam hoc omnium optime facimus emollientibus, hinc remediis emollientibus, & aquoſiſſimis infarcienda ſunt corpora, ſic ut ſemihydropica evadant. (hinc nihili facio illam quorundam in me notam, quaſi curando Luem Veneream hydropem corpori inducerem) tum 3. balneum ſimile applico exterius, aut vapori aquæ calidæ partes expono affectas, ut ſic interne & externe omnia ſint laxiſſima. 4. tum hoc facto debet fieri ptyaliſmus, id eſt argentum vivum applico, ita ut maxima & diutiſſima fiat ſalivatio.

Novi quoſdam viros me accuſare, quaſi hoc modo non rite procederem in curandis illis ulceribus, & quaſi mercurium non rite adhiberem: ſed rem meam duplici argumento defendo.

1. Indicatio hoc tempore hæc eſt, hæret hoc malum in omnibus iſtis ſinibus, ego nunc reddidi omnes meatus apertos, &c. nunc omnes humores in aquam diſſolvendi ſunt, homo obeſiſſimus, Lib. 200. ponderans, laboret Lue Venerea, Medicus inungit corpus tanta copia mercurii, ut ptyaliſmus fiat: Quid fit? Obeſa illa moles

les fere converſa eſt in aridum ſceletum, omni oleo diſlato, hinc mercurius vim habet illud tenax oleum incidendi, ut exeat ex corpore ſub ſpecie aquæ, nam toto tempore curationis nec in ſaliva, nec in ſudore, nec in urina, nec in ſanguine, forſan ex gingivis erumpente, ulla pinguedo unquam obſervata fuit, quando ergo tabus Venereus hæret in oleo, tota curatio in eo conſiſtit, ut oleum illud attenuetur.

2. An unquam vidiſtis hominem pinguem incidere in ptyaliſmum, quin odorem cadaveroſum emitat. Juvenis Lue Venerea laborans, cæterum formoſus & purus, accipit Mercurium, intra triduum diſponitur ad ſalivationem, quod certo ſcimus ex halitu cadaveroſo oris & ſalivæ.

Hinc opinor ſatis patere, quod ſi hos homines curare volumus, tum poſtquam reddidimus corpus aquoſum, parteſque balneis labefactavimus, omnia olea per mercurium diſſolvere debeamus.

Si nunc tanta vis eſt in corpore, ut hoc ferri poſſit, ſanabitur æger; ſi vero vires nimis deficiunt, ſuccumbit æger in cura.

Si illum mercurium exhibeas antequam corpus hoc modo diſpoſitum ſit, ſalivatio nunquam curabit ad finem, nam tabus non poterit expelli.

Poſt hæc omnia 5. adhibeo omnem curationem, quam in Gonorræa tertii generis commendavi. Sed 6. dum hæc omnia aguntur, in initio omnia orificia anguſta illorum ſinuum, & fiſtularum ſupra tubum excavatum lanceola Chirurhica ſunt diſſecanda, quod ſi non poteſtis facere, non curabitis, alias vero quidem.

Hominem habui curandum, qui vagus per omia fere loca incaſſum multos Medicos adierat, in quo malum eouſque pervenerat, ut totum ſcrotum ubique materiam purulentam perplueret, ac ſi cribrum fuiſſet, integris ejus partibus, interim induratis, & valde incraſſatis.

Periculoſa res erat attactu, ſed cum ægri, cæterum ſani calamitates viderem, & dexterrimo Chirurgo uterer, aperiri juſſi omnes illos ſinus, & æger integre ſanatus receſſit: paſſus fuerat omnes ſalivationes, ſuffumigationes &c. ſed ſemper hærebat aliquid in membrana celluloſa ſcroti, quæ, poſtquam nunc aperta, ſovebatur

tur depurantibus remediis, omne Venenum expulit.

Cum hoc ſic didiciſſem, deſperavi ſemper in curanda Gonorrhæa hac, quando non poſſum has inciſiones inſtituere, niſi forte felici ſalivatione mercuriali inſtituta illos ſinus expurgarem.

His factis 1. nunquam, ubi fiſtulæ apparent, applicanda ſunt oleoſa, niſi in ſaponem verſa, nam omnia unguenta meatus occludunt, & hinc a nulla re pejus ſe habent, quam ſi oleoſa applicantur, hinc ſolummodo aquam calcis nitroſam, leviuſcule alcalinam, aquam cum ſale ammoniaco, vel marino imbutam ſi applicas, optime aperis & deterges, ſed ſi unguenta apponas, lupum in ſtabulo occludis.

Hic tunc temporis mel, aloe, ſapo venetus, aqua excepta, egregii uſus ſunt, imprimis ſi admiſceatur paululum ſpiritus vini, ſpiritus matricalis Burrhi, ſpiritus vini theriacalis, ſi corpus nimis flaccidum eſt, his impleantur omnia loca, ut his apertis natura ſeparationem faciat: Si nunc hoc fieri non poſſit, tunc, quod dolemus, non poſſumus juvare hos homines, ſed ſibi graves, aliis horridi, tandem miſerrime mortui ſepeliuntur.

Remedium autem præſtantiſſimum hoc in caſu eſt vapor mercurii, quo etiam nos utebamur in apertis his ſinibus, mane ſcilicet & veſpera ad diſtantiam unius, vel ſeſqui pedis prunæ inſpergebatur cinnabaris ℈i. per ſemi quadrantem horæ fiebat determinatio per tubum bracteum ferreum ad loca deſtinata tum tenuiſſima inſtar telæ araneæ eſchara apparebat, & tum applicamus illa ſaponacea aquoſa.

Hæc ſunt, quæ de curatione Gonorrhææ hujus dicere poteram, quatenus Gonorrhæa eſt, & quatenus in corpore maſculino curari poteſt.

1. Hinc ergo videtis, quid ſentiendum ſit, quoties Gonorrhææ ſtillicidium ceſſat, & tumor oritur, quod ſymptoma hoc in caſu frequentiſſimum eſt, tunc putant homines ſe triumphare, ſed tumor ille increſcens 1. ſine dolore, poſtea parat quandam ſpeciem Iſchuriæ, deinde forte matutino tempore erumpit multo major quantitas materiæ purulentæ, flavæ & viridis; videtis, quod tunc malum hæreat ad latera urethræ in ductibus *Cowperianis*, ubi tunc reſolvitur, & tota vomica ſe aperit,

perit, hoc nunquam magis contingit, quam ab injectionibus, niſi ſint ex aqua cum pauco melle, Saccharo, Aloe &c.

2. Hinc intelligitis, quoties fiſtulæ oriuntur intra cavum urethræ, malum eſt millies occurrens, ubi ne ſemel de eo cogitatur, ſemper loquuntur de excarnatione urethræ, ſed illud incuſatum (*docente Brunnero*) nihil aliud eſt, quam fiſtula latens, cujus lamella ſuperior paululum indurata eſt: dedit ille vir obſervationes de carunculis in Lue Venerea falſo curatis, & dixit in *miſcellaneis curioſiorum Lipſienſibus*, ſe diſſecando cadavera hominum iſtis carnibus, ut ipſe tum credebat, demortuorum incidiſſe urethram, ſed nihil harum inveniſſe, ſed fere ſemper fiſtuloſa ulcera.

3. Hinc patet, quænam ſit Iſchuria in Lue Venerea, malum, quod quando diu poſt curatas Gonorrhæas ſupervenit, & ſuper quod tam ſæpe conſulimur, homines recte valentes ſubito ſine manifeſta cauſa incipiunt nihil urinæ poſſe reddere, unde incidunt in non explicabiles anxietates, confugiunt ad Chirurgos, qui, catheterem immittere non potentes, dicunt carne concreviſſe urethram: Numquam vidi mortuos inde fuiſſe homines, ſed quum maximes anxietates ſæpe 24 horas perpeſſi erant, ſubito ſumma cum convulſione expellitur materia purulenta, & nunc mejunt quidem, ſed cum quodam dolore.

In viro Illuſtriſſimo vidi hoc malum præſens, & tum occaſionem habui ſedem hujus mali inquirendi, quæ eſt in cavo urethræ, ad cervicem veſicæ, ideſt ad proſtatas, ubi materia hæc hærens ſic premit, ut ne gutta urinæ exire poſſit, priuſquam illud pus exiit.

An forte hic ille caſus eſt, quem *Hippocrates* memorat, ubi dicit, *caruncula, in urethra iſchuriam faciens, ſuppuratione facta curatur?*

Hinc ſemper aliquid vel minimi tabi Venerei hæret in his locis, tuncque ſine ſalivatione hi homines curantur, ut in Gonorrhæa quarta dixi, ſi ſcilicet illud ampulloſum, poſtquam ſe exoneravit, expurgetur.

Sed ſi fit, ut ex hypotheſi, quod ſit conſumenda hic hærens materia, intrudantur candelæ cereæ, inunctæ Medicamentis eſcharoticis, oriuntur dolores intolerabiles,

les, & aliquando bona fortuna curantur, ſed, ut hiſce diebus vidi, intra breve tempus ſæpiſſime, imo plerumque recidivam patiuntur.

A. Hinc patet, quid ſentiendum ſit de Gonorrhææ curatione per ſudorifera; putarunt ſcilicet nonnulli, ſe hoc modo illud malum ſanare poſſe: Noviſtis, in primo ſtadio erat tam volatilis materia, ut ſtatim per totum corpus diſpergeretur, dein in 2. ſtadio ulcera oriebantur; & tum tertium morbi ſtadium eſſe, ubi Gonorrhæa ſe jam manifeſtavit: Hinc non nego, in 1. Morbi ſtadio curam per ſudorifera potuiſſe aliquid præſtare; hodie vero ſudores nihil faciunt in curanda Gonorrhæa, ut expertus vidi, quia ſcilicet fiſtula nuſquam magis ſinuoſa, & anfractuoſa eſt, quam in urethra.

B. Quid de methodo curandi per diuretica cenſendum eſt? Hæc methodus fere ubique invaluit, & adeo a quibuſdam jactata eſt, ſed quia, quantum diſcere potui, omnes illos homines miſerrimos reddit, adeoque generi humano maxime damnoſa eſt, hinc illam perverſam agendi rationem diſcutere debemus.

a. Dicunt Gonorrhæam hærere quoad materiam in ſanguine, quoad locum affectum in urethra, purgationem veram ſanguinis eſſe lixivium lotii, naturam uti hac via, ut labem ſanguini impreſſam, expediat, ſeſeque repurget: Hocque patere in omnibus morbis, ubi degeneraſcunt humores, honeſta certe & ſpecioſa oratio, imo ſatis vera.

b. Dicunt determinare diuretica vi ſingulari hanc actionem hujus lixivii verſus urethram, hinc interna quaſi depuratione detergi illud conceptum Venenum, & materiam ſic repurgari.

Hæc ſunt bina fundamenta, quibus viri eruditi putant hanc methodum eſſe tanti momenti, ut convenientiſſima naturæ ſit, & profecto hæc res eſt veriſſima, nam natura conatur Gonorrhæam purgare, & expellere per diureſim, unde quandoque fit, ut Gonorrhæa ſimplex, cum bona diæta, ſi ſatis materiæ quotidie dimittitur, ſibi relicta ſponte ſæpe curetur, ſed tamen non tuto.

Ergo iſtos viros rogo, quando Gonorrhæa, quæ non eſt tam lenis, aut facilis exitus, ut ſponte curari poſ-

ſit, quæque indiget majori molimine, curanda, an tum diuretica ſola ſufficiant, & juvent? Aquæ ſimplicis potus, cum leviſſimo diuretico decocto ex foliis Galegæ, Rutæ, Capparidis, & radice Glycyrrhizæ ſanat ſæpe multas Gonorrhæas cum ſumma abſtinentia, & cautione ab omni pinguedine, ſed hæc non ſufficiunt, ut materia flaveſcens, virideſcens, ſpiſſa, acris urethram urens, ſimul adſit.

Hinc mutarunt hanc methodum, & adhibuerunt omne genus therebinthinæ, & balſamicorum, quæ urinæ ſuavem odorem imprimunt, & poſuerunt omnem curam in therebinthina Cypria, Balſamo Copaibæ, Peruviano, & pro ditioribus in opobalſamo de Mecca, uſuſque Balſami Gilead tanquam ſummum remedium laudatur. Hæc omnia, quando hauriuntur in corpore ſano, faciunt, ut urina præſtantiſſimo odore violaceo imbuatur, & quoniam eo omnis acrimonia obtunditur, multæ Gonorrhææ his curantur, imprimis, ſi ſimul emulſiones læviſſimæ ex ſemine Papaveris albi, Lini, quatuor frigidis majoribus, & ſimilibus interponuntur. Sed rurſus dico, quando materia eſt maligna, quid faciunt omnia hæc terebinthinacea? Plerumque teſtes tumidos. Quando indicatio eſt, ut urina fortius urgeatur, & materies plus moveatur, ſed potius ſtimulando, quam abluendo major inflammatio oritur. Quando nunc hoc fit, oritur longe major calor in virga, & non multo poſt circa corpora varicoſa ſive pyramidalia oritur tumor exiguus, & paulo poſt teſtes tumidi.

Hinc itaque diſtinguetis alacri judicio, in corpore laxo, non valde malignam, ſed levem Gonorrhæam. Methodus diureticorum ex aqua cum nitro, ex decocto galegæ & glycyrrhizæ cum terebinthinaceis, cum prudentia interpoſitis revera curabit; ſed ſimulac his operantibus ſuccedit major calor, tentigo, tumor &c. deſiſtendum, & tum confugiendum eſt ad methodum purgantium.

De hac re poſtea latius agam, & ibi patebit, omnia diuretica & ſudorifera facere ad ſolutionem, quæ fit in ptyaliſmo, nam evacuatio humorum per ſalivationem, aut per purgationem eſt eadem.

C. c. Verum quando pervenitur ad hanc methodum, tertia

tertia ſecta hic invecta fuit omnium clariſſima, quippe Cl. *Tulpium*, vel forte *Bartholinum* pro auctore agnoſcit. Obſervarunt hi viri, quædam venena eſſe in rerum natura, quæ in corpus aſſumpta imprimis in urina ſe manifeſtant, ut ſunt millepedes, vermes majales & cantharides, hinc hæc corpori jejuno ingeſta faciunt majorem calorem, ſitim, moleſtam pruriginem, halitum fœtidum, urinam auctam, fœtidam, rubram, flammeam, & ſi majori copia ingeruntur, veram Gonorrhæam inducunt, quam ſolis cantharidibus excitare poſſum, ſic ut Medicus vel exercitatiſſimus eam a vera contagio Venereo acquiſita, dignoſcere non poſſit, ſi enim homo ſaniſſimus aſſumat cantharidum ʒ ſ. intra quatuor horas debet aſſiduo mejere, & intra paucas horas dimittit materiam lentam, viſcidam, flavam, & ſi plus urgetur, ſanguinem ipſum intermixtum, & tentigo perpetua erit ſimul moleſtiſſima. Cum hoc viderent illi viri, crediderunt, quod in Gonorrhæa inveterata pertinaci Venenum hoc hauſtum, ut ſic dicam, pro medicamento, poſſet attenuare & ſic expellere illud malum, hinc per totam Europam habetur celebris illa *Tinctura antinephritica Tulpii*: quam hoc modo faciunt, ſumunt cantharides, eaſque in pulverem redigunt, & ſpiritum nitri dulcis affundunt. Cantharides, (quæ, ſi ſint alcalinæ, ſingularem certe alcali indolem habent) per acida excitantur, & tunc efferveſcentia oritur, quæ ultra ſex annos durat, ſi bene clauſeris vitrum, in quo illa infuſio continetur, liquor hic quieſcere tibi viſus, vel vitrum ſubito diffringit, vel ſuber explodit, & hoc iterum atque iterum, inde *Hombergius* dixit, eſſe quaſdam efferveſcentias inter acida, & quædam alcalina fere perpetuas: *Bartolinus* hanc miſcebat cum ſpiritu vini, & ſic propinabat, & huic remedio dicunt obediviſſe Gonorrhæas pertinaciſſimas, vel cantharides faciebat ebullire cum ſpiritu vini, & titulo anti-Gonorrhæicæ tincturæ propinabat guttatim.

Quid de his dicendum? Rem junior Medicus inſtitui, dedique hominibus Leucophlegmatis has tincturas, & tum, quæ dixi, accidebant.

Volens curare virum ampliſſimum, qui putabat ſe aliquid Gonorrhææ habere, cum ipſam illi procurarem,

 dixi

dixi me ipſi daturum eſſe remedium, quod, ſi quid lateret, certo manifeſtaret & expediret: Dedi ergo ipſi exiguam lagenam, hac tinctura repletam, & juſſi, ut paucas quaſdam guttas ſucceſſive aſſumeret, ſed ille nimis præceps & feſtinatus una vice decuplam doſim aſſumpſit, unde ad eum vocatus, vidi ipſum ſumma tentigine & ardore in urethra laborantem, urinam mittentem continuo, & materiam flaveſcentem, & virideſcentem, intermixtis ſtriis ſanguineis exeuntem, ſed illico balneo lactis, & potu aquæ cum Glycyrrhiza & lacte intra paucas horas malum ſuſtuli: Duravit tunc hæc moleſtia per aliquod tempus, & poſtea ille perſuaſum ſibi habuit, quod a Gonorrhæa curatus eſſet.

Hinc ergo patet, quod hæc remedia habeant vim ut ſales urinæ reddant tam acres, ut nervoſam tunicam veſicæ ſic rodant, ut omnis mucilago, iis obducta, orta maxima convulſione, abluatur, unde mucus exit de veſica, & ſi magis urgetur, ſanguis ipſe propellitur.

Rogo nunc vos, quid hæc faciunt in Gonorrhæa? ego nunquam vidi, quod malum Venereum hac ratione curetur, ſed potius inflammatorium reddatur, & ſæpe numero, ubi paulo imprudenter hoc remedium datum erat, vidi tam diras excitationes, & materiæ fluxum feciſſe, ut incredibile ſit; hinc puto, hæc nunquam a bono viro danda eſſe, niſi in tali caſu, ubi homo, corpore laxo & Leucophlegmatico præditus, Gonorrhæa non admodum maligna laboret.

Nobilis quidam homo per totam Europam peregrinatus, Gonorrhæam habuit, qualem nunquam vidi, per multos annos durantem, & per reliquum corpus nullum malum diſpergentem; expertus ille fuerat ſummorum in arte virorum ſumma artificia, huic dabatur ſuaſu Empirici Tinctura, facta ut, mihi videbatur, ex vermibus majalibus, vel ſimilibus: hæc data tantum ardorem & ſiccitatem excitabat, ut materia libere & fluida effluere ſolita, tanquam ad ignem exſiccaretur, & ſummus inde ardor in urethra oriretur: Hinc poſtea numquam adhibui, niſi in memorato caſu, & tunc parva admodum doſi, cum magna copia ſucci liquiritiæ inſpiſſati.

D. d. Quid ſentiendum eſt de illa methodo, qua per inje-

injectiones conantur Gonorrhæam curare? Antea ad curationem GonorrhϾ requiſivi balnei applicationem, & fomenta, ut balnea perpetua, & injectiones leniſſimas ex aqua dulci cum melle, ſine quibus credo Gonorrhæam bene curari non poſſe, eatenus ergo balnea, fotus, vapores, & injectiones proſunt: nihil enim naturalius eſt, quam Venenum conceptum educere ea via, qua ingreſſum erat, ſed injectiones aliæ ſunt quæ 1. ſiſtunt copiam materiæ efluentis. 2. Quæ corrigunt malum remedio, huic malo ſingulari virtute oppoſito, qui hoc tentaverunt per adſtringentia, nondum correcto malo, infelices reddiderunt ægros ſuos.

a. 1. Si alumen uſtum optimum diſſolvitur in aqua, dulcem paramus liquorem, qui dilutus & tepefatus, omnibus ulceribus humidis applicatus facit eſcharam albam, & pot triduum illa ulcera, dilapſa eſchara, nitidiora reddit, ſic ulcus Venereum ſi manu foveatur tali liquore, fiet album, contractum, & intra 24. horas nullus liquor in eo erit, ſed intra triduum cruſta decedit, materia iterum accedit, & fundus ulceris nitidior apparet: Chirurgi petiti, ubi ulcera nimis humida tractant, calcinato alumine tangunt, & vaſa conſtringunt.

Ego, quantum videre potui, inveni nonnullorum arcana eſſe aluminata.

2. Saccharum ſaturni, & omnia plumbea, ſi in liquorem deducuntur, dant aluminoſum ſaccharinum ſaporem, ſed magis mellitum, tangantur hoc liquore quæcunque ulcera idem patet ac in (1)

3. Vitriolum, inter remedia externa nobiliſſimum, non Cyprium vel album, ſed viride vulgare, Romanum dictum, ſi aqua valde dilutum ulceri applicatur, eſcharulam facit albam, & omnia eadem ac in (1)

Hæc nunc remedia maxime fefellerunt, nam ad loca, in Gonorrhæa ſuam materiam deſtillantia, applicata etiam faciunt eſcharulam, & ſi malum hæreret in lacunula exteriori, tum, ubi natura ſeparaverat ſuam materiam, poſt triduum vel quatriduum ſiſtebatur fluxus, & ſanatio in initio mali his impetrabatur.

Hinc leves Gonorrhæas his ſanari cum viderent, ἕυρηκα clamabant; ſed ſi paulo atrocius eſſet malum, tum his

adhibitis tumores, & alia dira mala oriebantur: hinc maxime fallax hæc methodus eſt, ſed tamen ſummopere adulans, unde aulicis Medicis valde convenit.

b. Altera methodus eſt, quando injicitur quædam materia, malo Venereo directe oppoſita, quando excutimus totam rerum naturam, fere auderemus dicere, cuique virtuti corporis oppoſitam eſſe contrariam, eam deſtruentem, das Mercurium ſublimatum corroſivum, urentiſſimum acre, illud deſtruit omne corpus animale, admiſce ſalem tartari, nihil nocet: quædam ſunt Venena, infeſtiſſima cuidam animali, quæ aliud non inficiunt, ut apparuit in peſte bovina, quæ nullum equum, aut ovem attigit, hoc ergo ſimulare quia eſt, quod in homine, equo, ove erat diatheſis, quæ poſſet iners reddere illud Venenum, quo boves moriebantur: Et contra, ſi homines peſte laborant, videmus ſæpe boves, equos, & reliqua animalia immunia manere.

Quando Medici ita excoluerint hiſtoriam Phyſicam, ut cuilibet Veneno invenerint ſuum antidotum, ab his liberum erit genus humanum.

Nunc Lues Venerea eſt Venenum accerrimum, & inficit imprimis homines; hinc quæritur, quidnam illud corpus ſit, quod applicatum corpori humano illud Venenum iners redderet; tale nullum mihi cognitum eſt, quamquam quidam dicunt in ſuis ſcriptis, ſe hoc habuiſſe, qui hoc probaverint vere, neſcio fuiſſe.

Dixit vir ſummæ famæ G. *Cockburn*, ſe habere tale remedium, & hujus celebrandi cauſa tractatum de Gonorrhæa edidit: quantum videre poſſum, hypotheſis ejus hæc eſt. Simulac virus Venereum receptum eſt, in parte virili vel fœmina, exterius vel interius, tunc ille per liquorem facilem, tolerabilem nervis, non urentem, exſtinguere volebat hoc Venenum, non adſtringendo, aut compeſcendo, ſed vi antidotaria corrigendo: Utinam talis methodus mihi eſſet cognita! Aperte enim & candide vobis de hoc loco eam communicarem: Sed hoc nam detur, pendet ex ſola fide & candore illius viri.

Vidi tamen homines, hac methodo uſos, dixiſſe, non ita bene curatos eſſe, ſed hoc fateor, eſſe methodum

dum omnium innocentiſſimam inter injectiones, nam in initio mali inſtituitur.

Putavi, & rogavi virum per epiſtolam, ut illud arcanum manifeſtaret, ſed reſpondit, ſe non poſſe, quamquam boni viri eſt, genus humanum, quantum poteſt, levare.

Inquiſivi multos in hanc rem, ſed non potui invenire: hoc utique verum eſt, quod, ſi homo cum peſſima muliere congrediatur, & adhuc calidis utatur balneis & injectionibus, tum ſanari poteſt.

E. Ultimum nunc in his de Eſcharoticis urethræ adhibendis per candelas cereas dicendum eſt.

Obſervatio docuit, omnem Gonorrhæam dictam ſemper eſſe malum in urethra, & ulcus majus minuſve; hinc Gonorrhæa ſe non rite evacuante, aut ſi forte raro exemplo inde Lues Venerea orta ſit, videtur proxima indicatio eſſe, eam in ipſo loco curare, & hæc methodus per lenes injectiones bona eſt, verum illa methodus, qua conantur hoc efficere erodendo partes, nunc excutienda eſt.

Invenit ſcilicet induſtria humana modum, quo putavit, ſe poſſe nata mala in urethra ſuperare & expugnare, ubi internæ curationis ſpes fefellerat, & ubi injectiones non manent ſatis diu partibus affectis applicatæ, ſumpſerunt igitur materiam quamcumque tantæ tenacitatis, ut, non liqueſcens, poſſit ibi retineri. Huic admiſcuerunt talia remedia, quæ putabant bona eſſe ad ulcera aperta curanda, eaque conabantur ad loca affecta applicare.

Si hoc ita fieri poſſet, ut prima facie apparet, multum efficeretur, & proinde, quotieſcumque remedia ſatis mitia ſumuntur, ſpe paulo majoris emollitionis, aut ſuppurationis, ferri poſſunt, ut de Maſtiche, Olibano, Myrrha, Sarcocolla, Balſamo Peruviano & ſimilibus. Verum quoties eſcharotica, ut ſunt Vitriolacea, Mercurialia, & ſimilia metallica adhibentur, tum plerumque oritur inflammatio, ſuppuratio fortior, & urethræ degeneratio.

Hinc ne tunc quidem, cum hæc mala hærent in locis ſinuoſis, remedia eo pervenire poſſunt, atque oriuntur dolores & tumores ſæpe immenſi.

Veriſſimum illud eſt, quod ſæpe audacter ſic facta ſumma exulceratione, immenſa copia puris generetur, cujus per aliquot dies effluxu ſæpe detergitur, & abluitur ſedes mali, quod ſi fit, quædam ſæpe ſanatio fit, ſed plerumque remanente aliquo malo.

Hinc facile patet, quid de illa methodo ſentiendum ſit, ſi contingeret, ut homines verum antidotum haberent, tunc illud topice applicatum poſſet Venenum Venereum exſtinguere: Sed dicta hæc remedia, ſic applicata, non agunt niſi erodendo partes: hinc non adhibenda.

Corollaria.

1. *Braſſavolus* dixit pro axiomate generali, *Gonorrhæa parit Gonorrhæam, non aliud*. Ideſt Gonorrhæa propagata per concubitum in aliud corpus nunquam parit niſi ſimplicem Gonorrhæam, nunquam Luem Veneream, aut alia mala, quæ ſemper ab alia cauſa oriuntur. Hæc ſententia non ſemper eſt vera, nam Gonorrhæa, ſi ſolummodo ſemper ejuſdem inſontiæ eſſet, hoc credibile foret: Sed Gonorrhæa, quæ eſt in corpore majori gradu infecto, admiſcet certe etiam illud aliud.

2. *Alexander Petronius* dicit, *ſi Gonorrhæa contumax, naturæ relinquenda eſt, ſi non debelitat, ſi extenuat, & dyſuriam parit, curanda eſt*. Hinc ex ejus ſententia duplex eſt Gonorrhæa, una a malo luis, altera, quæ manet, exſtincto jam veneno in locis ſinuoſis: animadvertit, quod ſi ſine Lue Venerea ſinuoſum ulcus oriatur in fungoſa fabrica urethræ, ibi orituram eſſe talem fiſtulam, qualem a degeneratione membranæ celluloſæ in toto corpore: hinc ſi jam exſtinctum eſt illud venenum Venereum, ſed Gonorrhæa ſi exedit intimas partes, hoc ulcus non curabitur remediis anti-Venereis, ſed ut ſinus & fiſtulæ in reliquo corpore; ſic ſi diatheſis ulceroſa occupaverit fungoſas partes, & rite expurgari non poteſt, ſemper malignam diatheſim relinquit, dicit, *Tunc relinquenda eſt*. Hæc ſententia longe majoris meditationis eſt, quam quidem crederetur, ſi poteſtis abſolute certi eſſe ex ſymptomatibus, quod tantum a tali cauſa ſit, tunc metus non eſt Luis Venereæ, ſed metus eſt,

ne

ne aliquando nimius fluxus fiat, vel malum tranſeat per totam ſubſtantiam celluloſam penis.

Quando hoc malum tentatur ſummis remediis, ſæpe nihil efficitur, quod binis exemplis expertus ſum 1. in Nobili Britanno, cui experto omnes operationes nihil profuit, nam apparebat materia tam incredibili copia fluens, ut mirarer; non abſtinuit a remedio candelarum, nihil proderat, quando malum ſibi relinquebatur, durabat, ſi per remedia excitabatur, majus fiebat, tum paululum ſuſpendebatur, & quidquid adhibuiſſem, non vidi multum me profeciſſe. 2. Homo robuſtiſſimo corpore affectus erat in flore ætatis, non potui ullo modo cavere, quin, ſimulac dormiret, tentigine laboraret violenta, hinc ad ſingulas erectiones videbatur iterum redire quaſi nova Gonorrhæa, hæc iterum curabatur remediis, ſed poſt alterutram ſeptimanam redibat idem malum, commiſit ſe homini, qui partem hanc remediis eſcharoticis exuſſit, & ſummos dolores & fluxus excitavit, quo facto, videbatur ceſſare hoc malum, verum quando ſic emaciatus homo paulo poſt iterum convaleſceret, iterum in tentiginem incidens, vidit quaſdam guttulas liquoris iterum prodiiſſe.

Videtur nobilis auctor, quando tales caſus ipſi occurrebant, in aere calidu naturæ commiſiſſe, ſuaſiſſe, ut balneis utuntur, & illa loca continuo flaccida tenerent, hinc & nos malumus illos homines naturæ committere, quam remediis vexare, maxime cum certiſſimum ſit, illos homines genuiſſe infantes, ab omni labe immunes; manebit ergo aliquando quædam fiſtula, quæ ſi curari non poſſit facile, dum nihil mali in reliquo corpore deprehenditur, nec diu continuatus fluxus fecit mala communia Lui Venereæ, ſibi relinquenda eſt.

Nunquam pejus afficit Gonorrhæa, quam ſi vir laborans Gonorrhæa ſcortum init, & dein alter non infectus eodem utitur. Tunc enim ſemper compertum fuit omnibus, qui plures ſimul adierunt unam meretricem, quod tum ultimus vehementiſſime Gonorrhæa affectus fuerit, ſi quis inter anteceſſores Gonorrhæa laborat.

Sym-

Symptomata Gonorrhææ, & primo de Phimoſi.

Symptomatum, in Gonorrhæa occurrentium, quæ aliquando ſunt longe moleſtiora, & magis terribilia quam ipſa Gonorrhæa, ingens eſt numerus, atque inter illa primo eſt malum præputii maſculini, quo fœminæ non laborant, maxime indomitum, moleſtiſſimum, imo ſæpe funeſtum, quod φίμωσις Græcis, Latinis vero fibulatio vocatur: Scilicet illis Græcis aut Romanis, qui ſervos alebant, mos erat eos infibulare, obductis filamentis per præputium, ut glans impediretur produci per præputium; modum, quo hæc operatio peragebatur, videre eſt apud *Celſum Lib.* 7. *Cap.* 25. ratio autem, cur hoc faciebant, obſcena eſt, inde factum eſt, ut poſtea præputium a maligna diatheſi non potens retrahi etiam φίμωσις vocaretur.

Vox ἐπιφίμωσις, & παραφίμωσις ambiguitatem dederunt, ſi ἐπὶ ſumitur, ut apud *Celſum* intelligitur, eſſet illud malum, quando præputium totam glandem tegit, & παραφίμωσις erit reducti ultra glandem præputii tumor circularis, ambiens a parte poſteriori glandem, ſed non repugnat lingua Græca, quominus utrumque illud malum poſſit φίμωσις vocari.

Crebrum eſt & moleſtiſſimum in Gonorrhæa ſymptoma, in præputio virili occurrens malum: Moleſtum eſt, nam ſive ante, ſive pone glandem eſt, ſemper æqualia mala producit: Obtinet tantum in præputio, nam rariſſime poſterior pars colis ſic ſolet intumeſcere, unde patet, quod circumciſi nunquam hoc malo laborent.

Cur hic oritur illud malum? Quoniam glandis præputium eſt talis pars, cui nulla ſimilis in toto corpore, quantum ſcimus ſine ullo muſculo, ſine ulla fibra contractili, ſed ſolis cauſis contractilibus, omnibus corporis partibus communibus, conſtat cuticula tenuiſſima, ut patet in ulceribus criſtallinis: Hæc Epidermis nunquam calloſa fit, niſi phimoſis præceſſerit; cutis hic loci tenuiſſima eſt, ſic ut fere nulla ſit, ut patet in erecto membro, tum examinata cute, membrana celluloſa hic eſt tenuiſſima, nunquam pingueſcens, niſi in Eunuchis: reliqua ſtructura, præter enumerata, eſt arte-

teriosa & venosa, ſunt hinc vaſa lymphatica arterioſa & venoſa quam plurima: Nervorum hic eſt ſtructura intricatiſſima, tenuiſſima, & laxiſſima, ſed maxime dolens, fere pellucida, laxa, & ſibi commiſſa pendula eſt; ſi extenſa afficitur, dilaceratio partium tum diſtentarum ſummopere fit, pars ſic affecta quam facillime dilaceratur, vel exſiccatur.

Nunc pars hæc in actu Venereo omnium maxime teritur, hinc quam maxime calet, & expanditur; hæc pars directe applicatur tabo Venereo afficienti & hinc, quando conſideramus tenuitatem fabricæ, inumerabilium vaſorum copiam, attritum, calorem, expanſionem, & immediatam applicationem, non mirum eſt, ſi illa pars omnium peſſime afficitur.

Nunquam autem pejus afficitur, quam in ſuperficie interna. Præputium a parte interna cute deſtituitur, ibi ſola Epidermis tegit immediate tenerrimam illam vaſorum & papillarum nervoſarum ſtructuram, ergo nulla nudior pars quam hæc exponitur ad hoc malum recipiendum.

Igitur ſolet hic plerumque 1. *inflammatio oriri:* & credo, pleraſque Gonorrhæas oriri ex malo inficiente 1. hanc membranam internam præputii, quia plurimos tractavi, qui hac parte carebant, & hinc, a Gonorrhæa longe minus afficiebantur, & quia, quamdiu hæc pars non curata eſt, Gonorrhæa nunquam curabitur.

Quando hæc pars inflammatur, intumeſcit incredibiliter: quando homines laborant Eryſipelate œdematoſo, tum facies mirifice intumeſcit, ſed maxime ad palpebras, & ſub palpebra inferiori, quia hic loci membranæ potius celluloſæ, quam pinguedinoſæ, facilius implentur, & inflamationes patiuntur: quando tota facies intumeſcit variolis, vides bullas elevatas, ſed ſi variolæ occupant palpebras, oritur tumor valde magnus & pellucidus, hinc intelligitur, quod hæc ſit natura hujus membranæ, ut, quo tenuior, eo ab omni cauſa inflammatoria magis intumeſcat, & pariat maximam moleſtiam, verum ſi quis hanc partem aperit, pars mortua cadit, hinc nunquam aperientia hic ſunt applicanda.

Quando nunc hæc pars ſic tumet, ſtatim fit impedimen-

mentum reducendorum humorum, reductio hic per venas lentiſſima, circulatio minime, unde ſumma fit accumulatio, ita ut ſæpe intra 23. horas immanem in magnitudinem increſcat: in reliquis corporis partibus, lente circulantibus, apponuntur muſculi, qui, dum moventur, ſanguinem expellunt, hic vero nihil.

Hinc aggeſto humore incipiunt omnia tumere æquabiliter, & durities major oritur: Ita ut corium putares, ſi hoc malum accideret, ut in ſuppurationem tranſiverit, ut aperiatur, nihil niſi aqua exit; hinc mirum videtur quibuſdam, unde illa durities fuerit, ſed hoc inde tantummodo fit, quia omnes veſiculæ hujus membranæ celluloſæ impletæ tumorem, quaſi ex ſubſtantia ſolida, durum exhibent.

Hinc tum poteſt ire in ſuppurationem: Quæ ſi ſemel hic contigit, plerumque totam partem exedit, nam ulcus ſe quidem a pure liberare conatur, ſed cum locus conſtringatur, omnia vicina pure illo implentur, & irritata magis extenduntur.

Hinc oritur tum hic loci cancer: Cauſam dixi, cur Medici cavere debeant, ne diſtentæ & labefactatæ illæ partes emollitæ flacceſcant, & necroſi afficiantur: Etiam, quod debeant cavere, ne in ſuppurationem abeant: Ponamus, quod parvum ulcuſculum hic oriatur, illud ſtringitur, & premitur contra glandem, venæ compreſſæ, calentes calore nativo, non poſſunt humores ſuos exonerare, hinc ſimulac apertura fit, labia fiunt retorrida, quia omnes partes adeo diſtentæ conantur exire, ſed hæc ſolent *Cancroſa ulcera* vocari, (*Belgice tchankers*): de his dixit *Sydenhamus*, quod fundus ſit adeo calloſus, & labia tam retorrida, ut omnibus fere remediis repugnent.

Tunc inflata pars mirifice glandem operit: Et quo magis tumet anterior pars, eo magis arctatur, hinc nulla ſpes retroductionis eſt, premit plus glandem, hinc hæc ſimiliter inflammatur, & cum præputium quoque tumeat, oritur continua preſſio & repreſſio, hinc in utroque malum augetur, hinc oritur materiæ, inter ſuperficiem internam præputii & coronam glandis genitæ, maxima retentio, calor, inflammatio, & maxima actuoſitas. Propter hanc cauſam, inter omnia, quæ accidunt

in

in Lue Venerea, peſſimus eſt hicce ſtatus, nam putrida materia, ibi hærens, coercetur, exire non poteſt, & augetur omni momento cauſa mali, unde neceſſario necroſis oriri debet, qui eſt naturalis hujus mali exitus.

Primarium ergo, quod hucuſque conſideravimus, fuit, quod in Gonorrhæa glandis fabrica vere poroſa bibat venenum, & epotum hoc inſinuet in interiores receſſus, & hinc ipſa hæc pars preſſa in Gonorrhæa virulenta, non modo ex urethra, ſed etiam per ſpiramenta externa eructet materiam. Notum nunc eſt, quod ad coronam glandis colligatur olida, facile rancida, & acris reddenda materia, quæ in locis calidis, ut in Aſia & Africa, circumciſionis neceſſitatem induxit.

Tempore autem valde æſtivo, etiam in frigidioribus regionibus, poteſt conflari *pudendagra* ad has partes, ſed & hæc eadem materies ſponte ſua humectat interiorem ſuperficiem præputii, & exteriorem coronæ glandis, hinc ex materia vel naturali, vel Gonorrhoica, hic nunc tranſudante, fota calore, & tecta, ut exire non poſſit, fit lixivium erodens, hæcque eſt maxima notabilis malignitas, quæ hic accedit, licet etiam non ſit virulentiſſima; cæterum per conditiones dictas olida facta, quo nunc præputium magis tumet, eo magis retinetur, acrior & virulenta fit hæc materia, unde ſupra colligebam, ultimo debere hic necroſin oriri.

Quando artificioſiſſima præparata *Ruyſchiana* hujus partis videmus, pronuntiare fere audemus, quod craſſiſſima ſolida pars hic non habeat diametrum capilli, ſi nunc in his materia, rodendi virulentia donata, hæreat, non poteſt non contingere, quin ſtamina illa tenerrima diſſolvantur, hoc autem vocatur *necroſis*.

Quouſque autem obſervatur? Fere ſemper hæc necroſis ingeſta vix unquam obſervatur ad capita priora corporum cavernoſorum procedere, nec mirum, glans enim primo exuritur, &, docente *Ruyſchio*, membrana eſt intermedia inter glandem & anteriorem corporum cavernoſorum ſuperficiem, immaniter hoc tempore turget glans, verum dum detumeſcit fere nulla eſt, remanet fere intacta membrana corporum cavernoſorum, atque hic eſt effectus triſtiſſimi illius mali.

Quando nunc ex hiſce cauſis concurrentibus totum

hoc ſic ſe habeat, duplex debet eſſe diſtinctio, invadit malum præputium, quando eſt ſuperinductum glandi, ſequuntur mala, modo memorata; verum quando præputio nudata glans eſt, tum præputium pone glandem in annulum craſſiſſimum, expanſiſſimum, & ſtrangulans aſſurgit, ibique horrendos tumores facit.

Quando hoc aliquandiu fit, magna vena præputii comprimitur, & hinc paulo poſt tota pars mirifice turget, incipit plus turgere glans a ſanguine venoſo, & quo plus turget, eo plus premit annulum iſtum, eoque fortius reprimitur ab annulo, unde peſſima mala.

Quid nunc patiantur illi homines, facile patet, hæret ille annulus ſumma vi comprimens omnes iſtas partes, adeoque etiam urethram, & ſi urina urgetur, per hanc anguſtatam & exulceratam urethram tranſire debet, unde certe ſummi dolores oriuntur.

Si vultis Epiphimoſin vocare, quando glans tecta manet, & *Paraphimoſin*, ubi denudata eſt, per me licet.

Verum ad curationem antequam pergimus, unum adhuc terribile malum animadvertendum reſtat: Demonſtravit ſcilicet *Ruyſchius*, quod glans habeat membranam, quæ ſingularis penitus, & tenuis nudæ fabricæ glandis incumbit, & arcte adhæret, hac membrana ablata tota glans eſt hirta, & quaſi eminentibus aculeis horrida.

Cum hæc membrana in Epiphimoſi eroſa eſt, tum papillæ prominentes emergunt, & liberæ a membrana coercente expanduntur, & verrucas Venereas conſtituunt, quæ nunquam contingunt, niſi hac membrana vel in tota glande, vel in parte ablata.

Verruca in toto corpore patet, quod ſit morbus nervorum, hinc tam facile concreſcunt verrucæ, in glande perfecte ſimiles fiunt.

Totum hoc malum ſignificat vitam adhuc in parte ſupereſſe, & inde patet, quanta cum cura, & circumſpectione malum illud tractandum ſit, nam vidi cancrum verum ortum fuiſſe in hac parte per remedia acria applicata, quando autem verrucæ hæ coronam glandis inſtar coronæ ambiunt, vocatur *Corona Hiſpanica*; vidi talem coronam, digito articulari majorem, coronam glandis ambiiſſe.

Curationem quod attinet, nunquam opinor Medicus gnarus angitur plus, quam ubi vocatur ad curandum hoc malum, omnium maxime ubi eſt exploratæ ſapientiæ.

1. *Etenim cavendum eſt, ne ſtagnans materia corrumpatur*, quod facile fit, ſi Medicus metu inflammationis, & ſuppurationis, ſive gangrænæ nimis debilitantia adhibet, nam ſi nunc videt febrim ingentem, tum ſumma ope nititur partem hanc ad quietem deducere, & laxare loca externa, & condire materiam, ne putrefiat, hinc quando vident tam immaniter & ſubito turgere, applicant emollientia, & frigefacientia. Quando intumit præputium, membranæ ejus ſunt tenuiſſimæ, ergo ſi jam emollis, tum 1. cadunt membranæ primæ ſeriei, tum ſecundæ ſeriei, & ſic fit quaſi, ut ita dicam, muceſcens gangræna: Hoc moneo vos, cum viderim, quod, quo tumor naturali eſt major, eo ſolidæ mambranæ ſunt tenuiores, & materia, quæ intus hæret, ſemper fit craſſior, hinc debemus conſiderare, quod membrana, vix craſſitiem habens, humores incraſſatos contineat.

2. *Cavendus eſt alter ſcopulus, in quem ſæpius adhuc impingunt Medici, non bene in his verſati*: Vident ſcilicet omnia ita tumefacta: hinc fluxum inducendum eſſe putant, & hactenus bene, ſed ubi ad remedia perventum, ſumunt maxime moventia, ſed ſi ab his non ſtatim reſolvatur, tum non muceſcens, ut prius, ſed inflammatoria gangræna oritur.

Vidi ergo, quod ſumma in his ſapientia in eo conſiſtat, ut eligatur methodus, quæ impedit putrefactionem, & tamen non tantam quietem inducit, quantam quidem in aliis partibus inducere liceret, hinc multas diſtinctiones facturus ſum, & forſan hiſce moleſtus ero, ſed certe aliter non potui.

Ergo ponite corpus juvenile, plethoricum, robuſtum, ponite bilioſam, calidam temperiem, æſtum æſtatis ſummum, tumorem ingentem, in eo rubedinem maximam, valde cito factam in præputio: Quæritur quid hic agendum ſit. 1. Mittendus eſt ſanguis maxima copia.

In Gonorrhææ theoria vos docui, venenum ſemper debere extrorſum verti, & per eam viam educi, per quam ingreſſum erat, ergo dicetis: cum venæ ſectione

lar-

largiori inſtituta facile venenum introverti poſſit, tamen hic præſcribis ſanguinis miſſionem: Fateor, ſic eſt, & ſi mitterem ſanguinem, & nihil amplius facerem, Luem Veneream inducerem.

Nunc hoc facto ſtatim cogitandum eſt, hanc venæ ſectionem evitandi majoris mali gratia adhibitam eſſe, ſi tum ſubſedit Phimoſis, certus ſum, ego reduxi partem in ſanguinem: Hinc tunc

Secunda *Indicatio eſt remedium adhibere, quod venenum expellit*: Scilicet in initio conceptam Luem Veneream per purgantia hydragoga poſſumus curare, nec opus eſt ptyaliſmo, vel moleſtiſſimis illis ſuffumigiis, & balneo, hinc quotidie purgans hydragogum adhibere debemus, & hac ratione pingue diſſolvere, & imminuere, in quo malum forte nidulat. Confidentiſſimum hic remedium ſequens eſt.

℞. *Rad. Gialap.* ℨj.
Fol. Senn. ſ. ſ. ℨ. ſ.
Scrophular. maj. p. ſ.
Sal. Prunell. ℨj.

Infunde ſpatio $\frac{1}{4}$ *horæ, tam colaturæ* ℥ij. *expreſſæ adde*

Mannæ Calabr. ℨvj.

tale purgans quotidie, donec videmus partes ſine putredine relaxari, exhibendum, talis autem relaxatio brevi fiet 4. vel 5. die, tum hoc facto.

Tertia *Indicatio eſt, quod ſuperficies glandis & præputii purgari debeat*: Vidi Chirurgos occupatiſſimos in hac curatione ad me duxiſſe ægros, quos curare non poterant, ſemper vidi hoc totum inde fieri, quando vera epiphimoſis aderat, non poteſt, niſi ſumma dexteritate, inter convexam glandis & concavam præputii ſuperficiem introducere canaliculum, per quem liquor injiciatur, adeoque ex plumbo molliſſimo fiant fiſtulæ, parvo foramine præditæ, hæ lente inſinuando inductæ applicentur ſiphoni, & tum per ſiphonem injectio fiat:

Mate-

Materia injicienda ſcitur ex conditione mali; nam aqua ſola ſufficit pro depuratione: hinc ubi ſummus dolor, tum ſola aqua pura omni bihorio injicienda eſt, nihilque addimus, quia per minimum ſtimulum dolor & tumor immaniter augentur, ſi autem putredo & fœtor ſimul adſunt, admiſceo pauxillum vini, quia nihil magis putredini reſiſtit.

Ubi his incipit paulatim purgari locus, emollientiſſima injicienda ſunt, hæc non detergerent in initio, imo potius obſtiparent, in initio, ſi malum urget, aquæ etiam paulum ſalis addi poteſt.

Commendatur hic a quibuſdam quam maxime lac, ſed inde fit coagulum, caleſcit, manet, & elui non poteſt. Ergo decoctum florum, foliorum, & radicis althææ, per linteum colatum injiciatur.

Hiſce factis, cum certi ſumus corrumpentem materiam ablatam eſſe, tum detergentia adhibemus, addito melle roſarum emollientibus indicatis.

Si videmus hoc bene procedere, ſed tamen nimiam copiam liquoris perpetuo per poros exire, & hinc nimis laxari, tum pauciſſimum aceti Lithargyrii cum prudentia admiſcemus.

4. *Balneo & Injectione ſic repurgata pars inungi debet ſequenti Linimento.*

℞. Ung. Nutrit.
Popul. ana. ℥j.
Sacch. Saturn. gr. x. *vel* xij. *vel* ʒ ſ. *ad*

ſummum. M. F. Litus, tum injiciatur hujus pauxillum inter glandem & præputium, & eodem ſuperficies exterior præputii inungatur.

Cum autem humores hic aeri externo fere exponuntur, & vix moventur, hinc ſponte corrumperentur, hinc in his ſemper exhibete, quæ carnem a putredine retinere poſſunt, & interim nimiam laxitatem impediunt.

5. *His peractis obvolvatur interdiu Cataplaſma:* Aliter vix curare poteris, nam pars fit calloſa, ac ſi eſſet corium præputio adſutum.

Hinc ſimulac per quatuor præcedentia remedia laxitatem

tem non ita metuo, vaſa laxare conor, hinc ex floribus, ſoliis, & radice althææ cum lacte recenti fiat cataplaſma, cui ſub finem addatur parum rutæ, ſcordii, & olei Lini, quia, ſi multum addis, obſtiparet, ſi non addatur, exſiccatur cataplaſma, ſi homo in lectica jacet, cito curari ſolet, verum ſi ſedet, determinatio magis fit verſus inferiora, ſi vero non poſſunt ſitum decumbentis, vel ſi negotia non permittunr, vel ne in ſuſpicionem mali incidant &c. applicandum hoc remedium.

℞. *Emplaſt. Diapomphol.*
de Mucilag. ana. ℥ j.
Sacch. Saturn. ʒ ſ.

Poſtquam ſanguis eſt miſſus, hydragogum datum, pars topice purgata, unguenta applicata, tum hæc dari poſſunt, ſed ſemper non proſunt; ſi pars frigeſcit, doſis Emplaſtri de Mucilaginibus augeri, vel Emplaſtrum de Meliloto addi debet.

6. *Remedium eſt*, quod ſæpe pulchre ſuccedit, quod fit, quando videmus tantum lentorem, ut quidem non ſit inflammationis metus, verum metuimus a mora gangrænam, vel ne ſcirrheſcat præputium, quod fit, quando liquidum ſtagnans cum vaſe continente concreſcit, unde in concubitu magna moleſtia oritur.

In hoc caſu do ſequens ſuffumigium.

℞. *Gumm. Benzoin.*
—— *Maſtiches.*
—— *Olibani.*
—— *Ammoniac.*
—— *Galbani ana.* ʒ.

M. F. Pulvis groſſus: Hujus paucum injicitur prunæ, & fumus determinatur ad partem affectam, hoc ſolet roborare partes, & quia nec humectat, nec nimis calefacit, hinc hic non obeſt.

Tertia autem difficultas eſt *Coreacea calloſitas*, quæ in parte remanet, poſtquam deferbuit inflammatio, & pars, quæ ſubſedit triplo vel quadruplo craſſior

eſt,

eſt, quam naturaliter eſſe debeat, unde hi homines difficillime laborant, quia præputium longe immobilius eſt.

Quæritur ergo quid remedii ſit contra hoc malum? Nimis tumefacta vaſa, diſflata ſubtiliori materia, acerrima & maxime mobili, dilatata ſemel, non tam facile vim contractilem iterum recipiunt, hinc patiuntur humores hic aliquamdiu ſtabulari, qui incipiunt majori copia adeſſe, hinc magis magiſque extenduntur vaſa, & quia ſubtiliora diſſipantur, humores ſtagnantes incraſſantur, cæterum nihil venenati, aut maligni huic malo ineſt.

Nunquam poſſumus tum perſuadere, nil mali ſubeſſe, & quod tantum ſit calloſa talis durities, unde hi miſeri, Medico diffidentes, in alienas manus ſe committunt, & ſæpe operoſam curationem ferunt, & poſtea multo majoribus malis torquentur.

Hoc ergo in caſu feliciſſimum eſt, ut fiat quotidiana fomentatio, ex maxime diſſolventi, & tamen non ad ſuppurationem ducenti remedio, quod omnium optime fit per acetum, & ſalem ammoniacum: Nondum repperi in materia medica remedium plus reſolvens, quam acetum, & hinc antiquiſſimi Medicorum in Hypochondriacis, melancholicis, maniacis, lienoſis &c. adeo commendarunt acetum, & revera ad omnes tumores lentos diſſolvendos, diſſipandoſque vapor fumantis aceti applicatus optimus eſt, & tantum abeſt, ut humores noſtros, ſolo lacte excepto, coagulet, ut ſanguinem ejuſque ſerum potius diſſolvat, uti in Chemicis demonſtravi: Alterum eſt ſal ammoniacus; nam ille, naturæ noſtræ convenientiſſimus, noſtros humores fluidos tenet, nunquam nocet ſanguini partibuſque ſolidis, & magis penetrat, quam ſal marinus, omnium autem maxime diſſolvens eſt, ſi ſal ammoniacus Vino miſcetur, nam vinum eſt certe magis externum, quam internum remedium.

Chirurgi veteres docuerunt, fomenta ex vino facta reſiſtere putredini, non facere inflammationem, & tamen optime diſſolvere: Chirurgi vero caſtrenſes, imprimis vero recentiores, quia antea utebantur ſpiritu vini, ſpiritu roris marini, Aquæ vitæ Mathioli, Spiritu matri-

tricali & ſimilibus, omnes poſtea ad vinum redierunt, videntes hæc omnia callum facere.

Qui ferinas carnes per totam æſtatem integras ſervare volunt, eas condiunt (ut in Germania, & præcipue in aulis fit) Viro rhenano auſtero, addito pauco ſale marino.

Si nunc ſumis vini optimi v. g. ℥xij. & illi immiſces ſalis ammoniaci ℥j. & aceti ſimplici vel ſtillatitii ℥ij. vel ℥iij. hincque facis fomenta, quæ tepide applicata tota nocte facile retinentur, imprimis ſi cum pannis madidis applicantur, iiſque obvolvatur ſacculus oblongus, ex veſica ſuilla oleo emollita, ut actio remedii determinetur, & fomenta applicata teneantur.

Hoc certe ſummum remedium eſt, quo difficillimos tales caſus ſuperavi.

Interdiu autem hi homines non poſſunt cum his fomentis applicatis in publicum procedere, hinc tunc tantummodo Emplaſtrum de Meliloto applicetur.

Non memini mihi occurrere ullum tale ſymptoma, quin methodis iſtis curari poſſit, ſi modo audacter, & bene omnia inſtituuntur, ſi vero neglectum fuit, & ſuffocatio oritur, glans cadit. Nunc antequam hanc hiſtoriam mittamus, vocamur etiam ad Verrucas Venereas, & 2. ad teſtium tumorem:

De Verrucis Venereis.

Si nervi cutanei extremitas extra epidermidem dilatatam excreſcit in tuberculum duriuſculum & ſcabrum, 1. non dolens, *verruca* dicitur.

Hoc malum ſemper eſt in iis locis, ubi ſubjacet cutis, ſed cuti incumbit Epidermis, huic ſuccumbit rete mirabile *Malpighii*, dein ſub hoc papillæ nerveæ ſentientes, quæ penetrant per rugas hujus retis, non vero Epidermidis, quæ per ſe eſt glabra: Demonſtravit *Malpighius*, quod in iſtis ſulcis per valles quaſi undique defenſæ papillæ nerveæ emineant: In una papilla ſenſibili, & microſcopio, vel nudo oculo viſibili, haret exiliſſima particula, quæ proprie eſt nervus ſentiens, ſed hæc papilla nervea nunquam procedit ſola, nam tunc pilus, vel unguis creſceret, ſed illud ultimum

ha-

habet ſibi obvolutam theculam, quæ nobis apparet alba, ſed capreolis rubrorum vaſculorum undique cingitur, hinc papilla nervoſa tactilis undique tali thecula, eſtque 1. Nervi productio: Quæ 2. eſt repoſita intra talem theculam pulpoſam, non quidem nervoſam, ſed plurima, & ſubtiliſſima vaſa habentem.

Jam verruca quid eſt? *Malpighianum* reticulum eſt æquabile, planum, extenſum ſub Epidermide, tenuiſſimum, ſed ſimul ſolidiſſimum, partim planum, partim ſulcatum, ubi planities, integumentorum fibræ concreverunt inter ſe, ſed in locis ubi ſulci ſunt, partes nervoſæ excoriatæ ſe recondunt.

Nunc duplex locus eſt in corpore noſtro, in quibuſdam locis deficit illud reticulum, ut in labiis, ibi non eſt cutis, ſed textura vaſorum, quibus epidermis, hic epithelion dicta, incumbit, & hinc, quando per imprudentiam illa membrana labiorum aufertur, oriuntur horrendæ excreſcentiæ, brevi in cancrum vergentes, nam ſimulac hæc membrana abſcedit, ſtatim fit ingens fiſſura, cum labiis retorridis, & inde fere ſemper cancer oritur.

Ergo in illis locis ſic ponuntur erecte papillæ, ut ſibi mutuo oblique incumbant, omnes obvelantur tenuiſſima membrana epidermide, & vocamus labium.

Quamdiu Epidermis integra eſt, in ſuo ſitu manent hæ papillæ, ſimulac vero laxata, vel rupta eſt hæc membrana, ſtatim papillæ (quia vaſa ſanguinea ſub ea hærent) a ſe invicem dilatatæ, ex ſitu declivi in erectum aſſurgunt, unde illæ excreſcentiæ.

In locis autem, ubi reticulum *Malpighii* adeſt, hoc coercet illas papillas, hinc cuticula hic ablata non aſſurgunt papillæ, ſed ubi hæc eroditur, papilla ſurſum erumpit per epidermidem, & fit ſubduriuſcula protuberantia, ſcabra, primo non dolens, quæ *verruca vocatur*.

Ergo patet, verrucam oriri in duplici loco, vel ubi derma hæret, vel ubi præter papillas nervoſas nil hæret, niſi epithelium; ubi vero derma cum ſuo reticulo non adeſt, longe periculoſiores, & pejores verrucæ fiunt, hinc ad pudenda omnium peſſimæ.

Jam quæritur quid ſit verruca. Non potui horrendius

dius ſpectaculum unquam videre, quam cum homo quidam Amſtelodami inciperet habere in tota facie myrmecia, ſive formiculas, homo ille committebat ſe nunc hujus, nunc alius conſilio, & verrucæ fiebant in dies plures & majores, donec tota ejus facies eſſet verrucoſa, deſcripſi ſtatim, materiam verrucarum eſſe naturalem papillarum, quæ turget, & luxuriatur, hinc ſolus nervus hic manet nervus, ſed ejus integumenta protuberant, ſcitis, quod ſi ſaniſſimo homini propter apoplexiam, per terebrationem portio cranii aufertur, & dura mater etiam lædatur, & ſi tum pia mater quam minimum malum accipiat, tum cortex cerebri vi arteriarum carotidum extra truditur, in fungum capitatum, per foramen, in cranio factum, protuberantem, hic nihil fit, quam quod repagula reſiſtentia auferantur, nunc hoc ſunt, quantum videre potui, verrucæ.

Omnis verruca in initio negligitur, ſed ubi major fit, dolet, ſcabra & aſpera fit, colorem mutat in rubrum, purpureum, nigrum, & ſi tum urſeris, hæmorrhagia poteſt æger perire, tum omnes hæ verrucæ incipiunt cancreſcere, oritur inflammatio, quæ ſummum dolorem facit, & quia facile reſolvi non poteſt, omnia facit luxuriari, & putreſcere.

Ortus harum verrucarum, quatenus fiunt ſine Lue Venerea, ſemper eſt vitium in parte nervi thecaria: Cauſa, cur fiant, eſt fere ſemper repaguli coercentis labefactio, vis autem vitæ eas propagare ſolet.

Hinc verrucæ ſunt, vel ubi cutis adeſt, & ibi non admodum malæ ſunt, vel ubi cutis deficit, & ibi peſſimæ ſunt. Illa autem loca, ubi cutis deficit cum ſuo reticulari corpore, ſunt oculi, ubi horrendæ verrucæ oriri poſſunt a ſola irritatione animalculi venenati incidentis, qualem caſum vidi: in naribus & ore etiam deficit, in dorſo linguæ adeſt, ſed in latere & parte ejus inferiori, ut in faucibus, larynge, aſpera arteria, bronchiis, œſophago, ventriculo, & toto inteſtinorum tractu deeſt cutis, ſed ſolum epithelium adeſt.

Alter locus eſt in genitalibus: In viris totus meatus urinarius, glandis convexa, & præputii concava pars, in fœminis labia, nymphæ, clitoris, & tota interior vagina uſque ad os uteri internum.

Oriun-

Oriuntur tales verrucæ in Lue Venerea in viris maxime in glande penis, in fœminis in vagina.

In viris plerumque hærent in tota ſuperficie glandis, quia glans exterior nihil aliud eſt, niſi innumerabilium ſtratorum papillarum ſeries ſibi invicem incumbentium, minori copia ad aperturam urethræ, maxima vero copia ad coronam, quia oblique ſibi invicem incumbunt.

Hinc nunc ſequitur, in tota ſuperficie glandis verrucas oriri poſſe, ſed omnium maxime ad coronam, minime vero ad aperturam urethræ.

Hinc itaque videmus, quod hic natæ verrucæ in nulla parte periculoſiores ſint, quam in poſteriori parte glandis, quia ibi epithelion non valde coercet, vis vitæ hic urgens facit ſtatim, ut partes diſſiliant, & facit, ut in omni puncto oriantur, adeo ut in annuli ſpeciem excreſcant, unde putarunt auctores, eſſe aliquid ſeminale proſerpens in his verrucis. Hic loci facillime degeneraſcunt in cancrum, & in criſtas ſæpe exorbitant, quas criſtas ego vidi tantas fuiſſe factas, ut extra præputium, glandi obductum, prominerent.

Obſervavi ante multos annos, verrucas naſci in ipſo cavo meatus urinarii, ubi augentur ſine multa moleſtia, excepta quadam irritatione, cæterum lotium ſatis facile reddebatur, cum hæ verrucæ ibi ſic a me obſervatæ eſſent, auctores revolvi, ſed vix inveni illos obſervaſſe. Cum vero hic medicamentis cauſticis uti non liceat, dedi purgans ex Turbith minerali, & tum hæ verucæ cum lotio exibant.

Ad anteriora meatus urinarii hæ verrucæ aliquando naſcuntur, & ſic creſcunt, ut ipſum urethræ orificium illas oſtendat eminentes.

Ut verrucæ in toto corpore exaſperatæ ſæpe mirifice ſuppurantur, ſic etiam illud hic fieri poteſt, ſed hæc exacerbatio tanto pejor eſt, quanto Lues Venerea pejor eſt ſimplici ſuppuratione.

Sed uti verrucæ facile in cancrum tendunt, ita & hic viſum eſt, quod qui has verrucas imprudenter tractaverunt, imprimis per rodentia, excitaverunt tantum motum, tumorem, & effluxum humorum, ut ſcirrheſcerent, & cancreſcerent.

Sedes ergo & natura hujus mali exquiſita definita ſunt, & ſimul ratio data eſt, cur maxime in corona glandis majori copia oriantur verrucæ, quia ſcilicet ibi plures nervi ſunt, quia glans plerumque ibi tecta manet, & quia materia olida, ſæpe putrida, ibi ſecernitur & acervatur.

Curatio hujus mali ut bene procedat,

1. Requiritur fortiſſima purgatio, ſanguinem diſſolvens, & tabum Venereum excutiens, mercurialis, ſine qua non vidi hæc mala, topice tractata, ſanari: Ergo radix curationis in ea ponitur, & illa curatio tum tam mire procedit, ut viderim verrucas, genitas in ſuperficie interna meatus urinarii, & dato uno alterove purganti, quaſi novacula abſciſſas per urinam exiviſſe. Omnium maxime hoc fieri debet, ſi verrucæ jam criſtatæ evaſerint, nam in iis raro per pulcherrima topica proficietis, niſi tantummodo per hæc purgantia: Turbith minerale eſt remedium a *Paracelſo* in libro noſocomii primo adhibitum, ubi auctor dicit, ſi cum oleo vitrioli ſolutum fuerit argentum vivum, & hoc facto aqua ablutum, & cum alcoholi deſtillatum aliquoties, habetur remedium, cujus gr. v. vj. vel viij. data cum theriaca has verrucas eradicant.

Mulier fuit Pariſiis clariſſima eradicante curatione Luis Venereæ: hæc per ſucceſſivos dies dabat magna doſi medicamenta, & homines deducebat ad tantam debilitatem, ut quaſi mortui jacerent, & ſic redicaliter curabat morbos, nullo alio remedio curandos, dabat autem idem hoc remedium.

Helmontius Pater de Mercurio *Paracelſico* dicit, accipe pulverem *Joannis de Vigo* (qui erat Mercurius præcipitatus) propria manum paratum, huic ſuperaffunde Elementum ignis, quod eſt oleum vitrioli ſumma vi per triduanam flammam deſtillatum, tum ſimulac oleum vitrioli affunditur, ſpiritus nitri expellitur, ſed tum ſine ebullitione accedens oleum vitrioli conſumit mercurium, & tum habemus Turbith minerale, & hoc aliquoties deſtillatur cum aqua, ut acrimonia minuatur.

Paracelſus jubet hoc dandum cum Theriaca, prudentiſſimo certe conſilio, nam ſæpe in ventriculo & inteſtinis facit Hæmorrhagias, quas optime ſiſtit Theriaca.

ca. *Sydenhamus*, quando loquitur de Medicamentis, in-
veteratas Lues Venereas curantibus, hoc Turbith etiam
commendat, verum hoc remedium ipſi rite præparare de-
betis, nam ſi pulvis albus remanet non ſatis edulcoratum
eſt, tuncque inteſtina rodit, & ſæpe diarrhæam facit,
hinc citrini coloris eſſe debet, & aqua affuſa, inde re-
cedens, debet eſſe nullius ſaporis.

Si ſic edulcoratum adhibetur, raro malum facit, ſed
ſi homo tener eſt, prudenter dari debet, a gr. jv. ad
vii. apud *Cockburn* videtis, datum in nonnullis uſque
ad gr. xjv. & xv. ego vero nunquam ad gr. viij. ac-
ceſſi, & tamen pulcherrimum ſucceſſum inde habui.

Mercurius Præcipitatus albus, ſi ad gr. iij. miſcetur
cum pilulis cochiæ ad ℨ ſ. bene agit: Mercurius præci-
pitatus ruber, ſi ad gr. j. vel ij. miſcetur cum extracto
catholico ad gr. x. idem præſtat.

Hæc mala ſolent his remediis radicaliter curari, ſed
his aſſumptis homines ſæpe incidunt in Cardialgias do-
lentiſſimas, tunc illico theriaca danda eſt cum oleo a-
mygdalarum, nam ſignum eſt, hos pulveres ventriculum
& inteſtina rodere.

2. Hoc dum ſingulo triduo aliquoties fit, partes, ver-
rucis affectæ, perpetuo foveri debent, ut verrucæ labe-
factentur, emolliantur, laxentur, & mutentur a natura
ſchirrhoſa, hoc fit balneo, fotu, cataplaſmate, emol-
lientiſſimis, quod fit 1. Quia verrucæ facile exaſperan-
tur, & 2. ut vis ſanguinis allati circa has partes non
faciat nimiam inflammationem, ſumitur v. gr. Lac re-
cens, coctum cum ſemine lini ad craſſitatem cremoris
lactis, & additur paululum nitri, & unguenti Baſilici,
aurei, nutritii, vel populei.

3. Poſtquam hæc facta ſunt, debemus has partes tan-
gere moderato aſcharotico v. gr.

♃. *Vitriol. Cyprin.* ℨj.
Aq. Roſar. ℥j. ſ.

M. & cum eo tange partes, ubi verrucæ eminent.

vel ♃. *Alum. Uſti* ℨj.
Aq. Roſar. Calid. ℥iij.

M. &

M. & applica ut præcedens.

Aut aliter tangantur quam leniſſime lapide infernali.

Videtis, quantas cautelas adhibeam, nam ſi adhibetis hæc eſcharotica, dum tentigo adeſt, vel aliquid virulenti hæret, ſtatim horrendæ inflammationes & tumores oriuntur: Sed ſi prius emolliviſtis, libere licet hoc facere, & hac via valde leni multum proficietis.

4. His tribus dictis factis omnia teguntur Emplaſtro Diapompholyge, tantum ut muniantur, & tum fit pulcherrima ſeparatio; cavendum autem, ne cauſtica nimis violenta verrucas exaſperent: Nam tunc horrendi cancri oriuntur. Nemo crederet in glande eſſe membranam cellulosam, ſed *Ruyſchius* invenit, quod epithelion poſſit extendi in telam ſubtiliſſimam, hinc quando hæ partes inficiuntur, iterum conſtat, qualia mala oriantur.

Eadem ratione, ſi talis verruca incipit fieri rubra, cærulea, ſubnigra, & interim dolere, & ſigna inflammationis exhibere, cavete, ne eſcharoticis attingatis, nam hæmorrhagiæ orirentur vix ſiſtendæ, quando autem hoc fit in extenſo veretro, arteria ligari non poteſt, nec eſcharoticis tangi, ergo tunc potius emolliendum, & methodo aluminoſa leviſſime attingendum.

Omnes verrucæ in urethra interna eodem modo curantur, verum ſi quid accelerandum putatis, tum decotum herbæ malvæ cum melle mercuriali in lacte recenti diluto ter quaterve de die leniter injiciatis.

Summa igitur prudentia hic eſt agendum, nam ſummi auctores hic præſcribunt oleum vitrioli, mercurium præcipitatum, Trochiſcos de minio vigonis &c. Sed credite mihi, longe plus proficietis, ſi emollitis prius partibus leniſſima eſcharotica adhibeatis.

Corollarium.

Ex his patet ratio, quare initio urethræ ad locum frænuli frequens oriatur fiſtula. Multum certe de hac re dubitatum eſt.

Si quis laboravit ſatis pacata Gonorrhæa, at virulenta tamen, tum poſt curationem morbi, ſæpe exquiſite ad finem urethræ, in illa parte glandis, ubi nulla fungoſa fabrica ſuperimponitur, ideſt, ubi frænum adnectitur,

tur, oritur parvum ulcuſculum, quod plerumque negligitur, hoc depaſcitur omnem fabricam, & facit exiguum foramen rotundum, ſæpe non majus capite aciculæ, & ſæpe tota urina & ſemen ejecta, partim per hoc foramen, partim per anteriora urethræ magno incommodo ejiciuntur.

Quænam eſt ratio hujus mali? Hæc facile ex præcedentibus intelligitur; noviſtis, lacunas maximam partem proximas eſſe huic parti, & quidem præcipue lacunam omnium maximam, quæ paulo ſuperius ad coronam glandis ſita eſt: notiſſimum eſt, Gonorrhææ hic creberrimam ſedem eſſe, imprimis ſi illa paulo largior fuit; hinc ſemper maxima vis veneni agit in hanc partem.

Orificium extremum urethræ ſemper clauſum eſt niſi in Gonorrhæa laborante, ſed & in illo tamen nocte conſtringitur, unde præcipue tunc temporis materia ſtagnat ante illud oſtium, ibidem eſt ſumma partium teneritudo, vix craſſities unguis humanæ, præputium plerumque operit hanc partem, hinc maxima roſio circa illud anterius orificium meatus urinarii fieri debet, ſed ejus pars debiliſſima hic loci eſt, hinc hæc pars ſtatim perforatur, quo facto oritur calloſus margo, & ulcus vix curatur.

Hoc malum numquam accidit quando balneis & fomentis partes foventur, ſed fere ſemper, quando ſimpliciter remedia interna adhibentur.

Ergo prophylactice eſt curandum, imprimis ſi homo hic incipiat pruriginem ſentire.

Si malum jam factum fuerit, curatur methodo ſatis operoſa.

1. Scilicet debet fieri venæ ſectio ſatis valida, dicetis, venæ ſectio ad fiſtulam curandam? Non, ſed ut ea, quæ ingerenda ſunt, facilius ingerantur & ad partem affectam ferantur, atque ut ea caveantur, quæ ex curatione ſupervenire poſſunt.

2. Purgatio antiphlogiſtica triduaria, ut etiam tollam diatheſim inflammatoriam.

3. Diæta tenuis.

4. Balneum quotidianum.

5. Intra meatum urinarium trudi debet tantum ad an-

anteriora levis candela cerea, hoc fit, ut urethra ſit dilatata, tum illud foramen eſt patulum inferius, & cavetur, ne remedium applicandum veniat ad partem oppoſitam interiorem urethræ.

6. Tum ſumitur lapis infernalis, tam acute deraſus, ut non craſſior ſit quam acicula, & dum candela ibi hæret, intromittitur ille ſtylus lapidis infernalis, & relinquitur, donec 6. vel 8. numerares, tum margo fere exeſus, hinc aufertur lapis, & manet adhuc candela.

Si lapidem infernalem applicarem ſine candela prius immiſſa, nunquam patet foramen, quando vero nunc ſic applico, lapis infernalis non poteſt attingere niſi marginem foraminis, alias vero oppoſitam partem urethræ eroderet.

Ergo educto lapide infernali 7. Relinquimus candelam per duas treſve horas, donec evaneſcat vis lapidis infernalis, ne veniat in cavum urethræ, tum labia illa fiunt perfecte cruda, tum prius foramen lacte eluitur, & tum demum educitur candela.

Si nunc 8. Applico unguentum Baſilicum, butyrum recens, vel Balſamum arcæ, coit facillime, & fiſtula curata eſt.

De tumore Teſtium in Gonorrhæa.

Hoc malum examinatum eſt tumor in corpore teſtis per totam ſubſtantiam, ſic ut æquabiliter extrorſum tendatur, tumor eſt durus ad tactum, duritiem ſcirrhoſam in initio non habet, ſed talem, qualem habet veſica aqua repleta.

Tumor ille ſæpe ſubito, plerumque tamen lente aſſurgit in molem mirabilem: Moles illa dolorem magnum non parit, ſed moleſtiam ſummam, ex eo, quia cum hæreat ſuſpenſus teſtis a tunica vaginali, vaſis ſpermaticis, & deferenti, hinc ſolent urgeri hæ partes, & facere dolorem moleſtiſſimum ſub oſſe pubis. Tumor fere ſemper eſt imprimis ad Epididymidem, & ibi ſemper primo naſcitur, vaſa varicoſa teſtis tunc ſolent valde intumeſcere, & illa habena teſtis, quæ dicitur vas deferens, fit longe major & craſſior, quam antea fuerat,

rat, & hic tumor procedit uſque ad veſiculas ſeminales, ſæpe Epididymidis tumet, teſte non tumente, & ſæpe poſt tumorem hunc ſanatum habenæ duræ & ſcirrhoſæ manent.

Ex hac hiſtoria colligo, quod hic dilatentur omnia vaſa teſtis, quia tumor eſt æquabilis in toto teſte, & fabrica ſeminali.

Hinc ſi hoc verum eſt, hic debet fieri aggeſtio major materiæ, quam naturaliter, nam moles eſt gravis, & hinc egeritur minus, quam tempore ſanitatis.

Hinc apparet, quod totum hoc malum conſiſtat in eo, quod materia plus aggeratur, & minus egeratur, quam naturaliter tempore ſanitatis.

Sed arteriæ, quæ huc veniunt, ſunt arteriæ ſpermaticæ, hæ diſtribuuntur partim per exteriora teſtium, ſed ibi malum non hæret, ſed totus tumor eſt tantum in vaſis internis teſtium, & dein in vaſis ejaculatoriis, ad quæ bina loca reliquæ arteriæ ſpermaticæ vadunt.

Ergo ille tumor eſt nihil aliud, quam impedimentum utriuſque vel unius materiæ in teſtibus factæ, quæ deberet naturaliter ſe evacuare ad illud quadrivium, ubi vaſa deferentia hærent, & hiant ad collum duarum veſicularum ſeminalium, ſed tunc in initio nil tumet, niſi illud vas Epididymidis, & ſi curatio tum ſtatim inſtituitur, non ultra progreditur, ſed ſimulac impeditur ipſa Epididymis, brevi etiam teſtis laborat.

Ergo non adeo uſque eſt communicatio tabi Venerei, ſed materiæ bonæ, quæ ſtagnans ibi colligitur in vaſis deferentibus, & dein aggeſta totum illud pondus & extenſionem illius partis facit.

Noviſtis, fabricam interiorem teſtis, ſub tunica nervea reconditam, habere duplex vaſorum genus, unum quod ipſam fabricam facit, vaſis conficiendo & continendo ſemini deſtinatis. 2. Sunt alia vaſa, deſtinata ut hæ vaſa ſeminalia contineant, vivificent, & nutriant.

Omnia vaſa primi generis, ſcilicet ſemen conficientia, ſunt propago arteriarum. Hæ arteriæ ab una tertia parte arteriarum ad teſtem latarum oriundæ, non deſinunt in venas, ſed patulis oſculis extremis liquidum ge-

genitale confectum effundunt in cava receptacula, intra teſtes hærentia. In brutis eſt unum tale conceptaculum, quod corpus olorinum *Higmorianum* &c. dicitur, ſed in teſte humano plurima vaſcula tantummodo in pauciora vaſa materiam ſuam infundunt.

Omnis ille humor ſic confectus, intra has partes depoſitus, videtur ibi duplici modo recondi. In Apris demonſtravit *Bouclarius Datyrius*, quod totus teſtis per ſeptum medium diſſecetur, & quod tunc ad latus utrumque hujus ſepti ſint cellulæ, membranis diſtinctæ, circum quas flectuntur & ſerpentino curſu deſinunt arteriæ quam plurimæ: Omnes hæ cellulæ in corpus olorinum deſinunt.

In Glire & Mure terraneo eſt ſimilis fabrica, & hæc animalia, ut ſalaciſſima, ſic etiam imprægnantiſſima ſunt. In aliis animalibus evolvendo totum teſtem, ibi omnia vaſa in fines arterioſos deſinere videntur.

Ergo omnis exitus humoris genitalis eſt in unum vas Epididymidis, quæ abit in unum vas adducens, quod in veſiculis ſeminalibus ſe inſerit.

Hinc duplex eſt hujus ſeminis via, unde dum ſæpe coeunt animalia, tempore orgaſmi Venerei omne ſemen non retroit in veſiculas ſeminales, nam inſertio vaſorum adferentium contrarium docet, ſed tunc vaſa adferentia comprimuntur, æque ac veſiculæ ſeminales, nam æque ambiuntur membrana fibroſa.

Alias vero ſemen in hominibus, rara Venere utentibus, per vaſa adferentia allatum aggregatur, & retinetur in ſuos uſus intra veſiculas ſeminales.

Ergo ſi exoritur hic aliquis tumor, impediens hanc emiſſionem, debet hæc obſtructio etiam alia vaſa tumefacere, tunc ſimulac teſtis a centro tumefit, ejus membranæ etiam tumefiunt, ergo etiam omnes arteriæ huc latæ, unde oritur apprime illud malum, ſcilicet emiſſio impedita: Etiam alterum malum, quod eſt partium inflammatio, quod patet ex phænomenis, nam homines primo ſentiunt teſtes ſibi quaſi diſſilire, & extrorſum premi, & hoc peracto oritur paulo poſt tumor tam magnus, ut incredibile ſit.

Hoc ſi intelligimus, jam videmus, quod videatur ſedes hujus mali originalis hærere extra teſtem poſita,

& in-

& invenimus hoc tempore omnia vaſa circa teſtes poſita, & in tunica vaginali eſſe aneuriſmatica & varicoſa.

Hujus rei perfecte contrarium in aliis tumoribus teſtium occurrit, ut in hydrocele.

Quæritur, quænam ſit cauſa hoc faciens? Omne, ut videtur, quod facit impedimentum circa inſertionem extremam fiſtulæ adducentis in veſiculas ſeminales, ſive intra, ſive extra eas, ſive paulo remotius ab iis hæreat.

1. Omnium maxime hoc fit, quoties Gonorrhæa ſiſtitur adſtringentibus remediis, Gonorrhæa eſt morbus lacunarum, in cavum urethræ liquorem evomentium, hæ omnes inter ſe communicant, uti demonſtratum eſt, pertingunt uſque ad locum, ubi proſtata eſt; ſi jam per quamcumque cauſam materia, in Gonorrhæa genita, & exire impedita, introfertur, poteſt facile venire ad hoc corpus, unde emiſſaria hujus, & pollicem altius veſiculæ ſeminales poſſunt comprimi.

Non novi vidiſſe me unquam tumorem teſtium Gonorrhæa acriter fluente.

2. Cauſa eſt exercitium equitationis, nam ſeſſor maxime incumbit perinæo, tuncque Gonorrhæa jam nata, facile adigitur retro, unde hoc malum acceleratur.

3. Cauſa eſt Balſamica methodus curandi Gonorrhæas, Amſtelodami, Roterodami, & in omnibus magnis emporiis, ubi claſſiarii ſunt, fiunt ſæpe hæc mala, utuntur Chirurgi Balſamo Copaiba, Cantharidibus &c. vix in Gonorræa forti hæc aliquamdiu applicantur, quin tumor teſtium oriatur, vidi ſemper, quando hic oriebatur, oleum therebintinæ, Juniperinum, balſamum Copaiba, & ſimilia fuiſſe applicata extra meum conſilium, ſi homines mea cura uterentur: Olea cum ſulphure cocta acquirunt ſummam vim calefacientem, ut & Balſamum ſulphuris, quo uti ſolent agyrtæ, fateor, ſi hæc data uno impetu omnia detrudunt, fieri ſæpe felices, ſed ſemper periculoſas curationes.

Porro Practicis alius tumor teſtium obſervatus eſt, quem multoties vidi, & qui curatur facile. Illo ætatis gradu quo pubes primum oritur, accidit ſæpe, ut recens natus humor genitalis partes impleverit, vel ſi

quis

quis per ſaltum has partes contuderit, tunc tumor teſtium cum ſummo dolore fit; & ſi quis imperitus videderet, putaret eſſe a Lue Venerea.

Hic morbus eſt frequens, & durat plerumque per tres quatuor pluresve dies cum pondere & dolore, tuncque ſponte tranſit, eodem fere modo, ut in feminis, vaſis nondum diſpoſitis ad menſtrua, oriuntur dolores ſummi circa lumbos &c.

Ille tumor ſi vobis occurrit in hac ætate, levi purganti, plurimo uſu Lapidum Cancrorum, fomentis ex lacte dulci cum ſapone veneto, & laxa diæta curatur: Sed ſi imprudentes hic aliam methodum applicatis, diuretica & calefacientia adhibetis, malum ſæpe malignum evadit.

Hinc etiam aliquando fit in hominibus infectis, ut ad tumorem illum teſtium jam natum contagium Venereum ſeſe immiſceat, tum fiunt ſanioſæ rupturæ, & fiſtulæ peſſime per ſcrotum apertum ſeſe exonerantes, ſed hoc rariſſime videbitis contingere, niſi ſimul adſit Lues Venerea in corpore.

Teſtis fere nunquam ſuppuratur in corpore ſano, ſed quando ſimul labes Venerea in toto corpore eſt, tum ad hunc locum contagium applicatum facit ſecundum genus tumoris teſtium, ſcilicet cum Lue Venerea juncti, fit autem hoc ne ſemel quidem ex centum caſibus.

Malum hoc ut curetur 1. tumor, qui obſtaculum facit, tolli debet per reſolutionem. 2. Materia hic hærens duplex, incraſſata, amiſſis partibus liquidiſſimis, ducatur in motum, una in venas, altera in Epididymidem & vas educens, ſed hoc ut ocyſſime, ſic tamen ſimul prudentiſſime fieri debet, & ſi uſquam certe hic feſtinandum eſt lente.

1. Ut tollatur tumor, debet larga Venæ ſectio inſtitui, quæ, ſi non remittit dolor, tumor, & tenſio, debet aliquoties repeti, nam ſine illa hoc malum vix curari poteſt.

2. Simulac hoc factum eſt, ſtatim purgantia, ſatis fortia, attamen maxime reſolventia, attenuantia, & antiphlogiſtica dari debent: Agaricus, Folia Sennæ, Tamarindi, Manna hic nomen meruerunt, nam ſolvunt ſanguinem, & liquida deorſum derivant.

Sæ-

Sæpe vidi ex ℥ j. Manne homines aliquot libras aquæ ex inteſtino recto emiſiſſe, nec tamen vel minimam inflammationem invaſiſſe: Cremor tartari ad ℈ j. matulas materiæ liquidæ expellit.

Hinc eligimus hæc remedia, ſed quoniam nauſeoſa ſunt, hinc ſcrophularia aquatica ſive nodoſa additur; addimus etiam radicem graminis, vel ſuccum ejus, quia ſummam vim ſolventem habet, ſed ſine ulla inflammatione.

Fecit Deus quædam medicamenta ſimplicia, quæ revera vim habent attenuandi & fundendi noſtrum ſanguinem, ſi rite uſurpantur, hæc ſumi debent tamdiu, donec oriatur diarrhæa quotidiana.

3. Interim dum hoc fit, debemus cogitare, quod omnis hæc actio determinetur verſus hæc loca, ergo cavendum, ne tentigo oriatur in his partibus, quam experientia maxime a purgantibus fieri demonſtrat, ergo utantur emulſionibus papaverinis cum lapide prunellæ, emulſionibus v. gr. ex hordeo vel avena cruda, ſeminibus jv. frigidis majoribus & minoribus, maximum autem hic remedium eſt nitrum, quod ſopit, imo extinguit optime hunc ignem.

4. Quoniam tota hæc pars ſæpe latet in inteſtino recto, hinc balnea & fotus hic applicata reſolvunt maxime hunc tumorem, qui facit tumorem teſtium, hinc clyſmata emollientia & reſolventia injiciantur, ex ſolo lacte, addito ſyrupo althææ, vel melle, additur ſemper etiam aliquid nitri, & applicantur ſemper evacuata prius alvo.

5. Fomenta emollientiſſima ad pubem, ſcrotum, & perinæum applicantur, & reſolventiſſima cataplaſmata de quatuor farinis hic ſunt optima, nam illud, quod dilatat arterias, æque reſolvit, ac id, quod liquida attenuat, quoniam hæc & ſimilia innoxia ſunt, hinc hæc eligimus v. gr.

♃ *Farin. Fabar. Rom.* ℥ jv.
Coque cum Oxycrato, ſub finem addendo
Sal. Ammoniac. q. ſ. &
Olei Lini aliquantulum.

M F. Ca-

F. Cataplaſma.

4. Suffumiganda pars aliquoties in die eſt, vide ſuffumigia ſuperius Pag. 169. propoſita. Sic & vapor aquæ, ſi determinatur verſus has partes, imprimis ſi addatur parum aceti: Si ſiccum fomentum velitis, olibanum cum pauco ſalis ammoniaci in ignem injiciatur.

7. Moderata frictio, ſed cum ſumma prudentia circa perinæum, ſcrotum, & teſtes facta, ſine doloris incitamento, quantum æger ferre poteſt.

Hac methodo non vidi caſum, quin ſuperatus fuerit, niſi teſtes jam eſſent ſcirroſi & lapidoſi facti. Tum ſæpe etiam fit tumor ſcroti, ad tumorem teſtium accidens, unde tanta mala, ut Medicus de curatione deſperare incipiat, tum ſola amputatio poteſt proficere, nam teſtis ſic conſtitutus facit, ut vaſa genitalia uſque ad originem ſuam ex aorta aneuriſmatice tumeant cum moleſto dolore, & ut omnia tum æquabiliter ſcirrhoſa fiant, hoc in caſu ipſa ſalivatio nihil amplius juvat, niſi forte in initio detur Turbith minerale ad gr. v. vj. vel viij. unde oritur aliquando dyſenteria, qua ſedata, nec tamen curato hoc malo, amputatio fieri debet.

De Gonorrhœa in Fœminis.

Si homo infectus Lue Venerea utitur ſana muliere, & materia huc uſque deſcripta in Gonnorrhæa viri virulenta, una cum ſemine genitali projecta fuerit in ſinum muliebrem, tum in hac fœmina oriri poteſt Gonorrhæa fere talis, ut in viro ſine ulla fere manifeſta differentia, unde tota illa deſcriptio hic fere locum habet.

Nunc ſtatim ex modo dicta lege intelligitis, quod ſit triplex humor, qui a viro ſic infecto Fœminæ puræ participatur: Nam 1. Hic eſt liquor Gonorrhææ proprius, ſemen falſo dictus. 2. Vir hic humores nativos urethræ, glandis, & præputii communicat, & 3. etiam ſemen de veſiculis ſeminalibus, vaſis adducentibus, & proſtatis communicat.

Statim jam quæritur, quænam ſit ex tribus harum materiarum generibus, quæ facit hic illud malum: Materia,

teria, quæ in muliere ſana hanc Gonorrhæam facit, non videtur eſſe verum ſemen, niſi ab homine infectiſſimo.

1. Hiſtoria Medica Gonorrhææ virulentæ in viro nobis perſuaſit, Gonorrhæam poſſe eſſe virulentiſſimam, & copioſiſſime fluentem, reliquo corpore & ſanguine a Lue Veuerea intacto: Eſt autem hoc adeo certum, ut in praxi forte nihil liquidius ſit, nam curata hac Gonorrhæa, homo cæterum nullo morbo laborat.

2. Gonorrhæa, ex data hiſtoria conſiderata (quantum videre potui) eſt ablutio per copioſum laticem facta a natura illius materiæ venenatæ, quæ, deficiente hoc fluxu in ſicciore corpore, intra corpus recepta Luem Veneream genuiſſet, nam Gonorrhææ ſolis fere purgantibus curantur.

Hinc quemadmodum conſtat, illis ſic conciliari, ut in viris, ſic etiam eſt materia illa inficiens, quæ in viro Gonorrhæam faciebat: Si autem inficiens materia adeo penetrabilis eſt, ut medullitus infixa hæreat & diſperſa fuerit per totum corpus, tum ſemen etiam poteſt hac labe infici, ſed tum mulier raro Gonorrhæa laborat, verum ſubtiliori quodam morbo inficitur: Hoc conſtat experimentis, nam certe mariti, Gonorrhæa peſſima laborantes, utique valde mala, ſi coeunt cum ſuis uxoribus, ſæpe viderunt prolem ſaniſſimam, rurſus viri infecti abſque ulla manifeſta nota in genitalibus procreant miſerrimos infantes.

Hinc credibile eſt, in origine Gonorrhææ muliebris, illam fere ſemper tantum deberi materiæ Gonorrhoicæ viri, raro autem ejus ſemini, vel ipſi ſemini infecto, nam tunc tamen ſæpe fœtns ſanus prodit.

Plerumque ergo cauſa Gonorrhææ in muliere pura eſt ipſum illud malum, quod in viro erat titulo materiæ virulentæ Gonorrhææ, quæ materia, cum ſemine immiſſa, infectionem parit.

Si vero vir ſic coiens laborat ulcere in urethra, cujus fœdum pus in hoc coitu appoſitum ſit interioribus genitalibus mulieris, poteſt etiam Gonorrhæa altera produci, & experimenta demonſtrant, quod homo non laborans Gonorrhæa, ſed ulcere Venereo in illa parte, infecerit etiam mulierem prima vice.

Qui vera Lue penetratus eſt, ſed omni vitio Gonorrhææ caret, ſi coit cum fœmina, potius Luem Veneream, quam Gonorrhæam parit, ſi vero ſolo veretro affecto coit, potius Gonorrhæam, quam Luem facit, quod per plurima experimenta mihi conſtitit.

Multæ mulieres, antea puræ, infectæ fuerunt a viris veris palati morbis, faucium, narium &c. & ulceribus per totum corpus ſine ulla prægreſſa Gonorrhæa: Contra multæ laboraverunt Gonorrhæa Virulenta per annos ſine ulla Lue Venerea: Verum tunc illa defenditur ab interius ſerpere conanti malo, dum interim quam plurimos inficit, ut appareat in proſtibulis, ubi mulieres, Lue Venerea laborantes, manent per plurimos annos vix conſumptæ.

Humor ille ejectus (Medici loquimur Medicis, caſtis caſti, caſtis auribus, caſtis animis) quaſnam partes attingit in muliere? Hoc ſi evidenter perſpicimus, aliter intelligetur, quam hactenus deſcriptum eſt, errores evitabitis, & veram videbitis horum morborum curationem.

Ergo hic humor non poteſt ulterius venire, niſi ad eminentem proboſcidem, ſive ad os uteri interius, hoc os non eſt continuatio cum vagina, ſed eſt prominens intra vaginam, & ultra nectentia vincula vaginæ, hinc prima pars ſinus muliebris ſuperiori parte terminatur parte tereti inferiori prominentis uteri: dein ligamenta vaginæ non ambiunt illud os tantum, ſed totam partem uteri, intra vaginam prominentem: Hinc formatur cavum inter os uteri eminens, & vaginam circumpoſitam flaccidam.

Ad hunc locum uſque, tanquam ad ſummum faſtigium, Gonorrhæa in mulieribus pervenire poteſt, (quemadmodum in viris uſque ad orificium ſuperius urethræ) nam Gonorrhæam credo in utero nemo vidit, ibi laxitas eſt omnium maxima, quoniam providus naturæ Auctor has partes tam contractiles, & tam dilatabiles fecit, ut in graviditate ſine dolore perpetuo extendi poſſint.

Inde deorſum procedit hoc ipſum, & omne ſemen, & omnis humor determinatur in coitu perfecto ſemper primo verſus hunc primum locum, verum hinc facilli-

me iterum defluit, niſi conceptus fiat, nam omnis mulier, vel ſaniſſima, quæ recepit genitalem humorem, niſi conceperit, intra quadrantem horæ, vel dimidiam horam, ipſum dimittit, & linteis abſtergit.

Hinc patet, quod omne illud, ibi appoſitum, fluat deorſum, conceptu facto tamen nunquam omne ſemen tranſit in cavum uteri, ſed mulier, poſtquam vere concepit, tamen poſt parvum temporis ſpatium dimittit maximam partem humoris accepti, & hoc eſt adeo verum, ut *Harvejus* crediderit, ſemen ipſum nullo modo uterum ingredi, ſed Cl. *Ruyſchius* plane contrarium demonſtravit in utero mulieris, ſtatim poſt coitum occiſæ, in equabus, damis, vaccis &c. fœcundo conceptu facto, tamen maxima pars humorum redit.

Quando nunc hic humor redit deorſum ex hac prima camera, erit calidior, quam naturaliter erat, hinc ille humor ex locis, ubi aeri nunquam fuit expoſitus, venit in locum, ubi aerem attingere poteſt; nunc humores hi ſtatim virulentiam acquirunt, nam illico Gonorrhææ materia, ſi aerem attingit, corrumpitur, & fit putrefacta.

Ille humor defluens ſiſtitur primo ad rugas vaginæ, dein ad finem vaginæ maxime reſiſtentiam patitur, nam os vaginæ inferius eſt valde arctatum, & quaſi deſinit.

De Graaffius omnium optime has partes deſcripſit, & demonſtravit, vaginam ad uterum eſſe tenuiſſimam, & omni gradu deſcenſus fieri craſſiorem, ſic ut, ubi terminatur, ſubſtantia ejus ſit pollicem craſſa, ab hoc incremento oritur illa arctitas, & hic eſt ille locus, ubi ſiſtitur materia defluens, & ubi plerumque fit infectio, raro in loco illo ſuperiori.

Verum quando nunc extra hunc locum effluxit, intra os vaginæ incidit in alas pudendi expanſas, & quaſi ori appoſitas valvas, unde ibidem adhuc magis ſiſtitur, & in his binis locis tota tragœdia fere luditur.

Ergo materia projecta ad illud faſtigium uſque, raro ibi hæret in membrana lubrica, & perpetuo tranſudante, ideſt illum humorem a ſuis lateribus repellente, imprimis in actu Venereo: hinc materia hæc vel ferri poteſt (ut ſæpe fit) a muliere ſine infectione, vel

poſt infectionem defluit, & ſiſtitur ad dictas partes. Si nunc conſideramus, quidnam hic occurrat mirifice ab Anatomicis detectum, videmus, quod ſint tot Gonorrhææ, quot hic ſunt partes.

1. Locus vaginæ, ori uteri proximus, eſt penitus glaber, habens jugum eminens nullum, lacunas ſive cryptas fere nullas, ſed tantum poros minimos, quales fere ſunt in radice linguæ: Non invenitur primum incipiens rugoſum cingulum, niſi ubi deſcendas a ſuperiori illo loco uſque ad tertiam partem longitudinis vaginæ, & hæc loca ſunt aridiora, & magis clauſa, quam reliqua: Ergo hic eſt facillimus excuſſus liquidi recepti: Hæcque ratio eſt, cur hic loci rariſſime inveniatur ullum malum Venereum, quia ſcilicet demonſtratum fuit, vaſa, quæ menſtrua exonerant, eſſe illa, quæ humectant interiora uteri, quo tempore menſtrua non fluunt, eadem hæc vaſa ſi dilatantur, faciunt menſtrua, ubi vero incipiunt contrahi, fluxus fit ſubalbus, ſpiſſus, & ſi magis adhuc arctantur, emittunt tantum ſimplicem tenuem lympham.

Hinc ibi eſt arteriarum perpetuum quaſi ſtillicidium, nam ſi ullus locus eſt, ubi arteriæ plus evomunt, quam venæ rebibunt, credo eſſe in cavo uteri, & in parte mox indicata.

Jam menſtrua naturaliter exeunt tantum ex utero (ut Anatomici demonſtraverunt) ſed in iis fœminis, quæ abundantiora menſtrua habent, etiam exeunt per locum illum ſuperiorem vaginæ: Hinc raro hic fit infectio, 1. propter politam ſuperficiem, & 2. propter continuam ablutionem.

2. Ad tertiam circiter partem a faſtigio illo ſummo incipiunt oriri ſemicirculares plerumque eminentiæ, in toto cavo vaginæ productæ, hæ vocantur juga ſive rugæ, quoniam ſemper ibi interponant continuas valles, hæ nunquam ambiunt orbiculariter illud cavum vaginæ, ſed ubique vario modo deficiunt, eodem prorſus modo, ut valvulas in inteſtinis tenuibus videmus.

Omnes illæ eminentiæ ſunt tantum papillæ nervoſæ, acutiſſime ſentientes, quæ adſcendunt in faſtigiis iſtis, ſive jugis, & teguntur in illis rugis: hinc ſunt ſummum inſtrumentum voluptatis in re Venerea, *vide*

Graaſ-

Graaſſium pag. 214. (hunc locum cito, ut debitum honorem huic viro reſtituam) *Morgagni adverſ.* 1. *pag.* 12. *& adverſ.* 4. *pag.* 45. *& Santorin. obſerv. anatom.*

Nunc conſiderabitis, totum hunc locum ita eſſe affectum, & in memoria retinebitis, donec de verrucis horrendis, hic ſæpe oriundis, dicam.

3. Quando vagina deſinit in connivens anguſtius os, tunc patet in ſinum muliebrem, foſſam majorem, ſive os pudendorum internum, ubi alia iterum occurrant conſideranda, ad intelligendos morbos aphrodiſiacos. Quo magis hic deſcenditur, eo juga ſunt crebriora, & eminentiora; quo plus ſurſum adſcenditur, eo ſunt pauciora & minora.

4. In anteriori parte 1. occurrit emiſſarium urethræ: ſcire debetis, quod pauci obſervant, veſicam urinariam in muliere deſinere in collum, ubi ſphincter veſicæ eſt, tum ex illa oriri urethram, hæc putatur vulgo directe ſub Nymphis in foſſam patere, quod falſum eſt, nam decurrit in muliere ad minimum ad duos digitos latos a veſica, hinc per tantum ſpatium decurrit, quaſi juxta exteriorem partem vaginæ ſitu parallelo, tum demum ad diſtantiam pollicis minoris a clitoride deſinit antrorſum deorſum, non in ſinum muliebrem, ſed extrorſum, cingitur utrimque alis, ſive nymphis mollibus, quæ, dum connivent, faciunt, ut orificium uretrhæ hiet quaſi intra corpus, ne ſcilicet ab injuriis aeris lædatur, & dum mulieres lotium reddunt, hæ nymphæ faciunt, ut mulieres corpus ſuum non conſpurcent.

5. Hoc orificium eſt tam mirifice conſtructum, ut Veteres dixerint, hic eſſe proſtatas, quam ſententiam, ab auctoribus Medicis neglectam, poſtea *Graaſſius* reſtituit, ac *Morgagni* & *Sanctorinus* confirmant: Hic nunc eſt corpuſculum eminens, quod ambit totam urethram, quæ in ſuperficie ſua interna tecta eſt accurate tenui membrana, ut urethra viri: hæc membrana eſt ſtructuræ fere politæ, quemadmodum in viro, format hac ratione canalem a collo veſicæ uſque ad hoc emiſſarium.

Nunc ambitur illa membrana interior (uti diximus) corpore craſſiore fungoſo undequaque, ita quidem quemadmodum urethra viri circumcingi ſolet bulbo urethræ.

Extra cavum hujus membranæ ex hoc fungoſo corpore emiſſaria ſunt diſtincta, aperta orificiis ellipticis, orbicularibus, variæ figuræ, variæ magnitudinis, variis in locis, perfecta ut in viris: Hæc foramina, & hos canales *Morgagnius* in apertis juxta longitudinem urethris vidit, & hic eſt ille locus, ubi tam mira phœnomena ſæpe apparent.

Ergo fungoſa hæc ſubſtantia parat ſimiles liquores ac in viris, & hos eo demittit in eumdem finem ac in viro, ut ſcilicet inungatur, & oblinatur interior ſuperficies urethræ, ne a rodente urina lædatur, & ne per ingentem illam frictionem, qua ultima gutta urinæ exprimitur, læderetur, *vide Morgagn. Adverſ.* 4. *Pag.* 44. *Edit. Ital. & Graaff. Pag.* 203. Scriptores de Lue Venerea muliebri invenerunt quædam phœnomena, quorum rationem non dant, plerumque ex ignorantia harum partium.

6. His præmiſſis, jam deveniendum ad aliam machinulam, ſcilicet orificium urethræ ſic dirigitur ſuperne, ut, dum patet ad anteriora, neceſſario urinam extra ſinum muliebrem projiciat, hic autem machina quædam eſt, quam vocare poſſemus corpus glandulosum, vel proſtatam in fœminis, ut veteres recte appellaverunt, nempe eſt ibidem tuber quoddam, in omni fœmina ſemper deprehendendum, ſatis magnum, hoc adſcendit ad hunc locum in tuberculum ſatis molle, cujus centrum eſt orificium urethræ, hinc cum nymphis facit, ut urina determinetur extra ſinum muliebrem, *vide Morgagn. adverſ.* 1. *pag.* 12. *& Graaff. pag.* 203.

In hoc corpore ſic eminenti invenitur fere eadem fabrica, ac in proſtata virili, & circa os urethræ ſunt orificia patula, dimittentia humorem glutinoſum, qui perfecte refert humorem proſtatarum in viris, & in eodem illo corpore fungoſo, non in corpore fungoſo urethræ, gignitur. Hinc itaque tota hæc fabrica, humor ſecretus, & emiſſaria docent, fabricam proſtatarum plane eandem eſſe; hæc differentia tantum intercedit, quod humor proſtatarum in viris tantum ſemini affundatur; in fœminis, utpote ſemine carentibus, non ita, ſed hic eſt locus, ubi in laſcivia Venerea mulieribus dimittitur humor cum impetu, & reſolutione corporis, hæcque mate-

materia pro ſeminali fœminæ habita fuit, nunquam autem dimittitur hic humor, niſi per libidinem Veneream reſoluta fuerit mulier. *Apud Ovidium Sappho deſcribens inducitur in Epiſt. Sapph. Phaoni verſ.* 134. *& ſine te non libet eſſe mihi:* Quem locum vir quidam Celeberrimus ex lectione quadam optime explicat.

Liquor hic dimiſſus fere exit, ubi exitus urinæ eſt, adeoque non introrſum it: Hic nunc eſt ille locus, ubi *Vercellonius*, aliique adeo mirati ſunt, cur ſinuoſa & fiſtuloſa ulcera penetraverint uſque in ipſum montem Venereum.

7. In illo loco apparent poſt modo dicta ipſæ *alæ*, ſive *criſtæ muliebres*, ſeu *Nymphæ* ſive *Prolabia*, hæc ſunt corpora mirificæ ſtructuræ, & fere abſolute referentia ea, quæ in corporibus fungoſis urethræ & penis deſcripta fuerunt: Totas eſſe vera vaſa *Ruyſchius* voluit: Sed eſſe hic receptacula, inter arterias & venas media, certum eſt; hinc in tentigine Venerea hæ Nymphæ etiam inflammantur & rigent: *Clariſſimus Morgagni* ſolus in ſuperficie extima & interiori harum deſcripſit innumera oſtia magna & parva, quæ deſtillant humorem album ſpiſſum, perfecte fere ut in præputio viri.

Hic loci etiam plurima mala oriuntur.

8. Poſt hæc conſiderandum venit corpus illud, quod *Clitoris* vocari ſolet: Nihil fere videtur mirabilius, quam quod hoc corpus uſque adeo referat penem, ut hinc videatur opinio nata, mulierem eſſe introverſum virum, & eſſe extraverſum fœminam, corpus eſt habens glandem, duo corpora fungoſa, perfecte ut penis virilis, quæ corpora longe a clitoride etiam ex oſſibus pubis oriuntur, habet etiam muſculos libidinoſos appoſitos, arterias, venas, cellulas ſanguineas, abſolute ſimiles, ut in pene virili, & extremitatem terminatam glande, quæ etiam præputio tegitur, habetque ſuam tenſionem, erectionem, tentiginem, reſolutionem, perfecte ut penis virilis.

Locata eſt antrorſum ſurſum, longe ante orificium urethræ, & tuber illud, quod cum veteribus proſtatam vocamus, adeoque fere in ſuprema parte extra corpus vergit.

Omnia

Omnia nunc mala, quæ deſcripta ſunt in pene virili, ſtatim vobis in memoriam revocant, quod hic contingere poſſunt, præſertim cum hic ſordes eædem colliguntur, ac ſub præputio virili, & cum *Ruyſchius* hic etiam papillas nerveas demonſtrat, eodem modo ſe habentes, ac in pene virili, hinc ergo eadem mala hic etiam oriri poſſunt, ac in glande penis.

Conſiderandum nunc eſt, omnes has partes, & imprimis inferiores, tentigine Venerea turgere, ut in viro, ſed illa tentigo tantummodo eſt a ſanguine arterioſo ſolo, & ſpiritus hic nihil aliud faciunt, quam quod muſculos libidinoſos conſtringendo refluxum ſanguinis per venas impediant.

9. Nunc in fœminis eſt *Sphincter orbicularis vaginæ*, qui in libidine Venerea turget, ita, ut ipſis ſæpe etiam incommodiſſimus ſit.

20. Conſiderandum poſtea, clitoridem habere *corpora fungoſa*, cum his muſculis, quando ergo hi muſculi, & conſtrictor vaginæ agunt, omneſque illæ venæ impediuntur, arteriæ minus, nam vim habent a corde.

Si nunc legatis ea, quæ ultimo obſervavit *Sanctorinus* in obſervationibus Anatomicis, ſicque colligatis, quæ ſcripſit *Morgagni*, *Graaff*, & *Douglas* in ſua Myotomia reformata, hæc omnia vobis certiſſime apparebant.

Ulcera Venerea vulgo Chankers dicta in Fœminis.

1. Scilicet accidunt hic loci illa genera morborum, quæ voluit hodiernus uſus, ut vocentur *Chankers*: Sunt ulcuſcula Venerea, quæ non patiuntur ſe referri ad genus malorum ullorum, antea cognitorum, quæ ſtatim, poſtquam integumenta ablata vel diſrupta ſunt, in fungi ſpeciem excreſcunt, hæc in viro accurate deſcripſimus.

Hi cancri 1. oriuntur in omni loco rugoſo vaginæ, nam quemadmodum cancri oriuntur in viris in ſuperficie glandis, in præputio externo & interno, in tota cute penis, ita facile dabitis, hæc loca vaginæ interiora, calida, nervoſa iiſdem malis affici: Nunquam deprehendun-

duntur minus, quam in illa parte ſuperiori glabra vaginæ antea deſcriptæ: ergo occupare poſſunt omnia hæc loca, ſed ibi in parte ſuperiori, quaſi per maximam, quæ ibi eſt, tranſudationem materia venenata quaſi repellitur, verum ad rugoſa illa juga ſiſtitur imprimis, & hinc longe plus oriuntur illi cancri, omnium maxime vero ſolent hæc mala occupare inferiora, ſcilicet ubi ſphincter vaginæ eſt, ibi enim maxime arctata & rugoſa eſt vagina: Dein omnium maxime fiunt ſupra Nymphas, nam hic maxime ſiſtitur materia ob lacunas, & totum malum hic aeri externo exponitur.

Tunc poſſunt circa lacunas illas protuberantia emiſſaria urethræ, ſe applicare ad interiora urethræ, & ad locum clitoridis.

Homo ſanus, cum male affecta muliere coiens, ſæpe carebit omni Gonorrhæa, ſed accipiet paucis horis poſt in exteriori parte penis ſtigma rubrum, inſtar morſus pulici, quod ſe elevat in ulcuſculum ſquammoſum, quod tandem fit talis cancer. Tale ulcus etiam hic eſt, ſed hæc non eſt Gonorrhæa muliebris.

Hæc ratio eſt, cur peſſime affectæ mulieres Gonorrhæam non habeant, cum interim parva hæc ulcuſcula ſæpe ſint peſſima.

Quæ porro de Diagnoſi, Prognoſi, & Curatione horum cancrorum dicenda ſunt, vidimus ſupra in capite de verrucis Venereis.

Prima Gonorrhææ ſpecies in Fœminis.

Notum fuit ex Gonorrhææ Virilis hiſtoria, humorem, qui naturaliter in Urethram viri deſtillat, eſſe adeo exiguum, ut nunquam appareat, quia continuo detergetur. Sed 1. Veneno Venereo afficiente hæc vaſa, mox oritur ſpecies Catharri, & ſtatim prodit ingenti copia liquor, & ſimulac ſtillicidium primum natum eſt, continuo augetur.

Nunc hoc idem huc applicari debet, nam ſana mulier habet has partes naturaliter ſemper humidas, ſed non defluentes, niſi dum menſtrua fluunt.

Sed ſimulac morbus ſe oſtendit, & omnia orificia afficiuntur, funduntur humores ſenſim majori copia, ſimulac

lac hoc factum eſt, intelligitis, quod debeat citatior fluxus fieri, hoc enim in legibus corporis humani ſemper verum eſſe compertum eſt, qua parte dilatatoria vaſa ſunt, eo ſe diſponet tota natura, hinc non mirum, ſemel nata hac diatheſi in illis partibus, hoc ſtillicidium augeri magis magiſque. Rurſus, quotieſcumque in viro citatior ille fluxus incipit, nunquam eſt flavus aut viridis, ſed ſemper albus: verum quando per aliquot dies duravit morbus, omni momento materia illa ſolet degeneraſcere, & ſic ſenſim alium colorem inducit: eodem modo res in Fœminis ſe habet.

Quæritur nunc, quomodo cognoſcatur hoc malum, id eſt, quod materia hæc defluens ſit de natura venerea? Hic 1. monere debeo, fœminas valde laxas, pallidas, frigidas, ſubpinguiculas, otioſas, & peſſimo more hodierno potibus aquoſis calidis multum aſſuetas, accipere diatheſim in hac parte, qualis eſt in mucoſis pueris, quibus cohærentia ſtillicidia mucoſa continuo de naribus prodeunt; quod vitium his pueris frequens, ſed deinde adoleſcentibus evaneſcit: eadem ratione his mulieribus hæ partes inferiores vaginæ emittunt ſimilem materiam, non rodentem, ſed tamen moleſtam, imo hoc ſtillicidium ſæpe ſic augetur, ut non ſit tempus, quin defluat, & fere ſteriles reddit fœminas, nec ullo modo in Venerem excitandas.

Obſervavi hoc malum in illuſtri perſona eo uſque invaluiſſe, ut incredibilem linteorum copiam continuo commacularet, eo cum vocarer, debebam prudentiſſime agere, & omnia rite examinare, inveni hanc materiam exſiccatam fieri flavam, & admodum olidam: fateor, prima erat craſſa, quam tunc videbam, & anceps hærebam, nec aliquid pronunciare audebam in illuſtri perſona, quæ caſtiſſimum maritum habebat, qui ſine ulla noxa cum ſua uxore conſueſcebat.

Vidi hic, cum eam curaſſem ſine ullo remedio antivenereo, poſſe oriri in muliere fluxum humorum, qui peritiſſimum Medicum fallere poſſet, hincque didici, quam prudentes debeamus eſſe in diagnoſi hujus mali.

Hæc Fœmina ſic curata poſtea uterum geſſit, & infantes peperit ſaniſſimos, nec in viro ullum malum obſervatum fuit.

Quod

Quod nunc dicant Auctores, fluxum Gonorrhææ durare ſemper, & hunc rheumatiſmum deſinere tempore menſtruorum, non eſt verum, nam, licet ſanguis exoneretur, tamen non conſtringuntur illa vaſcula, mucum facientia, hinc rheumatiſmus ille, non venereus, manet.

Hujus ergo mali hæc eſt idea.

1. *Si congreſſus præmiſſus fuerit*, & dein a novitate inſueti mali poſt congreſſum hoc ſubito ſeſe oſtenderit, ſuſpicio eſt Gonorrhææ.

2. *Si nunc celerrime augetur quotidie*: jam magis confirmat, & certus ſum, nam in præcedenti malo ſenſim per menſes & lente augebatur, ſed a tabo Venereo correpto ſubito decurrit.

3. *A degeneratione in pejus*: Numquam, quod ſciam, deprehenditur, quod fluxus catarrhoſus tam ſubito cum malignitate degeneraſcit, ſed quando poſt congreſſum nato malo incipit materia intra paucos dies corrumpi, non dubito amplius, eſſe a tabo Venereo.

Forte miramini, quod hic non loquor de ſtranguria, deque ardore urinæ &c. ſed hæc ſymptomata in hac ſpecie Gonorrhææ non adſunt, quia malum non hæret in locis uriniferis.

Si rogatis aliud ſignum pathognomonicum, nullum dare poſſum, nam revera nullum eſt, ſi rogatis, an in colore materiæ? Fateor, colorem poſſe eſſe pejorem in una, quam in alia fœmina, an a copia? Neutiquam.

Moniti nunc hoc eſſe debemus, quia recens quidam & illuſtris auctor ſcribit, certiſſimum Gonorrhææ ſignum in muliere eſſe ardorem urinæ, nam, ut patuit, poteſt eſſe Gonorrhæa ſine illo ſymptomate.

Quid mali prævidetur hinc? Si ullus locus ulceribus, & fiſtulis generandis aptus ſit, certe hic eſt, ſi quis locus criſtis, condylomatis, atque verrucis producendis idoneus eſt, eſt & hic: Sed quid ſunt illæ verrucæ? Eroſa membrana epithelion, & papillæ eroſæ aſſurgentes in has verrucas, quod malum hic fœminis fit circa juga papilloſa vaginæ: Verum omnes lacunæ ex ampullis rotundis in emiſſarium deſinentes, ibique exiſtentes, ſi materiam inſpiſſatam recondunt, gignunt condylomata.

Si du-

Si durat nimis diu, metuenda eſt infectio harum partium verſus urethram, ut totius corporis: Quamvis hoc in fœminis non ita facile fiat, quam quidem in viris.

Quod ad curationem hujus mali pertinet: Imperanda omnium 1. eſt plena abſtinentia inter maritum & uxorem (niſi quadam audacia Medicus hic agat, per annos luctabitur) nam niſi hoc fiat, redintegrabitur cauſa, & vir ab uxore ſemper aliquid participat.

Tunc hoc impetrato, interior cura facienda eſt, ut in viris præſcripſimus per hydragoga, additis, ſi opus eſt, Mercurialibus, donec vi purgantium ſoluta & expulſa ſit materia.

Pro exterioribus quid hic faciendum? Ad ipſum locum veniri poteſt vel ſiphone, vel per fomenta appoſita: Vel per ſpongias imbibitas materia, quæ detergere poteſt hoc malum: Hoc fit ſequenti modo v. gr.

℞. *Abſyth. Roman.* ℥j.
Summit. Rutæ.
Scord. ana. ℥ ſ.

Coque in ſ. q. aquæ communis, & colat. ℥xij. *adde Mellis Roſar.* ℥ij.
M. & F. Repurgatio partis hoc fomento vel collutorio.

Nil plus juvat, quam exercitatio corporis, nam ſi otioſæ ſunt illæ fœminæ, vix curare poteſtis, ſi ſe exerceant omni modo, facilius, quod eſt contrarium quam in viris obtinet.

Dum hæc remedia adhibentur, primis diebus ſolet longe largior fluxus fieri, hocque eſt optimum ſignum, ſi nunc ſenſim minuitur copia, minus acria ſunt applicanda: Sicque poſt hoc minor fit, applicamus tantum ſolam aquam cum melle & pauco ſale, & hoc modo fere omnes curantur.

Secunda Gonorrhææ ſpecies in Fœminis.

Intellexiſtis, quod ad finem conniventium alarum vaginæ ſuperius ab oſſe pubis promineat ſemper notabile ſatis tuber, in cujus medio centro hæret apertura urethræ:

thræ: Hoc corpuſculum cum urethræ cavo non communicat, ſed conſtructionem ſuam ſubglandulоſam habet ad finem urethræ, & emiſſaria ſua nunquam habet in urethram, ſed in ſuperficiem hujus tuberis: Si nunc labes venerea forte hunc locum ingreditur, eumque afficiat, tunc oritur talis diatheſis in hoc tubere, qualis deſcripta eſt in lacunis vaginæ.

Tunc ſtatim tenditur, tumet, atque prominet, & dolet, nec ita diu poſt ſolet dimittere eandem materiam, ſed magis flaveſcentem; ſi Mulier premit hanc partem, ſemper materiam hanc exprimit.

Urethra in Fœminis ſuperne delata, ubi ad dimidiam ſui longitudinem emerſit de collo veſicæ, deſcendit fere perpendiculariter, tum flectit ſe iterum verſus anteriora ad hoc tuber, ut ſe aperiat inter Nymphas.

Si accuratiſſimi *Sanctorini* deſcriptionem, potius quam vix intelligendam tabulam conſulitis, videbitis eſſe muſculum, qui ambit hoc corpus urethræ, quique utrimque oritur a tubere oſſis iſchii, qui ergo, dum agit, collum urethræ deorſum ducit & extra corpus, hic muſculus in hoc malo ſolet tentigine laborare, unde tum hæc pars continuo extrorſum eminet, quod phænomenon non potui intelligere, antequam hoc mihi apparuit ex intuitu urethræ.

Simulac nunc hic loci hoc malum majus majuſque fit, poteſt hic oriri tumor magnus ulceroſus, ut aliquando ad magnitudinem ovi columbini promineat, & Chirurgus facile decipi poſſit.

Hæc ergo Gonorrhæa in fœminis perfecte eſt eadem, ac in viris fit a glandulis *Cowperianis*.

Diagnoſis hujus mali eſt clariſſima, nam præcedentia primæ Gonorrhææ ponantur, & iis tantum addatur, quod materia hic ſemper fluat extra corpus, quod tumor præternaturalis ſit in illa parte, & incommodiſſima tentigo, & (quod eſt Pathognomonicum) quod vix ſoleant delere emiſſa urina, ſed vehementiſſime dum illam emittunt ad ultimas guttulas.

Credo vos ſæpe obſervaſſe, quando vidiſtis equam reddidiſſe ſuum lotium, quomodo ultimo momento, dum ultimas guttas exprimit, promineat tantum tuber extra vaginam, per ſpaſmos tunc excitatos, quibus peractis

poſt

poſt ultimam guttam expreſſam quieſcit animal, unde patet, tunc temporis urinam cum urethra continenti antrorſum trahi ab illo muſculo.

Sic etiam in Mulieribus contingit, & hoc tempore ſummus dolor oritur: Si Medicus hoc malum negligit, proſerpit brevi, & horrenda mala producit.

Peſſimum ſymptoma in his eſt, quod illæ mulieres, tali Gonorrhæa laborantes, quando debent urinam reddere, deprehendant ſæpe urethram adeo compreſſam ab hoc tubere tumefacto, ut lotium reddere nequeant, quod fit inde, quia orificium urethræ ponitur in centro illius tuberis, ſed quando nunc ſimul accedit actio muſculi *Sanctoriniani*, dolor maxime augetur, & eo magis occluditur via, & in praxi videbitis, dyſuriam hic maxime oriundam non a dolore, ſed a compreſſione, & hinc maxime diſtinguitur a Gonorrhæa tertii generis.

Malum hoc videtur eſſe genus illud Gonorrhææ, quod *Vercellonius in tractatu de morbo Venereo* notat ſæpe occurrere in Italia, quod ſcilicet ab orificio urethræ peſſima ſæpe ulcera diſſeminentur uſque ad eminentiam pubis ſuperioris, ubi mollis pinguedo aſſurgit, nam raro hoc fit ex vagina, ſed fere ſemper hic.

Dixi vobis rem valde obſervandam quoad ſigna, ſcilicet non eſſe hic ardorem urinæ, verum ſemper hic eſſe tenſionem moleſtiſſimam, de qua rigiditate ſub titulo *chordaceæ ſtricturæ* queruntur: Nimirum muſculus verus magnuſque urethræ extra corpus eductor, cum ſupra urethram ponatur, cumque inficiatur ab ulcere, facillime in tentiginem perpetuam trahitur, tuncque mulieres ſentiunt idem, ac ſi ultimam guttam urinæ exprimerent, conqueruntur que mulieres aliquam procidentiam fieri, ſed revera eſt nihil aliud, quam quod hæc uretra ſic affecta promineat.

Ex his diagnoſis intelligitur, & ſcitur, quid faciendum ſit: Accedit, quod tactus, viſus, preſſio partis, & materia exiens firmiſſimam hic diagnoſin faciant.

Prognoſis eſt, metuendum eſſe imprimis, ne fungoſa hæc fabrica, communicans cum his partibus, etiam afficiatur, & per membranam celluloſam diſſeminetur malum verſus montem veneris, quod ſi factum fuerit, il-

la

illa pinguetudo, quæ propriè ſedes mali venerei eſt, ſimul affecta difficile ſanabitur, ubi ulceroſa & ſinuoſa facta ſit.

Alterum malum inde metuendum eſt, ne eroſo hoc loco a nimis acri & diuturna labe venerea etiam erodatur urethra, malo vergente verſus latera ad ſinuoſas latebras, & tum oritur illud malum, quod *Vercellonius* obſervat, quo urina exit ad loca ſuperiora, & exteriora ipſius vulvæ, & hoc malum ſemper hic ſedem ſuam habet.

Quæritur quomodo hoc malum curari debeat? In hiſtoria curationis Gonorrhææ virilis monui multoties, ut ab omni acri abſtineatur, illæ celluloſæ plagæ, in quas ſanguis effunditur, faciunt, ſi erodantur, has partes ſemper ſic tendi, ac ſi eſſent in orgaſmo venereo: ſed cum dolore: Verum præterea hoc loco magis ſpectandum, quod ſi hoc corpus eroſione inflammatur, anguſtet urethram, ita ut urina intercipiatur, quemadmodum in ultima Gonorrhæa virili diximus.

Cavemus ergo hic loci ab omnibus mercurialibus, & non utimur niſi emollientiſſimis & laxantibus remediis, hinc applicatio lactis cum malva cocti, vel ſeri lactis cocti cum contuſis ſeminibus papaveris albi, lini, avenæ & ſimilium emollientium, facit emolliendo, ut minor ſit ſtrictura, & interim naturam leniſſime extrorſum ſtimulat, ut, qua via acceſſit, eadem iterum exeat venenum ſuſceptum.

Si videmus, alia illa mala accedere, tunc, quæ in viris commendavi, dilutiſſima illa vitriolata applicari poſſunt, ut v. gr. lapis alchymiæ ſic dilutus, ut oculus ferre poſſet, hic ſpeciem eſcharulæ inducit, & tamen inflammationem non facit.

Si adſit interceptio urinæ, illico ſanguis mittendus, nam fluxiones materiæ terminatæ ad loca inflammata, ſi cito ruant, ſæpe faciunt horrendas inflammationes, quæ citiſſime adeo augentur, ut omnia comprimant, unde ſtatim anodyna ſunt admovenda, ideſt cataplaſmata, numquam ſatis laudanda, ex foliis papaveris hortenſis recentis coctis cum lacte dulci, addito pauculo ſacchari ſaturni, vel aceti lythargyrii: folia hyoſcami eodem modo præparata idem faciunt, imprimis ſi folia mal-

væ, verbaſci, & ſemen lini admiſceantur, his autem remediis applicatis poſt venæ ſectionem inſtitutam, plerumque facit ſubſidere malum.

Simulac nunc hiſce peractis malum ſubſedit, debemus conari hunc locum cavernoſum, quantum poſſibile eſt, depurare, hoc autem fit diutiſſime applicando emollientia, & ubi virulentia paululum abeſt, detergentia lenia addenda ſunt, ut ſapo venetus & ſimilia.

Interim dum hæc omnia fiunt, ſimul adhibenda eſt cura interior in viris indicata, ſed obſervandum Fœminas, & imprimis opulentiores, delicatiores, laxo & debili corpore gaudentes, vix ferre purgantia, quin cadant in animi deliquium, hinc reſpectu habito ad ſexum, & ad idioſyncraſiam debemus eligere purgantia minus moventia, qualia ſunt manna, caſſia, tamarindi, rheum & ſimilia: ſumma hydragoga hic non requiruntur, quia ſanguis eſt magis ſolutus, & vaſa ſunt laxiora in Fœminis quam in viris.

Tertia Gonorrhœæ ſpecies in Fœminis.

Hanc fere nemo intellexit in ætiologia, niſi qui opera *Graaffiana*, & *Ruyſchii* & *Morgagni* obſervationes novit.

Urethra in fœmina vulgaris proceritatis fere duos pollices longa, & valde craſſa eſt, membrana ejus interior valde tenuis eſt, hæc circum ambitur fungoſo corpore, fere perfecte ut bulbus urethræ in viro, niſi quod hic non ſit ſubſtantia celluloſa cavernoſa, in quam ſanguis effunditur, ſed tantum pinguetudinoſa.

Notum ſcilicet eſt ex hiſtoria data urethræ in viro, quod habeat 1. tenuem membranam internam, ſupra hanc eſt ſubſtantia fungoſa, hæc conſtat duabus ſubſtantiis, una, quæ eſt aggregatum ſolliculorum, ex quibus deſtillant humores inungentes: ſed 2. altera ſubſtantia eſt, quæ conſtat ex cellulis, in quas ſanguis effunditur, ſed hæc ultima ſubſtantia in Fœminis non adeſt.

Hæc ergo pars facit craſſitudinem urethræ, quæ in fœminis apparet, hæc pars emiſſaria dat, quæ tranſeunt uſque in interiorem cavitatem urethræ, & ibidem eundem liquorem effunduut, ac in urethra virili fit, ſic

ut urethra diſſecta, ſi comprimatur, materia ſubalba exeat.

Hinc ergo, ſi malum venereum halitu ſuo ſubtiliſſimo penetrare potuerit in viro a glande uſque ad collum veſicæ, quid fiet in Fœmina, cujus urethra directe eadem tunica ambitur?

Si nunc hucuſque intraverit virulentia venerea, en habes veram Gonorrhæam muliebrem, uti in viris eſt, tum his mulieribus oritur hic tumor, & proinde ſtrictura, de qua viri adeo conqueruntur: hinc primo dolorem non habent, ardorem non ſentiunt, ſed ubi materia copia ſatis magna exit, erodit ſuperficiem internam urethræ, & tunc ardor ſummus oritur.

Ergo non eſt verum, quod Gonorrhœa virulenta muliebris tantum ſit, quando ardor urinæ ſimul adeſt, nam certe in prima & ſecunda ſpecie abeſt, ſed hic fit, quia urethra a tumore duro anguſtata eſt.

Hoc malum aſſiduo creſcens, faciet ulcera in his cryptis, inter ſe communicantibus, hinc poterit totus ille locus exulcerari, & urina, ſi non adeo ſurſum, utique intra ſinum muliebrem profluet.

Nihil nunc in Gonorrhæa virili deſcriptum eſt mali, quin etiam hic obtinere poſſit, Gonorrhæa virilis nunquam perveniet uſque ad tunicam ſpongioſam, in quam effunditur ſanguis, vel ſi huc intraverit, totum corpus perditum eſt, ut hæc ita eſſe appareant, *videte Morgag. adv. jv. Pag.* 44. & conferte cum ardore urinæ & ſtranguria in Fœminis.

Prognoſis eſt illa ulterior eroſio, interceptio ſumma urinæ, & tandem fœda emiſſio urinæ ſine ſenſu.

Quomodo hoc malum curari debet? Reſp. ut in viris, partim quam maxime emolliendo, laxando, dolores, utpote excitantes inflammationes, ſopiendo perfecte, ut in viris.

Si nunc multum virulentæ materiæ appareat, tunc Emulſum ex ſeminibus lini cum aqua Plantaginis, roſarum, vel ſero lactis, quanta fieri poteſt cum prudentia, immittitur in urethram fœminæ: quod dum fit, dat curtiorem viam, quam ſi medicamenta interna tantum ſumerentur.

Præcipuum *curationis* punctum in eo eſt, ut urina ſit

tam parum ſalſa, quam fieri poteſt, homo, qui parum bibit, urinam habet ſalſiſſimam, homo, qui multum bibit, poteſt habere urinam penitus inſulſam, hinc affatim ſerum lactis, decoctum malvæ, potus theè vel caffè, aut ſimilia diluentia dari debent.

Reliqua cura interna & externa eadem eſt ac in viris, adeoque hic nihil addendum habemus, jamque ſequitur omnium peſſima, ſive quarta Gonorrhææ Species.

Quarta Gonorrhææ Species in Fœminis.

Gaſparus Bartholinus in tractatu de ovariis mulierum notavit, quod in labiis ſinus muliebris utrimque ad latera, circiter ad $\frac{1}{2}$ pollicis diſtantiam, ad partem infimam, fere ubi frænum vaginæ (quod Gallis *Fourchette* dicitur) ibi loci ſub epidermide, ſub cute, ſub membrana celluloſa pinguedinoſa ponatur glandula, eaque ſatis magna, piſo ſæpe major, ſemper hic præſens.

Hæc glandula utrimque una, ad infimam partem labiorum poſita, habet emiſſarium majus, quam in ullo pene virili occurrit; hoc emiſſarium ſupra nympharum ſuperficiem interiorem ſub ore vaginæ evacuat humorem notabilem ſatis magna copia.

Bartholinus conſiderans magnitudinem, fabricam, & emiſſarium, vocavit *Proſtatam Muliebrem*, alio ſenſu, quam ego dixi, hoc ferri poteſt, nam hæ glandulæ componuntur ex minoribus, adeoque utcumque proſtatas referunt, unde & nos per proſtatas illas muliebres glandulas *Bartholinianas* intelligimus. *Morgagni in* 1. *editione adverſ.* 1. deprehendit has ſæpe tam magnas, ut potuerit eas ſeparatim cum emiſſariis exhibere, *vide adverſ.* 1. *tab.* 1. *Lit.* H. *in tabula ubi uterum delineat.*

Hæ glandulæ ponuntur ſub ſphinctere vaginæ, qui totam vaginam ambit, ergo a ſtrictura hujus muſculi neceſſario premuntur, unde, quo tempore muſculus ſphincter maxime agit, eodem tempore hæ glandulæ compreſſæ humorem ſuum effundunt, perfecte ut glandulæ *Cowperianæ* in Viris.

Emiſ-

Emiſſaria harum glandularum hærent ſub ore vaginæ: quando natura corpus fœmininum formabat; fecit, ut non tantum poſſet concipere, ſed etiam parere, unde tanta rima ibi eſt in cute, quæ impletur partibus illis extimis, & ſimulac vagina fit, arctatur, hæc arctatio in virginibus eſt *Hymen*.

Quando nunc a viro labes projecta deſcendit hucuſque, in hoc emiſſarium harum glandularum facile intrat, quod ſi factum eſt, tum oritur Gonorrhæa cum tumoribus apoſtematicis in perinæo.

Mala, quæ ex hac Gonorrhæa oriuntur, cognita fuerunt auctoribus, cui vero cauſæ ortum ſuum debuerint, intellectum non fuit ex neglecta partium affectarum cognitione, quæ ſunt illæ glandulæ *Bartholinianæ* deſcriptæ.

Confirmavit hoc figura ex ſcriptis *Morgagni*, verum autem locum unicus tantum auctor *Sanctorinus* in ultimis iconibus prodidit.

Glandulæ hæ poſitæ ſunt ſub muſculo libidinoſo, eo enim & hunc muſculum ſpectare, conſideratio loci, & hujus muſculi docet, hinc credibile eſt, ſtrictura hujus muſculi (ut *Bartholinus* jam dixit) in ſummo æſtu venereo has glandulas ſuum liquidum effundere.

Has glandulas voco proſtatas *Bartholinianas*, ad diſtinctionem earum, quæ in ſuperiori parte ſinus muliebris circa urethram ſunt poſitæ, quod in poſterum obſervandum erit.

Emiſſaria harum glandularum, omnium, quæ in vagina muliebri reperiuntur, maxima, locantur ſic, ut ſuum humorem effundant exquiſite ad latera vaginæ.

Os uteri naturaliter ſemper clauſum eſt, vagina laxiſſima eſt circa os uteri, deſcendens vagina laxa manens, tamen naturaliter ſemper collapſa, nihil aeris in ſe habet, ubi deſinit corrugatur & craſſior fit, & ibi dicendum eſt os vaginæ inferius, & ubi hoc terminatur, ibi rima magna eſt, aeri patens, ad latera infimæ fimbriæ, aerem externum ſpectantis, ponuntur hæ glandulæ, & harum emiſſaria hoc ſuum liquidum evomunt.

His intellectis facile poteſt hic morbus deſcribi, ſi labes venerea, qualis deſcripta eſt in tota hiſtoria Gonorrhææ, affunditur, vel defluit, vel arctatu applicatur ad

hunc locum ſuppoſitum ori vaginæ, ubi rugæ plurimæ, & ubi aer externus ſemper accedere poteſt, tum hæc emiſſaria, hic omnium maxima, facillime poſt exploſionem hujus liquidi in ſummo æſtu venereo, in vacuas has ſuas cellulas *Morgagnianas* recipiunt hoc miaſma ſubtiliſſimum.

Eſt de natura hujus miaſmatis, ut 1. præter pruritum faciat nihil, ſymptoma moleſtiſſimum, & quidem uſque adeo, ut dicant ſe velle potius omnia, quam hoc ferre: 2. ſemper fit tumor partis: 3. denique levis inflammatio ſine magno dolore, & 4. tandem augmentum humoris, qui naturaliter antea inſenſibili copia fluebat.

Hinc Fœminis his oritur tumor in inguinibus, ad infima labiorum, ad latera (non in glandulis inguinalibus) vel in alterutro, vel in utroque latere, hi vulgo putantur eſſe bubones venerei, ſed ſunt harum proſtatarum tumores. Si tunc acciderit, ut materia hic degeneraſcat, incendatur, augeatur, tum tumores continuo augentur, & videntur veri bubones oriri longe inferius, quam aliter oriri ſolent.

Hærent nunc hæ glandulæ ſub muſculo libidinoſo, pinguedine, cute, & epidermide, hinc non apparet ille tumor, niſi per dicta integumenta, & poſtquam fabricam muſculoſam ſuperavit, hinc oritur neceſſarior dolor, increſcit tumor, fiunt ulcera occulta, & ipſæ harum glandularum cellulæ corrumpuntur.

Si tum premitur ille tumor, fluit pus in vaginam per illa emiſſaria.

Quando nunc hoc aliquantulum increſcit, & incœpit rumpere propria involucra, tum diffundit ſe in panniculum adipoſum, qui muſculo vaginali circumponitur, quique vaginam & inteſtinum rectum inter ſe ligat, & ubi ſemel huc ſe diffudit, (noviſtis, ut vagina & inteſtinum rectum inter ſe necterentur, intercedere membranam celluloſam, & quod natura membranam celluloſam nuſquam fecerit magis lubricam, & ſucco tenui oleoſo repletam, quam hic) difficillime extrorſum eunt hæc apoſtemata, hincque difficile curantur, quia muſculus vaginalis obſtat, & verſus loca maxime lubrica materiam premit, tunc oriuntur horrenda fiſtuloſa & ſinuo-

nuoſa ulcera, vergentia potius verſus inteſtinum rectum, quam verſus vaginam; & tunc oritur morbus, quem adeo miratus fuit *Vercellonius*, ſcilicet tum eroditur abſolute inteſtinum rectum ulcere fœdiſſimo, & tum fœces ſæpe huc deſtillant. *Vide Vercellon. pag.* 28.

In proſtibulis, & vulgaribus meretricibus hoc malum ſæpe contingit, unde in plateis toties audimus ganeones forte ab iis infectos, ipſiſque jam omnes contumelias facientes, & volentes dicere, quod ſint fœculentæ meretrices &c.

Quod autem putant, de vagina eroſa hoc fieri, verum non eſt, ſed glandulæ dictæ hoc malum faciunt, hoc autem moneo, ut a primo initio materiam extrorſum ducatis, ne hæc mala oriantur.

Quomodo hoc malum cognoſcitur? Si ſigna fuerint, quæ poſt congreſſum ſuſpectum docent, præter alia mala fœminam conqueri de moleſto & aſſiduo ſtillicidio, de corpore exeunte, magna copia non diu perſiſtente: 2. hic materia Gonorrhoica facile apparet, quæ facile poteſt linteo excipi, & Medico exhiberi: 3. ſi ad infima loca lateralia oriantur dolor, calor, tumores, ad impreſſionem magis dolentes, moleſtiſſimi ſi ſedeant, minus autem ſi ſtant, & 4. ſi rogat Medicus, ut detерſis partibus velint premere hæc loca, ſi tum extra vaginam profluit hic liquor, certum eſt hoc malum adeſſe.

Prognoſis eſt, ut mulier illa cadat in ſummum periculum, quia malum hoc curatu difficillimum eſt, nam in omni certe inflammatione (ex 100. vix unam excipias) ſedes phlegmones eſt membrana celluloſa, in qua ponuntur omnes glandulæ in toto corpore, & quæ omnes muſculos inveſtit, ſed hic ponitur ſub muſculo, hinc materia hic ſtabulabit, & diſſeminabitur, niſi cito extrorſum ducatur.

Quomodo curatio eſt inſtituenda? Curatio omnis, quæ fere ſemper ſolet inſtitui ad omnes Gonorrhææ ſpecies, hic parum prodeſt, quia in laxis illis & celluloſis locis nunquam mundatio fit, niſi tota illa pars per ſuppurationem a ſana fuerit ſeparata, quod natura conatur facere per majorem motum humorum & arteriarum; ergo

1. *Eſt corrigendum malum venereum, quantum fieri poteſt*, ſed hoc hic non fit ſalivatione, nec cura cathartica, hinc imprimis debemus locum ſummopere extrorſum labefactare, & ſæpe numero materia exprimenda molliſſima preſſione, ne partes lædantur.

2. *Extrinſecus omnium emollientiſſima ſunt applicanda*, ut ulcus extrorſum trahatur, inter hæc omnia optima eſt farina ſecalis, lini, avenæ, bulbi cæparum ſub cineribus toſti, bulbi liliorum alborum eodem modo aſſati, decoctio ex ficubus pinguibus ab arillis depuratis, in magna copia lactis cum præcedentibus, addita $\frac{1}{10}$ parte gummi ſagapeni, in vitello ovi ſoluti, & oleo lini, hocque remedium dies nocteſque applicari debet, ſi ab his applicatis oritur mollities & rubor, bonum ſignum eſt, ſi vero non ſatis rubet, plus ſagapeni addendum eſt, ut materia extrorſum alliciatur, tamdiu hac ratione in horum applicatione pergendum eſt, donec fere ſponte rumperetur, tum

3. *Tumor ille eſt pertundendus:* tum plumaceolis per aliquot dies hoc ulcus apertum tenendum eſt, ne nimis cito claudatur, tum tenerrima vaſcula, ab arteriis agitata, conantur abluere & deſpumare quod adeſt venenum, ſed forſan relinquerent aliquid, quod non penitus purum eſſet, verum ſi tunc plumaceolis, unguento quodam inunctis comprimatur aliquamdiu ulcus, oritur ſpecies leviſſimæ contuſionis, qua ulcera tam profunda reddimus, quam volumus, ſimulac apparet hoc malum incipere remitti, debent minui plumaceolæ, & ulcus minus premi.

Vidi hac ratione peſſima hæc mala curari, & contra quoque vidi, omnibus his applicitis tamen ulcera horrende ſinuoſa facta fuiſſe.

Nunc abſolvi hiſtoriam Gonorrhææ, tam virilis, quam quæ in fœminis obtinet, hoc unum ſupereſt, *an ergo in fœminis nulla alia Gonorrhæa?* Debemus in Medicina non fingere, ſed invenire, rogandum itaque, an unquam in utero, tubis fallopianis, ovariis & ſimilibus partibus ſedes Gonorrhææ ab Anatomicis fuerit inventa in cadaveribus? Spurciſſima proſtibula ſæpe in Italia diſſecuiſſe ſe profitetur *Sanctorinus* capite ulti-

mo obſervationum, dum autem perſcrutatus ſum omnia (dicit) invenio unum locum (noviſtis, quod recentioris inventi eſt, & verum) quod os uteri pendulum in cavum vaginæ, naturaliter in ſe contineat multas ampullulas mirabiles, rotundas, liquore repletas, quas *Nabothus* putavit eſſe ovaria vera, hæc Anatomici veteres nonnulli ſic viderant, ſed Cl. *Ruyſchius* hanc ſententiam deſtruxit.

Morgagni in adverſ. 1. deſcripſit, delineavitque hanc partem: truncus ponitur ad tranſverſum, a quo pedunculi emittuntur, a quibus ampullæ hærent, quæ ultimo geſtationis tempore omnium maxime tumidæ, humore ſuo os uteri inungunt, & poſt partum evacuatæ brevi evaneſcunt, in virginibus valde parvæ ſunt, in muliere multipara inventum eſt poſt mortem a partu difficili ſiccum os uteri, carens illis ampullulis, earumque humoribus: hæ autem ampullulæ in ſpurciſſimis ſcortis nunquam habuerunt hujus morbi veſtigia, nam mulieres infectiſſimæ per totum corpus, geſtarunt infantes ad novem menſes, ſi jam huc poſſet ingredi venenum Venereum, non poſſet hæc geſtatio fieri.

Ergo Gonorræa uterina nunquam nata fuit, non nego, toto corpore mulieris infecto poſſe etiam Lue Venerea infici hunc locum, ſed hæc non eſt quæſtio, verum tantum quæritur, an Gonorrhæa formet ſe hac in parte, reliquo corpore intacto: hoc negamus.

Undenam vero hoc contingit? An quia os uteri tam arcte clauſum eſt, ut nihil talis materiæ admittat? Id vix credibile videtur, quoniam illud os tempore tentiginis Venereæ utcumque ſe aperit, & aliter diſponitur: an ergo fit, quoniam dum ſe forte aperit, vaſa, quæ ſingulis menſibus ſanguinem evomunt, toto medio tempore alios humores evomunt, atque tranſudant? Illud videtur probatiſſimum, nam tunc fiet magis ablutio, quam reſorbitio. Hac occaſione amplam materiem recenſebo, falſo ad Gonorrhæam reductam, ſcilicet

Ul-

Ulcera Venerea in Genitalibus Mulierum oriunda.

Obſervatum eſt, in vagina muliebri oriri morbum ſingularem, non confundendum cum prima ſpecie Gonorrhææ, vel cum fluxu tuberculi, vel interioris vaginæ, neque extrinſecus inter labia & os vaginæ: nimirum oriuntur longa aliquando 3. vel 4. digitos, inferius lata, ſuperius arctiſſima, potius fiſſura facta vulnera, quam ulcera diceres, unde potius ῥάγαδες, quam ἕλκη vocarunt auctores.

Hæc ſi facta decurrunt ad decuſſim rugarum, occupant ſæpe ab ore vaginæ uſque ad eum locum, ubi vagina poſita eſt.

Hæc ubi hic nata ſunt, faciunt peſſimum malorum genus, materiam malignam aſſiduo ſtillant, unde pro Gonorrhæa habita fuerunt, ſed Gonorrhæa eſt tantum degeneratio humoris naturalis, cum hæ ſint eroſæ exulcerationes juxta longitudinem, continentes materiam ulceroſam, & raro dimittentes talem materiam, qualis in Gonorrhæa prodit, ſed ſanioſam, tenuem, acerrimam, & viros maxime plectentem.

Hinc facile intelligitis, hoc malum fæminis moleſtiſſimum, & viris contagioſiſſimum eſſe, atque tale corpus non longe abeſſe, quin totum Lue Venerea laboret, hincque ſtatim curationem adhibendam eſſe, quæ difficillima eſt, quia malum latet ſupra os vaginæ, unde non niſi injectiones hic proſunt, ſumatur ergo aloe & myrrha, cum melle in formam balſami cum vitello ovorum redacta, hæc cum aqua injiciantur, & retineantur tamdiu, donec deterſio facta ſit; hincque materia prodiens docet malum melius habere, interim omnia interne debent fieri, quæ antea in prima Gonorrhææ ſpecie recenſita fuerunt.

Condylomata Venerea in Gonorrhæa Muliebri.

Omnes illæ exiguæ glandulæ ſive cryptæ, quæ ſuccos conficiunt, obliniendis partibus dicatos, ſi ab attritu nimio vel exulceratione redduntur in ſuperficie externa calloſæ, ſolent minus perſpirare, quia arterioſæ, quæ ſo-

ſolebant antea tam tenuem liquorem adferre, ut ſpecie perſpirantis humoris in hæc cava deponeretur, evadunt nimis dilatatæ, unde quidam tumor oritur, paulatim auctus, ita ut membrana continuo fiat craſſior & calloſa, hocque in omni membrana, etiam tenuiſſima, ſic fit, ubi nimius attritus eſt, ut in manibus fabrorum ferrariorum & ruſticorum videmus, ibi enim epidermis fit tam craſſa, ut digitum majorem craſſitie adæquet. Hæc eſt ratio horum malorum, quæ non adeo contagioſa, quam moleſta; non adeo ſanioſa, quam tædioſa ſunt, quia difficulter recedunt, quoniam emollire aut ſuppurare non potes, hincque forte hoc malum omnium in Lue Venerea malorum poſt affecta oſſa, eſt curatu difficillimum.

Unum ergo, quod hic fieri poteſt, eſt ut ſumma patientia emolliantur emollientiſſimis decoctis, intrinſecus applicatis, videmus evidentiſſime, multis hominibus orientia callos ad plantas pedum, ſub quibus vaſa arterioſa impediuntur ſuos humores exhalare, unde hi omnes æſtate ſummos dolores patiuntur, non recedentes, niſi illi homines balneo lactis, cum malva cocti, callum hunc primo emolliant, & tandem tollant.

Cæterum nihil remedii ad hæc novimus, veteres Medici hæc exſcindebant, unde *Juvenalis* inquit,

---- *& exſcinduntur, Medico ridente, Mariſcæ.*

Ad hæc etiam mala referuntur verrucæ Venereæ in fœminis, his in malis ſæpe oriundæ, ad quarum contemplationem jam pergimus.

Verrucæ Venereæ in Fœminis.

Noviſtis omnes iſtas rugas in vagina referre fere palatum hominis, & detectum eſſe, eas eſſe nihil, niſi nervorum eminentes papillas, ſentientes, & in vallibus intermediis hærere mucoſas cryptas, ut in viro ad glandem penis.

Quando nunc a leviſſima, exulceratione tenerrima exterior membrana ablata eſt, ſtatim vi arterioſa papillæ, nunc liberæ, protruduntur, & quoniam vaſis ſanguineis inveſtiuntur hæ papillæ, hinc fit, ut verrucæ læſæ tantum ſanguinis copiam fundant.

Cum

Cum nunc hæ arteriæ has papillas continuo protrudant, verrucæ oriuntur, quæ ſæpe tam horrende aſſurgunt, ut oriatur *collare Hiſpanicum*, unde locus quaſi hirſutus & aſper evadit.

Crebrum hoc malum eſt, & curationem requirit purgantem ex turbith minerali, ut in viris oſtendimus, verum pro injectionibus ſolummodo emollientiſſima adhibenda, ne diatheſis cancroſa ab irritatione oriatur.

Criſtæ deſcriptæ ab auctoribus his in locis, non ſunt niſi verrucæ hæ conglomeratæ: vidi ejuſmodi criſtas enatas circa has partes, quæ abſolute ponderabant ultra uncias, hoc contingit, quando nimis protuberant hæ partes, & quando ſæpe dilatatæ nimis atteruntur, & fungos emittunt, quod imprimis obtinet ad os vaginæ.

Moleſtiſſimum hoc malum, ſemel natum, olim & adhuc hodie crudeliſſime curatur; ſcilicet aut candenti ferro exuritur, aut ſcindenti inſtrumento excinditur, nec revera alia methodus curandi eſt, nam per emollientia magis aſſurgunt, ſi applicas cauſtica, quæ non uno momento exurunt, in cancrum degenerant, unde terribilia phænomena oriuntur.

Hæc ſunt præcipua, quæ dicere potui de ſymptomatibus novæ Luis Venereæ, quæ ſcilicet in Lue Venerea veteri non aderant: nunc venimus ad Luem Veneream novam proprie ita dictam.

Prima Species Luis Venereæ.

Quando idem venenum contagioſum, in præcedentibus deſcriptum, hucuſque jam communicavit cum humoribus vitalibus, tum illa cacochymia hinc nata dicitur *morbus Venereus, vel Lues Venerea.*

Hæc definitio non tumultuario, ſed omnibus, quæ huc pertinent, rite expenſis, nata eſt.

Dico ergo, luem veneream proprie vocari, quando venenum venereum contagioſum non hæret in uno loco, ſed per humores vitales diſperſum eſt.

Si vobis libet memoriam repetere, ſcitis, a primo nato morbo omnes Medicos obſervaſſe, quod illud venenum corporeum, hunc morbum faciens, ſit tam ſubtile,

tile, ut inſtar auræ fugientis quaſi pro nullo habeatur, niſi tanta mala produceret.

Venenum hoc vocamus *contagioſum*, quia proxime huc refertur, & quia omnia venena non ſunt contagioſa, ſed hoc revera tale eſt, nam ubi in corpore quodam ſolitario hæret, primo ſe diſpergit per omnia ejus loca, & 2. quod in uno corpore genitum alteri corpori per attractum ſimile malum communicat.

Si ſcabioſus homo vel nummum calidis digitis tractaverit, & homini ſaniſſimo eum tradiderit, etiam calido, ille ſanus certiſſime quoque ſcabioſus evadet, & ſi illi oritur una puſtula inter digitos, & ſcalpſerit per imprudentiam, diſpergetur illud malum per totum ejus corpus, & talia venena vocamus *contagioſa*.

Hoc venenum contagioſum ab exteriori ſuperficie ſi applicatur parti ſolidæ, nunquam nocet, ſed ſi laxa per calorem ſpiracula cutis tangat, actum eſt.

Dico, ſi hoc venenum pervenerit in humores vitales, ideſt omnes humores, qui a corde per arterias diſtribuuntur, & per venas verſus cor reducuntur, (nam adeps &c. non ſunt humores vitales.)

Hoc nunc miaſma, quando per poros illos bibulos cum humoribus venoſis huc refertur, dicitur Lues Venerea, quæ eſt id ipſum corpus, quod in Viris & fœminis Gonorrhæam facit, ſed non hærens in uno loco fixum, verum quod jam abreptum vadit per totum corpus.

Hinc ergo, quando hoc venenum nunc in Lue Venerea diſperſum eſt per totum corpus, & ſic inter humores arterioſos & venoſos hæret, tum de hoc fomite poſſunt oriri talia mala, qualia ab applicatione externa oriri poterant in præcedentibus.

Si jam ille fomes, hic hærens, in quandam partem deponitur, in tali parte poteſt producere eandem Gonorrhæam, qualem produxiſſet, ſi extrinſecus partibus applicatum fuiſſet.

Hinc, quamdiu hoc malum ſic hæret, eſt ingens diſcrimen inter ea, quæ nunc erunt dicenda, nam in præcedentibus exteriora afficiebantur, hic vero interiora, & deinde extrorſum prorumpens ſe oſtendit, & hinc oriunda mala ſunt penitus alius naturæ; hinc rariſſime, ſi corpus humanum fuerit infectum undequaque hoc contagio,

gio, poteſt hoc malum cognoſci, etiam a peritiſſimo Medico, quamdiu manet æquabiliter diſtributum, ſimulac vero incipit ſe diſponere in quendam locum, tum ſtatim apparebit.

Credo nondum eſſe unum ſignum, unde apparere poteſt, an homo peſſime affectus ſit Lue Venerea, inquiſivi multum, ſed nullum revera invenire potui: dicunt, illos homines, ita affectos, eſſe Melancholicos, ſed contra ſæpe vidi, eos eſſe jocularios & pruriginoſos: dicunt eos habere dolores nocturnos, ſed hoc verum non eſt niſi materia ſe jam diſpoſuerit, ut erumpat ad perioſtia; dicunt ægros ſentire totum corpus gravedine laborare, ſed tum jam incipit inflammationem facere: ſed inviſibilia contagii ſemina, per meatus inſenſibiles admiſſa in venas, cacochymiam excitant, ſcilicet degenerationem humorum a ſtatu ſano.

Dicetis, dum cacochymiam dicis, tum deberet habere ſua ſigna, ſed hoc verum non eſt in primo principio, nam non apparent.

Hæc cacochymia Venerea, quando per metaſtaſin, & criſin deponitur in aliquam partem, tum oriuntur ſymptomata ſenſibilia, prius non apparentia, nec ægro, nec Medico, nec utriſque ſimul ſenſibilia, & hoc voco *ſecundum ſtadium Luis Venereæ*, quæ in ſuo ortu perfecte ſe habet ut morbi acuti, v. g. variolæ, ſi hominibus per inoculationem inſinuatur tabum variolarum, tum homines illi primo die nihil ſentiunt, ſed quando per febrim, deinde obortam, movetur, & ſecernitur materia, fiunt variolæ: eodem modo in Lue Venerea homines primo nihil ſentiunt, dum malum per totum corpus hæret diſperſum, paulo poſt fit quædam moleſtia, & tandem ſymptomata apparent.

Hinc ergo fieri poteſt, ut quis cauſam materialem Luis Venereæ conceptæ peſſimæ habeat in corpore, & ut expertiſſimus Medicus nullam ejus notam inveniat, & hinc ſæpe putavi, hoc malum nihil omnino nocere homini eo tempore: hoc videtur paradoxum, ſed homines tractavi, quibus ſanitatis optimæ ſigna erant, dum interim debacchati habebant ſuſpicionem, ſe tactos eſſe a tot erroribus commiſſis, his omni ex parte examinatis, dum ſollicita indagine excuterentur omnia, nullum

ſignum

ſignum apparebat in toto corpore, niſi mens paululum triſtis ab illa ſuſpicione.

Hinc cogitavi ſæpe, an non talis homo interim poſſit frui ſumma ſanitate, & hoc per duo mihi fere apparuit: 1. Memini me intelligere a viro amiciſſimo, & Medico ſolertiſſimo, quod, ubi ſummi peſtilentiales morbi dominarentur, corpora hominum, in quibus Lues Venerea aderat, ſummum prophylacticum fuiſſe illam Luem, qua laborabant, ſed alterum, quod longe magis hanc rem conficit, hoc eſt, novi viros illibatiſſimæ ſanitatis, ſed imprudentiæ reperitæ ſuſpectos, iniiſſe cum puriſſimis conjugibus, & primo perceptum fuiſſe mali nihil, ſed poſtea ſenſim obortum fuiſſe malum Venereum viro ſuſpectante innoxiam uxorem, uxore interim fœdiſſime laborante, cum tamen uterque fuiſſet ſanus, præterquam quod vir Lue. Venerea occulta laboraverat jam antequam conjugium inibat.

Hæc non loquimur aliis, ne homines in æternum metum conjiciamus, ſed Medicos monemus, ut, ſi ex proprio corpore oriatur malum, ſemper putent ex prægreſſa temeritate eſſe, & hinc quando Medicus cognoverit, quod olim cauſas frequentaverit æger, unde hæc mala poterant oriri, tum non tantum eſſe danda topica remedia, ſed agendum ſimul eſſe in illud, quod in humoribus hæret.

Hic eſt primus morbus venereus verus, ſive prima idea Luis Venereæ, ubi materialis cauſa, inſpirata corpori, nullo ſenſibili indicio diſſeminavit ſe circulationis lege in humores, nondum determinata ad ſingularem quandam corporis partem.

Secunda Species Luis Venereæ.

Fomes hic internus deſcriptus, ſic natus in corpore, ſimulac inficit partem ſenſibus expoſitam, tum ibi ſemper gignit tale malum, quale generatum fuiſſet ab externa applicatione veneni in omnibus partibus.

Intelleximus antea in deſcriptione morborum genitalium, miaſma venereum eſſe tam ſubtile, ut ſæpe, tota virga maſculina immuni manente, oriantur aliquando bubones Venerei in inguinibus.

Hoc

Hoc malum ab externa applicatione oritur, dum Venenum interim in loco, cui applicatum fuit, tamen ſæpe nullum ſui veſtigium relinquit.

Si hoc contagium paulo diutius hæſerit circa loca externa, ſenſibus conſpicua, tum ibi ſtatim apparent phænomena deſcripta: hoc tantum moneo, ut perſpiciatis, quod hoc miaſma ſit tantæ ſubtilitatis, ut direɫte in corpus penetrare poſſit, parte externa, cui applicatur, immuni reliɫta, & quod idem venenum, hærens in parte externa, faciat mala externe apparentia.

Hinc omnis locus ibi fit vera Gonorrhæa totius corporis, nam eadem materia prodibit ex illis ulceribus, ad quæ vis vitæ illam materiam deponit.

Locus ille, qui oculis noſtris conſpicuus eſt, & ad quem fomes prima ſpicula labis deponit, eſt vel cute & cuticula teɫtus, vel non.

Si eſt cute & cuticula teɫtus, nec in corpore apparente ſano, non apparent ſymptomata Venerea, & tum vita criſi quadam huc deponit malum, tum ibi ſemper apparebit puſtula, hæc primo erit exigua, rubra, ſed colorem non intenſe rubrum habens, ſed dilute, & quaſi ſubflaveſcentem, ut in variolis & morbillis &c.

Hæc puſtula ſenſim latior fit, & diffundit ſe ut plurimum in maculas, quæ apicem digiti fere æquare ſolent, & manifeſtant ſe per totum corpus, imprimis ubi maximus calor, & ubi minima pinguedo adeſt; hinc fere ſemper ad frontem & ad peɫtus: ſi hæc ſine malo apparent in corpore tali, hæc ſe manifeſtant.

Quando jam in talibus caſibus, ſic ſine ulla cauſa in talibus corporibus manifeſtantur hæ maculæ, eſt primum indicium, ſed hoc oriri poteſt in ſcorbuto, vel a vibicibus, imo homo juvenis, æſtate ſeſe nimirum movens, in denudato peɫtore ſimiles maculas invenit diſperſas, hinc nemo ſe inani metu torquere debet.

Maculæ hæ, ex his puſtulis oriundæ, ſolent fieri cruſtuloſæ, leproſæ, ideſt elatæ paululum, in ſquammulas decidentes, & nunquam depurantes locum, ſuntque plerumque porriginoſæ, furfuraceæ quaſi, & tunc raro cito fiunt ulceroſæ.

Quando tandem ulcera fiunt, ſtatim fundunt materiam

riam albam, pinguem, & ſiccatu flaveſcentem: primam oſtentationem talis ulceris vix memini me deceptum ultimis annis, nam apparet illud corpus ac ſi eſſet liquefactum ſebum, coloris albi, denſum, & ad exſiccationem mire flaveſcens, hinc perfecte idem eſt cum materia Gonorrhææ, longe autem alius naturæ eſt, quam pus in aliis apoſtematibus, ab inflammatione oriundis.

Simulac talia ulcera nata ſunt, ſemper ſunt phagedænica, ideſt comedendo rodentia: Quando phlegmone, bubo peſtilentialis &c. afficit locum, ille locus ſuppuratus malum expellit, vel in cancrum proſerpit, & tum phagedænica dicuntur, talia (fateor) etiam ſunt in ſcorbuto, morbo cum Lue Venerea mire conſpiranti.

Hæc ulcera hærent ſemper in panniculo adipoſo, corpora vidi depaſta quaſi a beſtia ferocienti, ſed nunquam vidi malum hæſiſſe ad muſculos. Hoc ſignum hic eſt pathognomonicum.

Hinc hæc ulcera, ſic fixa ſub cute, ſemper proſerpunt, quæ adhuc per menſem integra poteſt aliquando ſervari.

Quænam eſt facies ulceris Venerei? Labia alba, valde plana, inæquabilia, fundus eſt collapſus, exeſus ad fimbrias laterum, in aliis oriretur cicatrizatio, hic vero non, ſed malum proſerpit ſub cute, & paulo poſt ut plurimum alio loco ſe manifeſtat.

Labia horum ulcerum ſunt ſemper depreſſa: docent Chirurgi, quod in omni ulcere, ut ſpes ſit vitæ, debeat ſemper hærere quædam inflammatio ad margines ulceris, ſed hæc hic nunquam eſt, nam labia ſunt quaſi zonæ eſſent, deorſum tractæ, & cutis ſemper ſuccumbit, hinc in omnibus iis videmus coriaceas, quaſi zonas, introrſum preſſas, dum omnis adeps ibi poſita conſumitur.

Margines ſunt ſemper ſolidi, ſplendentes, colore albo.

Fundus horum ulcerum nunquam profundus eſt, niſi in loco ſit, ubi pinguedo craſſiſſima ſuccumbit, ut in clunibus & inguinibus, ſi ad hæc loca ulcera fiunt, tum totam pinguedinem depaſcuntur, & faciunt profundum ſinum, ſed ſemper ſiſtuntur ad membranam, muſculos inveſtientem, poſitam, (ut ſcitis) inter muſculos

los & adipem, alia ulcera ſæpe magis intorſum eunt, hæc vero non, ſed fundus habet ſolam membranam dictam, intercurrentem inter muſculos & adipem, & tunc muſculi ſuppoſiti apparent nitidiſſimi, & ruberrimi ſua carne, quod in aliis ulceribus nunquam occurrit, nam ibi ſæpe quodammodo læſi ſunt.

Talis nunc eſt viva idea horum ulcerum, & nihil refert, ubicunque in corpore ſint, cum illa tantum differentia profunditatis a craſſitie pinguedinis majori minorive.

Hæc omnia nunc ſic conſiderata abſolute referunt cancros deſcriptos in pene virili, quoad ſolidi mutatam naturam & quoad referunt perfecte Gonorrhæam, ergo puto mihi hactenus tantummodo Gonorrhæam fuiſſe ſpeciem Luis Venereæ, per partem, qua intraverat, ſe iterum excernentem, ſed Luem Veneream per totum corpus diſperſam eſſe, quatenus parit ſua mala ex fomite, eſſe Gonorrhæam natam ex interioribus ad exteriora; hoc curatio docet, nam qui ulceribus Venereis laborantem hominem curat in ipſo loco, pejorem reddit, ſed qui materiam allicit extrorſum, non corrodendo aut conſtringendo, pulcherrime curat, hinc fomenta, balnea &c. proſunt.

Semper nunc in corpore, ſi a fomite inviſibili fuerit natus morbus, fit dolor, quia contagium hoc ſe diſpergit per membranam oſſium, eorumque medullam, tum apparet ſummus dolor, & nullum præterea ſignum, & ſi tunc ulcera externa oriuntur, ſtatim minuitur, & aliquando penitus evaneſcit dolor, imprimis quando hæc ulcera ſunt apertiſſima, ſed ſimulac per acria ſiſtebatur materiæ effluxus, & ulcera claudebantur, ſtatim illi dolores nocturni redeunt, de quibus poſtea *vide Aphrodiſiac.* ſimulac vero, & quo magis hæc ulcera ſuum pus fundebant, eo melius habebat ſe corpus internum, ergo hæc ulcera non ſunt Lues Venerea, ſed fonticuli & fiſtulæ, per quæ corpus a Lue Venerea interna liberatur.

Ulcera hæc depaſta membranam celluloſam in uno loco, ibi faciunt cicatricem ſemper cavam, quoniam totus adeps conſumptus eſt, ut & tenuiſſimæ cellulæ & cutis deſtructa ſunt, hæcque cum nunquam renaſcuntur,

fit

ſit novum quoddam integumentum, quod muſculo ſupercreſcit. Qui aſſueti ſunt videre hæc mala, veteres cicatrices diſtinguere poſſunt, an ſint a Lue Venerea nec ne, nam ſemper rubra, livida, valde polita, tenſa, & excavata manet cicatrix, atque muſculo accreta, nec perſpirans, ſed admodum tenuis, nam ſi tangis v. gr. ad frontem eſt fere nulla.

Hoc integumentum heteroclytum ſemper concreſcit cum parte ſuppoſita, ad abdomen, nates & femora ſunt magna craſſamenta pinguedinis, hinc ſi Lues Venerea has partes obſederit, & curata eſt, tum id, quod vocamus cicatricem, relinquit inſignem cavitatem in illis partibus, hinc alia plane eſt forma harum cicatricum, quam in aliis ulceribus ſanatis, quoniam in aliis ulceribus natura ſolet protrudere ſpeciem membranæ celluloſæ a partibus vicinis, & ſubeſt integumentis aliquid pinguedinis: hinc cicatrices paulo planiores ſunt, hic vero non, quia omnia lateralia loca exeſa ſunt, hincque ibi manet tam profunda cicatrix.

Hinc apparet in variis locis corporis magna harum cicatricum diverſitas, nam in illis locis, ubi nuda fere oſſa ſunt, nova ſpecies cutis videtur de oſſibus enaſci, illiſque accreſcere, ita ut immobilis oſſibus adhæreat, fœdo adſpectu, talia loca ſunt imprimis frons, ulcus fit in fronte, hoc incendit membranam celluloſam, fitque tuber, quod lentiſſime increſcens elevatur, tandem diſrumpitur, materia deſcripta exit, conſumitur panniculus adipoſus, & formatur cicatrix, tum hæret hic vera foſſa, ſplendenti membrana tecta, & ſic manet per totam vitam, vidi tales facies cicatrizatas, ſed horrenda ſpectacula præbebant.

Præter varias Luis Venereæ ſpecies diſtinctas, in hac ſecunda ſpecie maxime neceſſarium habui iterum diſtinguere, an malum occuparet loca, cute & epidermide tecta, an vero ſola epidermide.

In ulceribus, ubi cutis eſt, oriundis, diſtinguo quod vel 1. naſcantur ubi inter cutim & oſſa fere nulla ſubſtantia mollis interpoſita eſt, vel 2. ubi multa molliſque pinguedo interjacet.

Illa nunc loca, ubi ſola epidermis cutis & perioſtium eſt, ibi ſemper interjacet membrana celluloſa, nam nul-

la cutis parti firmæ accreta eſt, ſed mobilis interjecta eſt illa membrana celluloſa, ad mobilitatem conciliandam, nam nulla pars firma ad ſolidam movetur, niſi interpoſita hac membrana, exceptis cartilaginibus in articulis.

Nunc dicimus, quotieſcumque accidat, ut a viribus vitæ ulceroſum contagioſum deponatur in locis, pinguedine vix tectis, tum oriuntur certa malorum genera, talia loca ſunt frons, vertex, ſinciput, occiput, extra loca ubi ſunt fibræ muſculi crotaphyti, corrugatoris frontis, ſuperciliorum, muſculi occipitales *Euſtachiani*, & tendines omnium muſculorum occipiti inſertorum ad caput movendum.

Si demptis his locis, alicubi in dictis partibus oriuntur ulcera, cito conſumunt membranam celluloſam, primo eam mirifice inflant per affluentem materiam, unde tumores, ſæpe nucis myriſticæ magnitudinem æquantes, oriuntur.

Hoc ulcus occidit cutim, nam ſimulac cutis elevatur a vaſis ſuppoſitis, omnia quaſi ſuffocantur, & cutis fit livida, purpurea, atque in mortem tendens.

Cutis ſtatim elevatur ſupra oſſa, & tum diſſeminatur hoc malum per elatam membranam celluloſam, unde fere tota frons nuda fit.

Quando hæc bona fortuna ſanantur, naſcitur ſpecies heterogenei integumenti, quod nec eſt membrana celluloſa, nec cutis, nec cuticula, ſed fines vaſorum abrupti, ab aere compreſſi, & cum perioſtio concreti, hinc tota pars manet livida, reſplendens, & immobilis.

Talia loca ſunt etiam maxilla inferior ad latera ſub oſſe proprie maxillari, tuncque turpis fit exeſio, talia loca ſunt claviculæ, quibus nulla fere pinguedo ſuper imponitur: Talis pars quoque eſt ſternum imprimis anterius, ſic & tibiæ in parte anteriori, locus ille Chirurgis adeo notandus, ad hunc enim locum nil eſt niſi tenuiſſima cutis, omnes muſculi ad poſteriora & ad latera ſiti ſunt, nec hæret hic ullus tendo vel ligamentum, ſed ſola epidermis, cutis, & membrana celluloſa tenuiſſima.

Notiſſimum eſt in Chirurgicis, quod ſi hic fiat contuſio,

tuſio, primo nil apparet extrinſecus, ſed poſtea ſubito intumeſcit pars, & ſimulac paulum proſerpit, tum perioſteum eroditur, unde horrenda mala: *vide Bellinum*.

Ergo quando nunc hic Lues Venerea oritur, quid tunc fit? Licet corpus malignum non ſit, horrendæ oriuntur miſeriæ.

Ad loca hæc depoſitum malum, variat a natura ſitus partis, & hic duo occurrunt: 1. membrana celluloſa hic eſt tenerrima, nam ſupra muſculos eſt paulo tenacior, unde *Ruyſchius* noluit eam adipoſam hic vocare: 2. hic ſtatim nuda oſſa ſubjacent, vel cartilagines, hinc illico ac ulcus, coreacea cute reſiſtente, eroſit membranam celluloſam, tum ſubjacet perioſteum, oſſi directe ſuperimpoſitum, quo tantum leviter affecto, malum ſtatim ad oſſa pervenit; hæc mala, ubi hic occurrunt, faciunt 1. tumores enormes, quoniam ſuppoſitum os, nihil cedens introrſum, facit tumores extrorſum prominere, & hinc oriuntur ſemper 2. preſſæ cutis gangrænæ, in aliis locis cedunt ſuppoſita & lateralia, ſic ut vaſa cutis ſuppoſitæ accipiant adhuc ſanguinem; ſed hic non, quia nec latera nec inferiora cedunt.

Quum hæc ſanata ſunt, ſtigmata relinquunt peſſima, 1. Quia cutis mortua & conſumpta nunquam recreſcit, neque etiam epidermis, ſed oritur integumentum heterogeneum, ab exſiccatione &c.

2. Quoniam cutis in aliis cicatricibus ſemper mobilis, hic manet immobilis, & tenditur accreſcens perioſteo.

3. Quia Membrana celluloſa tota conſumpta eſt, quæ nunquam renaſcitur, hinc nudum os quaſi apparet, quod tantum tegitur membrana tenui, inperſpirabili, coloris alieni &c. accedunt ad ſecunda hæc ulcera. In aliis corporis plagis, ubi adeps opimus dominatur, id eſt, ubi inſignis craſſities eſt inter muſculos & cutim, oriuntur longe alia ulcera, facile intelligitis, quod nunquam in noſtro corpore fortuito pars quædam occurrit: hinc ubi nulla pinguedo requiritur, nunquam eadem reperitur, etiamſi homo mirifice pingueſcat, ut in ſcroto, ſed ubi muſculi craſſiſſimi ſunt, & maxime mobiles, ibi pinguedo maxima copia reperitur.

Si nunc ad talia loca applicatur tabum Venereum, facit id, quod in reliquo corpore, & ſemper contagium

 hæret

hæret in membrana adipoſa, quæ 1. inde ut ab omni cauſa inflammante incenditur & inflatur, & tum 2. tumor oritur ſingularis, ſed undenam illi tumores oriantur, vix poſſumus explicare, Medici dicimus eos fieri ab inflammatione, ſed forte etiam ſunt a quadam rarefactione; quando hoc factum eſt, 3. hic fiunt ulcera profundiſſima, dicunt vulgo, quod in Lue Venerea non fiant ulcera profunda, hoc verum eſt, ſed debet addi, ſi corpora macilenta ſunt, vel ſi loca modo deſcripta, ubi naturaliter nullus adeps deprehenditur, occupata ſunt, ſed his in locis profundiſſima fiunt, nam pinguedo conſumitur omnis, & tunc malum it uſque ad muſculos, ſi ibidem eſt minor reſiſtentia, quam ad latera.

Hæc ulcera conſumunt totum lardum totius corporis: membrana adipoſa eſt triplex, 1. Celluloſa, 2. Pinguetudinoſa, 3. Sebacea in partibus maxime mollibus, ut inter nates, & ad glutæos muſculos.

Loca, in quibus talia ulcera fiunt lardo conſumpto ſunt imprimis humeri, brachia, dorſum, lumbi, femora, ſuræ, & nates: In his locis ſi naſcuntur ulcera Venerea, & ſanantur, manent aliquando cicatrices tam profundæ, ut binos digitorum articulos caperent, nam membrana adipoſa, cutis, cuticula &c. hic conſumpta ſunt, & non renaſcuntur, ut antea dixi.

Unus locus eſt, præter hæc loca, ubi mirum quid contingit: Rogavi omnes Anatomicos, ut velint me docere, quænam eſſet illa pars corporis, quæ ponitur in cervice ſub cute: Noviſtis homines hic poſſe ferre mirabilia pondera, quæ in nullis aliis corporis partibus ferre poſſunt, nunquam potui intelligere veram hujus partis naturam & fabricam, in bajulis eſt pollicem craſſa, eſtque quaſi fungoſæ, & rapaceæ ſubſtantiæ, molli liquore quidem plena, ſed liquido in vaſa arcta diſtributo, heterogeneum corpus eſt.

Quando hic ulcera fiunt, quod tamen rariſſime fit, fere ſunt incurabilia, & peſſime afficiuntur homines.

Ex his facile capitis, quod, ſi hæc ulcera hic obierint ſuam periochen, & ſeparatio facta ſit, tum oriantur, ſanatis his ulceribus, moleſtiſſima ſymptomata, quia cicatrix reddit partes immobiles; hinc oritur rigiditas illa mirabilis in movendis ſcapulis, brachiis &c.

Cu-

Cujus princeps cauſa eſt, quod pars lateralis cicatricis accreverit ſubjecto muſculo, adempta omni pinguedine.

Ulcera hæc, ſimulac in uno loco ſanata ſunt, ſtatim oriuntur alia in alio loco, ut non ſolum ægri, ſed ſæpe etiam Medici deſperare incipiant, quamdiu manet unum, in reliquo corpore nihil apparet, ſed ſimulac ſanatum eſt, naſcitur aliud intra paucos dies in alio loco, & hoc ſanato iterum ad alia loca tranſit, vidi pulcherrimum hominem, cui totum dorſum fœdiſſimis cicatricibus erat immobile.

Tertia Species Luis Venereæ.

Quando fomes internus, in prima & ſecunda ſpecie deſcriptus, deponit contagium in loca cute carentia, tum conſpicuum hoc malum oritur.

Hic debemus attentiſſimi eſſe ad Phœnomena, quoniam concipietis fieri in locis, quæ non videtis, id eſt in corpore interno.

Multos annos hæſi, quia non inciderat cogitatio, quod deberem ulcera Venerea interna conſiderare, ut ulcera in locis cute carentibus, in partibus conſpicuis oriunda.

Malum hic hærens conſiſtit vel in inflammatione, vel in ſuppuratione: Quamdiu eſt inflammatorium, raro cognoſcitur, ſed facile patet, ſi exulceratur, alias difficillima cura eſt.

Omnia loca, cute carentia, ſunt valde rubra, ut apparet in cantho oculi majori, naribus interioribus, labiis & interiori parte præputii &c. hinc quando illa loca rubeſcunt, non poteſt primum ſtigmatis initium deprehendi, donec ſpecie aphthæ appareat, ſed tunc jam exulceratio facta eſt.

Rubedo paulo magis intenſa quam naturaliter, ſed cum calore & dolore minore quam in aliis partibus inflammatis, hic aliquid ſigni dat; ergo in Diagnoſi reſpicimus ad illa loca v. gr. labia, nares &c. & ſi quis ſuſpectus fuerit, & videmus alia plus rubere, ſplendere, calere, dolere quam alia, credimus malum tale eſſe, & curamus: Verum ſi nuuc ad hæc loca oritur poſt inflammationem vera ſuppuratio, longe alia indoles ul-

cerum hic eſt, quam in illis partibus ubi cutis eſt, uti in glande penis patuit, & in vagina muliebri.

Loca hæc omnia, ut ſcitis, ſunt vaſis ſanguiferis rubris, arterioſis & venoſis conſertiſſima, ſicut ex labiis, ſolo epithelio avulſo, ſæpe vix ſiſtenda Hæmorrhagia oriatur, hinc in his locis læſio ſtatim eſt in vaſis.

Ad hæc autem loca vix eſt pinguedo, niſi minima copia: in lingua bubula videtis clare, eſſe ſeriem fibrarum muſcularium, vix diſtinguendarum, in qualibet ſerie ſunt muſculi exigui, tamen diſtinctiſſimi, quæ diſtinctio pendet a membrana pinguetudinoſa, quæ in lingua eſt adeo tenuis, ut quis imprudens putaret totam linguam eſſe carnem, ſed ſi accurate examinatur, patet membrana pinguetudinoſa.

Ad hæc igitur loca ubi facta eſt ſuppuratio, tum non hæret in ampla pinguedine, ſed in flocculentiſſimis ramentis pinguedinoſis inter granula glanduloſa vaſculoſa, & (ſi adſunt) muſculoſas fibras tenues; hinc qua facie hæc ulcera apparent? 1. Sunt aphthæ, ut dixi: Hæc aphtha ubi decidit, locus apparet flocculentus, quaſi villoſus, tum in latus procedit, & facies ulcerum in fundo nil refert niſi mucoſum ſubflavum colorem, labia diducta complanata, & quoniam membrana pinguedinoſa circumquaque hæret, mira certe eſt horum ulcerum facies, ut teſtantur Chirurgi, qui nunquam magis mirantur, quam ubi tractant talia ulcera v. gr. in palato mobili &c.

Partes, ubi hæc ulcera imprimis occurrunt, ſunt naſi interiora, *Ruyſchius* deſcripſit, quod cutis, cum ad nares adveniat, vix $\frac{1}{12}$ partem pollicis ſe inſinuat retro, ſed tunc quaſi abſciſſa deſinat, tumque oritur membrana rubra, quæ dat vibriſcas ſive pilos narium, & paulo ſuperius fit membrana *Schneyderiana*, hæc caret omni cute, ſed habet Epithelion tenuiſſimum, in quo recta porriguntur, demonſtrante eodem *Ruyſchio*, ultima orificia arteriarum exhalantium, & venarum reſorbentium, unde liquidiſſimis reſorbitis hic mucus fit.

Præterea ſunt hic loculi ovales cavi, qui preſſi dant guttulas muci inſpiſſati, notante *Schneydero*, facti ex iiſdem arteriis, ſed in illos folliculos deſinentibus: præ-

terea

terea hic hærent nervi duplicis generis 1. olfactorii, directe ex cerebro geniti: & 2. nervi quinti paris, ſternutationi inſervientes. Hæc membrana inveſtit oſſicula cavernoſa, retro cecidit in ſex mucoſas cavernas, ſupra vomerem, palatum, velum pendulum palatinum &c. in omnibus his locis habemus eandem membranam, ſed diverſis locis diverſimode applicatam, *Ruyſchius* dicit, quod illa membrana ſit incredibiliter tenuis, cum tamen nobis appareat ſatis craſſa, cujus rei ratio hæc eſt: *Ruyſchius* præparans ſua arte partes corporis, ſolet eas diu macerare, & heterogeneum fluidum avellere, & tum materiam ceraceam injicere, & ſic implere partes, iterum in aqua ſuſpendere, ut, quod impletum non eſt, abeat, hinc mirum non eſt, omnia apparere tenuia; ſed quando in naturali ſitu ſpectantur, omnibus cavis plenis, mirum non eſt, quod tam craſſa ſunt: exemplo ſit veſica urinaria, hæc contracta naturaliter eſt incredibilis craſſitiei, ita ut ſæpe digitum æquet, hæc eadem ſi flatu diſtenditur, eſt increbilis tenuitatis, ergo debemus intelligere, quod ſit de natura noſtrarum membranarum, ut contrahi & diſtendi poſſint.

Hæc igitur membrana ſupra oſſicula ſpongioſa eſt incredibilis tenuitatis, oſſa autem illa in lamellas diſtincta faciunt lacunas, quas ingreditur hæc membrana, & tamen ſemper viam in nares apertam relinquit, & ſi ſunt centum lamellæ oſſeæ, tum habent bis centum parietes, cum autem ſingulus paries habeat hujus membranæ productionem, hinc apparet, quanta, & quam tenuis hæc membrana ſit.

Septum medium narium eſt cartilago, mirabilis in illa parte, quæ facit pinnam naſi: hæc eſt mobilis, & inter ſegmenta cartilaginea fracta quaſi ligamenta habet intermedia, omnia illa ſegmenta junguntur συνδεσμώσει, id eſt junctura ligamentorum, tum hæ cartilagines inveſtiuntur ſola hac membrana narium, quæ ſuperſcandit ligamenta, & ibi duplicatur, atque omnia vaſa, inde emiſſa, penetrant in ipſum corpus cartilaginis, quod eſt tenuiſſimum, ita ut æſtate, ſi homo valde calidus hæſerit in loco tenebricoſo, ſole tantummodo in naſum irridante, pervideri poſſit, ſuperius oritur pars oſſea ſepti, & ibi perichondrium fit perioſteum.

Huc

Huc etiam referimus cava ibi exiſtentia, ſcilicet ſinus ſex, qui ſunt veri ſpecus, in quos naturaliter nil poteſt ingredi, niſi aer externus, & mucus in loculis ſecretus, conſtruuntur ex oſſibus, lamellis tamen tenuiſſimis, quæ habent omnia illa vaſa, & organa, quæ dixi, nullum autem habent perioſteum, præter hanc membranam, cui nulla alia ſubjacet.

Pars ſuperior palati, ſive fornix, conſtat oſſibus conniventibus quatuor, maxillaribus ſcilicet ſuperioribus duobus, quibus duæ appendices accedunt, ſcilicet oſſicula palati, poſt hæc oritur velum pendulum palatinum.

Palatum hoc conſideratur 1. qua parte intra nares eſt, & tum nihil habet, niſi membranam dictam pro perioſteo, & ipſa hæc in parte poſteriori expanditur in velum pendulum, unde, ut intelligitis, mirabilis illa valvula narium, mobilis motu muſculari in parte ſua ſuperiori, recipit omnem mucum ex ſinibus deſtillantem.

In palato inferiori eſt dura ſinuoſa rugoſa & calloſa illa membrana, quæ cocta alba apparet, hæc rite examinata habet juga valvuloſa, terminata verſus partem poſteriorem, & eſt verum perioſteum, ſed adeo craſſum & calloſum, ut poſſit ſuſtinere omnia dura & aſpera, imo & ipſa venena ſine læſione ipſius oſſis: Simulac vero hæc membrana pertuſa eſt, ſtatim ipſum os laborat, & nudatur omnibus vaſis, unde, ne hoc fieret, eſt tam craſſa: Simulac hæc membrana calloſa proceſſit uſque ad finem palati oſſei, retro expanditur, & format inferiorem partem veli penduli palatini, & ad latera tonſillas, atque duos illos arcus mirabiles muſculoſos.

Inter has membranas in velo pendulo palatino locantur muſculi, qui ut moveri poſſint, etiam habent membranam celluloſam.

Hinc, quando ulcus hæret his in locis, nondum eſt tantus metus, ſed ubi eroſio pertingit uſque ad os, tum illud incipit erodi, & hinc horrenda illa ulcera oriuntur: ſunt hic etiam tonſillæ, quæ ſunt glomeres mucilaginoſi, & promiſcundi, lubricum humorem parantes, & retinentes ad deglutienda obliniendum.

Tum hic etiam ſunt labia in parte anteriori, & in illorum commiſſuris peſſima ſæpe ulcera oriuntur.

Dein

Dein gingivæ etiam afficiuntur illis planis flocculentis ulceribus, hæc, fateor, aliquando, ſed raro etiam in ſcorbuto, verum in Lue Venerea frequentiſſime occurrunt. Hæc pergunt, ad genas & ubi ad emiſſaria glandularum ſalivalium perventum eſt, ibi ſunt papillæ guſtantes, æque ac lingua, a *Ruyſchio* obſervatæ, imprimis in animalibus ruminantibus, hinc aculeati illi proceſſus ſunt, hinc ulcera Venerea hic tam horrende dolent.

Tum ſequitur lingua, ejus camera interior polita eſt, ubi emiſſaria glandularum *Warthonianarum* hærent, in illis locis ſemel orta talia ulcera, ſunt peſſima, propter granula ibi exiſtentia.

Tum eſt venter linguæ, ſive pars ejus prominens, hæc cute carens, ſed tecta epithelio eſt, cui ſuccumbunt ſoli muſculi cum pinguedine.

Dorſum linguæ inveſtitur membrana calloſa cutanea, diverſa tamen a cute in toto corpore, hinc raro hic oriuntur ulcera, ſed ſi fiunt, tubera craſſa ſemper ibi apparent, tumque fiunt ulcera horrenda proſerpentia, & dolorifica, quoniam cutis illa continuo elevatur, dum interim papillæ nervoſæ hic numeroſiſſimæ eroduntur.

Radix linguæ habet plurimas cryptas mucilaginoſiſſimas membranaceas uſque ad Epiglottidem.

Membrana, epiglottidem ſuperadſcendens, eſt eadem, ſed ibi fit valde tenuis, & cum ipſa epiglottis ſit etiam valde tenera, hinc minima hic facta læſio in locis aeri expoſitis ſumma mala producit.

Tum ſequitur ejuſdem membranæ productio, ambiens totum caput laryngis, hæc ad rimam accepit cryptas *Morgagnianas*.

Tum a parte poſtica eſt pharynx, ſimili membrana obductus, ſi homo efflat animam non per nares, tum velum pendulum palatinum videbitis ſurſum trahi, & claudere cavum narium, tumque videtis membranam quandam rubram, ſed quæ habet ſtigmata mucoſa, a *Morgagno* & *Valſalva* deſcripta, hæc membrana eſt partim muſculoſa, ex muſculis cephaloryngæis &c. Partim mucilaginoſa ex ſuis cryptis, & partim eſt perioſteum, incumbens vertebris ſeptem colli, eorumque ligamentis. Nullus locus magis conſiderandus eſt quam

hic,

hic, nam ille eſt, ubi miſerrima rodentia ulcera, ad ipſa vertebrarum colli corpora uſque, & ad ligamenta penetrantia, & tunc oriuntur ſummi dolores, & horrenda ſymptomata.

Hinc nunc dixi, quæ præcipue notanda habebam de ulceribus Venereis, a cauſa interna ortis, ad loca ſolo epithelio tecta, quæ oculis conſpici poſſunt: Quæ doctrina applicari debet omnibus ulceribus, ortis in omni perioſtio, a cauſa interna in Lue Venerea.

Ulcera illa, in omnibus his partibus exorta, cum patientia examinata, & microſcopiis conſpecta, nunquam hærent, niſi tantum in membrana pinguetudinoſa, & hanc tam mirifice depaſcentur, ut fibras muſculares, & nervos nudos relinquant in parte, quam occupant, & continuo proſerpunt, reliquis in initio integris relictis.

Hinc puto, quod, ut brevis ſim, debeamus concipere malum Venereum, quandiu hæret in hac oleoſa ſubſtantia fuerit in medulla liquidum, unctuoſum in articulis, aut interſtitiis fibrarum muſcularium, vel lardum in panniculo adipoſo) ſemper ibi hæreat, nil mali in ſaliva, urina, ſemine &c. faciens, niſi quatenus cum ipſis ad alias partes applicatur.

Cognoſcimus corpus noſtrum ſic eſſe factum, ut commercium ſit inter omnes corporis partes, nulla plaga excepta, nam membrana celluloſa ſubcutanea, non modo commercium habet, ſed & eadem ubique ſeſe immittit.

Hinc percipere debemus pro Luis Venereæ intellectu, quod tenue hoc venenum, ſemel conceptum, habeat pro ſuo territorio, in quo dominetur, totam expanſionem membranæ celluloſæ.

Verum ſcitis, in illa membrana naturaliter nihil eſſe, niſi oleum duplex: in medullis eſt limpidum, liqueſcens, inſipidum, minime tenax, deſtinatum illiniendis oſſibus, & lubricandis articulis, ſed qua parte hæret ſuper muſculos, ibi fit craſſum, ſubſolidum, & minus mobile, quoniam ibi tamdiu hærere debet, donec ad actionem muſculorum requiritur, tum confunditur, dividitur, & ex loculis ſuis expellitur: Hoc oleum eſt ſedes veneni Venerei, uti ex præcedentibus patuit, hoc oleum eſt tenaciſſimus humor corporis, omne volatile retinens ſuo

lento-

lentore, ſecum continens, & impediens quominus exhalare, aut latice aquoſo ablui poſſit.

Labes hæc Venerea hærens in illo oleo, & ibi fota calore corporis, multiplicat ſe, ut in Gonorrhæa patuit, & cum commercium ſit hujus olei ſingulari habitu ſtructuræ per totum corpus, ad cavitates oſſium uſque, tum intelligitis, hoc venenum, hoc oleo exceptum, non poſſe ablui, dum interim propagat ſe per totum corpus. Non dico hæc tumultuario, ſed multos annos hunc morbum tractavi, antequam hoc reſcivi, & omnia experimenta hoc confirmant. Enim vero cæteri humores corporis vix afficiuntur, niſi quatenus ſint oleoſi: Chylus in hominibus, Lue Venerea laborantibus, eſt optimus, ſi recens eſt, lac mulierum, nutrientium infantes, quæ infectiſſimæ ſunt, ipſum illud lac, quo lac eſt, non multum hujus mali habet, inficiuntur quidem infantes, ſed magis a papillarum, & cutis contactu, quam ab ipſo lacte, quod ex natura morbi cognoſcitur, non enim primo infantes illi accipiunt mala in ventriculo & inteſtinis &c. ſed præciſe ad labia, ubi papillas tangunt.

Sanguis hominum, ſola Lue Venerea infectorum, eſt optimus, ſic ut primi Scriptores jam teſtantur hunc morbum non hærere in ſanguine: Serum ſanguinis etiam non videtur ullum malum habere, niſi quatenus oleum habet, lymphæ latex, ipſa urina, ſudores, ſaliva, nec ipſum ſemen aliquid mali habent: eſt quidem illud ſpirituoſum, ſed non inficit, niſi adquieſcens oleum applicetur.

Antonius Benevenius, qui inter primos auctores de Lue Venerea ſcripſit, anno 1507. obſervavit, quod mucoſus humor, huic veneno concipiendo, atque fovendo aptus, ſit pinguetudinoſus, mucoſus, mucilaginoſus, unctuoſus, qualis eſt ille humor, qui ad articulos, ad ligamenta, & ſupra muſculos eſt.

Nicolaus Maſſa, qui anno 1540. ſcripſit, dicit in Lue puſtulæ diverſæ, & aliæ affectiones cutaneæ, apoſtemata fere ſemper pariunt, & ulcera maligna, licet ſæpe ad genitalia nihil omnino mali videatur: Has, dicit, dum ſtudioſe aperui, ſemper inveni in fundo aliquid denſi albi craſſi viſcoſi; addit, in cadaveribus ſemper in lo-

in loco, ubi dolor Venereus in vita fuerat, inveni materiam albam ſubvirideſcentem, & idem dicit de Gummis Venereis &c. Ex his videtis, in prima morbi idea hoc inventum fuiſſe, quod venenum Venereum non faciat malum, niſi tale quid inveniret.

Qui dicunt, ſe alia vidiſſe, debent exempla hujus rei dare, ego nunquam potui tam perſpicax evadere, ut, contuens hominem, in primo initio potuerim detegere morbum, nec etiam credo alios potuiſſe, ſed facile eſt famam & lucrum quærentibus dicere, ſanaſſe ſe hominem de Lue Gallica nullo apparente ſigno, ſed quando hi viri volunt dicere, quæ revera invenerint, ſemper dicunt fuiſſe materiam oleoſam, lentam, quaſi ſebum fuſum.

Ergo nunc tracto morbum, in quo primo conceptum fuit venenum Venereum intrinſecus, & inde diffuſum ad omnes humores oleoſos, vel in toto corpore, vel in quadam parte.

Hæc ulcera, quæ fiunt, nunquam profunda decurrunt, niſi venerint a profundis, ſed hoc dico, quod, in quocumque loco vagum illud virus ſe figit, nunquam penetrabit partes ſolidas, niſi ductu membranæ celluloſæ, ſi autem hæret in exterioribus, ibi ſemper per ſuperficiariam ſuperficiem membranæ adipoſæ procedit, & ex exeſa tandem penetrat ad interiora.

Diagnoſis harum habetur: 1. ſi ſigna, & imprimis ſuſpicio primæ Luis Venereæ prægreſſa ſunt: & 2. Si tum poſt hæc ſigna poſtea fiunt conſpicua ulcera deſcripta, jam non debent eſſe ulcera, quæ a febre, vel ſimplici phlegmone veniunt, ſed quæ deſcripſi, & per ſuas notas expoſui.

Quando hæc duo adſunt, nemo dubitet, adeſſe Luem Veneream ſecundi, & tertii generis, ideſt oleum ſanguinis infectum eſſe hoc tabo, & nihil refert, quonam in loco hoc malum ſe primo manifeſtet.

Prognoſis quænam eſt? Reſpondeo, deſcriptionem morbi dedi, (nam valde ſollicitus fui) ut eum vidi, obſervavi, & legi ortum in certo loco primum, progreſſus, diſperſionem, & effectus ejus omnes: hinc, qui illam hujus mali hiſtoriam intellexit, facile videbit, hoc malum ſe propagare, niſi ocyus præcaveatur ejus commer-

mercium, & brevi venire ad perioſtium, & medullam oſſium, cartilagines, oſſa, ligamenta. Ego Luem Veneream nullius momenti habeo, quamdiu hæc loca integra ſunt, ſed ſi hæc infecta ſunt, tum & æger & Medicus fortunati fungantur ſuo officio, ut percuretur bona fortuna hoc malum.

Ergo quando conſidero hanc Luem Veneream ſcilicet primi, ſecundi & tertii generis, tum facile patet, quid futurum ſit de propagatione; ſed interim facile ſanari poterit, non a natura ſed arte, ſi vero malum ad oſſa pervenerit, vix curari poteſt: v.gr. argentum vivum adhibitum homini, qui fere ſuffocatur intra ſuam pinguedinem, intra ſex ſeptimanas reddit ipſum tam macilentum, ut præter cutim, & oſſa fere nihil habeat idem ille homo, ſed emacia illud corpus quantum potes, numquam facies, ut nulla medulla ſit ad oſſa, & ut nullus liquor ſit ad articulos, nam vel ſummus hydrops quidem venit ad membranam celluloſam, ſed nunquam ad articulos, aut medullam oſſium: Ergo hæc eſt tota prognoſis, quam in his videmus, quod ſcilicet malum 1. ibit per totum tractum membranæ celluloſæ, & tandem ad loca, quibus incumbit membrana, ordinans vaſa, per has duras partes vadentia, quo ſi malum ſe propagavit, oriuntur mala poſtea deſcribenda.

Curatio Luis Venereæ Secundi & Tertii Generis.

Poſtquam cognoviſtis veſtræ curæ ſe committere hominem, qui vere habet venenum Venereum, interne conceptum, & depoſitum ad certa loca, tum quæritur, quænam ſit indicatio, ut certo expugnetur hicce morbus, penitus nullo remanente veſtigio.

1. Ergo curatio requirit expulſionem veneni concepti ex corpore. Tota hiſtoria morbi hucuſque viſa perſuaſit, quod illud corporeum, faciens hoc malum, ſit adeo ſubtile, ut millies conceptum ne ſemel noceat, ſcilicet in hominibus macilentiſſimis: Hoc ſi poſſum expellere penitus, corpus erit ut antea, ulcera ſtatim coeunt, atque ſanantur, quod ſæpe adeo mirantur Chirurgi, vel

1. Re-

2. Requiritur, ut cognita antidotus, huic veneno oppoſita, extinguat efficaciam hujus concepti veneni: Enimvero dum totam venenorum hiſtoriam expendimus, videmus omnia veneno tolli vel expulſione, vel per corpora, huic veneno directe oppoſita, quæ ſe non manifeſtant, niſi ea ratione: Venenum venereum, ſi non occupaſſet corpus, nunquam fuiſſet cognitum, ſed nunc ex efficacia ſua tantum noſcitur: Cæterum ejus indoles adhuc penitus incognita eſt, nam quid proprie illud ſit, quod hæc mala patret, neſcimus, ſed tantum ſcimus quod illud θεῖον, ſoli Deo cognitum ſit, & hæc relativa ſunt ad corpus, ſcilicet humanum imprimis, cum nunc in rerum natura ſemper omni veneno ſit aliquod antidotum, hinc etiam & huic erit aliquid: Sed quale illud ſit, penitus incognitum eſt. Dicunt Metallurgi mercurium hoc facere, ſed falſum eſt, nam ſæpe Lue Venerea moritur, cujus corpus mercurio impletum eſt: dicunt herbas quaſdam, ut lignum Guajacum ſanare certiſſime, ſed quoque falſum eſt, nam in America, ubi adeo culta & nota eſt hæc planta, plerique homines cum ſuis ſervis ſanantur per ſalivationem mercurialem.

Hinc ergo, poſtquam evolvi omnes auctores, non vidi ullum eſſe, qui habet cognitum antidoton, quod non mutando corpus exſtinguat hoc Venenum: Scorpius v. gr. aculeo ſuo percutit hominem, homo peritus ſumit ſcorpionem, ipſum conterit, applicat loco affecto, tunc morbus, alias oriturus, non ſequitur, corpus illius hominis mutaretur ab illo ictu ad mortem uſque, & omne hoc tollitur, ſi animal contritum parti læſæ apponitur, ſi vero corpori ſano applicatur, nihil facit: Hæc ſunt antidota, & ſpecifica medicamenta, ſed tale hic deſideratur: Sed forte poſthac invenietur: Ergo hucuſque manet tantum 1. indicatio: Scilicet materiæ venenatæ expulſio.

Ut nunc illa materia poſſit eliminari, ipſa mutari non debet, quod docuit tota hiſtoria præmiſſa, ſed tota curatio in eo conſiſtit, ut oleum corporis ſic diſſolvatur, ut oleum, in quo nunc hoſpitatur venenum illud, non amplius ſit oleum, ſed ut ſit aquæ miſcibile, ut de corpore detergi poſſit, & hoc ſolum potui diſcere.

Si in eo puncto tota ergo res conſiſtit, uti clare nos docent

docent phænomena, commendo, ut omnes bonos & in arte candidos auctores legatis, & examinetis methodos, quibus uſi ſunt, & quas invenimus fortunatas, ut hoc facto videatis, an aliud quid factum ſit per omnia remedia, quam quod homo penitus emaciatus fuerit. Hoc dum ſic ſeſe habet, per tot labores incidi in hanc ſententiam, quod ſi poſſum adeo fortunatus eſſe Medicus, ut penitus diſſolvere poſſem omne oleum, quod tunc tantum debeant naturæ vires reſuſcitari, ut per omnes vias evacuationis hoc ſolutum oleum de corpore eliminetur.

Nunc omnibus bonis agnoſcentibus hæc ſunt remedia, quæ breviter percurremus.

1. Dico, hoc non eſt adeo difficile, ut putatur, niſi cum jam conſumptæ ſunt partes, quas ſervare impoſſibile eſt, quamdiu v. gr. venenum hæret in perioſtio oſſis cujuſdam ſpongioſi, membrana adhuc integra, tamdiu curare poſſum, ſed ſi membrana jam eſt conſumpta, os cadere debet, nec poſſum reſtituere unquam, quidquid alii dicant, ergo quamdiu malum hæret in oleo corporis, tamdiu in arte eſt ſanare, ſed quando eouſque malus evaſit morbus, ut oſſa deformaverit, vel ſuis vaſis nutrientibus ſpoliaverit, tunc hæc debent ſecedere, nam reſtitui non poſſunt.

Prima Methodus hanc Luem Veneream Curandi, ſcilicet per Emaciationem.

Debeo hoc corpus emaciare, & omnem pinguedinem expellere.

Si malum eſt recens diſperſum per optimum corpus, diſtributum per humores, ſi homo ſatis fortis ſit viribus corporeis, & hoc corpus vergit in macilentiam, audebo ſuſcipere hunc hominem curandum ſine decoctis & mercurio vivo; ſed bene capite, ne res protrahatur ulterius, & univerſaliter inſtituatur hæc methodus; ergo ſi hic caſus eſt, requiritur victus macer, ſiccus, ex pane biſcocto, avena, hordeo, milio, uvis corinthiacis, paſſulis majoribus, prunis, oleribus, fructibus maturis, horæis terreſtribus, ut & moris, fragis, ceraſis &c. endivia, dauci, paſtinacæ & betæ radicibus &c. tali victu

ſolo homo vivere poteſt, & hoc in caſu debet. Vidi hominem animi pertinaciſſimi hoc malo laborantem, cui cum diu tentatæ eſſent aliæ methodi, & audiviſſet Luem Veneream curari poſſe ſolo raparum crudarum atque coctarum uſu, qui, cum hoc feciſſet per menſem, bibendo ſolam aquam, Pythagorico hoc victu ſanatus eſt.

Potus eſto aqua, vel ſerum lactis tenuiſſimum, nec alius, exercitatio corporis maxima, quotidiana, continuata cum tædio ad ſudores uſque, nam vis vitæ debet eſſe tanta, ut omne oleum conſumat, nec permittat novum generari.

Homo talis debet uti balneo vaporis, ideſt, ſi corpus ejus validum eſt, (nam hoc inter conditiones in ſuſcipienda hac curatione requiſitas poſui) mane & veſperi debet ſedere in ſedili, corpore tecto pallio ex linteo incerato, ſemicupio inſideat, hæreat per quadrantem horæ, vel dimidiam, aut totam horam, prout vires ferre poſſunt, & excipiat hoc modo vaporem calentis aquæ per totum corpus, & tunc emaciatur totum corpus.

Ultimum hoc ſuperadditur, nempe frictio corporis, mane & veſperi inſtituenda poſt exſiccatam cutim, a balneo madidam, pannis aſperis per totum corpus.

Medicamenta ſunt Radix & folia Bardanæ, Radix Chinæ Americanæ & Aſiaticæ, lignum Guajacum, buccinum, juniperinum, ſantala tria, ſaſſafras, ſalſæparillæ, taraxacum, trifolium aquaticum, ex his vel omnibus vel ſingulis fiat decoctum, pro ut homines ſolvere poſſunt, quod ſumitur magna copia.

Tunc ſi malum eſt intra limites deſcriptos, hæc methodus per 6 vel 7 ſeptimanas continuatur, & ſæpiſſime curatur: Vetuſtiſſimi dixerunt, ſi emaciatio, ſi ſudor ſalubris laboribus excitaretur, hos homines curari poſſe.

Nicolaus Maſſa dixit pag. 51. *multi ſolo exercitio liberati ſunt, ſi robuſti fuerunt*: Sed hæc nullius momenti ſunt, ſi vis vitæ jam eſt magna, nec hæc dicta adſunt.

Alixander Petronius pag. 1038. *Lit.* D. dicit illud idem, ut & *Bernardus Toletanus* & reliqui.

Nunc hæc res experimentis confirmatur, noviſtis, quale ſit hominum genus, qui ad remiges damnantur, ubi

mi-

minus peccaverunt, quam ut carnificibus plecti poſſint, nil curant gubernatores illarum navium, an Lue Venerea laborent, nec ne, modo pane biſcocto & ſola aqua utantur, & ſummopere laborare cogantur fuſtium ſtimulo ad ſudores uſque ſummos, nam tunc omnes curantur; modo oſſa non ſint perdita.

Si ergo videmus clare, Medicus (ſum in hac ſententia) debet ſemper reſpicere totam ætatem, qua vivit ille homo, hinc ſemper cogitare debet, dum talia tractat mala, ne illi homines mercurium ſic inhauriant, ut tota vita doleant imprudentiam, ſi modo hæc cura adhibeatur, tunc corpus nulla virtute ſpoliatum erit, ſi patiens hoc morbo tantum laborat, & conſtanter hanc methodum adhibeat.

Quonam ſigno certi ſumus malum hoc curatum eſſe? Hinc ſi omnia ſymptomata mali per hanc curam perfecte abeunt, bona cicatrice ſanantur, nulla alia in parte propullulant, nulla alia ſymptomata proveniant, & ægri, liberaliori victui commiſſi, nihil mali exhibeant: Nam dum malum non radicitus ſanatis, ſtatim hoc malum recrudeſcit, ſimulac ulcera clauſa ſunt: & 2. ſimulac ſympoſiis, vel cœnis liberalioribus indulgent, ſtatim recrudeſcit, ſed ſi per multos menſes nihil mali proveniat, quis non pronunciat ſanos? Imprimis ſi ad majorem motum nihil mali ſequatur.

Omnium certiſſimi ſumus bonam ſanationem fieri, ſi ulcus, antea ſanioſum, incipit generare bonum pus, ut reliqua ulcera, & cicatricem fecit non adeo ambeſam, ſed reliquis ulceribus magis accedentem, ſi quis hac methodo curatus eſt, & ſponte ſe iterum aliquid manifeſtat, tum debet eodem modo curari, ſed tunc plerumque aliquid imprudentiæ commiſit, ſed ſine redintegratione cauſæ ſponte nunquam tale ſymptoma redit: Verum contra homines plerumque putant, omne, quod ſupervenit poſtea, v. gr. coryzam, eſſe reliquias hujus mali, ergo Medicus debet videre, an aliquid ſequatur ex natura hujus mali, & ſi non, tunc debet eos monere, ut ſint quieti, quod autem exempla memorentur, quod poſt ſanationem, hac methodo peractam, repullulaverit hoc malum, credite, præ pudore eos accuſare illud vetus, cum ſit revera ex nova imprudentia commiſſa.

Nunc legite quæſo omnes primos auctores de Lue Venerea, videbitis omnes animadvertiſſe, quod primo nato hoc malo in Europa, incognito ullo remedio contra hunc morbum, omnes qui macilentos ſe reddiderunt ſummis laboribus, quotidie exercitatis, curati fuerint, vel certe malum tolerabile habuerint.

Hæc eſt una methodus curationis, ſcilicet emaciatio: & hæc curatio non fit anthidoto quodam, ſed ſola olei dilutione & expulſione.

Secunda Methodus Curandi Luem Veneream ſecundi & tertii Generis per Purgantia.

Si prægreſſa methodo venenum extricari nequeat, remedia & methodus valentiora requiruntur, quæ ſemper tantummodo curant faciendo idem, quod jam indicavimus, id eſt totum & omne oleum totius corporis diſſolvere, ut fiat liquor, per vaſa meabilis, & ut majori vi expellatur.

In eo autem apex curæ eſt, ut Medicus certus ſit, nihil remanſiſſe de veteri labe, hoc difficillime ſciri poteſt, niſi certo ſciam, nihil de veteribus humoribus amplius ſupereſſe, quod non fit, niſi corpus 1. emacietur, quouſque illud fieri poteſt, & 2. repletione per bonos humores.

Finxit vetuſtas *Medeam*, quæ herbarum ſalubrium & venenatarum peritiſſima fuit, ſuccos veteres ſubduxiſſe corporibus, eaque repleviſſe novis humoribus, hinc juvenes pueros feciſſe, & ſenibus juventutem reddidiſſe: ſed nos revera hac methodo hoc facimus.

Verulamius in tractatu de vita longa dicit, monendos ſæpe eſſe Medicos de poſſibilitate hujus fabulæ, quam de *Medea* narrant, & dicit, hoc clare fit per decocta noſtra Guajaci, hinc oportet hominibus ſenibus hæc exhibere.

Certus autem debet eſſe Medicus, hac cura omne omnino venenum ablatum eſſe: Nam, niſi hoc factum ſit, æger aridus, ſimulac inſtaurari incipit, minimum illud ſemen fovet, ut poſtea iterum vigeat, floreat, & ſemina diſpergat.

Si oleoſum medulloſum oſſium hæret intus in imis oſſium

oſſium receſſibus, eo vix fertur vis emacians & expel-
lens, hinc hoc ultimum difficile ſolvitur, hincque illi æ-
gri tam difficulter ſanantur, ſed nec hi ſanantur mercurio.

Homines, quandiu hanc ſequentem curam ſuſtinent,
ſani apparent, ſcilicet quamdiu emaciati ſunt, ſed ſimu-
lac cibos pingues ſumunt, recrudeſcunt mala, unde ſæ-
pe repetenda eſt in illis hominibus miſera hæc curatio.
Hoc nullus magis graphice deſcripſit, quam *Chriſtopho-
rus Bonetus in Theatro Tabidorum*, ubi dicit, hi ho-
mines, quamdiu ſanguinem arte factum, penitus aquo-
ſum gerunt, ſani ſunt, ſimulac vero olea, carnes &c.
aſſumunt, pejus ſe habent.

Hæc omnia præmitto, ut animum præparatum ha-
beatis, ne putetis, me extorquere ex hominibus, quod
facere non poſſent: Nam mea indicatio eſt, ut corpora
pura reddantur.

Si nunc repeto omnia dicta, vidi duo tantum me di-
xiſſe remedia, quæ hoc facere poſſunt, ſcilicet lignum
Guajacum, & mercurius.

Ipſe *Paracelſus* lignum ſuum Ebulum indicum agno-
ſcit pro vero & ſufficienti remedio ad hunc morbum ſu-
perandum (hoc autem eſt lignum Guajacum) & in Chi-
rurgia ſua ubique mercurium præſcribit: hinc alia re-
media non habuit: Reliqui auctores omnes in his con-
ſonant, diſputant vero, an lignum Guajacum hoc face-
re poſſit, & plurimi putaverunt non, ſed nec ipſe mer-
curius tunc hoc facere poteſt.

Cum methodus hæc ita notuerit, una exceptio eſt, ubi
ſimul Gonorrhæa, vel alia mala ſupra expoſita adſunt,
viris æque ac mulieribus, ubi macilentia quidem, ſed
non illa violenta expulſio requiritur.

Præter hanc methodum argentum vivum inter foſſilia,
& inter vegetabilia quædam inventa ſunt, quæ certis
experimentis, certa methodo hunc morbum quoque expu-
gnant: Scilicet ſumma purgantia, & ſumma ſudorifera.

Omnia, quæ memorantur vim habere curandæ Luis
Venereæ, ſunt adhibita, vel per methodum purgandi,
vel ſudores eliciendi: Quam purgandi methodum mul-
ti adhibuerunt veterum, & horum efficacia conſtat ex
dictis de Gonorrhæa, & experimentis patet, hinc non
ſine ratione de hac methodo cogitandum, ſed qui ſub-

eſt? Non prius hæc, vel alia methodus ſecurum præſtat curatum ab omni futura recidiva, niſi purgatio illa præceſſerit eo uſque, ut omne oleum ſolverit, & expulerit: Quis autem mortalium hoc feret? Ne metu mortis homines poſſent audire nomen purgantis, & ſi jam aſſumerent purgans, non poſſent retinere.

Qui ergo hæc purgantia adhibent, ut faciunt imprimis Monſpelienſes Medici, ſi æger ſit præditus conſtantia tam magna, vel aer magis ſubtilis, quam eſt in his regionibus, ut plus fundant humores, nam alias nunquam curarent.

Hinc re omni perpenſa ſine odio vel ſtudio dico, me nondum potuiſſe diſcere ullum vegetabile, vel foſſile valuiſſe eradicare ſecura curatione Luem Veneream, niſi prius hæc methodus purgandi, vel ſalivam, aut ſudores excitandi ſolvat 1. omnes veteres humores, & tum credo non multum refert, quanam methodo, aut quibus remediis utar, modo vires vitæ ſufficiant, ſed ſæpe numero jam ſimul laborant febre hectica, quando ad nos veniunt, & tum decocta dare non poſſumus, ſed primo per aliquot menſes nutrimus, ut vires reſtitutæ ſint.

Sequitur nunc, ut videamus poſt curam morbi per emaciationem, & purgantia, curam Italicam, & Hiſpanicam, exſiccantem, qua totum corpus ab omnibus humoribus ita exhauritur, ut penitus macilentum evadat, hæc methodus mihi duplex eſt, 1. per Sudores, & 2. per Ptyaliſmum.

Tertia Methodus Curandi Luem Veneream Secundi & Tertii generis. Scilicet per Sudores.

Dico per pauca commata.

1. *Ægrotantis corpus debet habere vires idoneas ſuſtinendæ huic curationi*: Robuſtiſſimi hominis corpus hac curatione fit adeo ſolutum, ut quaſi linteum flaccidum ſit, nam totus ſanguis pro tempore fit decoctum Ligni Guajaci, ſi nunc in illo homine viſcera talia, & reliqua, ut pulmo, hepar, ſplen, ventriculus &c. ſic corrupta ſint, ut ſuſtinere non poſſint hanc repletionem, & hujus actionem, non poſſumus ſuſcipere hanc curationem.

Si talis homo tamen hac cura eget, ſuadeo ſemper diætam lacteam per aliquot ſeptimanas, balneum quotidianum aquæ dulcis, additis quibuſdam emollientibus, fricationes moderatas, ter in die adhibendas, pauxillulum vini confortantis, quale eſt imprimis vinum Canarienſe, vel de Palma, ſi genuinum habetur, nam hoc cum lacte coagulum non facit, aliter ſumitur vinum Malvaticum, vel Hiſpanicum: ſed pauca tantum copia.

Hac Medicina, & aeris ruſticani uſu, moderatiſque vectionibus conor illud corpus implere, & reficillare, non audens ad majus nutrimentum dare carnes, metu olei, quod jam prædominatur.

Ergo corpus per ſe ſatis firmum, vel hac ratione firmatum, aptum eſt ſuſtinendæ huic curationi.

2. *Tempus liberum ab omni negotio 6. ſeptimanarum ad minimum requiritur:* Quod ſi non poſſint, aut nolint vacare, tum hæc cura non eſt ſuſcipienda, niſi enim omne pingue ſolutum, & expulſum fuerit, fruſtra ſuſcepta eſt curatio, nam nunquam magis furit venenum, quam in corpore emaciato, accedit, quod hæc cura ſit revera incommodiſſima in tanta abſtinentia, & tantis torturis balneorum.

3. *Toto hoc tempore hærere debent in aere noctes dieſque ad thermometrum valde calido, pro ratione tempeſtatis anni:* Qui hanc legem ignorant, nihil boni præſtant: vidi ſolertiſſimos Medicos, dum æſtivo tempore excitarent calorem ſimilem hypocauſtis ac in hyeme, ſed hic tum non ſufficit, nam tum natura facit calidiorem, ergo tunc in frigore verſantur ægri, hinc quantum videre potui, hyeme cameræ calorem per hypocauſta tantum ad ſummum ducimus ad 60. gradus, qui tantus eſt, ut homo ſanus cum aſſiduo ferre non poſſit, æſtivo autem tempore ad 70. poſſumus accedere, nam natura ſæpe facit calorem ad 80. gradus, ſed hic non eſt ſalutaris.

Hoc ergo debemus facere hac ratione, ut, ſi ſit ſummum gelu, minuamus paululum calorem, & in ſummo æſtu paululum augeamus.

Hoc ſi non fit, & impletis corpus decoctis, ut faciatis ſudores, nil proderit operatio: debet ergo homo talis

poni in camera, quæ adſpectum habet ſatis calidum, v. gr. ad ventum auſtrum, tum camera debet eſſe clauſa, & camino carere, præter fornacis, nam caminus, ſi adſit, ventilabra facit, & frigus inducit.

4. *Abſtinere debet toto curationis tempore ab omni potu fermentato*: Debet bibere ſerum lactis, vel ptyzanam hordei, oryzæ &c. Serum autem lactis debet bis in die eſſe recens preſſum, quia ibi in illo calore cito aceſcit, his poſſunt paſſulæ minores, prius conſciſſæ, glycyrrhiza, & ligna ſantala incoqui, & ſaccharum pro lubitu admiſceri, & excogitari potus ſatis gratus, ita ut decoctis iſtis memoratis admiſceatur paululum ſucci pomi citrii, & ſero lactis paululum maceris incoquatur, hoc optimum deprehendi languorem præveniendum, qui fit a nimio uſu diuturno ſeri lactis in loco calido.

5. *Cibo uti debet, in quo minimum pinguis eſt, & qui putredini maxime reſiſtit*: Hoc articulo maxima curatio conſiſtit, cerealia omnia farinoſa cocta cum aqua addito ſaccharo ſufficiunt: Ex his pultes, ptizanæ cum prunis, paſſulis, pyris aut pomis maturis, vel & cremores parari poſſunt: panis biſcoctus cum uvis paſſis, & uvis Corinthiacis, vel cum ficubus eſt totum, quod *Ulricus Huttenius* concedit, & hac methodo Amſtelodamenſes plerumque utuntur: Ter de die panis biſcoctus cum uvis paſſis, tantillo croci, aut nucis myriſticæ dari poteſt. Panis biſcoctus ideo convenit, quia ventriculo quid ſtabile dat: Fructus horæi maturi cum pane nunquam nocent, ut ſunt fraga, ceraſa, poma, & pyra matura: Huc etiam refero ſerum lactis, ut & lac multa aqua dilutum, ſed ſolum lac eſt nimis pingue.

Vitanda ergo ſunt meracum, lac, ova, carnes, piſces, & horum producta, quia in his eſt oleum pingue, & diſpoſitio ad putredinem.

6. *Exercitatione corporis, & frictione quotidiana opus eſt*: Quæ frictiones ſupplent defectum exercitii in loco anguſto.

7. *Tum præparatur Medicamentum*: & quidem hac methodo, eligitur lignum Guajacum viridiſſimum, ponderoſiſſimum, corticibus proximum: cortex, ſi habere

pot-

poteſt, eſt omnium optimus, nimis flavum, aut carioſum rejicitur, tale lignum in ſcobem redigitur, quæ facile invenitur apud illos, qui *Cabineten* faciunt, hujus ſcobis ſummuntur ℥viij. hæ ſtent in infuſione per IV. horas vaſe clauſo, dein coquantur ſpatio unius horæ, affundendo novam aquam, tum frigeſcat, ſubſideat, & per manicam *Hippocratis* coletur, tumque habetur decoctum primarium: Reſiduo adduntur aquæ pluviæ Lib. viij. hæ coquantur ad dimidias, dein coletur hoc decoctum, & ſervetur titulo decocti ſecundarii, vel diætetici.

Intellexiſtis nunc omnes leges prærequiſitas.

Sequitur nunc ipſa *Directio curationis.*

Directio Curationis.

Bibat homo omni mane & veſpera hora ſexta decocti primarii Lib. j. hoc valde forte eſt, & fauces plerumque ardore inflammatorio infeſtat, quod incommodum tertio vel quarto die tranſit, & tum non diſplicet decoctum, ſi autem nimis afficit, tum priuſquam bibit, ficus aliquot, vel paſſulas exacinatas comedat.

Bibat dein omni hora diei decocti diætetici lib. ij. hoc fieri debet ad minimum 7. dierum ſpatio, nullo ſudore excitato, ut homo plenus ſit, quaſi hydropicus hoc decocto.

Si homines ſudori eſprimendo exponis, priuſquam hoc decoctum abundat, fundis ſanos humores, ſic ut febrim excites, quemadmodum ipſe vidi, ut in cura pergere non poſſis.

Hæc vocatur pars humectans vel implens curationis.

8. *Tum hoc decoctum movendum eſt per corpus:* Hic motus excitatur eouſque, ut in hoc homine exprimatur ingens copia ſudoris, & ſuſtinetur, quamdiu vires ferre poſſunt, hæc ſudatio excitatur una vel altera die, homines ſub ſtrangulis ponendo, & dum facta eſt ſudatio, corpus bene detergeri debet.

9. *Tum ſudor fit ſub ciſtella, vel craticula:* Nunquam licet adeo calefacere aerem in camera, ut homo vel inde in ſudores agi poſſit, nam pulmones hoc ferre non poſſunt, hinc fit 1. cellula lignea, quadrata, priſ-

priſmatica, tam alta, ut homo in ea ſedens capite libero emineat, hinc quo arctior, eo melior.

Tum ubi ſic locatus eſt homo, ſumitur vaſculum ex ære confectum cylindricum, altitudine 5. vel 6. digitorum latorum, raro ultra 2 $\frac{1}{2}$ pollices in diametro, hoc caleſcit dum ſpiritu vini rectificato, qui nunquam ei infundatur, quin ſemper ſpatio pollicis a margine abſit, & vaſculum habeat tam latam baſin, ut cadere non poſſit, nam æger moreretur, ſi caderet: apertura vaſculi non debet eſſe 3. digitorum, ne nimia copia ſimul ardeat, nam alcohol in quadrata ratione ſuperficiei ardet, & obſervavi, quod corpus magnum hoc incendium ferre non poſſit.

Hoc facto ſpiritus ille vini incenditur admoto ellychnio, ſimulac illa flamma oritur, homo hæret in balneo alcoholis vini, in aquam mutati, penetrabiliſſimi, tumque omne decotum extrorſum trahitur, homo incipit anhelare, & cum bonum aerem refocillantem habet, penitus in ſudores reſolvitur, ita ut poſſit bihorii ſpatio occidi.

Hæreat in illa ciſtella tantum ſemel de die in initio, & tamdiu, quam vires ipſius ferre poſſunt, quod patet ex pulſu arteriarum carotidum.

Quando nunc homo prima vice per quadrantem horæ ad ſummum ſuſtinuit hunc ſudorem, debet reponi in lectum calefactum, ad minimum per duas horas ſub ſtragulis, antequam ſurgat.

Verum excogitarunt homines aliud commodius, nimirum ponuntur ægri corpore penitus nudato in lectum calefactum, & poſt aſſumptum decoctum, ei circumponitur craticula, ex trochis ligneis (hoepels) confecta, ut omne pondus ſtragulorum hæreat in illis trochis, ſupponitur tubus, ex bracteis ferreis confectus, qui in infundibulum deſinit, intra quod vas modo dictum æneum ponitur, accenditur alcohol, & infundibulo clauſo vapor calefactus tranſit ſub illam craticulam, & ſudores ut prius excitat.

Hæc methodus præcedenti melior eſt, quia, cum homines ſatis ſudarunt per alcohol, craticula hæc tantum aufertur, & ſtragula ipſum facile tegunt ſine aeris admiſſione,

Poſt

Poſt hæc facta homo ſumat pauculum juris carnium cum pane ſecalino: aut detur vinum canarienſe, vel rhenanum, nam alias fere deficeret.

Ubi nunc per 10. vel 12. dies æger hoc ita ſuſtinuit, ita ſudare debet mane & veſperi, ideſt omnibus duodecim horis: ſumat decoctum primarium antequam ſudet, dein, ubi deterſus fuit, ſumat decoctum ſecundarium, uti dictum, omni hora vel omni bihorio, & tum veſpera ſumat iterum decoctum primarium, & iterum ſudet.

Tum hi ægri valde debilitantur, unde ſtatim ac ſudarunt, vinum rhenanum vel jus carnium exhibendum.

Continuatur hæc methodus ſecunda fere in deſperatiſſimis morbis per 3. vel 4. ſeptimanas, & quando hunc terminum perpeſſus eſt, tum iterum ſemel in die per unam alteramve ſeptimanam ſudare debet, & hoc facto Curatio abſoluta eſt.

Hæc methodus ad perfectionem redacta eſt, ſæpenumero aſſedi integris horis, vidi tanta vi fundi humores, excitari tantam febrim, tantum æſtum & calorem, & enormem impetum ad exteriora, ut ulcera in fronte conſpicua viderim virtute decocti ligni Guajaci ſurſum elevari tempore ſudationis, & perfecte ſanari, facta ab infimis ſeparatione.

Hac methodo tum imprimis uſus ſum, quando malum Venereum, pinguedini oſſium inhærens, vim mercurii non admittebat; certiſſime enim vos in praxi videbitis, quotieſcunque in tardiſſimis illis receſſibus, a vi cordis remotiſſimis, ubi lentiſſimus humorum circuitus eſt, malum illud inſidet, licet totum corpus mercurio impleas, eo non ducitur mercurius cum poteſtate, qua requiritur, & ſi jam eo fertur, hæret quaſi in pyxide, & tota vita manet.

Falluntur ergo maxime, qui putant tantam vim arteriis atque venis noſtri corporis ineſſe, ut poſſint immobile illud argentum vivum deducere in tantum motum, quantus requiritur ad hoc malum ſolvendum, hinc in his caſibus repletio facta per decocta, & ſudorifera determinatione facta extrorſum, plus proficimus hac cura, quam ulla alia nota.

In hac curatione id unum cavete, ne ſiccis corporibus

bus unquam adhibeatis ſudationem, nam exempla ſunt, homines in animi deliquium lapſos, mortuos fuiſſe, fit enim tanta corporis laxatio, & tanta circulatio aucta, ut inde fiat tanta evacuatio, ut deficiat applicatio ſanguinis ad cerebrum & cerebellum, adeoque etiam ſpirituum ad cor & nervos, hinc corpus debet eſſe robuſtiſſimum, ſanguinolentum, & valde penetratum, & impletum his decotis.

Scimus nunc ſanationem hanc (ut caute porro abſiſtere poſſimus hac cura obtentam eſſe, omnia ſymptomata ceſſant, ideſt quando ulcera ſanata ſunt, dolores nocturni perfecte ablati ſunt, & tumores ſubſident, atque penitus evaneſcunt.

Poſtquam hoc jam obtinet, cavendum, ne homines illi ſtatim ad pingue alimentum ſe tradant, metu ne, ſi quid veteris mali ſuperſit, illud ſtatim iterum ſe manifeſtet.

Hæc eſt methodus pulcherrima, quæ ſolet curare peſſimos Luis Venereæ effectus, ubi malum ad oſſa tenuiſſima, ſolo perioſteo tecta, hæret, ideſt ad ſinus maxillæ ſuperioris, frontales, ſphæroideos, palatum oſſeum, vomerem, 4. oſſa ſpongioſa, ſepti medii loca, ad quæ ubi virus hoc erodens pervenit, in omnibus his caſibus ille locus oſſis, ubi eroſio facta eſt, caret omni ſuſtentaculo vitæ, nam ſunt papyri inſtar tenuia, (v. g. oſſa ſpongioſa) ergo omne alimentum, per arterias allatum, applicatur his oſſibus tantum per illud perioſteum, quod illam partem integit: ſi ergo virus Venerum eroſit perioſteum, tum locus oſſis, unde perioſteum ſublatum eſt, caret omni ſuſtentaculo vitæ, ſed tenera hæc oſſicula, vaſis ſuis orbata, perfecte ſic mutantur, ac ſi in aere externo hærerent, id eſt in cineres vertuntur & collabuntur, ſed quoniam humores ſemper utcumque affluunt, in fungoſitate horum oſſiculorum retinentur & putreſcunt, unde horrendus ille fœtor, ubi hæc oſſicula eroduntur.

Eant ergo illi Jactatores, qui dicunt, ſe hæc curare poſſe per ſua ſuffimigia, & ſalivationes, nam hæc mala non poſſunt curari, niſi ſuppeditetur illud, quod ſeparatum eſt, oſſicula illa committuntur inter ſe per ſuturas: hæc ſunt imprimis illa oſſicula, quæ orbitam

oculi

oculi & naſum conſtituunt, committuntur fines oſſium per harmoniam dictam veterum, id eſt, ſerratam articulationem, quæ tempore deletur, ut recentiores demonſtraverunt.

Quouſque nunc ſanatio promittenda eſt? Ponam v. gr. os naſi ſuperius, hoc os cohæret cum oſſe maxillari, frontali, & altero naſi, in adultis, quaſi applicatione, in infantibus, quaſi ſyndeſmoſi, in media ætate, quaſi ſerratim, ubinam deſinet hoc malum, & quouſque poteris ſanare? Si unum tale os ſuo perioſteo orbatur, tum poteris per hanc methodum curare omne, quod vaſculoſum eſt, uſque ad illam ſuturam, ſed illud os, quod orbatum eſt ſuo perioſteo, hoc nunquam ſanatur, nec perioſteum hic recreſcit, quod quidem fit in oſſibus, plurimis lamellis conſtantibus, ſed non in his tenuiſſimis.

Maximum nunc adminiculum eſt, ut, ſi quis locus peſſime ſit affectus, tempore ſudationis proxime ponatur ad aperturam tubi bractei ferrei, quo recipitur vapor alcoholis accenſi, dum interim epithema ponatur ex decocto ligni Guajaci ex linteo ſpongioſo: v. gr. ſi os tibiæ habeat ingentem exoſtoſim, tum caminum tubi applicabo ſic, ut illa pars quam proxime accedat ad exhalantem vaporem alcoholis, & 2. antequam ſudatio fit, bis terve applicabo pannum decocto ligni Guajaci imbutum, ut vis expellens, & determinans hic major ſit.

Hæc eſt methodus, qua curavi aliquando paralyticos, quando paralyſis eſt topica, vitio muſculorum, tendinum, vel involucrorum nerveorum oriunda, tunc hæc methodus ſudationis facit illud idem, nam nunquam habemus rigidus & fortius imperium in corpus, quam hoc methodo.

Legite Franconis, & Ulrici Hutteni libros, de hac re qui optime & eruditiſſime ſcripſit, & hanc methodum ſalivationi longe præfert, in epiſtola ad Epiſcopum Moguntiæ. Credo autem, quod nemo audeat ſuſpicare hunc virum, annis gravem, ſcribere ad Cardinalem Epiſcopum & Electorem imperii, ſi ficta fuiſſent, tamen puto me debuiſſe vos monere, quouſque procedat hæc curatio, & ubinam ſubſiſtat: Scilicet cum corpus

eſſet

eſſet tam debile, ut hanc curam ferre non poſſet, nam alias ipſam ſpinam ventoſam hoc modo curare poſſum, modo corpus ſit ſatis forte: In oſſibus autem tenerrimis, perioſteo ſuo deſtitutis, nihil plus potui facere, quam os ſeparare a ſuis juncturis.

Tota curatione ſudationis ad ulcera non debemus aliquid imponere aut inungere, niſi v. g. emplaſtrum diapompholygos, ut aer arceatur, quod emplaſtrum tollendum eſt, ubi ſudores fiunt, ut major ſit perſpiratio, ulcera enim Venerea ſæpe ſanantur mercurio, externe applicato, ſed tum non certi ſumus, quod curatio interna perfecta ſit penitus.

Quarta Methodus Curandi Luem Veneream ſecundi, & tertii Generis. (Scilicet per Ptyaliſmum)

Ptyaliſmus ut inſtituatur, requiruntur in præparatione.

1. *Vires ſint fortes, ut poſſint ferre hanc methodum:* Nam ſi tabefacta ſunt corpora, eam non applicamus, licet ſummopere requiratur.

An ergo talis homo pro deſperato eſt ablegandus? Hoc non patitur amor, quo homo homini obſtringitur, ergo tum tentamus, an corpus illud poſſimus eo deducere, ut ferre poſſit: Itaque tunc 1. Balnea, frictionem, & diætam ex lacte cum pane, & aerem ruſticanum adhibemus, atque, ſi ſint ulcera illa, quantum fieri poteſt, curamus per mercurium externe applicatum, & interim corpus vectionibus firmamus; ſi his non redeunt vires, non debetis tentare ſalivationem hanc, nam morientur homines, non poſſum vobis dicere quod viderim lachrymans, fere ex una curatione in aliam incidiſſe, cum ab uno Chirurgo ad alium irent, & ſic vidi nobilem Britannum hic extinctum ſimpliciter, quod Chirurgus intempeſtive ſalivationem inſtitueret.

2. *Requiritur liberrimum otium ſex ſeptimanarum ad minimum:* quoniam non ſum arbiter curationis, quod intra minus ſpatium perfecta erit.

3. *Aer calidus:* Ut prius monui in hiſtoria ſudationis, & quo calidior aer, eo potentior erit vis mercurii, ſed etiam ſæpe eo perículoſior, quando a calore corporis in actum deducitur, & externe etiam calor augetur,

fe-

felicisſima curatione ſæpe ſanantur intra 10. vel 12. dies, hinc in India orientali & occidentali, ut ex ſcriptis didici, incendunt ſummopere fornaces, & faciunt tantum calorem, ut incredibile ſit, tuncque faciunt ſalivationem maximam in ſuis ſervis, qui inde eo citius aut ſanantur, aut moriuntur: Ergo mercurius nunquam agit in corpus, niſi calore corporis, id eſt, viribus vitæ, ſed cum calor externus febrim excitare poſſit, donec moriatur homo, hinc ille calor externus ſupplet defectum interni; hinc ſi ambo ſimul agunt, tum furit mercurius in corpus, & illud putrefacit, ut oleat cadaver, ſi nunc interim bona liquida ſuppeditantur, & vires vitæ ſufficiunt, curantur feliciſſime.

4. *Abſtinentia:* ut prius.

5. *Cibi, & potus:* ut prius.

6. *Frictiones totius corporis:* ut prius: ut ſcilicet homo aliquoties tribus quatuorve diebus ante dandum mercurium hæreat in balneo vaporis, tuncque fricetur, & poſt hanc moderatum laborem ſucipiat, nunquam enim felicius procedit curatio, quam ſi corpus rite diſpoſitum in omnibus partibus, ut mercurius in unam partem non plus agat, quam in alteram, nam ibi maxime agit, ubi maxima reſiſtentia eſt.

7. *Si hanc curam paſſurus ſit valde juvenis & plethoricus, & æſtas ſit calida, optimum eſt mittere ſanguinem:* ut corpus, per ſalivationem febricitaturum in toto & in loco ſalivationis, non mimis agatur, nam ſæpe hoc neglecto merus ſanguis profluit, & horrendæ hæmorrhagiæ oriuntur, nunc vero hoc remedio tumores illi inflammatorii ſuffocativi ad fauces, hæmorrhagiæ, magnæ febres, & dyſenteriæ ſanguinolentæ, ex ſalivatione ſæpe oriundæ, præveniuntur.

8. *Optimum eſt ante datum mercurium omne ſtercus ſubduxiſſe:* Nam toto tempore ſalivationis intra tres ſeptimanas vix alvum deponent, quid ergo nocet, cremorem tartari, mannam, caſſiam &c. adhibere quotidie, antequam mercurius detur, vel ſi feſtinatio adſit, ter quaterve de die clyſma injicere, ut omne craſſum elevatur? Hocce jam omne ſolum eſt, quod ad præparationem requiritur.

9. *Quoties opportunitas temporis permittit, mihi vide-*

de-

detur ſemper ratio curationis exigere, ut homo, ante mercurii uſum, ad ptyaliſmum excitandum, intægra ſeptimana utatur victu humectanti, emollienti, & moderate implenti: Hoc ideo fit, ut ſufficiens humorum copia in corpore ſit, ſumma quippe mala, quæ oriuntur ab hac methodo, cauſantur a ſiccitate, quia mercurius non habet ſatis humorum, hincque vaſa nimis læduntur: Victus itaque ſit ex lacte, cerealibus, paſſulis, ficubus & aliis ejus generis, ut in corpore, in quo fiet ptyaliſmus, ſit minimum materiæ in putredinem vergentis, nam patebit, quod mercurii effectus ſit vivum corpus putrefacere, & ſic diſſolvere humores, ut ſalia & olea [illegible]tentur, ac ſi cadaver aeri calido exponeretur, [illegible] mercurio tanta oritur putrefactio (ſi corpus valde [illegible]lixum eſt in putredinem (ut tenerrima vaſcula non [illegible]rant, unde peſſimæ putredines, & tabefactiones oriuntur, hinc legitis tabem hepatis, pulmonis &c. ſecutas fuiſſe ab imprudenti uſu mercurii, quod omne mihi videtur ex his neglectis oriri, hinc ſume alimenta, quæ putredini reſiſtunt, & ſic munito corpus cum noſtri humores ſponte in putredinem vergant, hinc non poſſumus hoc exhibere, niſi per ſolam diætam.

Quæritur an *præter venæ ſectionem, clyſmata, & alimenta antiſeptica, non aliis utendum ſit ad præparationem?* Hic eſt quædam diſtinctio obſervanda nam credo, ſi corpus, hoc morbo excepto, ſit perfecte ſanum, non opus eſſe magno molimine, verum ſi ſit forte ſcorbuticum, atrabilarium, & omnium maxime, ſi metus adſit ulcerum internorum, tum maxima neceſſitas eſt: nunquam enim pejus agit Mercurius, quam in corpore melancholico, aut ſcorbutico &c. In ſcorbuto enim ſic diſpoſiti ſunt humores & vaſa, ut ſponte quaſi diffluant, nam gingivæ preſſæ ſtatim ſanguinem emittunt, & maculæ lividæ per totum corpus apparent: Ergo in tali corpore, ſi argentum vivum ingeratur, tenerrima & corrupta vaſa prius diſſolvit, quam humores.

Si ergo hoc malum adſit, tum

10. *Tota ſeptimana utatur decocto demulcenti, leniter fundenti, & diſſolventi, non valde aromatico:* Principes medelæ hic ſunt Guajacum, bardanæ, caulices folia, & radices, Chinæ radices pro ditioribus, ſi bonæ & re-

recentes ſunt radices Eryngii, imprimis maritimæ, Glycyrrhiza, ex quibus varia eliguntur, ſic & radices Fœniculi, Petroſelini, ſalſæ parillæ, ſtipites dulco-amaræ, hæc decoquantur in vaſe clauſo cum aqua, donec decoctum ſpiſſitudinem lactis habeat, tum exhibetur omni hora ad ℥j. vel ij. per illam ſeptimanam, qua victus ille prædiſponens aſſumitur, ſic corpus diſponitur, ut humores ſint diluti & mobiles, antequam vis Mercurii corpore excipiatur.

11. *Tum homo optime facit, ſi ſemel vel bis balneum* [illegible] *dulcis ingrediatur, & ibi hæreat per quadrantem* [illegible]*uncque corpus ſuum bene detergat:* Ut magis per[illegible]is ſit cutis, hinc veteres, Luem Veneream cu[illegible]es, prudentiſſime ſemper balneum ptyaliſmo præmiſerunt.

1. *Ubi autem Tophi, vel Apoſtemata nondum crepantia, vel ulcera adſunt, tum homo ille induat talia induſia, quæ ferre poteſt toto tempore, pura & calida*, nam tum non poſſunt mutari, *idem etiam verum ſit de lecto*.

Hæc ſunt, quæ ad præparationem requiruntur, nec ſcio alia ſupereſſe, ſequitur nunc

Ipſa Ptyaliſmi Operatio.

1. Solus eſt Mercurius, in rerum natura notus, qui curabit Luem Veneream; præter curas exſiccantes, provoco omnes auctores, tam Chemicos, quam Medicos, nec deprehendi ullum fuiſſe in alia opinione.

Principes tamen viri ſummæ auctoritatis ſæpe fingunt, quaſi haberent aliquid pro Lue Venerea curanda, præter hæc, ſed quibus omnibus parum ſubeſt, vidi datam eſſe radicem Pyrethri, maſtiche involutam, vel cum pipere, tumque etiam ſalivatio excitatur, ſed hac ratione Lues Venerea non ſanatur, ut quidam viri putant, ſed tantum humores educuntur, Mercurius enim non ſanat, quatenus ſalivationem excitat, ſed quatenus prius ita ſolvit humores, ut virus Venereum ſimul cum ipſis exire poſſit.

2. Hoc argentum vivum nunquam hoc facit niſi ingrediatur corpus, & non niſi vires vitæ ſuperſint, alias

enim quidem aliquid molitur, ſed ſalivationem nunquam excitat.

3. Mercurius debet dari tanta copia, ut ſalivationem dolentem faciat, quod ſi non facit, nunquam vidi ipſum curaſſe Luem Veneream.

4. Debet ſalivatio eſſe ſatis diuturna, donec humores ſint reſtituti, alias facillime recidivam facit.

5. Debet adeo fortis fieri, donec omnes humores infecti ſint ſic ſoluti, & expulſi ex corpore, ut omne venenum ſimul exeat.

Cum nunc hac ratione id ita requiratur, videtis facile, alteram partem curationis eſſe in ſupplementum deperditorum humorum, & alios corpori ſuppeditare.

A. Mercurius hoc facit quacumque ratione, forma, via, corpori immiſſus.

I. 1. Si a ſaniſſimo homine vapor ebullientis Mercurii trahatur per nares vel os in pulmones, tum ille homo incidit in ſalivationem putridiſſimam, ad minimum quidem per menſis ſpatium perdurantem, hoc moneo, ne vos incidatis in ullum errorem *Quercetani*, qui putat, quod argentum vivum, dum ſic putrefacit humores, venenum expellat, nam hoc non fœtet, & Mercurius idem efficit in homine ſaniſſimo, ſi ſcilicet talis homo ſanus imprudenter Mercurium tractat: Si enim inſtar vaporis adſcendet, videtur tunc penetrare ipſos pulmones, & per venas bibulas reſorberi, ſicque ſanguini commixtus ſalivationem excitare.

Hoc experimento volui tantum demonſtrare, corpus primo puriſſimum, nil labis habens, a vi argenti vivi, in vapores redacti, in ſalivationem incidere, quæ non differt ab illa, quæ in Lue Venerea fit.

2. Crudus Mercurius, ad cutim externam applicatus ſpecie vaporis, idem facit: ſi quis brachia habens ſupra ipſum, ſi imprudens æſtuans hoc diu facit, tum fit ſalivatio.

3. Crudus Mercurius externe applicatus ad corpus per inunctionem hoc quoque efficit, quod notiſſimum eſt, ſumenam Mercurii ℥j. cum Axungia, vel oleo tenaci ſumebant olim medici ad Luem Veneream curandam, tuncque intra triduum, ſi cuti calidæ, & prius fricatæ applicaretur, ſalivatio oriebatur teterrima, & cum in fortibus

tibus & abſolute ſanis hominibus hoc fieret, idem fuit effectus, imo cum talis lenis inunctio fiat abdomini ſanorum infantum, vermes necandi cauſa, ptyaliſmus fuit excitatus.

4. Mercurius in emplaſtro aliquo applicatus idem facit quotidie: notum unguentum Helenii ad ſcabiem, cui Mercurius ineſt, maxime ſcabiem ſanat per ſalivationem: Emplaſtrum de Ranis Vigonis cum Mercurio ſimplici, duplicato, triplicato, vel quadruplicato egregia eſt compoſitio, ſed vix ſic applicatur paulo majori ſuperficiei, quin ſalivationem producat.

5. Imo & Mercurius crudus, ſine ulla præparatione aſſumptus, ſalivationem excitat, hinc maximi hic fiunt pilulæ *Barbaroſſæ*, ſumit ille ſcilicet Mercurium ſimplicem, cum terebinthina dilutum, & addit aloem vel myrrham, vel aliud quid gummoſi, & inde catapotia facit, ut matutino tempore hæc ingerantur, tunc ptyaliſmum faciunt.

Ergo argentum vivum, ſi intrat noſtra vaſa, hoc facit, ſi vero maxima ſolum copia ingeratur, non ita, ſed tunc per alvum exit: exemplo nobis eſſe poſſunt illi homines, qui ad metalla damnati, vel ære conducti ſunt: hi enim (ut in foro Julii & alibi) ſi imprudenter hæc tractant, vix per tres annos vivunt, miſerrime morientes.

II. 6. Nunc argentum vivum hoc idem facit, ſi miſceatur cum illis rebus, quæ ipſius fluiditatem tollunt, ita tamen, ut ipſi fluiditas iterum conciliari poſſit, ſic ſi cinnabaris aſſumitur intra corpus, quod nullo modo ſolvit ſulphur, ſi v. gr. bilis adeo acris, vel alii humores tam alcaleſcentes; vel ſaponacei ſunt, tum impeditur vis Mercurii.

Hinc eſt, quod de Æthiope minerali vix ſequatur ſalivatio, niſi in corporibus, in quibus eſt vis diſſolvendi, vel niſi medicamenta ſolventia ſimul adhibeantur: hinc videtis, quid ſentiendum ſit, cum cinnabaris datur cum ſalibus alcalinis, tum ſulphure diſſoluto habebis argentum vivum purum: Sed ſi cinnabaris igne reſolvatur, quid fit? Tum amburitur ſulphur, & Mercurius iterum expeditus ſurſum it.

Hinc videtis, quid judicandum ſit de iſtis Jactatoribus,

bus, qui per cinnabaris ſuffumigia tanta præſtant miracula, nam hoc primus auctor jam dixit, ſcilicet ſalivationem fieri a vapore Mercurii prunis impoſiti.

7. Huc refertur & altera ſpecies, nam dixi jam de mercurii forma ſolvenda, ſi ſcilicet in mica panis cum pauxillo galbani contero mercurium, facio pilulas *Barbaroſſæ*, & tunc putatur, non aſſumi Mercurius, ſed cum panis & Galbanum a vitæ viribus digerantur, tum ſolus mercurius habetur expeditus.

Ergo expediri ſi poſſit mercurius, operatur, alias non.

III. 8. Sed aliter etiam agit mercurius dum præcipitatur. Quantum novi, *Joannes Vigo* ſummus Chemicus & Medicus primus hoc invenit, unde dicebatur pulvis Vigonis, hinc etiam habentur trochiſci de minio *Joannis Vigonis:* Fit ſcilicet ille pulvis ex mercurii parte una, cum ſeſqui parte ſpiritus nitri, vel aquæ fortis vulgaris in retorta abſtrahendo; ut nihil exeat, & ſub finem tantum exhalando, ut nil rubri aſſurgat, tum retorta frangatur; & deprehenditur in ipſa pulvis varii coloris: albi ſcilicet, ſubflavi, flavi, coccinei &c. eſtque mercurius præcipitatus ruber.

Magnus Paracelſus ſic dicit deſcriptionem hanc: ſume argentum vivum ſic præparatum, & adde ſepties novam aquam fortem, & ultimo urge igne fortiſſimo, & habebis mercurium præcipitatum rubrum fortiſſimum, tumque debes dulce quid aut mite addere, ſi adhibere velis hoc remedium: *Helmontius* dicit *Paracelſum* hic ſubticuiſſe, quod elementum ignis Veneris debeat addi, ſed dixit, *Paracelſus* ſcripſit ſuis diſcipulis, ſed dubito equidem an hoc verum ſit, cum ex ejus libris hoc invenire non potuerim, an ergo oleum fortiſſimum eſt ignis veneris? dicit, eſt ſeparatio ejus partis ſulphureæ a parte ejus metallica, *Paracelſus* dicit in libro parvo noſocomio, quod ab hoc pulvere *Vigonis* debeat ſtillari oleum vitrioli, hinc uno momento avolat totus, & exit mercurius præcipitatus ruber: Tumque uno momento fit Turbith mineralium, hinc ſæpe dubitavi, an *Paracelſus* quidem illum ſubintellectum voluerit: Hoc corpus ſic præparatum ſolet agere ad minimum vigeſima parte, quod mercurius vigecupla faceret, nam ſi argentum vivum detur ad ℥ij. tum vigeſima ejus pars ſic

præ-

præparata faceret per acidum ſibi additum tam fortem ptyaliſmum, quam mercurius crudus vigecupla copia adhibitus.

Quærebatur, ſi mercurio admiſceantur ſales, quid tum futurum ſit? Et hoc debet ex fundamentis Chemicis intelligi, mercurius, quouſque ejus naturam per tot annos indagare potui, eſt tam mirabile corpus, ut admiratus non ſim veteres Chemiſtas dixiſſe, quod ſit ſubjectum ſummæ admirationis.

Hic mercurius a nullo ſale attingitur, niſi a ſale acido foſſili, & a nullo, quantum novi, alcalico, hinc acidi ſales vegetantium (quantum novi) ipſum nequaquam attingunt, foſſilia vero ſalia omnia.

Hæc attactio Chemicis dicitur extroverſio ſulphuris mercurii.

Mercurium totum quantum commutavi in corpus ruberrimum, penetrantiſſimum, validiſſime acre, cui nihil omnino addidi, niſi ſolum aurum.

Huic argento vivo, ſic mutabili, inhæret corpus aliquod latens, & ubi illud expellitur, dicitur ſulphur mercurii, quod ſi arte eductum eſt, tum mercurius nec ab aqua forti, nec ab aqua regia, nec ab oleo vitrioli attingitur.

Hoc argentum vivum, Amſtelodami vulgo venale, eſt puriſſimum, nec deprehenditur ullum metallum ſecum habere, huic, ut intelligebatis, apponitur ſeſquialterum ſpiritus nitri, qui eſt creatura, ante trecentos annos omnibus incognita, nam illud nitrum, quod hodie nos habemus, non eſt veterum.

Hic ſpiritus unit ſe mercurio, eumque ipſo momento adeo fixat, ut ignem ſexcentorum graduum ſuſtineat ſine avolatione: Supputavit *Hombergius*, quantum ſolideſcentis hujus fluidi ad mercurium fluidiſſimum daret in pondere, & res patuit, ſimulac hoc ſic adhæret mercurio, apparet color fulgidiſſimus coccineus, hincque *Joannes Vigo* ſic invenerat: & *Helmontius* dicit, ſpiritus nitri agens in mercurium, non poteſt ejus nucleum attingere, ſed illud ſulphur extra vertit, redditque viſibile, & ſi hoc fixans abſtuleris (quod non fit niſi ſumma arte) argentum vivum erit eo depuratius.

Hoc argentum vivum, ſic præparatum, agit ad minimum

mum duodecies fortius quam Mercurius ſolus, nam hujus grana v. vi. vel vii. plus efficiunt quam alius LX.

IV. Si huic affundatur oleum vitrioli, hoc illud habet, ut omne fixatum acidum affuſione ſua expellat de occupato corpore, & ſe in ejus locum penetret, habeo v. gr. mercurii vivi ʒj. affundo ſpiritus nitri ʒj. ſ. & tum affundo oleum vitrioli, tum ſpiritus nitri gr. xc. ſtatim avolant uno momento, qui antea ignem ſexcentorum graduum eludebat, cum ſulphure illo mercurii, & vitrioli oleum iniit, fecitque pulverem album, fixiorem adhuc, quam erat mercurius ille præcipitatus ruber, hujus eſt indomabilis virtus, nam ſi gr. j. adhibetur, totum corpus ſolvitur omnibus viis ſurſum & deorſum.

V. Si præparatio hæc aqua abluitur, citrinum colorem induit, & tum vocatur turbith minerale, cui ſpiritus nitri ablatus eſt, & hoc triplo plus agit, quam mercurius præcipitatus.

VI. Si de his pulveribus per deſtillationem illa acida auferuntur, relinquitur corpus mercurii cum acido leviſſimo adhærenti, & hoc dicitur dulcificatio mercurii, tum ejus vis paululum minuitur, & hoc eſt illud remedium, ad quod *Paracelſus* tanquam ultimum recurrit.

VII. Sequitur mercurius ſublimatus corroſivus: In rerum natura ſunt tantum duo perfecta creata a Creatore, ſal maris & aurum, ut veteres Alchemiſtæ voluerunt.

Nunc mercurius ſublimatus corroſivus eſt ſummum remedium, & ſummum venenum, quo habetur: hic enim unitur mercurius cum ſalemarino, ſumitur ſcilicet, ut ille fiat, calx vitrioli, quæ eſt oleum vitrioli, fixatiſſimum, igne expelli non potens, manens in ultima calce veneris aut ferri: ſumitur hæc calx, quæ eſt concentratiſſima olei vitrioli pars, quæ ſummum patitur ignem, ſic ut 700. gradus & ultra ferat ſine avolatione, hinc longe plus retinetur oleum vitrioli in ſcobe ferri, vel Veneris, quam mercurio.

Huic ſi admiſcetur mercurius, & ſal marinus, tum igne lente & ſucceſſive adhibito illud vitriolum aggrediatur ſalis marini matricem, & omne ſal marinum reddit volatile, ſimulac hoc fit, tum oleum vitrioli occupat

pat

pat matricem ſalis marini, & hunc ſalem facit omnium puriſſimum, & tunc ſal marinus unit ſe argento vivo, qui ſal marinus jam tunc acidus factus eſt, interim vis ignis hæc bina corroſa, ſcilicet mercurium & ſalem volatilia reddit, & hinc generatur ſal ammoniacus Philoſophorum.

Hinc mercurius ſublimatus corroſivus eſt ſal marinus puriſſimus, ſublimatus, & ſeparatus ab omni fæce terreſtri matricali, cum mercurio intime mixtus, hujus mercurii gr. j. facit ſalivationem terribilem, quod fuit ſummum arcanum, diſſolvebant ſcilicet gr. j. in aqua, & ob ſaporem ſyrupum aliquem admiſcebant.

Hinc videtis, quantum poſſit Chemia ad detegendas vires in natura latentes.

VIII. Hic mercurius ſublimatus ſi miſceatur cum æquali copia argenti vivi, & tum iterum ſublimatur, vis ejus multum exſtinguitur, & oritur mercurius dulcis: ille nunc datus ad ʒj. non facit tantam ſalivationem, quam illud unum granum.

Ergo quid facit vim mercurii? An ſal? Non: An argentum vivum? Non: An copia utriuſque? Non: Ergo naſcitur ſic nova arte poteſtas.

IX. Si nunc mercurius ſic præparatus conteritur iterum cum argento vivo, & tunc iterum ſublimatur, accipitur panacea monſpelienſium, tam inanis certe, nam debebis forte ℥ſ. hujus ingerere, antequam ſalivationem faciat, quæ poteſt excitari gr. j. præcedentis mercurii ſublimati.

His jam præmiſſis dico.

B. *Omnibus his quibuſcumque fit ſalivatio, alias non ſanant:* Hoc dico bono animo in genus humanum, & laudabo illum, qui demonſtrat, ſe poſſidere arcanum (ſcilicet mercurii) quo ſine ſalivatione excitata ſanaverit Luem Veneream, hunc cum potui nunquam cognoſcere, licet per totam Europam commercia habeam, audeo dicere, non poſſe alias fieri: ſed novi quidem hanc ſalivationem a quibuſdam ſupprimi, facta determinatione deorſum per alvum, ſimulac ſaliva oriretur, & tum iterum mercurio ingeſto excitari, ſed hoc nihil facit.

Debet excitari talis ſalivatio, ut humores fluidiſſimi red-

reddantur: Sed ſi per curam præcedentem decoctorum, per ſalivationem, per evacuationes prægreſſas, vel per debilitatem ſanguinis humores ſubtiliſſimi ſint redditi, non poteſt excitari ſalivatio: Hominibus, quibus debui adhibere curam decoctorum, dum recidivam paſſi ſunt, volui omni modo ſalivationem inferre, ſed omnia ferebant ſine ullo effectu.

Quando ſalivatio ſæpe prægreſſa eſt, non potes hominem iterum ad ſalivationem perducere. *Vide Lemery in Actis Regiis Academiæ ſcientiarum Pariſinæ.*

Quando eſt debilitas humorum, mercurius tranſit per corpus, quacumque etiam copia detur, hinc mercurius non ſemper ſanat, nam exempla habui, ubi ingeſſi magnam copiam ad ulcera ſananda, ſed nil efficere potui, hinc ſi mercurius ſalivationem inducere non poteſt, non ſanat, quod jam optime novit *Sydenhamus*.

Ergo mercurius nunquam habet vim veneno Venereo contrariam, ſed ſemper ſalivationem inducit, ſi agit, & parum refert, quomodo, & qua forma eo utamur, modo ſalivatio excitetur: Hinc tutiſſima remedia ſunt præferenda reliquis, ideſt illud argentum vivum, quod omnium minime corpus enervat, debilitat, & in mortem diſponit, quia omnibus ſpeciebus datis ſalivatio excitari poteſt, vel non poteſt.

1. Ergo primus character, ut *ſit tutiſſimus*: doleo Medicos quoſdam, imprimis Britannos, omni corpori juvenili ſtatim infundere mercurium.

2. Vos nunquam dabitis hoc medicamentum, niſi proſpiciatis ad ſeros annos.

3. Debemus habere methodum accuratiſſimam ſupputationis, ut ſciamus, quantum argenti vivi ingeſtum ſit in corpus, nam experimenta periculoſa in homine facere, non eſt boni Medici.

4. *Minima ſit ejus doſis*: nam mercurius abſolute deſtruit corpus humanum poteſtate ſua mechanica, ergo, quo minori pretio me ab hoc malo redimere poſſim, eo melius.

Hæc quatuor præmiſſa vobis indicant, quid electuri ſitis, contra vero damnaturi ſitis omnia illa acerrima vix compeſcenda: quæ ingeſta Medicum ſemper incertum relinquunt, aut quæ majori copia ingeri debent.

Hinc

Hinc peccant, qui per panaceam illam Pariſienſem, per mercurium ſæpiſſime ſublimatum, per æthiopem mineralem expellere volunt venenum Venereum.

Omnibus his inculcatis nobis ſufficit *mercurius præcipitatus ruber*, *vel dulcis vulgaris*, præ omnibus aliis remediis, nam, ut ego diſcere potui, ſi hæc in ſalivatione nihil efficiunt, per omnia alia nunquam curantur, niſi forte quædam idioſyncraſia adſit in corpore.

Ergo nullius momenti habens omnia jactata arcana, eligimus duo hæc ſimplicia: Primum eſt mercurius præcipitatus albus, propria manu confectus hoc modo: Rodatur argentum vivum ſpiritu nitri, fit limpidiſſimus liquor, huic muria ſalis marini affunditur, quamdiu liquor opacus albuſque fit, hinc fit aqua Regia, hæc difficilius rodit mercurium, hinc maxima pars præcipitatur, tunc totus liquor tranſmittitur per chartam, & in ea reſtat pulvis candidiſſimus Mercurii, affunditur huic aqua calida, donec aqua inſipida redeat, & tum charta retinet omnem pulverem, & tranſmittit omne acidum, tum exſiccatur pulvis, & habetur Mercurius præcipitatus albus.

Hujus pulveris ſumitur ʒ ſ. cum ſacchari ʒj. & hæc in mortario vitreo conterantur, & dividantur in 24. doſes, eritque remedium nulli cedens.

Quibus hoc nimis laborioſum eſt, comparent Mercurium dulcem Amſtelodami venalem, ille Mercurius ſumatur ad ʒj. ſ. & cum ſacchari puri ʒj. conteratur in pollinem, dividendum in 24. doſes: Tum erunt in unaquaque doſi grana $3\frac{3}{4}$ Mercurii, hic autem non differt a præcedenti, nam hic ſpiritus ſalis cum Mercurio eſt tantum unitus, hæc autem bina remedia nunquam vidi defeciſſe, ubi morbus ſanabilis erat.

Ergo æger, in loco præſcripto concluſus, induat veſtes ex lana confectas, quæ poſſunt ad corpus hærere per ſex hebdomadas, & induat cucuphas (carpoes) hoc modo non perdidi ullum ægrum, ſed nihil religioſius obſervandum eſt, quam hoc, ne ſcilicet partes imperſpirabiles reddantur.

Homini in tali aere ſic præparato datur mane hora ſexta, nona, duodecima, quarta pomeridiana, ſexta, & no-

& nona una doſis: Hic poſui maximam doſin, hancque minuere debetis, pro ut homines ferre poſſunt, nam ab hac doſi fortiſſimi etiam homines moveri ſolent, minima autem doſis forte eſſet quarta pars hujus.

Poſt has doſes ſumi debet Medicamentum narcoticum, aut aliter hæc Medicamenta per vomitum, aut dyſenteriam eliminantur: *Paracelſus* in libro parvo noſocomio dicit, turbith ad gr. vj. vel vij. detur, ſed addantur ℥j. vel ij. theriacæ, nec unquam dat remedia Mercurialia, quin addat ſimul theriacam, quæ ſcilicet eſt blandum narcoticum.

Hinc ergo ſumimus ℥j. vel alteram ſequentis remedii.

℞. *Aq. Cort. Citr.* ℥jv.
Laud. puri gr. ij.

Si nunc nauſeæ, vomitus, tormina ventris, alvi fluxus &c. ſuperveniunt primo vel ſecundo die, ut frequentiſſime fieri ſolet, tum neceſſario *tumultus hic organorum chylopoieticorum compeſcendus eſt*, aut aliter deficiunt homines: oritur ſcilicet in ventriculo poſt 2. 3. vel 4. doſes moleſtia intolerabilis, qua dicunt omnia faſtidioſa apparere, & inde facile in animi deliquium cadunt, cæterum hæc ſolent in facile mobilibus plerumque excitari, tum nihil magis juvat, quam hoc

℞. *Terebinth. recent.* ℥ ſ.
Vitell. ovi no. j.
his penitus ſubactis adde Theriac. Androm. ℥. ſ.
Lactis recent. ℥vj.

M. F. Clyſma: Quo injecto tumultus ille plerumque ſiſti ſolet.

Si nunc ſecundo, forte & tertio depergitur, ad quem ſalivatio raro differri ſolet.

Oritur plerumque primo ſecundo vel tertio die febricula calida, ſatis fortis & moleſta, cui fere ſemper adeſt anxietas & ſitis, hinc ergo ſtatim ab initio conſultiſſimum eſt, ut omni hora bibantur ad minimum ℥ij. *liquoris, qui non repugnat actioni Mercurii, & vaſa diſponit ad ferendam ejus actionem.* Omnium optimæ

mæ ſunt paſſulæ exacinatæ, cum hordeo coctæ in aqua pura, uſque dum decoctum ſpiſſitudinem vix habeat, tum bibitur cum $\frac{1}{3}$ lactis, addito pauxillo mellis vel ſacchari ad gratam dulcedinem.

Semper autem obſervavi, magnas illas moleſtias, quæ hic a Mercurio excitantur, pendere inde, quod ſanguis nimis tenax & denſus ſit, unde Mercurio plus reſiſtit, ſi vero ſimul adſit ſiccitas & acredo, tum hæc eo magis fiunt.

Signa Ptyaliſmi Inſtantis.

1. *Poſt febriculam illam, ſitim & anxietatem toleratam, ſequitur omnium primo fœtor cadaveroſus, aeris efflatio ex pulmonibus, forte antea inſolitus huic homini ſaniſſimo:* Tot annis fui in hiſce obſervandis, nec vidi unquam hoc fefelliſſe, imo vidi infantibus ad vermes necandos Mercurium datum, eundem fœtorem excitaſſe, vidi etiam viro eruditiſſimo ad dolorem ſtomachi Mercurium datum, qui inde in ſummam ſalivationem incidit cum tali fœtore prægreſſo: Ergo falſiſſimum eſt, quod hic fœtor ſit a veneno, nam ſi tempore calidiſſimo ſumitis gelatinam cornu cervi puriſſimam, & juris vitulini, ſanguinem vituli & hominis, & hæc quatuor exponitis aeri calidiſſimo, tum hæc omnia, primo nullum odorem habentia, intra 24. horas tam fracida olebunt, ut ferri non poſſint, hæc ſi ſic retinentur, fœtore illo tam volatilia redduntur, ut incredibile ſit, atque idem nunc hic eſt, & hoc facit primum ſignum inſtantis Ptyaliſmi.

Durat hic fœtor donec totus Ptyaliſmus deſinat, & eſt violentiſſimus tempore ſalivationis violentiſſimæ: Obſervatores pro vero aſſerunt, quod canes, hoc tempore hanc olidam ſalivam deglutientes, moriantur, quod tamen ſemper verum non eſſe novimus: Verum hinc ſaltem patet, quod melius ſit hanc ſalivam exſpuere, quam deglutire.

2. *Dentes aſſurgunt elevati:* Quod homo tum maxime ſentit, quando maxillam maxillæ apprimit.

3. *Fauces incipiunt rigere, nec multo poſt tument, & gingivæ incipiunt tumere & rubere, & tum dolere ad mini-*

minimum attactum: Nunc ne unum exemplum vidi, ubi ſaliva profluxit, niſi hæc primo prægreſſa fuerint, ergo mercurius tum incipit diſſolvere, expulſioni aptum & volatilem reddere ſanguinem, ſcilicet oleum putridum facit, & cadaveroſum, a quo ſolummodo ille fœtor pendet.

4. *Simulac ſanguis hac ratione diſſolvi incipit, fiunt inflammationes ſummæ, brevi lethales, niſi homines multum bibant:* Nam inflammationes hæ ſunt reſolubiles per dilutionem, loca, in quibus cutis eſt, non niſi tumore afficiuntur, ſed ad loca, ubi nulla cutis adeſt, tumor ille maxime apparet, ut in ore, faucibus &c. Quemadmodum ergo in his partibus, in quas proſpicere poſſumus, ita etiam credibile eſt, in interioribus fieri, & hinc fœtorem illum eſſe æque in ſanguine, per pulmones trajecto, ac in illo, qui v. gr. ad fauces ruit.

5. *Simulac hoc apparet, examinavi ulcera microſcopiis: tunc omnis inæquabilitas incipit evaneſcere, omne ſordidum abeſt, labia, antea tumida, & ambeſa, fiunt plana, fundus fit inſtar coralli ruberrimus:* Et hæc fiunt ſimulac ille fœtor apparet; & quamdiu ille non contingit, hæc non apparent: Britannum habui curandum, qui aliquoties ſalivationem paſſus erat, in quo non poteram ſalivationem excitare, niſi maximam copiam mercurii ingererem, ſed in illo etiam manebant ulcera, ut antea erant, nec mutabantur, ergo mercurius diſſolvit 1. putridos humores, agit maxime in oleum, & inflammationes facit.

6. *Mox hæc omnia determinantur maxime verſus fauces, lingua tumet immaniter, & omnium maxime ad latera, ubi utcumque exeſa apparet, & nulla pars plus dolet, quam hæc:* Buccæ, qua parte dentibus molaribus accumbunt, omnium maxime inflammantur ad fontes ſalivoſos, unde hæ partes infeſtantur omnium maxime, & ſæpe magna ulcera, vel denario majora, etiam poſt ſex menſes in his apparent. Si mercurius non determinatur verſus os, tum ibi illa mala non oriuntur, ſed ad illa loca, ad quæ terminatur, ita ut ſi v. gr. ad ventriculum vergat, nauſeæ & vomitus oriantur.

7. *Gingivæ & labia eodem modo ſe habent, & omnis vultus, in partibus, ubi noſa bullata afficitur, etiam tumet, rubet &c.*

Si-

Signa Præſentis Ptyaliſmi.

Tum incipit undique proſilire humor, qui fere nunquam deglutitur, ſed ſponte, ſi non ipſum exſpuunt, exſilit: Hæcque dicitur ſalivatio, dicunt exire ſalivam, ſed credo exire omnem humorem corporis putrefactum, & in aquam tenuiſſimam converſum, nam ſuræ æque marceſcunt, quam genæ, & homo intra 20. dies, ſi bene procedit curatio, ne ſemel alvum deponit.

Hæc ſaliva eſt paulo tenacior, quam ſana, & ſemper fœtorem habet, augetur quotidie magis copia & putredine, & exulcerat os, quod quo fit magis, eo reliqua ulcera melius ſe habent, quod nunquam fallit.

Medicus jam intelligit, 1. humores mercurio ſolutos eſſe in liquorem, tam tenuem, ut poſſit ex ore exire: Et 2. pinguedinem etiam ſolutam eſſe, & facile exhalare: Et 3. determinationem factam eſſe ſalubrem verſus os.

Nunquam obſervavi, a mercurio excitatum fuiſſe ſalivationis effectum, niſi hæc omnia prius ſint prægreſſa, nam, quando hæc non fiunt, tunc nunquam fit ptyaliſmus, hinc ſemper putavi huncce effectum inde oriri, quod irritans, inflammans, exulcerans cauſa hic ſit derivans humores ſolutos potius, quam hunc pendere a vi mercurii.

Quæritur, an ſit certus terminus, Ptyaliſmum eſſe nimium, qui certe lethalis eſſet, vel an ſufficiens? Frequentiſſime, ſi ſalivatio in corpore adulto, cæterum ſano & repleto fiat, effluunt plerumque ℥ xxxxviij. vel xxxvj. ſpatio 24. horarum, plus in uno, minus in altero.

Nunc Medicus debet ſuſtinere ſalivationem tamdiu, donec omnia ſanata ſint priuſquam illam ſiſtant: Ad minimum per 30. vel 28. dies, ſi jam perſtet ſalivatio tanta duratione jam Lib. cxij. medicæ ſalivatione ſunt expulſæ, & hinc, ſi ſupputatis, quæ de proportione humorum ad ſolida corporis demonſtravit *Keilius*, jam perſpicitis, omnes humores hoc tempore fore exhauſtos, niſi novi eſſent ſuperadditi, ponite nunc partem dimidiatam fuiſſe oleum, videtis totum pingue ſolutum & expulſum eſſe, ita ut, ſi talis homo obeſus ad

cu-

curam acceſſit, & ſalivationem, ut oportet, perpeſſus eſt, ne veſtigium pinguis in eo ſuperſit.

Verum diutius protrahendum eſſe Ptyaliſmum, mox demonſtrabimus, dum interim videmus, artis finem in his eſſe, ùt omnes humores veteres expellantur, & novi inducantur.

Cum omnis illa ſaliva tanta copia exiverit, credo, magis veteres humores exiviſſe, quam humorem recens inductum, quod inde patet, quia his hominibus ſæpe prius ſanguis ingenti copia per gingivas erumpit, unde patet, huc diſpoſita eſſe omnia vaſa, non tantum lympham ducentia, ſed etiam ipſum ſanguinem ferentia, quia, ſi homo roſeo colore ad curam acceſſerit, pallidus inde recedit.

Cogitate nunc, quid agant illi, qui nulla diæta, nulla repletione per emollientia prægreſſis, applicant vires mercurii, & videbitis cur tot homines mortui ſint ex ſola hac cauſa.

Quæritur nunc, *quomodo ſciamus, ſatis hanc excretionem excitatam, & ſatis diu ſuſtentatam eſſe.* Et hoc patet, 1. *a tempore durantis ptyaliſmi*: Quem fere ſemper ad 40. vel 42. dies protraxi, non ſemper tamen eadem evacuata copia: ſi enim ſecuritas, præmium talis curæ, meretur laudem, melius eſt paulo diutius hanc curam difficilem protrahere, ut homines illi miſerrimi ſecuri eſſe poſſint, ſe curatos eſſe, quam placendo ægris, aliquot dies ptyaliſmo ſubtrahere, & ægrum poſtea in ambiguo relinquere, imo ipſe centies vidi, homines prænobiles ter quaterve repetita ſalivatione fuiſſe fere enecatos.

2. *A copia & vehementia Ptyaliſmi*: Nonnullis tertio vel quarto die tantus tumor & exulceratio oritur, ut brevi moriantur ægri, niſi continuo reficiantur, & tunc fit ſumma ſalivatio, nec eſt tamdiu ſuſtentanda, tuncque poſſumus 30. die finem facere, ſi Lib. vij. uno die proveniunt.

3. *Ex evaneſcentia perfecta ſymptomatum, ex quibus Medicus cognoverat adeſſe hunc morbum, & quidem tam validum, ut hæc cura requireretur:* Sed duo hic monendi eſtis, ſcilicet 1. quicquid ulceroſi eſt oculis conſpicuum, intra 30. dies erit depuratum, rubrum, redditum,

ditum, & conglutinatum, ita ut Medicus nunquam magis obſtupeſcat vim naturæ ſanantis, quam ſi corpus ita ſolutum ſit: ſi nunc ulcera hæc hæſerint circa loca, ubi ipſum malum ſubeſt, ut ad oſſa, fallaci pace Medicum fallent, nam hoc ulcus v. gr. ſupra os palati ſanatur, ſed poſtquam per tres vel quatuor ſeptimanas ſani erant homines, ex illo oſſe affecto redibit idem ſere ulcus, ergo hoc ſic intelligo de iis ſymptomatibus, quæ oculis videri poſſunt, hinc nolui in tota operatione ad locum applicare mercurium, ut Chirurgi, ſalivationem inſtituentes, faciunt, nam curatio fit ab interioribus extrorſum, non contra.

2. Regula, quam hic habeo, eſt, ſi hæret malum in locis, ad quæ vis mercurii non toto cum impetu fertur, ut detergeat locum, tum manebit ibi mala quædam diatheſis: v. gr. homo habet ulcus in oſſe palati, hoc depaſtum eſt illud perioſteum adeo mirabile oſſium palati, quæ nuda inter perioſteum ſuperius, & inferius ponuntur, quod ulcus originem ducit ex infectione illius oſſis, tunc, ſi ſalivatio continuata fuit per 42. dies, non evaneſcit hoc ſymptoma, quia ſcilicet incurabile eſt, hinc ſi ulcus hoc ſic ſe habeat, ut parvus fomes maneat, coire poterit falſa cicatrice, ſed interim ſuppoſitum eradicari impos, ſuperinducta nova membrana ſopitum, ſimulac homo ad vitam redit, ſtatim repullulat, an ergo tunc peragendum eſt, donec homo moriatur? non, ſed pronunciandum eſt malum inſuperabile: Illi nunc, qui dicunt, ſe hoc abſolute poſſe curare, plerumque ſunt infeliciores curando, quam vulgares Medici.

Accedit ſæpe in ſanis, juvenilibus, plethoricis corporibus, ut, mercurio incipiente agere, oriatur tanta inflammatio, ut ſuffocationis metus adſit, imo ut fiat ſuffocatio: Quid tum Medico agendum eſt? In illo caſu illico debemus dare potus copioſiſſimos, collutoria oris ex decocta malva cum ſero lactis recentis, vel floribus violarum, ſambuci, malvæ, coctis in aqua ad molle leniens decoctum, extrinſecus circa fauces, aures, & maxillas cum pannis laneis ſimilia calide applicari debent, caveri autem debet aer & potus frigidus, verum ſi hic cogitetis de repercutientibus remediis, rem

agi-

agitis periculoſæ aleæ, nam tunc tumores oriuntur tanto majores: Dicetis forte, & his medicamentis augetur tumor; fateor, ſed vaſa laxata facile ferunt tumorem: 2. tum temperandus eſt calor aeris, nam nil plus promovet ſalivationem, quam calor moderatus: 3. adhibemus etiam opium: An hoc hic? Forte putatis, ſi conſummati eritis in praxi, holocauſta offeretis, quod hanc manum Deorum vobis dederim, & ſummis laudibus extollemini, ſi modo grani $\frac{1}{4}$ omni hora dederitis, ut tollatur ille ſenſus irritationis, & cur hic opium non adhiberemus? Nam certe Medici hoc in Dyſenteria ſummo cum ſucceſſu adhibent; hujus nunc ope ſemper nimiam ſalivationem in ordinem redegi.

Si minus ſalivatio fit, inflammatio tollitur, & ulcera in ore cito minuuntur, nec tamen cognita morbi natura certi eſtis de fortunato eventu, tunc incitari debet: Quod fit dando 1. potum mercurialem cum opio, qui tamdiu & tanta copia adhibendus eſt, donec major dolor & tumor fiat: 2. debemus ſtatim calorem augere, adeoque furnus ad gradum unum alterumve incendatur; 3. Caput undequaque fovendum cucuphis & fomentis, de quibus antea dixi, & ſic protrahitur ſalivatio in tempus definitum.

Hæc ſunt quæ de regimine dicere potui.

Si corporis ſucci veteres evaneſcunt: In memoriam revocate, in homine 150. Lib. ponderante ſubduci illo tempore ad minimum 112. Lib. ſi nunc ponimus has exire, & regenerari, videmus ſuccos veteres ſic tandem evaneſcere.

Omne pingue conſumitur: & credo omnem etiam medullam oſſium ſolvi, quia illi homines ſentiunt inſolitam rigiditatem, & immobilitatem circa articulos majores.

Hoc totum fit vi vitæ: Nam ſi æger cadit in animi deliquium, omnis ſalivatio ceſſat, hinc, ubi vires vitæ deficiunt, mercurius non curabit, nam quidem fit putredo, ſed hæc ſine febre non expellitur.

Hæc etiam facit calor externus: Sine quo nulla fit ſalivatio, ſed quidem ſuffocatur.

Ut & potus liquidi: Nam ſi non multo plus bibunt quam

quam exſpuunt ægri, non ſanantur, ſed ſuffocantur, quia multum per urinas excernitur.

En auditores, his expellitur id, quod venenum Venereum in ſe continet.

Ergo occurrit hic vis vitæ, & huic datur mercurius, qui adigitur per omnes humores, & omnes humores diſſolvit, Medicus vaſa ad expulſionem præparat, & vim mercurii moderatur.

Ultimo huc etiam accedit diæta tenuis ſubtilis, qua homo nutriri quidem poteſt, ſed quæ non facit magnum motum in corpore: Quæ ubi data, vis vitæ ſuperſtes novum hoc nutrimentum convertit in illud, quod in illo corpore deficiebat.

Jam facta eſt curatio, & redditum eſt corpus maceratum, purum, elotum, ſed debiliſſimum & exhauſtum.

Si mali quippiam remanet omnia hæc paſſis, tum, quamdiu humores ſunt tam tenues, & vis vitæ per curam debilitata, nihil apparet, ſed ſimulac illi homines accipiunt ſolida alimenta, & vis vitæ reſurgit, renaſcitur malum ut prius: quod credo nunquam evitari poſſe: Ergo quæritur, *an poſſit Lues Venerea curari, ita ut nil amplius remaneat ejus* (In medulla oſſium ſæpe quidpiam hæret, quod omni uſu mercurii ablui non poteſt, hoc patet, quia homines metalli foſſores habent ſæpe oſſium cava mercurio plena, & plerumque homines, Lue Venerea occiſi, & puro argento vivo ſalivationem paſſi, exhibuerunt mercurium intra oſſa, & cellulas medulloſas, quæ plerumque quieſcunt, ubi incitatus motus non adeſt, nam mercurius quidem incitat circulationem, ſed maxime remotus hic locus eſt a corde, & membranæ arteriarum tam tenues & flaccidæ ſunt, ut mercurius quidem eo deferatur, ſed per hæc loca non penetret. 2. oſſium diploe, ſimili pingui infarcta, eſt collectio cellularum per hanc diſperſarum, hanc præcipue habet cranium, reliqua oſſa non ita, nunc penetret Lues venerea v. gr. ad oſſis bregmatis diploen, tunc mercurius, eo delatus, plerumque ibi hæret & quieſcit; nec aliquid facit, uti docent obſervatores; adeoque his in caſibus plus præſtat cura ligni Guajaei quam mercurii.

Verum in reliquis oſſiculis, quæ formant aliquod ca-

vum, ut ſunt oſſicula orbitæ, natum hoc malum fere ſuperari non ſolet, nam hæc oſſicula habent diploen, ſed minimam, hinc mercurius hic fere non penetrat, & hæc eſt ratio, quare ſalivatio nunquam plus deficiat, quam ad hæc loca, quæ ſunt orbitæ oculorum, ſinus mucoſi, interiora naſi, faucium, & cartilagines Laryngis, ubi ſpecies gummarum, exoſtoſeos, carierum, imo (ſi ita dicere liceat) ſpinarum ventoſarum ſæpe naſcuntur, quæ mala inſanabilia habeo, quia Mercurius ibi caret vi vitæ urgente.

Ergo ubi hæc video, ſoleo pronunciare, omnia eſſe dubia, & ſæpe irritam fore curationem.

Itaque in omnibus locis, ubi multa vaſa, magna vi valentia adſunt, Mercurius humores poteſt propellere, verum quotieſcunque ejus vis pervenit ad loca, in quibus vis cordis, & arteriarum elaſticitas deſinit, ibi Mercurius non plus agere poteſt, quam in pixide, vel cadavere ubi hæret.

Jam quæro, an quis demonſtraverit Mercurio cadavera a putredine poſſe defendi? Et credo nullus hoc unquam præſtabit.

Hæc autem loca ſunt maxime medulla, & lamellæ oſſium, & membranæ cryptoſæ narium, faucium, oris, pulmonum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum tenuium. Hæ cryptæ ſunt ubique extra vim circulationis, & ubi in hanc membranam ſe diſpoſuit hoc malum, tum hæret extra vim vitæ, tumque, niſi tanta ſit vis Ptyaliſmi, ut totum illud abluat, quod extra vim vitæ eſt, non poterit ſanari, ſed ſi hæc membranacea capſula Mercurio detergetur, & expurgatur, tum malum ſanatur.

Ergo ſi malum hæret in cavitatibus glanduloſis, tam in pudendis, quam alibi, videtis, quam difficulter curetur.

Si nunc Lues Venerea occupaverit perichondrium laryngis, ubi cryptæ Morgagnianæ ſunt, & ſe demonſtraverit raucedine indelebili, hæc fere nunquam ſanatur: quod idem verum eſt, *ad radicem linguæ, ad epiglottidem, ad cartilagines laryngis, & imprimis arytenoidæas.* Et videtis, quare nulla ulcera his ſint pejora? Quia ſcilicet ſunt extra vim circulationis, ſi nunc contigerit, hoc ſic ſeſe habere, quid medelæ eſt? Cura exter-

terna: Si ergo in uno parvo loco malum hæſerit extra vim circulationis, & extra ſyntaxin arteriarum, tum oleo vitrioli, ſpiritu ſulphuris per campanam, Mercurio ſublimato, pulvere præcipitato Vigonis, lapide infernali, omnive remedio, quod eſcharam facit & ſeparat, tamdiu tentanda eſt, donec funditus exciderit hæc pars.

Verum ſi hoc hæſerit alicubi in corpore, dum interim malum etiam hæret in interioribus, tum hoc modo externa curantur quidem, ſed interna intacta relinquuntur, adeoque hæc cura nil facit, quam ut illas cavitates quaſi exſcindat.

Si ergo membrana hæc inficitur imprimis in naribus, cur fit, ut toties non ſanetur hoc malum, nequidem per ſalivationem, licet etiam ter inſtituatur? Quoniam in cryptis hæret illud malum, & quoniam hæc loca topice exuri non poſſunt.

Vocatur malum hoc *Ozœna Venerea*, qua homini ſemper deſtillat de naribus ichor fœtidus, quod ubi aliquamdiu duravit, ſequuntur fragmenta oſſea, & denique ipſa oſſa integra, tum vero Ptyaliſmus, vel decies applicatus, nec omnes aliæ methodi hic quidquam faciunt. Noviſtis enim, quod Deus in ore & naribus formaverit partes, tam mirabiliter ex oſſibus ſeparatis conſtantes, per ſolam vaſorum texturam inter ſe unitis: hæc oſſicula ſunt quaſi pendula & ſuſpenſa, ut quatuor oſſicula ſpongioſa, & ſeparata, quemadmodum oſſicula orbitæ, ut ſecedere poſſint; omnia habent perioſteum internum & externum, atque etiam diploen, ſed tenuiſſimam. Si ergo in membranis externis hæreat hoc venenum, & corrodendo ſuam membranam denudet, tunc illud os integumentum non amplius habet, hinc nutrimento caret, adeoque non putreſcit, ſed carioſum fit, amittit ſoliditatem ſuam, & incipit excerni per nares tantis fragmentis, ut aliquando articulum digiti minoris æquent. Hæc omnia veniunt præcipue ex cellulis ſphænoidalibus ſub ephippio, unde vidi forma capſulæ excreta, imo & oſſa ſpongioſa ſuperiora & inferiora vidi excreta.

Noviſtis, oſſa ſuperioris maxillæ habere cava magna, horum oſſium anterior infima pars per mediam rachin ne-

nectitur, facitque anteriorem partem palati: hæc non communicant, niſi cum vomere, lateralis pars horum oſſium ſpectat cava maxillaria, a parte poſtica ſunt oſſa palati, quaſi parallelogrammata, a parte anteriori cum his, poſteriori cum oſſibus ſphænoidalibus connexa, ſuperius & inferius membranæ inveſtientes retro in palatum pendulum.

Quotieſcumque ullum horum oſſiculorum deſtituitur vaſis ſuis nutrientibus, nunquam reſtituitur cicatrix, ſed os illud, qua parte aeri exponitur, carie conſumitur, quæ ſi pervenit ad ſuturas, totum illud os cadit, & hæc ſeparatio eſt ſola ſpes, quæ tunc exſpectari poteſt, ut una pars ſeparata poſſit adhuc relinquere alias intactas, tunc ſanatur illa pars, deformitate tantum relicta.

Vidi aliorum molimina, volentium hæc aliter curare, adhibita, ſed fruſtranea, alias hæc tam audacter non dicerem.

Experti erant optimi Medici, quod ptyaliſmus ſæpe hunc morbum curare non poſſet, hinc cogitaverunt de topicis eſcharoticis applicandis, ſed quia hæc ſæpe convulſiones producunt, ſi naribus applicantur, viderunt hæc hic nocere.

Hæc itaque primo initio hujus mali ſumos Mercuriales dederunt, quibus ſæpe ſatis pulchre ſanabant, ſed ſæpe etiam lethali curatione; hinc voluerunt tandem Mercurium ſatis fixatum adhibere, & inceperunt facere ſuffumigationes ex cinnabare: homines ſcilicet ponebantur intra cupam & cinnabris ℥j. adſpergebant, non prunæ, ſed ferro tam calido, ut lignum leniter incenderet, tunc hominis caput ſtragulis tegebant, & fumum per infundibulum ad nares determinabant, vel ad fauces, ſi malum ibi hæreret, hoc bis die faciebant per $\frac{1}{8}$ partem horæ, & ſi æger hoc ferre non poſſet, foramen in cupa faciebant, & hoc remedii genere ſanabant ſæpe peſſima ulcera, & hoc jam fecerunt primi Auctores, qui de Lue Venerea ſcripſerunt, hocque idem eſt quod nunc in Galliis & Londini tentant, bono aliquando cum ſucceſſu, ſed tamen ſæpe peſſimo, quia ope hujus ſumi omnia ad diſſolutionem diſponuntur, ſi nunc vis vitæ

adeſt,

adeſt; ſæpe ſeparatur, ſed quando hæc deficit, & oſſa denudata jam ſunt, nihil curant, quod ſe facere ſæpe falſo dicunt, quando ſcilicet ipſum os ſeparatur, ſed ſi hoc præſtare poſſunt, ut oſſiculum hæreat per vaſa nexum, & tum malum excidat, corpus forte poſtea ſanus erit.

Ergo prudenter adminiſtrata hæc ſuffumigatio aliquando poteſt, & eo uſque valet, ut nihil aliud prodeſſe poſſit, ſed nunquam aliquid boni faciet, ſi illud os jam careat perioſteo, vel malum in diploe hæreat.

Condylomata, calli, ſcirrhi Venerei, nunquam Ptyaliſmo curantur: Sed requirunt 1. balnea vaporis emollientiſſima, dein eroſiones maximas per mercurium vel cinnabarim, eſcharis toties factis, donec fundus ſit purus, ſi autem vel mollibus, vel acribus ſolis hoc tentas efficere, nihil proficis.

Si fiſtulæ ſinuoſæ ſint: Nunquam curantur ptyaliſmo, vel methodo decotorum, ſed requiritur inciſio, apertura ad fundum, & tunc a fundo ſanatio fit.

Mala, quæ manent in oſſibus majoribus, ut exoſtoſes &c. curari non poſſunt, ſi nec ſudoribus, nec ptyaliſmo, nec ſuffumigatione cedunt, ſed debent partes aperiri, & tunc vel ſcalpris, vel terebris, vel ſerra, vel rodentibus remediis ſeparari illa pars, quæ malum continebat, hæc autem in minoribus oſſibus fieri non poſſunt.

Altera methodus ad hunc morbum hæc eſt. Solvunt mercurio interne dato ſanguinem eouſque, ut primus gradus ſalivationis adſit, ideſt, donec halitus fœtant, & dolor &c. adſint, tunc purgans dant, & hoc continuant, donec ille dolor &c. ceſſent: hoc facto, iterum mercurium dant, & tum iterum purgantia, & hac ratione exſtirpant hoc malum; hic materia ſoluta exiret per os, ſed hanc nunc ſubducunt per alvum, atque hæc eſt methodus Monſpelienſium, quam etiam laudat *Vercellonus & Pitcarnius*.

Quid de ea ſentiendum. Si non valde radicatum eſt malum, ferri poteſt, ſed ſi jam hæreat ad oſſa, credo nunquam hac methodo curari poſſe.

Hoc, auditores, eſt totum, quod ſuper hac re dicere potui. Tria verba monere debeo de *Panacea mercuriali*,

li, non habuit Ludovicus XIV. Galliæ Rex ſibi parem Principem ad promovendas artes, imprimis Medicinam.

Homo erat, qui jactabat panaceam mercurialem ad extirpandos omnes morbos Venereos, & dedit documenta, Rex redemit ejus arcanum, & poſtea communicavit, & dedit hoc medicamentum ſuis Medicis, & in 800. hominibus cura optima fuit, quod mihi communicavit clariſſimus *Hombergius*.

Sumitur ſcilicet mercurius dulcis, toties ſublimatus, ut non ſit acer, ſed etiam ut non ſit iners, ille conteritur in pulverem tenuiſſimum, & datur ad grana IV. V. vel VI. quater, quinquies, ſexies de die, & tum homo ſalivatione & bona diæta curatur.

Arcanum autem hoc eſt: 1. accipe cinnabarim nativam, contere in pollinem, lava cum aqua & aceto, ut pulvis ſit puriſſimus, admiſce duplum limaturæ ferri, commiſce, & committe ſummo igni arenæ, & in alembicum adſcendet mercurius puriſſimus, cujus Lib. j. conſtat 40. florenis, hunc ſi contuleris cum mercurio vulgari Amſtelodamenſi, non eſt melior.

2. Ille mercurius diſſolvitur in ſpiritus nitri ſeſqui altera parte, diſſolutio deſtillatus ex retorta, qua diffracta, habetur mercurius præcipitatus albus, hic conteritur cum ſale marino, & colchothare, ille pulvis ſublimatur lente ex retorta, tunc haberetur quaſi cryſtallinus quidam mercurius, abſcinditur vas, & mercurius expellitur, & habetur mercurius ſublimatus Venetus, nunc hic illud commodi eſt, ut prius ſoluto mercurio facilius miſceant ſalem marinum.

3. Hic mercurius adhuc ſemel ſublimatur, ſed hoc opus non eſt.

4. Sume hunc mercurium, illi permiſce mercurium ex cinnabari excitatum, tunc pulvis natus ſublimetur, farinam hærentem excute, habebis tantum mercurium.

Hunc nunc volunt adhuc novies ſublimari, ſed non opus eſt, nam idem erit mercurius.

Quid ad hæc dicemus, auditores? arcana revelata vileſcunt, ſimplicitas prævalet, nam quid opus eſt, cum mercurium dulcem tam vili pretio comparare poſſim, & eoſdem per eum effectus præbere, ut ſolvam tantum

pro

pro illo remedio, quod ad ſummum tantum idem efficit? Verum, auditores, illa vulgo magis æſtimantur, quæ pluris emuntur, & ſic divites dimittuntur inanes, uti ſcriptum eſt in ſacro codice.

Hæc omnia nunc dixi, auditores, non ut pravæ libidini, non ut avaritiæ vobis ſint, ſed ut boni Medici miſero generi humano prodeſſe poſſitis.

F I N I S.

NOI

NOI
RIFORMATORI
Dello Studio di Padova.

CONcediamo licenza a *Giuſeppe Remondini* Stampator di *Venezia* di poter riſtampare il Libro intitolato: *Tractatus Medico-practicus de Lue Venerea &c. Auct. Hermanno Boerhaave &c. riſtampa*, oſſervando gli ordini ſoliti in materia di Stampe, e preſentando le copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 31. Luglio 1784.

(*Piero Barbarigo Rif.*
(*Andrea Tron Cav. Proc. Rif.*
(*Girolamo Aſcanio Giuſtinian Cav. Rif.*

Regiſtrato in Libro a Carte 124. al Num. 1155.

Davidde Marcheſini Segr.